

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

ELEMENTA
IVRIS CANONICI
ET
PROTESTANTIVM
ECCLESIASTICI

COMMODA AVDITORIBVS METHODO
ADORNATA

A

IO. GEORG. PERTSCH, ICto.
PARS POSTERIOR

EXHIBENS ORDINEM IVDICIARIVM, DELICTA
ET POENAS.

EDITIO TERTIA

PRIORIBVS AVCTIORE TEMENDATIOR.

IENAE
SVMTIBVS HAERED. MEYERI.
M DCC XXXI.

VIRIS

**ILLVSTRIBVS GENEROSISSIMIS
AC EXCELLENTISSIMIS**

**DOMINO
FRIDERICO ADAMO
ZENCK,**

**SERENISSIMI BRVNSVICENSIVM ET
LVNEBVRGENSIVM DVCIS VICE-
CANCELLARIO.**

DOMINO
GEORGIO SEPTIMIO
ANDREAE DE PRAVN,

SERENISSIMO BRVNSVICENSIVM ET
LVNEBVRGENSIVM DVCI A
CONSILIIIS IVSTITIAE
SECRETIORIBVS.

DOMINO
IULIO GOTTFRIDO
SCHLUTER,

SERENISSIMO BRVNSVICENSIVM ET
LVNEBVRGENSIVM DVCI IN CAVS-
SIS IVSTITIAE SECRETIORIBVS, NEC
NON ECCLESIASTICIS ET COENO-
BIORVM A CONSILIIS, TRIBVNA-
LISQVE AVLICI ADSESSORI.

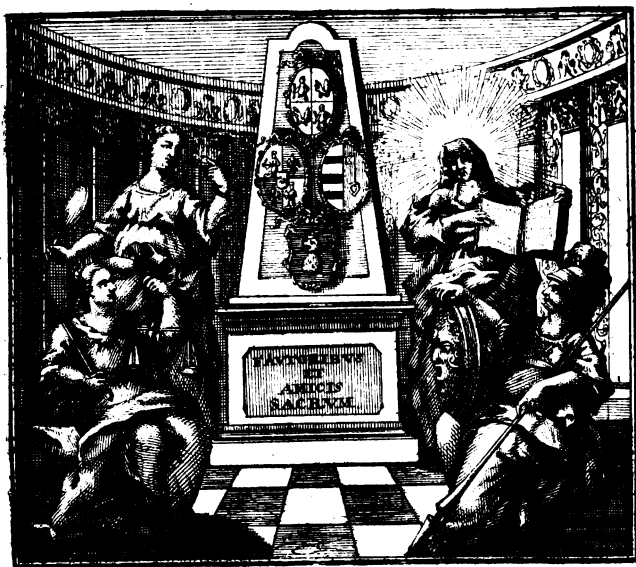
D O M I N O

**HENR. BERNHARDO
DE SCHRADER,**

**SERENISSIMO BRUNSVICENSIVM ET
LVNEBURGENSIVM DVCI A CONSE-
LIIS AVLICIS ET A SECRETIO-
RIBVS EXPEDITIONIBVS,**

FELICITATEM!

IO. GEORGIUS PERTSCH.

Nolite mirari, *Viri Illustres,*
Generosissimi & Excellentis-
simi, quod *Vestris* nomini-
 bus inscriptum cernitis libellum.
 Diu enim multumque cogitavi, quo
 mei erga *Vos* amoris & obsequii
 exstaret qualecunque monumen-
 tum. Certe a culpa ingrati & ini-
 qui hominis non abessem, si bene-
 uolen-

(A) 4

DEDICATIO.

uolentiae, qua me complexi fuistis, recordatio, mihi quotidie non iucunda esset, nec ego commoda oblata occasione hanc virtutem publice laudarem. Ex quo enim in conspectum *Vestrum* veni, mox manifesta fauoris vidi signa, propterea quod vltro in numerum amicorum fuerim adscriptus. Pro amore erga litteras, vtilissimamque iuris artem, quos ego ad eam iuuandam & exornandam feci conatus, liberaliter laudastis. Ipsa haec iuris canonici elementa, quae nunc tertium in lucem prodeunt, calculum *Vestrum* iam olim meruerunt. Benigna eiusmodi *lectissimorum* atque *ornatissimorum Virorum* iudicia, facile aliorum consensum extorquent. Me quidem ipsum metior, nec meritis meis, vtpote exiguis, sed indulgentiae potius haec tribuo; Tamen vel ea de ratione inducor, ad obseruandos tales

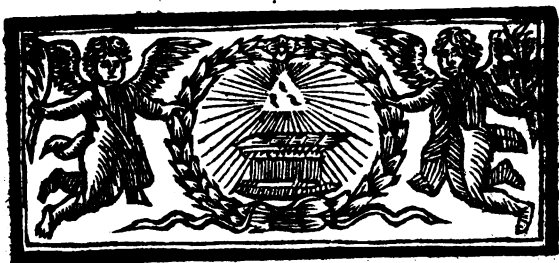
Viros,

DEDICATIO.

Viros, qui quum ipsi laudibus conspicui sint, mea qualiacunque conamina probant. Quem vero fugit, *Vos* & in illis studiis, quae ab humanitate nomen habent, & in historia omni, & in iurisprudencia, mascula illa & altissima, & in rebus priuatis publicisque obeundis, multum excellere. Sic vel ex calculo *Vestro*, libellus, quem *Vobis* dico, dotibus conspicuus erit. Neutiquam vero ideo illum *Vestris nominibus* consecro; sed potius quod studiosus sim, *Vobis* adprobare obseruantiam meam, & vel inde apud alios gloriari, quod in numero sim eorum, quibus bene cupitis. Cur vero non citius quae animo infixata est religio, se exsoluerit; non obliuio summae in me *Vestrae* beneuolentiae, sed necessitas quaedam effecit. Piaculum vero committerem, si moras vltiores in cantandis praeconiis, *Vestris* nomini-

DEDICATIO.

bus debitis, necerem. Deberem
ne enim ego nunc omittere, vnde
constaret significatio pietatis meae,
vbi libellus *Vestro* iudicio proba-
tus, rursus in lucem prodit & pre-
la relinquit impressoria? Absit! *Vo-*
bis potius illum do, dedico & dico.
Accipite viles chartas, grati animi
argumentum, obseruantiae docu-
mentum, mihiq; & meis stu-
diis fauere pergite. Consequi vo-
tis studeo, vt salui sospitesque diu-
tissime floreatis, semperque de lit-
teris, de iurisprudencia deque re-
publica bene mereatis. Me *Vobis*
perpetuo obstrictissimum videbitis,
seduloque id agam; vt fauori quo
me prosequimini, sanctissimus ami-
citiae & pietatis cultus, promittudo
ad officia exhibenda, cum obseruan-
tia perpetua, respondeat. Dab. Hil-
desiae, circa nundinas Lipsienses
vernales, Ann. MDCCXLI.

PRAEFATIO
PRAEMISSA OLIM PARTI
POSTERIORI EDITIONIS
SECUNDAE.

§. I.

QUum in prima editione causas exposuerim, quae me ad exarandum hoc opusculum impulerint; eas nunc per indicem enarrabo. Ex quo, relicta Fridericiana, ad lares patrios redii, per aliquot tempus studio antiquitatum ecclesiasticarum me totum consecraui. Inde periculum feci, numne ad aliorum exemplum inde hausta ad emendam iurisprudentiam adplicare possem. Hinc tria opuscula de *Simoniae crimine*, de *confessione auriculari* & de *excommunicatione* in publicum prodire iussi. Probarunt hos conatus Icti primi ordinis, nec ingrata fuere haec specimina quibusdam ex Theologorum ordine. Aliis tamen perniciosâ & aeternis tenebris digna visa sunt. Quidam proinde non

PRAEFATIO.

non tam aculeato stilo, sed tali, qui iniurias spirat, contra me insurrexerunt. Alii grassatorum nocturnorum instar fauris artibus & fraudibus, sub pallio orthodoxiae propugnandae fortunae meae insidias struxerunt. Patienter omnia pertuli, nec quidquam aduersariis reposui, in sola iustitia causae praesidium quaerens.

§. II.

Haec vero mea studia nonnihil interrupta fuerunt, ex quo fata me ad trituram forensis auocarunt. Quum vero Serenissimus Princeps, Marchio Brandenburgicus, GEORGIUS WILHELMVS praematura morte terris eriperetur, relicto strepitu forensi otium Academicum elegi, sicque ad pristina sacra redii. Ex quo enim in Alma Salana iura canonica & ecclesiastica Protestantium, ad ductum *institutionum* CORVINI praelegerem, in subsidium vocandae erant antiquitates ecclesiasticae. Omnes enim eos caecutire, qui neglecto hoc subsidio, in hoc studio quid tentant, nemo prudens in dubium vocat. Omne itaque tempus, quod alii otio impendunt, studio historiae sacrae consecraui. Inde hausta in usum iurisprudentiae ecclesiasticae solidioris conuerti. Hinc euenit, ut mea docendi ratio adplausum non mediocrem mox consequeretur. Verum quum CORVINVS ea, quae ex antiquitate lucem petunt, negligat, nec de usu iuris canonici inter protestan-

PRAEFATIO.

testantes sollicitus sit, meliorem ducem quidem optavi, nullum tamen cognoui. Hinc quod ab aliis expectabam opusculum, in usum mei auditorii concinnandum, suscepi.

§. III.

Addidere proposito calcar auditores, & quidem circa illud ipsum tempus, quo lectiones aestivae, more in Ienensi Academia recepto, mox essent inchoandae. Arripui itaque calamum & obrutus quasi laboribus ad concinnanda haec elementa accessi. Vix vero quaedam in chartam erant coniecta, prelum Typographiae ea expectabat. Vix rursus plaga prelum euaserat, ubi ad praelectiones illius vocatus fui. Inde euenit, ut quae semel exciderant, vix relegere, multo minus trutinari, & sub incudem reuocare potuerim. Hinc etiam concatenatam materiarum seriem, per remissiones ad ea, quae in posterioribus titulis occurrunt, ostendere, integrum haut erat. Ad finem tamen intra semestre aestiuum & laborem & lectiones perduxim, & denuo per semestre hybernium, numerosa iuuentutis corona stipatus, ad opusculum commentatus sum. Irretorto quidem oculo nonnulli hunc ad plausum respiciebant. Quod enim mihi inde famae & commodi accedebat, sibi detractum existimabant. Interim tamen ne hiscere quidem contra libellum & dogmata ibi propugnata, ausi sunt.

§. IV.

Postquam vero Proceres Reipublicae Hildes-

PRAEFATIO.

deficientis, me ad munus Syndici, praeter spem & expectationem euocarent, desperavi de fortuna libelli. Commentati quidem sunt ad illud viri consultissimi, KAMPFFERVS, STENGENIS, ENGAVIVS; sed hic sese exseruit liuor, qui haecenus in animo delituerat. Vir quippe, qui nunc apud coelites agit, tunc vero & auctoritate & fama celebris fuit, contra haec mea elementa infurrexit. Variis quidem, quum ego illi valedicerem, verborum lenociniis contestatus erat, se aegre ferre meum discessum; ast eo mox studia sua direxit, vt lectiones ad ductum huius opusculi habendas omnino prohiberet. In indicem expurgatorium, more pontificio, quo poneretur, omnes mouit lacertos. Fama de his moliminibus ad me perlata, non potui non credere, conclamatas esse res meorum elementorum. Certe illa e finibus Salanae proscripta futura, vel ideo conieci, quod ille aduersarius virum, mihi infensissimum, in suas partes trahere, astute satis operam impenderet.

§. V.

Sed irritus fuit conatus. Magni enim nominis Theologi, quos Salana fouet quam mihi praesenti exhibuere amicitiam, etiam absenti non denegarunt. Ideo procul dubio fauore me exceperunt, quod nil in meis dogmatibus animaduverterent, ab analogia fidei exorbitans. Praeterea intercessere ex ordine Ictorum viri candidi ac graues.

mo-

PRAEFATIO.

morum non minus honestate, quam pietate, religione ac eruditione conspicui, nefariisque eiusmodi ausibus obicem posuere. Hinc non solum in Salana, sed & in aliis Academicis, lectiones & publicae & privatae, ad ductum mearum lucubrationum habendae, indictae fuerunt. Immo nuper in Regia Fridericiana, Illustr. BOEHMERVS ad haec elementa, Praeceptor ad dogmata discipuli, commentationes instituit. Egregiam libello laudem, quam ex se non habet, vel inde accessisse, quis dubitabit? Sane quae sic opusculo accreuit existimatio, mihi palmaria videtur.

§. VI.

Hac ratione breui temporis interuallo, primae editionis exempla, distracta fuerunt. De noua itaque editione adornanda, haeredes viduae Meyeriana, cuius sumtibus opusculum prodiit, solliciti fuerunt. Exposuerunt mihi institutum, quo ea, quae in melius formanda & emendanda essent, mature adornarem, sicque secundae editioni cultiorem ornatum procurarem. Varia enim, quae secundam curam exspectarent, & ego & alii obseruarunt. Medicam potissimum manum desiderabant tituli priores, quum nimia festinatio ordinem inordinatum inuexisset. Vt in secundis curis iustiori ordine prolegomena disposita adparerent recte, proinde plures optarunt. Desideria haec conformia fuere meis. Hinc quum ante decem & quod excurrit menses, iter ad aliam Salanam, ad res domesticas

PRAEFATIO.

fficas inuisendas adornauerim, de tali emendatione verba mecum miscuit vir consultissimus Dr. IO. RVDOLPH. ENGAVIVS. Immo, quum quae tunc inter nos ratiocinia audita fuerent, memoriam meam effugissent, locum dedit precibus, & exaratis ad me litteris, mentem suam denuo aperuit. Calculum sciagraphiae, si non vbique, vt plurimum tamen adieci. Hunc virum certe, quem olim vt auditorem dilexi, ob eximias animi dotes, vt amicum veneror. Vix ex scholis meis prodiit discipulus, qui hunc & vi ingenii & industria superaret. Omnibus quas habui praelectionibus indefesso adfuit studio. Cuncta diligenter est rimatus. Stupendo praeterea labore optimos non solum auctores, sed & vasta volumina euoluit, quo plenior & solidior cognitionem sibi compararet. Tantam inde consequutus est eruditionem, vt in iure, potissimum canonico, spartam quam ego olim adplaudente studiosa iuuentute tenui, egregia plane ratione tueri possit. Non vanum erit, quod animo mihi sedet augurium, hunc discipulum vel in hoc studii genere mox magistrum fore superaturum.

§. VII.

Nunc enim inter strepitus forenses quotidie desudo. Ita comparatae sunt & officii & reliquarum occupationum rationes, vt rarissime otium indulgeant. Respublica quippe Hildesiensis, eximioribus & regalibus iuribus conspicua, perpetuos inuidiosorum impetus

su-

PRAEFATIO.

sustinet. Modo contra illam insurgit sanctius concilium Episcopi: modo capitulum cathedralis ecclesiae; modo capitula collegiatarum ecclesiarum: modo monasteria: modo cathedralis praepositura. Omnium horum aduersariorum studia, licet diuersa, eo tamen collineare videntur, vt iura haec eminentiora, si non conuulsa & euerfa, saltem attrita & tracta, spectaculo exponerentur. Vix ex inuidia haec profero. Prodidit quae ego dico *Io. Mich. Bruning*, in dissertatione sub praesidio HERMANNI ZOLLII de speciali iure princ. Imp. in ciuit. mixt. in Rinteliensi Academia, pro Licentia habita. Ibi de Hildesia p. 36. tale profert augurium, inquit: *Interim facile auguramur, quid cum ciuitate Hildesienfi euenturum, quae eundem quem reliquae ciuitates, vt Monasterium, Erfordia, Huxaria, Brunsviga &c. exitum habebit. Sicuti enim maligna febris vna prae alia, citius vel tardius curatur, ob maiorem ac tenaciorem vel leuiorem peccantem materiam, quae saepe tam cito absque interitu corporis expelli non potest: veluti scribit Eitel Friederich ab Heerde in seiner Grundr. Weste des Heil. Röm. Reichs P. III. c. 5. p. 269. ibi: nach dem Exempel verständiger Medicorum, welche, ob ihnen wohl beydes die causa morbi, als auch das eigentliche Remedium wohl bekannt, iedennoch wenn sie befinden, daß des Krancken Constitution die Haupt, Arzney nicht zulassen wolle, sich der curae palliativae so lange gebrauchen, bis solch Haupt, Remedium sicherlich adplicirt werden könne. Ne malum*

(B)

bene

PRAEFATIO.

bene positum intempestiue moueatur. Belle, lepide, vt nihil supra, si adplicationem respicias.

§. VIII.

Hisce ausibus sufficere debent Reipublicae Syndici, excipere tela tot & tantorum aduersariorum, contundere ea, rursusque alia vibrare; arcere ita hostes, sicque incolumitatem, publicam salutem ac libertatem defendere, & regalia iura facta tecta seruare. Socium horum laborum habeo Virum Consultissimum, IO. ADOLPH. WEINHAGEN, Pro-Syndicum, qui vbique egregia plane ratione spartam sibi commissam ornat. Me in munere obeundo non negligentem, sed potius assiduum esse, conscientia testimonium perhibet. Num vero dignum agam assertorem, statorem, vindicem, tuitorem tantorum iurium? iudicet Senatus corona. Me ipsum enim vel propterea metior, quod in perorandis causis priuatorum, qui fiduciam in mea studia collocant, multum temporis impendendum sit. Accedunt crebrae excursions ad loca vicina, & publicorum & priuatorum negotiorum causa suscipiendae. Auget cumulum laborum munus Assessoris curiae Hannoueranae. Immo ipsa Reipublicae Hildesienhsis compages, & vnio, quae veterem inter & nouam ciuitatem pacta est, sollicitudinem peculiarem efflagitat. Haec vt inconcussa stet, prospiciendum est. Hoc ipsum vero vel ideo saepius molestiam & temporis iacturam non modicam adfert, quod ad-

uer-

PRAEFATIO.

uerfarii per varias technas & vulpina blandimenta & illos circumuenire soleant, qui vindices & assertores iurium ac libertatis agere volunt. Hi autem saepius aegre a semita in regiam reduci possunt viam.

§. IX.

Maxima autem animi disturbia inde oriuntur bono viro, vbi tunc non solum contradictiones experitur, vbi super bono publico consulit & cauet; sed & contumelia, ignominia, immo iniuriis petitur. Auget moerorem, quod illi quidem, qui vera & recta amant, & aequali lance omnia ponderant, assensum praebeant; Sed alii, qui, quae libent, sibi licere putant, & fluctus in simpulo quaerunt, in alia plane ruant. Verum quum mens recti conscia nec fulmina timeat; parui etiam merito pendet tales naenias nefariosque ausus. Turbari tamen inde non nihil animi requiem, non diffiteor; sed de illa reducenda mox cogito, quod & philosophia & religio id iubeant. Cognosco me hominem esse, adeoque & scio, me etiam tunc, vbi optimum elegisse puto, a vero & recto ex imbecillitate naturali aberrare posse. Vbi vero meliora video, deteriora non sequor, licet ad parens rei familiaris commodum me flectere vellet. Tale quid hominem probum, honestum, iustum & ad clauum Reipublicae sedentem, non decet. Vbi itaque consulo & caueo, saluti Reipublicae & ciuium prospicere cupio. Si contingeret, me ab hoc scopo aberrare; sola naturalis

PRAEFATIO.

& connata mentis imbecillitas in causa est Me enim a partium studio, a *δωροφαιίας*, ambitus, repetundarum criminibus, alienum esse, puras manus, innoxiam mentem habere, cordium scrutator noscit.

§. X.

Dehinc non modicum temporis quodque aufert litterarum commercium, quod ob muneris rationem effugere nequeo. Ludum deinde est aliquod tempus amicis, concedenda quandoque animo requies, faciendae laborum induciae. Debent enim lassae corporis membra vires recuperare, & mentis virtutes aliquando laxamenta operationum sentire. Denique licet in ipsa muneris exsequutione supremo Numini cultus exhibeatur; officia tamen Christianorum praeterea efflagitant quotidiana sacrificia deprecationum, orationum, precum, gratiarum actionum. Inde facile est intellectu, paucillum temporis ad curas posteriores opusculi huius, mihi relictum fuisse. Praestiti tamen quantum potui. Priores quinque Tituli, licet quaedam contineant, quae in prima editione occurrunt, noui plane sunt, iustioremq; ordinem & maiorem variorum dogmatum segetem exhibent. Scholia noua subinde sunt adspersa, alia quandoque aucta. Accessere deinde variae allegationes optimorum auctorum, vnde plenior notitia eorum, quae strictim exposui, hauriri potest. Quo concatenata opusculi structura etiam tunc conspici possit,

vbi

PRAEFATIO.

vbi titulorum ordo materias connexas segregat, infinitae adiectae fuere remissiones. Denique copiosior & iustior adparet index, a me quidem haut adornatus, ad preces tamen meas a consultissimo viro Dr. ENGA-VIO compositus, cui me propterea obstrictum profiteor.

§. XI.

Sic itaque habitu magis culto & composito prodeunt haec mea elementa, saltem si prolegomena respicias, accuratiori methodo digesta. Pauca etiamnum addo. Quum enim iam sub prelo sudaret opusculum, ad manus meas perlata est *Historia Ecclesiae Gandersheimensis diplomatica*, a viro clarissimo, IO. CHRISTOPH. HARENBERGIO, amico & fautore, concinnata, variisque observationibus egregiis passim illustrata. Inde etiam nonnulla, quae meis studiis inseruiunt, decerpere potuissim, si mox vastum hoc opus ad manus fuisset. Quae enim in P. I. §. CV. ** de *Bullis, Breuiis, Rescriptis Pontificum, speciatimque de Bullis plumbeis & annulo Piscatoris* disserui, ex operis Harenbergiani Tom. I. *diff. VII. c. 7. sect. 2.* illustrari possunt. Quae de *Canonicorum origine, iuribus & officibus* a me P. I. §. CCCCLXIX. *seq.* obseruata sunt, lucem nonnullam foenerantur ex illis, quae HARENBERGIUS *c. l. diff. V. §. 1. seq.* disserit. Egregia etiam sunt, quae *c. l. diff. IV. §. 1. sq.* de *vita Canoniarum, Praepositarum, Decanissarum, Custodum & Scholasticarum* obseruat,

PRAEFATIO.

feruat, adeoque ad illustrationem P.I. §.DX. *sq.* conducunt. Monasteria olim Episcopis subiecta, sensim tamen eorum iurisdictioni subtracta fuisse, docet HARENBERGIVS c. I. *Diss.* VI. §. 1. & 2. vnde meis elementis P.I. §. DCCCXIII. plenior lux affunditur.

§. XII.

Quae denique ad ornatum libelli pertinent, puta, charta elegans, saltem non vulgaris aut lituraria, typi noui & dentati, sphalmatum & vitiorum typographicorum sollicita emendatio, de his Bibliopola fidem dedit, quam etiam obseruabit. Fruere itaque Lector beneuole his meis laboribus, quibus in secundis hisce curis etiam illis obiectionibus obuiatum est, quae Acta erudit. Germanica, de notione ecclesiae legibusque ecclesiasticis obmouerunt. Non doctis, sed scientia iuris ecclesiastici imbuendis haec elementa prodesse debent. Ingratum illis non fuisse meum conatum, vel distractio exemplarium intra triennium & quod excurrit facta, testimonium perhibet. Nunc in adornanda historia ecclesiastica, in gratiam eorum, qui paulo pleniorrem iuris ecclesiastici notitiam sibi comparare cupiunt, vbi otium conceditur, desudo. Prodibit, vt spero, ipsis nundinis Lipsiensibus autumnalibus Primum seculum, cen specimen mei instituti, sub rubro: Versuch einer Kirch. Hist. so ferne solche als eine Einleit. zu gründl. Erlernung der geistl. Rechts. Gelaehrheit kan angesehen werden. Vale Lector beneuole, & meis studiis porro faue. Dab Hildesiae prid.

cal. Maii Ao. MDCCXXXV.

ELEMENTORVM
IVRIS CANONICI
ET PROTESTANTIVM EC-
CLESIASTICI

LIB. III.

DE
VNIVERSA TRITVRA FORENSI.
TIT. I.

DE ORIGINE IVRISDICTIONIS EC-
CLESIASTICAE ET CONCILII.

§. I.

QUum ecclesia sit instar reipublicae, su-
os peculiare imperantes habentis; (P.I.
§. II. seq.) & in antecedentibus de
personis & rebus ecclesiasticis, quae iuris
ecclesiastici obiectum constituunt, actum sit;
nunc de exercitio huius iuris, seu de *iudiciis*,
adeoque simul de *vniuersa tritura forensi*, an-
te omnia vero de origine *iurisdictionis ec-
clesiasticae*, agendum erit.

Connexio

§. II.

Quid iuris-
dictio ecclē-
siastica?

Vox vero iurisdictionis hic non aestimanda est ex sensu iuris Romani, sed ex significato, ecclesiis proprio, ut sic denotet: *Potestatem iudicandi, decernendi & determinandi omnia, quae salutem ecclesiae & negotia eadem propria concernunt.* Vides, sic imperium, sub iurisdictionis voce comprehendi, quum tamen, hanc potestatem mere *spiritualem* esse, * contendant.

* Verum si *spiritualis* esset ecclesiae potestas, non esset *iurisdictionis*, maxime non talis, prout illam delineavi. Haec enim *imperium coactivum* & *suprematum* quendam inuoluit, adeoque iurisdictionis spiritualis est *ουδνεόζυλον*. Spirituality enim *coactionem* respuunt; (P.I. §. LIX.) iurisdictionis vero etiam in sensu Romano sine imperio esse nequit.

§. III.

Origo illius.

Efformata illa fuit his fere gradibus: I. Ecclesia tanquam collegium vel ipsa directionem negotiorum exercere, de rebus ad collegium spectantibus cognoscere; vel hoc ipsum certis personis committere potest. (P.I. §. XXII. 5.) II. Sic itaque ecclesia primitiua directionem Episcopis commisit, simulque *cum illis* de rebus ecclesiae cognouit. a) III. Introducta confederata disciplina, intuitu eiiciendorum & recipiendorum, *forma* quaedam *iudiciorum* inualuit. b) IV. Inde Episcopi *audientiam* Episcopo-

a) BLONDELL, *de iur. pleb. in regim. ecclesiast.*

b) III. BOEHMER *iur. eccl. antiqu. diff. 3. conf. Hist. eccl. Sec. II, cap. X. §. 4. & 9. cap. XII. §. 7.*

scopalem exercebant, tanquam arbitri quidam iuris in caussis ciuilibus: c) cum V. in puniendis *delictis*, per receptam eiectionem, depositionem, poenitentiam, absolutionem, *tota ecclesia* cognosceret, dirigente tamen *Episcopo*: & si VI. grauitas caussae id postularret, per *synodos prouinciales*, iudicium quoddam exercebat. d) VII. Verum iam seculo III. quidam Episcopi *iudiciariam potestatem* priuatiue adfectabant; e) quod licet VIII. tunc plerique improbaerent; mox tamen eandem sibi vindicabant, & ipsam scripturam in suas partes vocabant. f) IX. Ipsi Imperatores christiani, vt varia *negotia ciuilia* coram Episcopis, simplici quadam *notione*, citra admixtum imperium peragerentur, voluerunt. g) X. Abhinc id egerunt Episcopi, vt *clericos* a secularibus iudiciis abstraherent, quem in finem etiam varia priuilegia indultu Imperatorum obtinuerunt. h) XI. Ipsa iudicia synodalia tempore Imperatorum christianorum *publicam auctoritatem*

(B) 5

acce-

-
- c) ESPEN. *iur. eccl.* P. III. tit. I. c. I. §. I. seq. BASNAGIUS *annal. T. II. diff. de tribun. eccl.* conf. *Hist. eccl. cit. loc. cap. XII. §. 7.*
- d) III. BOEHMER *c. l. §. 70. seq.* conf. *Hist. eccl. Sec. III. cap. X. §. 2. seq.*
- e) EVSEBIUS *hist. eccl. L. VII. c. 30. v. Hist. eccl. c. l. §. I.*
- f) Matth. XVIII. 15, sequ. c. XXVIII. 18. sequ. Ioh. XX. 22, sequ.
- g) vid. tit. C. *de Episc. audient.*
- h) vid. L. 13. & 29. C. *de Episc. aud.* L. 51. C. *de Episc. & cler.* BINGHAM *Orig. L. V. c. 2.* conf. *Hist. eccl. Sec. IV. cap. V. §. 12. seq.*

acceperunt, & ab hoc tempore Episcopi quavis pro imperio agere coeperunt: *i*) adeoque XII. se ipsos in conciliis cum clero a civili potestate omni *exemptos* pronuntiarunt: *k*) XIII. Caussas etiam laicorum seu *ciuiles* sub variis praetextibus sibi vindicarunt: *l*) XIV. Olim vero ipsi Episcopi his iudiciis praefuerunt, & saltem leuiores caussas *Archi-Diaconis* (P. I. §. CCCXX. sq.) delegarunt: sed XV. sec. XII. & XIII. consistoriis suis *officiales* & *vicarios* praefecerunt, (P. I. §. CCCXXXIX. seq.) per quos *iurisdictionem contentiosam* explicarunt. *m*) XVI. In propugnanda hac iurisdictione ineptissima argumenta cumularunt. *n*)* XVII. Accessere denique varii generis concilia, immo fuere olim, ceu iam vidimus, ipsa iudicia ecclesiastica, & dehinc in *dioecesana*, *prouincialia*, *oecumenica*, & denique *nationalia* distributa; tractu vero temporis rursus neglecta fuerunt, cum non amplius hierarchiae conducere viderentur.

* Im-

i) SOCRATES *hist. eccl.* L. VII. c. 9.

k) c. 46. C. II. *qu. I.* Concil. Chalced. c. 9. Concil. Carthag. III. c. 43. Concil. Aurelian. III. c. 32. IV. c. 20. c. 12. X. *de for. comp.*

l) BASNAGIUS *cit. loc.* MORNACIUS *ad* L. 8. C. *de Episc. audient.* FLEURY *histoire de l'eglise* Tom. XIX. *disc. praelim.* §. 8.

m) ESPEN. *cit. loc. tit.* V. c. I. *nr. 21. sequ.* THOMASSINUS *de V. & N. E. D. P. I. L. II.* c. 8. §. 4.

n) THOMASII *hist. contest. inter Imper. & sacerdot.* §. 109. *sequ.*

- * Immo Vir alias doctissimus, Ant. DADIN. ALTESERRA, in *eccl. iurisdic. vindic.* vbi Episcoporum Iurisdictionem e iure diuino deducere allaborat, ineptias prodit.

DE IURISDICTIONE ECCLESIASTICA INTER PROTESTANTES.

§. IV.

Quodsi ad trutinam euangelii, ea, quae de iurisdictione ecclesiastica dicuntur, reuocanda forent, vti inter Protestantes fieri congruum est; tunc 1) nulla plane iurisdicatio de ecclesia ceu *collegio aequali* (P. I. §. XVIII. seq.) praedicari potest: sicque 2) omne *imperium* hic exsulare debet, (P. I. §. XIV. seq.) quorsum etiam Christi & Apostolorum doctrina collineat. 0) Accedit, 3) quod, licet primae ecclesiae quaedam singularia habuerint, tamen ab ecclesia *pressa* ad ecclesiam *pacatam* argumentatio haud procedat. p) Quum vero his non obstantibus 4) etiam inter Protestantes *iurisdicatio ecclesiastica* occurrat, de huius indole circumspicendum erit.

Generalis observatio de iurisdictione eccles. Protest.

§. V.

Decepti fuere tempore reformationis Protestantes principiis iuris canonici, putantes: dari omnino *peculiarem potestatem ecclesiasticam externam*, quod 1) duplicia iudicia, *secularia & ecclesiastica*, sub ipsis initiis reformationis

Origo confistoriorum eorumque potestas.

- o) *Matth. XVIII. I. XX. 21. sequ. Marc. IX. 34. Luc. IX. 46. I. Petr. V.*
 p) SECKENDORF *hystor. Lutheran. Lib. III. §. 119. nr. 4. seqq.*

tionis deprehenderent : deinde 2) quum per transactionem Passauienſem ſuſpenſa fuerit Epiſcopalis poteſtas intuitu Proteſtantium, illam mox Principes ſibi vindicarunt, ſeque *Episcopos*, intuitu territoriorum, dixerunt : hinc 3) *duplex perſona* Principibus adſcripta, & ſic etiam *duplex iudicium* efformandum eſſe creditum, & pro *conſiſtoriorum* neceſſitate mox pugnatum fuit : ſic 4) iuxta iuris canonici tradita conſiſtoria adornata fuerunt : q) ita, vt 5) in dubio a poteſtate *officialium* inter Pontificios (P. I. §. CCCCXLII. ſeq.) ad *conſiſtoria* Proteſtantium argumentatio procedat : ita tamen, vt 6) a conſiſtorio *recuſus ad Principem* in ſaluo ſit. qq) *

- * Num in cauſſis conſiſtorialibus ad iudicium imperiale aulicum recuſus licitus? diſquirit IO. FRID. CRAMER *diff. de cauſſ. conſiſtor. add.* Anonymi gründl. Beweis, daß die iuriſdictio eccleſiaſtica der evangel. Reichsfürſten independent ſey.

§. VI.

Epictiſis.

Quum vero omnis iuriſdictio pars ſit cuius imperii, & ſuperioris poteſtas intra terminos territorii fundatam intentionem habeat, (P. I. §. LXXVIII. ſeq.) ſequitur : 1) vt etiam eccleſiaſtica iuriſdictio *pars ciuilibus imperii ſit* : r) 2) vt

q) STEPHANI *de iuriſd.* Lib. IV. c. I. ſeq.

qq) conf. B. MART. SCHRADERI, olim Proto-Synd. Reipubl. Hildes. eruditus tractatus, *de cauſſis conſiſtorial.*

r) HUGO *de ſtat. regn. Germ.* c. 3. §. 28. ſeq.

vt proinde consistoria *necessaria* haud sint, nec, vt constituentur, semper *consultum* sit: vt tamen 3) vbi vel *legibus imperii* vel *conuentione* cum statibus prouincialibus aliud cautum fuit, necessitatis ea esse, dici queat: (P.I. §. XCVII.) 4) vt regulariter a *Principe*, non vero ab ecclesia dependeant: 5) vt causae ecclesiasticae non necessario *clericos* requirant, quum etiam *laici* eas diiudicare possint: denique 6) vt *Princeps* consistorium haud constituat qua *Episcopus*.

TIT. II. DE IUDICIIS.

§. VII.

Iurisdiclio omnis eo potissimum tendit, vt ius Connexio. cuique reddatur, ordine iudiciario obseruato: adeoque ad *iudicia* seu *ordinem iudicium* in genere ducimur. Est vero iudicium: Quid iudicium? *Legitima causae disceptatio & decisio, a iudice competente facta.*

§. VIII.

Diuiditur in *ecclesiasticum & seculare*; in Diuisio. *ordinarium & extraordinarium* seu *summarium*; in *ciuile & criminale*. Taceo alias diuisiones in doctrina Pandectarum obuias.

§. IX.

Ecclesiasticum est: *Quod coram iudice ecclesiastico contra personam ecclesiasticam aut de causa ecclesiastica peragitur.* Quid ecclesiasticum? 5) *Seculare* est: *Quod coram laico iudice, inter personas seculares, aut de causa seculari exercetur.* Quid seculare?

1) c. 2. X. de iudic. c. fin. X. de for. comp.

Quid ordinari-
 um? *t) Ordinarium est: Vbi praescriptus
 sollemnis ordo iudiciarius accurate est obser-
 uandus. u) Extraordinarium est: In quo de
 simplici & plano sine strepitu & figura iudi-
 cii proceditur, obseruatis saltem substantia-
 libus processibus, solemnibus omisissis. x) Civile
 est: Vbi de causis ciuilibus, vel ad singulo-
 rum patrimonium pertinentibus discepta-
 tur. Criminale denique est: Vbi de discipli-
 na in delinquentes & facinorosos exercenda
 agitur.*

§. X

Axiomata. Ex tradita de iudiciis definitione notanda
 axiomata: I. Iudicium constituunt *actor, reus,
 iudex.* II. Iudex debet esse competens, quo-
 tiescunque causae cognitione opus est.

§. XI.

Quid actor? *Per actorem intelligo eum: Qui in iudicio
 sibi vel ius in re esse, vel ab alio sibi dari oportere
 intendit. Per reum illum denotari volo:
 Quid iudex? Vnde aliquid petitur. Denique iudex erit:
 Vir bonus & habilis, publica auctoritate iuris
 dicundi causa constitutus.*

§. XII.

Diuisio iudic-
 um. *Missis illis, quae circa actorem & reum mone-
 ri possunt, quum ea iam aliunde nota sint, ad iudi-
 cem statim progredior, & palmariam diuisionem,
 ut vel ordinarius sit, vel delegatus seu ex-
 traordinarius, neglectis aliis, commemoro.*
 Est

t) c. 2. X. de iudic.

u) Clement. 2. de V. S.

x) Clement. 2. cod.

Est vero ordinarius: *Qui vi officii vel proprio quodam iure, vel superioris voluntate iurisdictionem vniuersaliter exercet.* y) Extraordinarius vero seu delegatus est: *Qui non proprio iure, sed alterius delegatione, mandato aut commissione iurisdictionem exercet.* * z)

Quis ordinarius?

Quis extraordinarius?

- Non loquor itaque de *delegatis a lege*, qualem delegatam potestatem Episcopi in pluribus casibus exercent, quia alias reseruari sunt Pontifici. WIESTNER *instit. iur. can. tit. de offic. & potest. iud. deleg. nr. 7.*

§. XIII.

Ex his iudicum descriptionibus noua axiomata exsurgunt: I. Ordinarius in quocunque loco territorii per se tribunal exercere potest. II. Integrum etiam est illi, iurisdictionem aliis delegare. III. Pontificis delegati ampliori gaudent potestate. IV. Fit delegatio omnis diuersimode. V. Delegantur regulariter subditi. VI. Praesupponit delegatio in delegato certas qualitates. VII. Est omnis delegatio stricti iuris. VIII. Varia ratione exspirat.

Specialia axiomata de iudicibus.

§. XIV.

Quum itaque omnis ordinarius in territorio per se *tribunal exercere possit*, (§. XIII. 1.) sequitur: 1) vt *causas* audire & *decidere*, 2) *personas*, si merita exposcant, *punire*, & 3) omnia ad officium pertinentia exercere possit: a) 4) vt

Potestas ordinarii iudicis.

y) c. 1. D. 22. tit. X. de offic. iud. ordin.

z) c. 33. de offic. & potest. iud. deleg.

a) c. 7. de offic. iud. ordin. in 6.

4) vt ei integrum sit, iudiciis personas, quoad omnes causas iurisdictionem exercentes, praeficere: 5) vt, licet superiorem agnoscat, ille tamen in subditos ordinarii *in prima instantia* nullam iurisdictionem exercent. b)

§. XV.

Generalia de delegatis ordinariorum.

Quumque ordinario integrum sit, iurisdictionem aliis delegare, (§. XIII. 2.) sciendum est: 1) hic sermonem esse de delegatis *ad certam causam*: 2) hinc ordinariorum delegatos *subdelegandi* facultate non gaudere, nisi a) id expresse *indultum*, aut b) *causarum vniuersitas* illis delegata, & c) quoad actus *particulares* delegatio facta fuerit: c) 3) in delegatis ab ordinario nullam requiri *dignitatem*, modo alias sint habiles.

§. XVI.

De delegatis Pontificis.

Quum vero Pontificis delegati ampliore potestate gaudeant, (§. XIII. 3.) notari debet: 1) *praxin* delegationum a curia Romana originem trahere, & radicatum factam fuisse, ex quo ordinariorum ordinarius esse coepit Pontifex: * 2) Pontificem saltem delegare in *dignitate* aut *personatu* (P. I. §. DCCCLXI. 2.) constitutos: d) 3) hos delegatos instar *ordinariorum*, hoc est, *Episcoporum* esse, adeoque & iure *subdelegandi* gaudere: e) 4) quum *legati a latere* omnia Pontifici speciatim non reseruata sibi vindicent, (P. I. §. CCCCLV. 6.) vt & hi *delegare*, &

b) c. 9. & II. X. de offic. iud. ordin.

c) ESPEN. iur. eccl. P. III. tit. 5. c. 2. §. 8.

d) c. II. de rescript. in 6.

e) c. 3. & 27. X. de offic. & pot. iud. deleg.

& vbi in dignitate constitutos delegauerint, illi rursus *subdelegare* possint: f) 5) hoc ipsum etiam in praxi ratione delegatorum ab *Imperatore*, vbi vel *Statibus imperii*, vel *vniversitatibus* commissionem mandat, obseruari, & facultatem *subdelegationis* tacite subintelligi.

* Inualuere delegationes Pontificis, ex quo appellationes ad sedem Papalem admissae fuerunt.

§. XVII.

Quum deinde omnis delegatio diuersimode fieri soleat, (§. XIII. 4.) inde discimus: 1) delegari posse vel totam causam, vel partem illius: g) 2) posse & *modum procedendi* praescribi: 3) fieri delegationem vel *motu proprio*: h) vel ad *petitionem* alterius: 4) vel *simpliciter*, vel *tum aliqua clausula*: 5) vel *vnus* delegatur, vel *pluribus* negotium committitur: 6) plures vbi dati, respiciendum: vtrum *indefinite* an *definite* dati fuerint? quia exinde dependet, quatenus vel omnes *coniunctim*, vel *vnus sine altero* procedere in causa possit. i)

Modus delegationum diuersus.

§. XVIII.

Quum dehinc regulariter saltem subditi delegentur, (§. XIII. 5.) sequitur: 1) vt delegati ad

Quatenus delegati cogi possint ad commissionem hanc

(C)

dele-

f) conf. e. 18. X. de sententi. & re iud.

g) CORVINVS institut. iur. can. L. III. tit. 2. §. 23.

h) MEVIUS P. III. dec. 217. STRYK *differta de iur. propr. Princ.*

i) STRYK *diff. de clausulis commissio.*

delegationem suscipiendam *cogi* possint: *k*) 2) ut illis multo minus integrum sit, delegationem semel *susceptam deferere*, *l*) dummodo *α*) delegatus *iustas causas* allegare nequeat, quibus commissionem declinare possit; & *β*) *conditio commissariorum* coactionem non respuat. *m*)

§. XIX.

Qui delegari possint?

Quumque alterius delegatio in delegato certas qualitates supponat, (§. XIII. 6.) notari debet: 1) arceri omnes, qui *iudicis munere* fungi nequeunt. *n*) In specie vero desiderari *α*) legitimam aetatem; *o*) *β*) in delegatis a Pontifice *dignitatem*; (§. XVI. 2.) *γ*) considerandum esse statum, quum ad ecclesiastica negotia *laici* delegari nequeant; *p*) *δ*) respici ad integritatem morum, ut haud sint *suspecti*, *q*) quum hi *recusari* possint.

§. XX.

Potestas delegatorum.

Quumque delegatio sit stricti iuris, (§. XIII. 7.) sequitur: 1) ut potestas delegatorum ad *rescriptum* seu *mandatum commissoriale* sit adstricta: (conf. §. XVII. 2.) *r*) 2) ut proinde ipsi citationi *exemplum mandati* adnectere debeant, quo partes exinde videant, quid in commissis

k) MEVIVS P. V. d. 400.

l) RVLANDVS *de commissar.* P. I. Lib. II. c. 25.

m) conf. c. 21. *de offic. & potest. iud. deleg.* in 6.

n) conf. CORVINVS *cit. loc.* §. 12. seqq.

o) c. 41. X. *de offic. & potest. iud. deleg.*

p) c. 2. X. *de iudic.*

q) c. 17. X. *de offic. & potest. iud. deleg.*

r) c. 21. 32. 37. 40. X. *ind.*

sis habeant: s) 3) vt tamen ea omnia facere possint, sine quibus *ipsa commissio* expediri nequit: t) 4) vt ad totam causam dati etiam *mixto imperio* gaudeant: u) 5) vt nulla forma praescripta *iuris formam* obseruent: x) 6) vt etiam remedia suspensura a delegatis permilla sint. y)

§. XXI.

Quum denique delegatio varia ratione exspiret, (§. XIII. 8.) tenendum est: 1) officium delegati cessare *morte delegantis*, re adhuc integra, seu si delegatus, eo viuente, iurisdictione nondum usus fuerit: 2) 2) *morte delegati*, nisi forsan *dignitatis* intuitu delegatio facta fuerit: a) 3) *temporis* lapsu, si illa ad tempus restricta, nec a partibus *prorogatio* facta fuerit: b) 4) finito negotio, ad quod dati fuerunt: c) 5) *recusatione* ob suspicionem facta: (§. XIX. d) 6) *reuocatione*, quae Principi & ordinario semper; legatis vero Pontificis (§. XVI. 4.) demum re integra competit: d) 7) *contrario rescripto*: e) 8) quodammodo etiam *impedimento*. f)

Quando cessat officium delegatorum officium.

(C) 2

§. XXII

s) conf. c. 31. X. cod.

t) c. 21. X. cod. WESTNER *instit. iur. can. tit. cod. nr. 48.* CORVINVS *cit. loc. §. 28.*

u) c. 4. 5. & 28. X. cod.

x) c. 13. & 27. X. cod.

y) c. 3. cod. in 6.

z) c. 30. X. cod. c. 6. cod. in 6.

a) c. 14. X. cod.

b) c. 4. X. cod.

c) c. 9. X. cod.

d) c. 28. & 37. X. cod. c. 6. cod. in 6.

e) c. 3. X. de rescriptis.

f) c. 13. X. cod.

§. XXII.

Quis iudex
competens?

Quia vero iudex competens esse debet, quod-
tias causae cognitione opus est, (§. X. 2.) scien-
dum est: 1) *competentem* illum dici, qui reum
cogere & coercere potest: 2) ut proinde acto-
ris sit, sequi *forum rei*: g) 3) ut reo, ad iudi-
cem incompetentem vocato, impune liceat
manere: saltem 4) ei in mundo sit exceptio in-
competentis iudicis.

§. XXIII.

Fori compe-
tentia quom-
plex?

Quandoquidem itaque actor forum sequitur
rei, (§. XXII. 2.) notari debet: 1) forum dici:
Locum, ubi lites & controuersiae iudiciales
exercentur: b) 2) forum quemque sortiri, aut
ex iure communi, aut *ex iure singulari*; 3)
quod ex iure communi quis habet, vel *generale*
esse, ad omnes causas pertinens; vel *speciale*,
certis causis proprium: 4) generalia esse fora
originis & domicilii: 5) specialia fora *con-*
tractus, delicti, rei sitae, continentiae causa-
rum & prorogatae iurisdictionis.

§. XXIV.

De foro do-
micilii,

Primum forum generale itaque in *domicilii*
loco agnoscimus, quod 1) vel *proprium* est, vel
commune: 2) commune sicuti olim *Roma* fuit
omnium ciuium Romanorum; ita hodiernum
quilibet *clericus Romae deprebensus* forum
ibi sortitur in prima instantia: i) 3) proprium
domicilium vel *voluntarium* esse, vel *necessa-*
rium:

g) c. 5. & 8. X. de for. comp.

b) c. 10. X. de V. S.

i) c. sine X. de for. comp.

vium: 4) ad hoc requiri animum cum actuali habitatione: 5) ibi institui posse omnes actiones speciatim non exceptas. k)

§. XXV.

Inter fora vero specialia quum forum contra-Contractus referatur, (§. XXIII. 5.) notari debet: 1) ita adpellari illud: *Vbi quis daturum facturumve promisit; vel vbi contractus est perfectus*: 2) hoc quempiam sortiri, si ibi reperiatur. l)

§. XXVI.

Forum delicti (§. XXIII. 5.) esse, vbi quis delictum 1) vel inchoavit, vel 2) perfecit, vel 3) eo perpetrato deprehenditur. m)

§. XXVII.

Forum rei sitae (§. XXIII. 5.) obtinere in actionibus *in rem*, siue corporalis, siue incorporalis; siue mobilis, siue immobilis sit. n)

§. XXVIII.

Forum continentiae causarum obtinere: *Si causae ita sint connexae, ut commode separari nequeant.* o) Denique prorogatae iurisdictionis forum esse: *Vbi quis vel ultro incompetens forum agnoscit; * vel ob reconventionem agnoscere tenetur.*

* Sunt qui putant, clericos protestantes, forum, puta consistorium, prorogare non posse. vid. TRAVGOTT THOMASIVS *diff. de foro cleric. protest. consistorio non prorogab.*

(C) 3

§. XXIX.

k) conf. c. 8. X. eod. c. 3. X. de dot. & contum.

l) c. 1. de for. comp. in 6.

m) conf. ZIEGLER *de for. comp. delinq.*

n) c. fin. X. de for. comp.

o) c. pen. X. de in integr. restit.

§. XXIX.

Forum priuilegiatum in
tunc caus.
fac.

Quam vero quis etiam ex iure singulari seu priuilegio forum sortiatur, (§. XXIII. 2.) priuilegia vero vel ad *personam*, vel ad *causam* pertineant; (P. I. §. CXLVI.) sciendum est, 1) ratione *causae* forum fundari *contra distinctionem personarum*: p) 2) proinde in specie *ecclesiasticas* in foro ecclesiastico tractandas esse; q) maxime, si 3) in *petitorio* de illis agitur: r) adeo, ut 4) sic omnis *praeuentio* cesset, quae tamen §) in causis *mixtis* attendi solet: ut adeoque 6) *temporales* in seculari iudicio tractandae sint, nisi secularis iudex *iustitiam* facere negligat. s)

§. XXX.

Ratione personarum.

Priuilegiato foro, qua *rei*, gaudent 1) *clerici* omnes; t) adeo, ut 2) nequidem *voluntaria prorogatione* (§. XXVIII.) iudicis secularis cognitioni, ex vulgi sententia, se submittere possit: u) 3) hoc priuilegiato foro etiam gaudere eorum *familiam* x) & 4) *seruos dotales*. y) §) Priuilegiato porro gaudere foro *Confiliarios Principis, Professores, Doctores, Studiosos, aliosque*

p) conf. BOHNII dissert. de laic. for. eccl.

q) c. 8. X. de arbitris.

r) ESPEN. iur. eccl. P. III. tit. 2. c. 4. nr. 39. sequ.

s) THOMASIVS diss. de denuntiatio. euangel.

t) c. 2. X. de for. compst.

u) c. 12. X. de for. comp.

x) MEVIUS P. III. dec. 137.

y) c. 69. C. 12. qm. 1.

alios: 6) privilegiata fora reorum cessare a) ob continentiam causae; (§. XXVIII.) β) in litis denuntiatione; γ) reconuentione; δ) reali actione, (§. XXVII.) ε) successione non privilegiata facta; ζ) delicto grauiori; a) η) causa feudali: b) 7) actoribus privilegiatum forum tribuitur, si sunt personae miserabiles. c)

TIT. III. DE CITATIONE.

§. XXXI.

IN iudiciis occurrunt actiones; harum vero Connectis. fundamentum & principium est, in ius uocatio seu citatio: * immo constituit hodie initium iudiciorum, adeoque ante omnia huiusmodi indoles enucleanda erit.

* Olim differebat in ius uocatio a citatione, & quodammodo adhuc hodie ab inuicem differunt. Hic uero promiscue uocibus utor.

§. XXXII.

Est uero citatio: *Legitima rei uocatio, ius sui iudicis, rogatu actoris facta, ad rei notitiam legitime perducta.* Quid citatio?

(C) 4

§. XXXIII.

2) GAILIUS *Lib. I. Obs. 37.*

a) conf. HILLIGER *dissert. de for. cler. delinqu.* STRYK *de for. ministr. eccl.* ZIEGLER *de for. priuileg.*

b) c. 5. & 13. X. *de iudic.* LVDER MENCKE *de for. compet. uasall.*

c) THOMASIVS *de acquit. L. vn. C. quand. Imp. inter pupil. &c.*

§. XXXIII.

Diuisio,

Varie illa diuidi solet. I. In citationem *iuris*, puta, vbi *lex vel canon certum terminum*, intra quem quis quid peragere debet, praefixit; d) & in citationem *hominis*, quae fit, vbi quis iussu iudicis vocatur, e) II. Vtraque ex his vel generalis est, vbi omnis, qui interesse sua putauerit, vt negatio adfit, monetur; f) aut vbi fit in primordio litis, ad totam causam; g) vel specialis, qua mediante certa persona, aut ad singulos actus, in iudicio expediendas, vocatur. III. Alia est priuata, seu, quod eodem recidit, ordinaria, vbi reo citatio infinuatur; h) vel publica, seu extraordinaria, quae per edictum, vocem praeconis, aut alia ratione proponitur. i) IV. Alia fit viua voce, alia per scripturam. *V. Alia est mediata, vbi per requisitionem subsidialem aliquis citandus est; alia vero immediata, vbi iudex suae iurisdictioni subiectos euocat. VI. Alia est dilatoria, vbi iudex non statim emanente reo in causa procedit; alia vero peremptoria, vbi in contumaciam absentis procedere solet. Denique VII. alia monitoria est, vbi non abscisse comparere tenetur citatus; alia vero arctatoria, in qua praesentia & comparitio citati requiritur.

* Ad.

d) Clement. 2. de poen.

e) c. 6. X. de dol. & contum. c. 15. X. de accusatione.

f) conf. c. 1. de electione, in 6.

g) c. 5. X. de integ. restit. c. 10. X. de dol. & contum.

h) Clement. 1. de iudic.

i) Clem. vn. de for. comp. Clem. 3. de elect.

- * Addunt alii diuisionem in *verbalem* & *realem*, & de reali integrum tractatum concinnauit POSNER *de citat. real.* Sed realis est potius medium praecauendi, ne citatio inutilis fiat, quam citatio.

§. XXXIV.

Tenenda de his axiomata: I Citatio omnis Axiomata.
fit praecepto iudicis. II. Fieri debet legitime.
III. Perducenda est ad rei notitiam. IV. Produ-
cit varios effectus.

§. XXXV.

Quum itaque citatio fiat praecepto iudicis, Quis decer-
nat citatio-
nem ?
(§. XXXIV. 1.) sequitur: 1) vt citare possint &
ordinarius & *delegatus*: (§. XII.) k) 2) vt
citare debeant intra *limites iurisdictionis*, &
3) ad *locum iudicii*: l) 4) vt exaranda sit a *iudice competente*, m) & 5) ad *partium instan-
tiam*: n) nisi 6) *caussa ita comparata*, vt ex *offi-
cio* procedere iudex possit. o)

§. XXXVI.

Quumque citatio fieri debeat legitime, (§. Quomodo ?
XXXIV. 2.) sciendum est: 1) eam continere de-
bere *nomen citantis iudicis, actoris & rei*: p)
2) *causam*, ob quam quis sistere se debeat: q) 3)
(C) s locum

k) c. I. X. de *causs. possess.*

l) c. II. de *rescript.* in 6. BEYER *de expedis. actuum
iudic. extraiudic.*

m) Clem. 2. de *sent. & re iudic.*

n) c. 18. X. de *for. compet.*

o) III. BOEHMER *diff. de iud. ex offic. pres. in pres. ci-
uil.*

p) c. 31. X. de *off. & pot. iud. del. c. 2. de rescript. in 6.*

q) c. 2. X. de *dilat.*

locum, ubi ius dicendum sit: r) 4) diem, quo reus adesse debet: s) 5) fieri debere citationem, si in contumaciam procedere velit iudex, tribus edictis, vel vno peremptorio tantum temporis, quantum alias tria interualla largiuntur, contingente. t)

Quinam citandi & quomodo.

§. XXXVII.

Quumque porro ad citati notitiam legitime perduci debeat, (§. XXXIV. 3) consequens est: I) ut citandi sint omnes, quorum *interest*, quorumque *caussa agitur*, & quidem 2) vel *in faciem*, vel *ad domum*, u) vel 3) si nemo citationem recipere velit, *aedibus ea adfigenda* sit: x) 4) ut *edictalis* citatio tunc demum fieri debeat, si quis alia ratione citari nequit: y) 5) ut tunc fieri debeat in locis *vicinis*, seu illis, ex quibus verosimiliter ad notitiam citandi peruenire possit: z) 6) ut citatio non solum in *singulis causis*, sed etiam in *singulis actibus* fieri debeat: a) nisi 7) ab initio generalis citatio ad *totam causam* exarata fuerit: b) 8) ut ex actis adparere debeat,

r) c. II. de rescr. in 6.

s) c. 6. X. de dol. & contum.

t) c. 5. §. fin. X. de in integr. restit. c. 6. X. de dol. & contum. c. I. X. de dilat.

u) c. 3. X. de dol. & contum.

x) L. 4. §. 5. ff. de damn. infect.

y) c. 3. X. de dol. & contum. Clem. I. de iudic.

z) Clem. vn. de for. comp. c. 3. de elect. in 6.

a) c. I. X. de caus. possess. Clem. 2. de sent. & re iud.

b) c. 6. X. de dol. & contum.

debeat, citationem legitime fuisse insinuatam, vel nuncii relatione, vel confessione citati: c) 9) ut si quis extra territorium citandus sit, iudex alterius subsidio uti debeat.

§. XXXVIII.

Quum denique citatio varios producat effectus, (§.XXXIV.4.) sciendum est: 1) quod citatum obstringat cogatque, se *sistere* iudicio: d) ita tamen, ut 2) ubi non comparuerit, *legitima impedimenta* deducere possit: e) 3) quod operetur *Praeventionem*; f) 4) perpetuet *iurisdictionem*; g) 5) *suspendat* iudicis potestatem per interualum termino datum: 6) inducat *litis pendentiam*: h) 7) faciat, in actionibus in *rem, rem litigiosam.* (§.LXXI. d)

TIT. IV.

DE
PACTIS ET TRANSACTIONIBVS.

§. XXXIX.

Citati ad forum competens non semper *Connexio* liti se committunt, sed saepius iudiciorum

-
- e) MARANTA in spec. iur. tit. de citat. nr. 55.
d) c. 19. X. de for. comp. c. 6. X. de dol. & con. iur.
e) STRYK diss. de legit. impedi.
f) c. 19. X. de for. comoc.
g) c. 20. X. de offic. & pot. iud. del. Clem. 2. *Vi lit. pend.*
h) Clement. 2. *Vi lit. pend.*

rum metu ad *pacta & transactiones* veniunt, de quibus ea, quae huc faciunt, adnotanda sunt.

§. XL.

Quid hic pactum?

Per pactum vero hic non intelligo quamlibet conventionem, mutuo consensu factam; sed: *Gratuitam remissionem iuris, ad evitandum litigium, deliberato animo factam.* * Transactionem dico: *Conventionem, qua res dubia, dato aliquo vel retento, vel promisso, deciditur.*

Quid transactio?

* Pacta omnia deliberata iure naturali & gentium obligationem producere, ne Romani quidem ambigebant, licet ex certa status ratione *pactis nudis* obligatoriam vim denegarent. Sed canonica iura relicta hac subtilitate rem ad naturalem simplicitatem reducerunt, & ex pacto, quod Romani nudum dixere, actionem concesserunt. vid. Illustr. BOEHMER *iur. eccl. Lib. I. tit. 35. §. 4. seqq.*

§. XLI.

Axiomata.

Notanda proinde axiomata: I. Pacisci possumus de rebus in litigium deductis, nisi lex aut boni mores repugnent. II. Transigitur de re dubia, dato aliquo vel retento, vel promisso. III. Pactis & transactionibus lites ab ipsis partibus deciduntur.

§. XLII.

Quae pacta sunt valida?

Quandoquidem itaque pacisci possumus de rebus litigiosis, ubi nec lex, nec mores boni repugnant, (§. XLI. I.) consequens est:

I) vt

1) ut saltem de rebus *privati arbitrii* pactio-
 nes valeant: 2) ut de rebus *ecclesiasticis*
 illi saltem pacisci possint, quibus *alienandi* fa-
 cultas competit: (P. I. §. DCCCXXXVII.) i)
 3) ut tamen pacisci possimus de *beneficiis om-*
nibus, & 4) omnibus rebus in commer-
 cio existentibus: §) ut tamen pactio *inuali-*
da sit, si α) inde *periculum animae* infera-
 tur; k) aut β) ea *turpitudinem* inuoluat; l)
 aut γ) *impossibilis* sit; m) aut δ) *ecclesiae*
damnum attrahat: n) 6) ut de reliquo pa-
 cta etiam *apostolicis privilegiis* derogent: o)
 7) ut iniri soleant *saluo iure tertii*: p) 8)
 ut proinde excepta censeatur *superioris au-*
toritas: q) 9) ut denique Pontifex ex caus-
 sa a pacto *absolvere* possit. r)

§. XLIII.

Quum deinde transigatur de re dubia, da-
 to aliquo vel retento, vel promisso, (§. XLI. 2.)
 consequens est: 1) ut sufficiat *metus litis* im-

Quae trans-
 actiones?

minen-

s) vid. c. *fin. de pact. in 6.*

k) c. 4. §. & *fin. X. de pact.*

l) c. 5. 8. 12. 17. 20. & 21. C. 22. *qu. 4.*

m) c. *fin. X. de pact.*

n) c. 7. X. *cod.*

o) c. 3. X. *de decim. Clement. 2. de sepult.*

p) c. 8. X. *de censib. c. 5. & 8. X. de transact.*

q) c. 19. & 22. X. *de iur. iur. c. 19. X. de rescr.*

r) c. 2. 3. 4. C. 15. *qu. 6. c. 2. X. de vot.*

minentis; adeoque, 2) vt ex *laesione* transactiones impugnari nequeant: s) 3) vt tamen saltem de rebus *privati arbitrii* transigere possimus, adeoque non valeat transactio a) contra matrimonium, t) nec β) pro luctu de rebus *ad ecclesiam pertinentibus*; u) nec γ) de causis *fidei*; (P. I. §. LXXXV.) nec δ) indistincte de *criminibus*.

§. XLIV.

Effectus
transactio-
nis.

Quum denique partes transactione lites decidant, (§. XLI. 3.) facile reddideris rationem, cur 1) *iudex* ipse ad transactionem litigantes *ex officio* deducere debeat: x) immo 2) pro te nata quadantenus *cogere* ad concordiam possit, si *publica utilitas* hoc efflagitet: y) 3) cui non solum similem firmitatem habeat, ac pactum; z) sed & 4) neque ob *laesionem*, nec ob *instrumenta* noviter reperta, nec per *rescriptum Principis* impugnari possit: dummodo s) non metu, dolo, aut *falso instrumento* extorta: nec 6) *error in calculo* commissus fuerit. a)

TIT. V.

r) KNORR *de non rescind. transact. ob laesi. ult. dimpd.*

t) c. fin. X. *de transact.*

u) c. 2. 7. & 8. X. *cod.*

x) conf. c. I. X. *de inst. petit.*

y) conf. MENTVS P. III. *dec.* 217. add. P. I. *dec.* 224.

z) c. I. X. *de transact.*

a) conf. tit. ff. & C. *de transact.*

TIT. V.
DE ARBITRIS.

§. XLV.

MEt*u* iudiciorum, & vbi nec amicabile*s* Connexio.
compositio, nec transactio locum inue-
nit, (§. XXXIX.) *compromittunt* quandoque
partes, & sic ad arbitros ducimur. Est vero
arbit*er*: *Vir bonus, qui partium compro-* Quis arbi-
misso electus, causam cognoscendam defini- ter?
endamque recepit.

§. XLVI.

Sunt vel *ordinarii*, quorum referunt iu- Diuisio.
dices prorogatos; vel *arbitrarii*, quorum
potestas a *compromisso partium* pendet; vel
iuris, qui ex legis dispositione adsumendi, ho-
die autem fere incogniti sunt.

§. XLVII.

Notanda de illis axiomata: I. Est arbit*er* Axiomata.
loco iudicis, non tamen iudex. II. Vt arbit*er*
quis sit, requiritur ex parte litigantium com-
promissum, ex parte electi receptio. III. Co-
gnoscit in causa, & eam definit. IV. Stare
tenentur partes eius sententiae.

§. XLVIII.

Quum itaque arbit*er* loco iudicis, nec ta- Qui eligi
possit?
men iudex sit, (§. XLVII. 1.) consequens est:
1) vt, qui causam cognoscere & definire non
posse intelliguntur, nec arbitri esse possint:
adeoque 2) *feminae*, si iurisdictione ordi-
nata

naria praeditae haud sint; *b*) nec 3) *laici* in caussis spiritualibus, nisi simul *in clericum* compromissio facta; *c*) nec 4) manifeste *excommunicati*; *d*) nec 5) *monachi* sine superioris licentia; nec 6) qui alias *iudices* esse *prohibentur*, hoc officio fungi possint: de reliquo vero, 7) quum res ad voluntatem compromittentium redeat, sequitur, vt compromitti possit in omnes, etiam 8) in *infames*, 9) in *filios familias*, in caussa patris; *e*) 10) in *iudicem ordinarium*. * *f*)

* Tunc tamen circumspectendum: vtrum compromissum in iudicem *qua talem*, an *qua priuatum*. LAVTERBACH *diff. de arbitr. comprom.*

§. XLIX.

Quum deinde ex parte litigantium compromissum, ex parte electi receptio requiratur, (§. XLVII. 2.) sequitur: vt 1) compromittere possint, qui *liberam* rerum *administrationem* habent, adeoque *a*) *procuratores* sine speciali mandato; *g*) *β*) *Praelati* sine consensu capituli, in caussa ecclesiae cathedralis; *b*) *γ*) *arbitri* electi in alios arbitros, *i*) compromittere nequeant: 2) vt compromisso accedere possit *poena conuentionalis*, aduersus

A quibus & quomodo?

b) c. 4. X. de arbitr.

c) c. 8. & 9. X. eod.

d) c. 12. X. de excomm.

e) c. 2. C. 3. qu. 7.

f) c. 7. X. de arbitr.

g) c. 9. X. de arbitr.

h) LAVTERBACH de arbitr. comprom. §. 15.

i) c. 19. X. de arbitr.

versus non seruantem; vel 3) *iusiurandum* de eo obseruando, *k*) licet 4) & *nudum pactum* sufficiat: (§. XL. *) 1) 5) vt electis in arbitros quidem integrum sit, velint suscipere arbitrium, nec ne? *susceptum* tamen declinare amplius non possint: *m*) 6) vt eligi possint *vnus* vel *plures*. *n*)

§. L.

Ex eodem axioma sequitur: 7) vt com- De quibus
promitti possit de quacunque causa priuati causis.
arbitrii, *o*) adeoque *a*) non de causis *matrimonialibus* & *criminalibus*; *p*) nec *β*) *spiritualibus* & *beneficialibus*, nisi quatenus de illis transigi possit; *q*) nec *γ*) de causa *restitutionis* in integrum; *r*) nec *δ*) de re *ecclesiastica*, in praeiudicium ecclesiae; *s*) nec *ε*) de causa *status*. *t*)

§. LI.

Quum deinde arbiter cognoscat in causa, Officium ar-
eamque definiat, (§. XLVII. 3.) sequitur: 1) ^{bicri.}
vt procedere debeat obseruato *iuris ordine*:
2) vt sententiam ferat de causa *in qua com-*

(D)

pro-

k) c. 9. X. *cod.**l*) c. 1. X. *de pact.**m*) conf. c. 30. C. II. *qu. 1**n*) c. 1. X. *de arbitr.**o*) conf. c. fin. X. *de transact.**p*) c. 9. X. *de in integr. restit.**q*) c. 7. X. *de transact.* c. 2. X. *de arbitr.* c. 21. X. *de praeb.**r*) conf. c. 11. X. *de arbitr.**s*) c. 5. X. *cod.**t*) c. 9. X. *de in integr. restit.*

promissum, non de alia: u) 3) ut non dicant sententiam plures arbitri, quibusdam *absentibus*, nisi etiam in hunc casum discrete litigantes compromiserint: x) 4) ut, si plures arbitri in *re ipsa* dissentiant, id, quod *pars maior* iudicavit; si in *quantitate* omnes dissentiant, id, quod *minimum* est, praefertur: y) 5) ut si pares numero arbitri dissentiant, tertiam personam tanquam *super-arbitrum*, qui nomine eius Obmannus venit, eligere possint, dummodo id ipsum compromisso indutum: z) 6) ut compromisso pendente *ordinarii* iurisdictionis quiescat: a) 7) ut arbitri *sententiam* iuxta iura recepta *ferre*, & debite *publicare* teneantur.

§. LII.

Quum denique partes stare teneantur sententiae arbitratorum, (§. XLVII. 4.) consequens est: 1) ut per illam *lis finiatur*, & partes deciso stare debeant, siue æquum sit, siue iniustum; adeoque 2) inde non detur *adpellatio*; b) 3) ut nec reductio ad *arbitrium boni viri*, nec aliud *remedium* in mundo sit, nisi quod partes sibi reseruarunt: c) ut tamen 4) competant exceptiones a) *peccati irremissibilis* per par-

Finunt si
scm

*) c. 6. X. de arbitr.

x) c. 1. eod. in 6. c. 24. de offic. iud. del.

y) conf. BOECLER diff. de calcul. Minerv.

z) vid. c. 39. X. de offic. iud. del. c. 12. X. de arbitr.

a) Clement. 3. de adpellat.

b) c. 2. X. de arbitr.

c) LYDOVICI de effect. & oblig. laudis.

partes; d) β) *illiciti praecepti*; e) γ) *pronuntiationis contra formam iuris & compromissi*, f) quibus addi debent d) *doli* & e) *sententiae per sorces pronuntiatæ.*

§. LIII.

De reliquo ex natura & indole arbitrii, ha- Quomodo ar-
bitrii officium
finiatur.
tenus exposita, fluit, finiri arbitri officium: 1) *morte alterutrius litigantium*, nisi etiam *heredum nomine compromissum*: 2) *morte alterutrius arbitratorum*: g) 3) *lapsu temporis compromisso inferti*: 4) *sententiae definitivæ pronuntiatione*: 6) *mutua remissione*: 7) *novæ compromisso*, aliisque modis. b)

TIT. VI.

DE POSTVLANDO.

§. LIV.

VBi neque pactis & transactionibus, (§. Comercio. XXXIX. seq.) neque compromisso (§. XLV. seq.) lites componi possunt, tunc iudicem ad eunt partes, & desideria sua exponunt, quod *postulare* dicitur. Est nimirum *postulare*: *Desiderium suum vel amici, iniure, apud eum, qui iurisdictioni praeest, exponere, vel alterius desiderio contradicere.* i)

Quid postulare?

(D) 2

Pro

d) c. 2. X. de arbitr.

e) c. 3. X. cod.

f) c. 7. X. de confirm. util.

g) c. 10. & fin. X. de arbitr.

b) Excell. HEINECCIUS in Pandect. P. I. §. DXLIII.

i) c. 2. C. 3. qu. 7.

Pro se itaque postulabant *actor & reus*; pro aliis *aduocati vel caussarum patroni*.

§. LV.

Axiomata.

Notanda de his axiomata: I. Postulatio est officium ciuile, & ita non omnes promiscue ad postulandum admittuntur. II. Regulariter aduocati in omni caussa admittendi sunt. III. Aduocatorum officium est honorificum.

§. LVI.

Qui postulare nequeant.

Quum itaque ad postulationem ceu officium ciuile non omnes promiscue admittantur, (§. LV. i.) sciendum est: 1) arceri omnes, qui *edicto, lege, sententia iudicis* aut *canone* prohibentur: 2) tradita iuris ciuilis ex Digestis etiam in Decreto repetita esse: k) 3) iure canonico in specie prohiberi a) *baereticos*; l) quod ipsum tamen nec ad tres adprobatas in Imperio religiones, nec ad alios dissentientes, qui publice tolerantur, applicari potest; m) (P. I. §. XLIII.) β) *excommunicatos*; n) quod tamen fecus inter Protestantes; γ) *Iudaeos*; o) δ) *clericos* uero in *sacerdotio* constitutos, *regulares & monachos*

k) c. 2. C. 3. qu. 7.

l) c. 13. X. de haeret.

m) Illustr. BOEHMER de effect. toler. relig.

n) c. 7. X. de indic. c. 8. de sentent. excomm. in 6. c. 17. C. 6. qu. 1.

o) c. 16. & 18. X. de Iudaeis.

nachos saltem in certis casibus in iudicio ecclesiastico; alios vero, iisdem in casibus, in seculari, in ecclesiastico vero indistincte admitti; p) id quod rursus a moribus Protestantium, qui semper *clericos arcent*, alienum est: denique ε) illos, qui non *in numero* sunt, vbi talis introductus.

§. LVII.

Quum deinde regulariter in omni caussa aduocati admittantur, (§. LV. 2.) notari debet: 1) id potissimum fieri, vt partibus ea, quae *iuris* sunt, suggerant, adeoque 2) ea, quae *facti* sunt, merito a partibus proponi debeant: q) licet 3) hic ipsi Pontificii a iure canonico recedere soleant: r) 4) vt tamen in *criminalibus*, si responsio ad articulos facienda; s) in *matrimonialibus* saltem in primo termino: 6) in *veritate dicenda*: 7) alicubi in *Iureiurando calumniae* praestando, aut 8) alia *necessitate* urgente, partes in *persona* comparere teneantur: s) 9) vt de reliquo quandoque *ex officio* aduocati partibus dandi sint: t) & 10) vt *carentia aduocati* non semper inter legitima *impedimenta* referri debeat. u)

In quibus caussis; aduocati non admittantur?

(D) 3

§. LVIII.

p) c. 1. 2. & fin. X. de postul.

q) c. 14. X. de iudic.

r) ESPEN *iur. eccl.* P. III. tit. 6. c. 2. §. 2.s) c. 1. de iudic. in 6. BRUNNEMANN *iur. eccl.* L. III. c. 3. §. 1.t) c. 1. X. de offic. iud. VUILLENBERG *de aduoc. Pauper.*

u) MEVIUS P. II. dec. 108.

§. LVIII.

Munus aduo-
catorum ho-
norificum.

Quum denique aduocatorum officium sit honorificum, (§. LV. 3.) sequitur: 1) ut non debeat malis rabularum artibus dehonestari; x) 2) ut illis debeatur *honorarium*: 3) ut varia illis competant *pruilegia*. y)

TIT. VII.

DE PROCVRATORIBVS.

§. LIX.

Connexio.

Quis Procru-
rator?

AB aduocatis differunt *Procuratores*. Illi personae adstant; hi causam suscipiunt, & loco Principalis sunt. Est vero generatim sumpta voce, Procurator: *Qui aliena negotia mandato domini, & hinc etiam Praelati aut alterius clerici, vicem domini gerentis, administrat*. z)

§. LX.

Diuisio.

Quum vero aliena negotia vel in iudicio vel extra illud peragantur, inde Procuratores diuiduntur: 1) in *iudiciales* & *extraiudiciales*. Quia porro modo omnium, modo certorum negotiorum, bonorumque administratio alicui mandatur; inde 2) sunt vel *uniuersales*, vel *singulares*. Quum denique modo priuatus, modo vniuersitas, modo Princeps negotia alteri committat, hinc 3) iste proprie & in strictiori sensu *Procurator*; ille actor

x) vid. ZIEGLER in *rabbulist*.

y) STRYK *diff. de priuil. aduocat.*

z) c. I. X. de *Procurat.* c. 12. X. de *restit. spol.*

actor vel syndicus; hic Procurator Principis vel rationalis vocatur. a)

§. LXI.

Nos hic de *iudicialibus* agimus, scilicet illis, qui in iudicio dominorum mandato negotia peragunt: de quibus notanda axiomata: Axiomata.

Quia iudicialis?

I. Procurator constituitur a domino: II. In tercedente mandato: III. Rite constitutus per litis contestationem fit litis dominus.

§. LXII.

Quum itaque Procurator constituatur a domino, (§. LXI. I.) consequens est: 1) ut ipse Procurator ante litem contestatam Procuratorem constituere nequeat: b) 2) ut tamen Episcopi alique Praelati vi *ordinariae potestatis*, (P. I. §. CCXLIV.) & quod iam olim bona ecclesiae administrarint: (P. I. §. DCCCXXXV. 2. seqq.) modo *soli*, modo cum *consensu capituli*, quod iam olim in multis, maxime in alienatione suscipienda concurrebat, (P. I. §. DCCCXXXVII. 2.) procuratorem constituere possint: 3) ut eadem potestas illis, qui *vicem Praelati* in aliquo districtu gerunt, *denen Vice-Dom*, vindicari certo modo debeat: 4) ut nec *capitulo*, quatenus separatum collegium constituit, (P. I. §. CCCCLXXXV.) haec facultas denegari queat: 5) ut singulare proinde sit, quod *excommunicatus*, ubi *actoris* vices sustinet, Procuratorem constituere

Quinam Procuratores constituant?

(D) 4

tuere

a) Excell. HEINECCIUS *Pand. P. I. §. CCCXXVI. §.*

b) c. I. de procurator. in 6.

tuere nequeat; tanquam *reus* vero abscisse per Procuratorem comparere debeat. *c*)

§. LXIII.

Quomodo.

Quumque constituatur intercedente mandato, (§ LXI. 2.) sequitur: 1) ut illi demum constituentur, qui *mandare*, & res suas administrare possunt: 2) ut modo *vnus*, modo *plures* constitui queant, & quidem ad normam iudicum delegatorum, (§. XVII. 6.) vel *definite*, vel *indefinite*: *d*) exceptis tamen 3 *causis spiritualibus*, ubi vel in *solidum* dandi, vel vnus ex pluribus eligendus est. *e*)

§. LXIV.

Qui procuratores esse non possint?

Ex eodem infero, 4) ut *habiles* constituentur sint Procuratores, quales omnes sunt, qui specialiter non prohibentur: *f*) 5) ut proinde etiam *laici* Procuratorem spiritualium causarum gerere possint: 6) ut etiam *clerici* in illis causis, ubi postulant, (§. LVI. *d*) Procuratorum locum occupent: *g*) 7) ut etiam *Abbatissa* in causis monasterii sui munus Procuratricis obeat: *h*) prohiberi vero 8) in totum *a*) *minores*, *i*) *β*) *infames*, *k*) & quodammodo *γ*) *excommunicatos*. (§. LXII. 5.)

§. LXV.

c) c. fin. X. de Procurat.

d) c. 6. de Procurat. in 6.

e) cit. c. 6. §. fin. conf. c. 19. de iudic.

f) c. 1. de procur. in 6.

g) conf. c. vn. X. de synd. c. 4. X. ne cler. vel mon.

h) c. 4. X. de confirm. util.

i) c. 5. de Procurat. in 6.

k) c. 1. & 2. C. 3. qu. 7.

§. LXV.

Mandatum autem vel *verum* est, vel *prae-*
sumtum, adeoque 1) verus Procurator est: Qui
 vero mandato instructus litigat, siue *expresso*, siue
tacito: l) 2) vt in iudicio, & 3) *extra iudi-*
cium mandari possit, dummodo 4) mandatum
 omnia, quae ad illud requiruntur, contineat: m) §)
 vt personam suam Procurator *mandato* legiti-
 mare teneatur: n) 6) vt generaliter ad lites con-
 stitutus quidem comparere, non autem actus,
 qui *speciale mandatum* desiderant, peragere
 queat: o) 7) vt proinde distinctio inter manda-
 tum *cum & sine libera*, in foro attendi non so-
 leat: p) 8) vt ea, quae vi mandati legitimi agit
 Procurator, in iudicio *rata* sint. q)

Ratio man-
 dati Procu-
 ratorii.

§. LXVI.

Quum denique rite constitutus Procurator per
 litis contestationem dominus litis fiat, (§. LXI.
 3.) consequens est: 1) vt in illis tantum causis
 locus sit Procuratori, in quibus alius *personam*
domini sustinere potest: 2) vt proinde non tan-
 tum in *secularibus*, sed etiam in *spiritualibus*,
 adeoque & 3) in *matrimonialibus* admitta-
 tur: r) 4) vt etiam in *criminali* causa, *ficiur-*
 (D) 5) liter

In quibus
 causis ad-
 mittatur.

l) Clement. I. de procurat.

m) CORVINVS instit. iur. can. L. III. tit. 9. §. II.
 12. 13.

n) c. I. X. de Procurat.

o) c. 4. seq. de Procur. in 6.

p) Illustr. BERGER Oecon. iur. L. IV. tit. 9. nr. II.

q) c. I. de Procur. in 6.

r) c. fin. de iudic. in 6. c. 5. & 10. X. sod.

liter agatur, s) non, s) si criminalis actio intentata, constitui possit: t) nisi a) illustris persona iniuriarum conuenta; aut β) suspecti Praelati accusatio intentata fuerit; u) aut γ) rei absentia excusanda sit.

§. LXVII.

Dominii litis
effecta.

Ex dominio autem suscepto inferebant: 1) *sententiam* concipiendam esse in Procuratorem: 2) quod ex pluribus constitutis *litem occupans*, ceteros excludat: 3) quod *culpa* Procuratoris noceat domino: 4) quod Procurator sibi *actionem directam* adquirat: 5) quod *substituere* alium possit: 6) quod temere *reuocari* nequeat; nec temere mandato *renunciare* ille possit; & quae sunt alia plura, quae tamen, cum dominium litis in plerisque foris euanuerit, in praxi hodie se in plurimis aliter habere solent. x)

TIT. VIII.

DE OBLATIONE LIBELLI.

§. LXVIII.

Conserio.

Sive in persona, siue per Procuratorem reus compareat, actor coram iudice, quid petat, exponere: immo hodie plerumque ante comparitionem, reum certiore desuper reddere debet; adeoque ad libellorum materiam ducimur. Est
Vero

s) c. 15. sequ. X. de accusat. c. 5. X. de Procur.

t) c. 40. C. 2. qu. 6.

u) c. 18. C. 3. qu. 9. c. 3. X. de dol. & contum.

x) Illustr. BOEHMER diff. de domin. litis.

vero libellus: *Scriptura, intentionem actoris complectens, contra reum necessario concludens.* y)

Quid libellus?

§. LXIX.

Varie libellus diuiditur, potissimum vero I. *Diuisio* in *conventionalem* seu *postulatorium*, qui in civilibus; & in *accusatorium* seu *querimoniam*, qui in criminalibus caussis occurrit. 2) II. In *solemnem*, qui *scriptura* efformatur, & *non solemnem*, ubi *nuncupatiue* iudici desiderium proponitur. III. In *conventionalem*, de quo hic, & *reconventionalem*, de quo *tit. sequ.*

§. LXX.

Tenenda axiomata: I. Actor edere tenetur *Axiomata* suam intentionem. II. Si scriptura intentionem complexus est, perspicue illam proponere debet.

§. LXXI.

Ex priori colliges, 1) actorem statim ab initio edere debere, quid a reo petat: 2) illum in quibusdam caussis *verbo* hoc tantum facere posse, & quidem 3) *vel per se, vel aduocatum*: a) 4) in quibusdam caussis *scripturam* requiri: 5) & reo & iudici hanc intentionem exponendam esse: 6) nullo existente libello, *nullum* etiam *reddi processum*. b)

Quatenus actor intentionem suam proponat?

§. LXXII.

y) vid. c. fin. X. de oblat. lib.

2) c. 1. & fin. X. eod. o. §. C. 2. qu. 8.

a) CORVINVS instit. iur. con. Lib. III. tit. 20. §. 4.

b) c. 15. X. de iudic. c. 1. X. de oblat. lib.

§. LXXII.

Libelli materia & virtutes.

Ex posteriori intelliges: 1) cur ita adornatus esse debeat, vt de *genere actionis* intentatae inde constet: 2) cur proinde complecti debeat a) *facti narrationem*, β) *causam petendi*, & γ) *conclusionem* seu *petitionem* facto congruam: 3) cur, quae ad *rei exceptionem* pertinent, libello admiscenda haud sint: 4) cur in *personali actione* causa petendi *specialis* desideretur; c) 5) in *reali* vero causa *generalis* sufficiat, res tamen specificè designanda & circumscribenda sit: d) 6) praestare tamen, vt etiam in *reali specialis* causa adiungatur: 7) cur *petitio certa* esse debeat, non *vaga*, licet in quibusdam causis *generalis* *petitio* sufficiat: e) 8) cur nomen *actoris*, *rei*, *iudicis*, *rei petita*e, quandoque etiam locum & tempus continere debeat: f) 9) cur inter libelli virtutes pertineat, vt sit *brevis*, *clarus*, *aptus*, *certus*: 10) cur pleraeque *clausulae* libellorum sint supervacuae: denique 11) cur actor libellum *emendare*, & suo modo *mutare* illum possit. g)

TIT.

c) c. 3. X. de obl. lib.

d) c. 2. X. eod.

e) Excell. HEINECCIUS *Pand. P. L. §. 335.*²⁰

f) CORVINUS *cit. loci §. 5. sequ.*

g) conf. STRYK *de iur. libell. A. B. CARPZOV de clausul. libell.*

TIT. IX.

DE MUTVIS PETITIONIBVS.

§. LXXIII.

Dixi, libellum vel esse *conuentionalem*, vel *reconuentionalem*, (§. LXIX. 3.) adeoque proxima est *reconuentionum*, seu mutuarum petitionum materia. * Est vero reconuentio: *Mutua litigantium coram eodem iudice petitio*. Connexio.

Quid reconuentio?

* Est quidem & tunc *mutua petitio*, vbi reus actorem in alia causa in proprio foro conuenit; de qua vero hic non agitur.

§. LXXIV.

Est vel *propria*, quae ante litem contestatam instituta, effectu *simultanei processus* gaudet; *b)* vel *impropria*, quae post litem contestatam proponitur, & saltem *prorogationem iurisdictionis* necessariam operatur. *i)* Diuisio.

§. LXXV.

Circa hunc titulum probant leges & canones *axioma*: Cuius in agendo actor seruat arbitrium, eum & contra se habere iudicem non dedignari debet. *k)* Axioma.

§. LXXVI.

Exinde sequitur: *1)* vt quilibet aduersarium suum in *conuentionis foro* reconuenire possit; *2)* vt id locum habeat, siue *ordinarius* sit iudex, siue, ad *instantiam* reconuenti, *delegatus* datus fuerit: Reconuentionis natura.

b) c. 1. X. de mut. petit.

i) c. 3. de rescr. in 6. c. 2. X. de ord. cogn.

k) c. 1. C. 3. qu. 1. c. 1. & 2. X. de mut. petit.

fuerit: l) 3) vt nec coram *arbitro*, nec 4) coram *adpellationis iudice* institui possit: m) nisi 5) tantum *extraiudicialis adpellatio* mota fuisset: n) 6) vt locum habeat in *omni causa*, speciatim non prohibita: o) 7) vt prohibita sit in totum a) in *criminalibus*, p) β) in *spiritualibus* coram laico, q) γ) in *spolio*, nisi rursus de alio spolio; r) (§. CXIV. sequ.) δ) in aliis causis *summariis* quoad effectum *simultanei processus*: 8) vt *requisita ordinarii libelli*, (§. LXXII.) etiam hic obseruanda sint.

TIT. X.

DE LITIS CONTESTATIONE.

§. LXXVII.

Connexio.

Litis contestatio quid sit?

Actione per libellum proposita, (§. LXXI.) reus, si nullas vel non fundatas *dilatorias*, nec *peremptorias* litis ingressum impediens, (§. CXC. seq.) habeat, ad causam tenetur respondere, inde *litis contestatio* necessaria, quae est: *Responsio seu contradictio rei, super petitione actoris, animo litem contestandi facta.* s)

§. LXXVIII.

- l) c. 1. X. eod. c. 3. de rescr. in 6.
 m) c. 6. X. de arbitr. c. 59. de adpell.
 n) c. 1. de elect. in 6.
 o) c. 1. & 2. X. de mut. petit.
 p) c. 1. C. 3. qu. II.
 q) c. 2. X. de iudic. c. 21. X. de iur. patron.
 r) c. fin. X. de ordin. cognit.
 s) conf. c. 54. X. de elect. c. vn. de Lit. contest. c. 4. X. de del. & contum.

§. LXXVIII.

Hinc fluunt axiomata: I. Reus semper con-^{Axiomata,}
tradicit intentioni actoris. II. Contradicit ani-
mo litem contestandi. III. Fit sic professio iu-
dicii vtriusque suscepti.

§. LXXIX.

Quum itaque in litis contestatione reus sem-^{Quoruplex.}
per contradicat intentioni actoris, (§. LXXVIII. ^{fit litem conta-}
I.) exinde patet: 1) eam semper esse *negati-*^{statio?}
uam, adeoque 2) diuisionem illius in *adfir-*
matiuam, & *negatiuam*, cum aliis similibus, esse
inuentum doctorum: 3) sufficere de iure ciuili
ac canonico *generalem contradictionem*: t)
indeque 4) vsum *positionum* ad declarandam
generalem contradictionem inualuisse: u) 5)
generalem contradictionem autem iure Imperii
reprobatam, & *specialem* introductam fuisse. x)

§. LXXX.

Quumque reus contradicat animo litem con-^{A quibus &}
testandi, (§. LXXVIII. 2.) consequens est: 1) vt ^{quomodo}
vel *ipsi rei*, vel nomine eorum *procuratores*, ^{fiat?}
tutores, *syndici*, *aduocati* litem contestari pos-
sint: y) 2) vt animus colligatur *ex verbis* ad li-
tem contestandam aptis: quum 3) nec nuda *fa-*
cti narratio, nec 4) opposita *exceptio perem-*
toria

t) c. 6. X. de iuram. cal.

u) STRYK Vfs. modern. Pand. tit. de int. in iur. fac. §. 41. sequ.

x) Rec. Imp. de ao. 1654. s. 37.

y) c. 15. X. de restit. spol. c. 6. X. de iur. cal. c. vn. X. de lit. cont. c. 62. de adpell.

toria litis contestationem inferat: 2) 5) vt proinde *per errorem* aduocati facta litis contestatio *reuocari* possit. a)

§. LXXXI.

Vbi & quando fieri debeat.

Effecta eius.

Quum denique sit iudicii vtriusque suscepti professio, (§. LXXVIII. 3.) sequitur: 1) vt fieri debeat coram *iudice competente*: b) 2) vt facienda sit intra *terminum* a iudice praefixum: c) 3) vt tamen hodie in primo termino lis vel *pure*, vel *euentialiter* contestanda sit, nisi 4) reus *fori declinatorias* (§. CXCII. seq.) allegare queat: d) 5) vt contradictio talis in omni causa etiam *summaria* necessaria sit; licet 6) ibi etiam minus *solemnis* sufficiat; e) (§. CCLXIII.) 7) vt proinde varia effecta producat, adeoque a) perpetuet *iurisdictionem & actiones*; f) β) prohibeat *innouationem*; g) γ) interrumpat *praescriptionem*; h) δ) faciat in personalibus rem *litigiosam*; i) (§. XXXVIII. 7.) 8) constituat

2) c. 2. de lit. cont. in 6.

a) c. 62. X. de adpell.

b) c. 4. X. de iudic. c. 3. X. de consuet.

c) c. 4. X. de except.

d) Rec. Imp. de ao. 1654. §. 37. & 40. STRYK de lit. cont. euent.

e) conf. c. 1. X. vt lit. non cont. BLASIVS ALTIMARVS de nullit. sentent. P. II. qu. 312. nr. 3. sequ.

f) c. 19. X. de off. iud. deleg. L. vlt. C. de praescri. 30. ann.

g) tit. C. vt lit. pend. nihil. innou.

h) c. 9. C. 16. qu. 3.

i) L. 2. C. de reb. litig.

tuat possessorem in mala fide; k) ζ) inducat novationem; l) η) excludat exceptiones dilatorias. m) (§. CXCII.)

TIT. XL

DE

IVRAMENTO CALVMNIAE.

§. LXXXII.

QVandoque ex pruritu quodam partes litigant, ad quam malitiam compescendam iuramenta malitiae, etiam in exordio litis praestanda, introducta fuerunt. n) Est vero iusiurandum calumniae: Religiosa adseueratio de causa bona fide suscepta & deinceps proseguenda. o)

Connexio.

Quid iusiurandum calumniae.

§. LXXXIII.

Sic itaque malitiae suspicionem a se remouent litigantes. Hoc vel faciunt intuitu totius litis; vel ratione quorundam punctorum; inde in generale dispesci solet & in speciale.

Diuisio.

§. LXXXIV.

Inde notanda axiomata: I. Iusiurandum calumniae est iusiurandum legale. II. Praestant illud litigantes. III. Quaedam personae sunt exemptae.

Axiomata.

(E)

§. LXXXV.

k) L. 10. C. de acquir. rer. poss.

l) L. 11. & 29. ff. de nouat.

m) L. 19. C. de probat.

n) L. 1. C. de iurjur. propt. calumn. c. 1. §. fin. de iuram. cal. in 6.

o) conf. VMIVS Proc. disp. c. 22. §. 7.

§. LXXXV.

Quando
praestan-
dum?

Quum itaque sit iusiurandum legale, (§. LXXXIV. 1.) sequitur: 1) ut *partes* non solum illud exigere possint, sed & 2) *iudex* ex officio illud iniungere queat: p) 3) ut iudex illud etiam ex causa *remittere* possit: 4) ut tamen, ubi receptum est, *partes* illud sibi *remittere* nequeant: 5) ut de reliquo, ubi *omissum* fuit, processum non vitiet: q) 6) ut proinde *abrogari* etiam possit: r) 7) ut haec etiam in *speciali* iuramento malitiae quadantenus obtineant.

§. LXXXVI.

In quibus.

Quumque illud praestent litigantes, (§. LXXXIV. 2.) consequens est: 1) ut illud iniunctum *recusari* nequeat, nisi actor actione cedere, reus pro confesso haberi velit: s) 2) ut omnis etiam *uniuersitas*, *clericus*, in propria causa illud praestare teneatur: t) 3) ut perinde sit, siue in *propria persona*, siue per *procuratorem*, speciali mandato instructum, praestetur: u) 4) ut praestari debeat in *omnibus causis*, tam in prima, quam secunda instantia: x) adeoque & 5) in *criminalibus* & *spiritualibus*: y) 6) ut *spe-*

In quibus
causis.

p) c. 1. de iuram. cal. in 6.

q) vid. STRYK de remiss. iur. cal.

r) vid. ESPEN. iur. eccl. P. III. tit. 7. c. 4. nr. 4. seq. GAILIYS Lib. I. Obs. 87.

s) c. fin. §. fin. X. de iuram. cal.

t) c. 4. §. 5. ult. X. de iuram. cal. c. 2. eod. in 6.

u) c. ult. de iur. cal. in 6. GVNDLING. P. IV. art. 3.

x) c. 1. de iuram. cal. in 6.

y) c. 2. X. de iur. cal. c. 1. §. fin. eod. in 6.

speciale, lite pendente, in quacunque parte super puncto quodam & a parte *peti*, & a iudice *iniungi* possit.

§. LXXXVII.

Quum denique quaedam personae exemptae sint, (§. LXXXIV. 3.) sciendum est, id tunc in quibusdam obtinere, ubi *officii* ratione ad iudicium profiliunt, adeoque immunes esse 1) *clericos*, causas ecclesiae agentes: 2) *consiliarios Principum*, horum causas defendentes: a) 3) ex usu fori *advocatos fiscali*.

Qui ab illius
praestations
exempti?

TIT. XII.

DE DILATIONIBVS.

§. LXXXVIII.

Citatis ad iudicium, deliberatoriae induciae sunt concedendae, adeoque de *dilationibus* dislerendum erit. Sunt vero dilationes: *Tempora ad actum iudiciale peragendum destinata.* b)

Connexio.

Quid dilatio?

§. LXXXIX.

Sunt 1) vel *conuentionales*, ubi partes sibi invicem prorogationem concedunt; vel *legales*,
(E) 2

Dialisoj

fi

2) c. 1. X. de iuram. cal.

a) Res. Imp. de av. 1654. §. 43. Illustriss. comes de LINAR diff. de iuram. cal.

b) c. 1. seqq. de dilat.

si ab ipsa lege indulgentur: 2) vel *iudiciales*, ob actum iudicalem; vel *extraiudiciales*, ad actum extra iudicium peragendum concessae: 3) iudiciales rursus in *legales & arbitrarias*, a iudicis arbitrio pendentes, dispescunt, de quibus hic potissimum loquimur.

§. XC.

Axiomata.

Notanda de his axiomata: I. Dilatio concedenda est, ut praeparatae in iudicio partes comparere queant. II. Spatia dilationum sunt ut plurimum arbitraria.

§. XCI.

Citatis deliberatoria dilatio indulgenda.

Ex priori sequitur, 1) ut *conueniens terminus* citatis ad causam aut actum peragendum assignari debeat: 2) ut, ob nimis *breuem*, adpellationi; c) saltem 3) *exceptioni* angusti termini locus sit: (§. CXCI. 7.) 4) ut proinde pro qualitate variorum in iudicio expediendorum actuum etiam *varia dilatio* detur. d)

§. XCII.

Sunt ut plurimum arbitrariae.

Ex posteriori consequens est: 1) ut a iudice etiam *legales* ex iusta causa *arbitari & prorogari* possint; e) nisi 2) a lege *praecise* praescriptae fuerint, ut nulli mutationi obnoxiae essent: 3) ut *ulterior dilatio* tertia aut quarta, absque solemnitate legali, vix concedenda sit:

e) c. 1. X. de dilat.

d) CORVINVS *instit. iur. can. Lib. III. tit. 15. §. 4.*

e) c. 15. X. de sens. & re iudic. c. 57. X. de adpell.

fit: f) 4) vt in quibusdam caussis non facilis esse debeat iudex, ad *praeccludendam* partem.

• TIT. XIII.

D E F E R I I S.

§. XCIII.

OMnium litium dilationes & prorogationes ^{Conaeria} sunt *feriae*, referunturque inter iustas causas, quae a contumacia excusant. Sunt vero *feriae*: *Dies, qui a forensibus negotiis dant* ^{Quid feriae?} *vacantiam.* g)

§. XCIV.

Sunt autem 1) aliae *diuinae*, & religioni & cultui diuino dicatae, (P. I. §. DCXIV.) aliae *hu-* ^{Diuisio.} *manae*, hominum negotiorumque causa institutae: 2) aliae *solemnes*, seu *ordinariae*, quae certo spatio quotannis recurrunt; aliae *repentinae*, quae causa aliqua urgente extra ordinem indicuntur: 3) aliae *mobiles*, quae pro diuersitate decursus singulorum annorum variant; (P. I. §. DCXIII.) aliae *immobiles*, quae eodem die singulis annis redeunt: 4) aliae *plena*e, quae totum diem feriatum faciunt; aliae *minus plena*e, ubi per aliquas saltem horas feriatum est.

(E) 3

§. XCV.

f) c. fin. X. de test. R. I. de ao. 1654. §. 50.

g) c. ult. X. de feriis.

§. XCV.

Axiomata.

Notanda de illis axiomata : I. Ferae dant vacationem a negotiis forensibus. II. Diuinae cultui diuino sunt dicatae : III. Humanae hominum causa sunt inuentae.

§. XCVI.

Quis ferias indicat?

Quum itaque feriae dent vacationem a negotiis forensibus. §. XCV. 1.) sequitur: 1) vt ius adornandi ferias ad *summam potestatem* spectet: 2) vt, quum *Pontifici* suprematus per vniuersum orbem competat, (P. I. §. CCLXXXV. 1.) in diuinis vero liturgia occurrat, (P. I. §. DCXIV.) ille *uniuersales* ferias diuinas indicere possit: b) 3) vt *Episcopi* ea, quae ad politiam ecclesiasticam pertinent, adornare, (P. I. §. CCXLVIII.) ipsam liturgiam mutare, (P. I. §. DCXV.) & in *sua dioecesi*, dies festos indicere queant: i) 4) vt *Principibus* secularibus hic nihil iuris competat, quam quod iam indictas ferias *obseruari praecipere*; sed 5) *humanas* pro lubitu adornare possint: k) 6) vt tamen inter Protestantes etiam *Princeps* circa diuinas ferias disponat, (P. I. §. XCII. 5.) l) & quidem 7) *citra vllum concursum ministerii*: 8) vt ex hac de feriis dispositione etiam ius *reformandi calendarium* dependeat: 9) vt Princeps circa ea, quae alias diebus feriatis prohibita sunt, *dispensare* possit: (P. I. §. DCXXI. ****) 10) vt proinde eo magis *repen-*
tinas

b) conf. BVTRIO ad c. fin. X. de fer. nr. 27.

i) GONZALEZ TELLEZ ad c. fin. X. de fer. nr. 18.

k) WIESTNER *instit. iur. can. tit. de fer. nr. 6.*

l) L. S. STRYK *de iur. Sabb. c. 2.* conf. IAC. ADAMI *diff. de feriis diuin.*

tinis & humanas ferias indicere & determinare queat.

§. XCVII.

Quum deinde feriae diuinae cultui diuino sint destinatae, (§.XCV.2.) consequens est, 1) vt tunc silere debeat *strepitus forensis*, (P. I. §. DCXIV. a) omnesque actus iudiciales, iis diebus explicati, *ipso iure nulli* sint, m) nisi a) *sine causae cognitione* peragi possint; aut b) *pietas*, vel γ) *necessitas* aliud suadeat: n) 2) vt nequidem partes sacris feriis *renuntiare* possint: o) 3) vt *citatio* ad talem diem facta, ipso iure nulla sit: p) 4) vt his diebus etiam *operae manuales*, cum aliis, quae cultum diuinum *turbant*, quiescere debeant: (P. I. §. DCXIV. a seq.)* 5) vt tamen haec de *plenis* feriis intelligenda sint.

Quid feriis diuinis liceat?

- * Feriae sacrae computantur *de vespere in vespere*, more iudaico, id quod de ipsa feriarum celebratione intelligendum. conf. c. 1. & 2. X. de *fer.*

§. XCVIII.

Quum denique feriae humanae hominum causa sint introductae, (§.XCV.3.) facile patet: 1) eas quoque coniunctas esse cum *iustitia*, siue iudex ferias habeat, siue litigantes: q) 2) speciatim ferias *messium & vindemiarum* omnibus prodesse: 3) *cognitiones & sententias* tempor

Quid humanis?

(E) 4

100

m) c. fin. X. de *fer.*

n) CORVINVS *inst. iur. can.* L. III. tit. 16. §. 10. seq.

o) c. fin. X. de *fer.*

p) WIESTNER *cit. loc. nr. 28. seq.*

q) LAVTERBACH *diff. de feriis* §. 12.

re feriarum publicatas, nullas esse: 4) *partes* tamen annuente iudice his feriis *renuntiare* posse: r) 5) illa, quae *moram non ferunt*, valide his diebus expediri.*

- Dies iuridici in regula computantur ab *ortu solis* vsque *ad occasum*. Quandoque etiam feriae profanae & repentinae, immo certi dies *de media nocte in mediam noctem* computari solent. WESEMBECIVS *ad C. tit. de fer. nr. 25.*

TIT. XIV.

DE

ORDINE COGNITIONVM.

§. XCIX.

Connexio.

Sicuti dilationes & feriae remoras iniiciunt, quo minus citius in causa progredi iudex possit; ita etiam quaestiones *incidentes*, quas feruor litigantium excitat, causae principalis decisionem remorantur, adeoque, quo ordine hic procedendum sit, circumspicendum est. Est quippe ordo cognitionum: *Dispositio cognitionum, qua vnum iudicium alteri anteponitur.*

Quid ordo cognitionum?

§. C.

Axioma.

De hoc ordine notandum, quod tunc respiciendus sit: vbi plures quaestiones aut actiones a litigantibus in iudicium deducuntur; & vbi causarum, aut fori, in discussione earum, ratio haberi solet.

§. CI.

r) c. 3. & fin. X. *de fer.* c. 12. X. *de for. comp.* c. 15. X. *de sens. & re iudic.*

§. CI.

Hoc ipsum autem cum contingat I. Si *causae principalis & praeiudicialis* concurrunt, in eodem processu, tunc prius decidenda venit praeiudicialis. s) Idem etiam obtinebit, si *incidens* causa alia ratione, ad *principalis decisionem viam parat*, licet praeiudicialis proprie dici nequeat. t)

Praeiudicialis causa & incidens, contingens principalem, praeponenda.

§. CII.

II. Occurrunt vero quaestiones se *non contingentes, civiles*, & tunc a) proponuntur vel per modum *conventionis*, vbi separato processu quaelibet tractatur, nisi alterius conventio super spolio instituta fuerit; b) (§.CXVIII.) vel β) vna per conventionem, altera per *reconventionem* proponitur, de quo concursu iam dixi; (§. LXXIV. sequ.) vel γ) vna per conventionem, altera per *exceptionem* in iudicium deducitur, & tunc iuxta diuersam exceptionis indolem iudicandum, simulque vtrum *privilegiata* sit exceptio, respiciendum est. x)

Non contingentes civiles vel proponuntur, a) per conventionem.

β) Reconventionem.

γ) Exceptionem.

§. CIII.

III. Concurrunt *causae criminales*, vel inter se, vel cum civili. Priori casu *maiori minori* praeponitur; posteriori *criminalis civili* praefertur, nisi *criminalis decisio ex civili* pendeat. y)

Ordo in criminalibus causis.

(E) 5

§.CIV.

s) c. 1. X. de ord. cognit.

t) conf. STRYK de causis incida.

a) c. fin. X. de ordin. cognit.

x) conf. HERTIVS de ord. causis in iudic.

y) c. 3. & 4. C. 3. qu. 11. L. 1. de appell.

§. CIV.

Aliquando
quæstio in-
cidens in di-
uerso iudicio
trahatur.

IV. Ratio denique habenda est *fori*, puta, si *incidens* caussa ad alterius fori decisionem spectet. Tunc si in caussa seculari incidenter emerferit *ecclesiastica*, iudex secularis de ea cognoscere nequit, sed iudex ecclesiasticus prius eam decider; z) quodsi vero caussae ecclesiasticae incidat ciuilis, iudex ecclesiasticus de utraque cognoscere potest. a)

TIT. XV.

DE PLUS PETITIONIBVS.

§. CV.

Connexio,
& quid plus
petitio.

REmoratur etiam iudicium *plus petitio*, ubi scilicet actor a reo vel *re*, vel *caussa*, vel *loco*, vel *tempore plus petit*. Olim caussa propterea cadebat; b) sed alios modos coërcendi inuenit ius canonicum.

§. CVI.

Quomodo
plus petitio
occreatur.

Sic *re plus petens*, ubi aduersarius verum debitum agnoscit, in *expensas* condemnatur: c) *Caussa plus petens*, ubi reus rursus paratus est, praestare, quod promisit, *triplum expensarum & omne damnum*, quod reus ex actione tulit, praestare tenetur: d) *Loco plus petens* tenetur, *quanti interest*, conuento loco non soluisse: & denique *tempore plus petens* aduersario

z) c. 5. & 7. X. qui fil. sint legit.

a) c. 2. X. de coniug. seru. c. 1. X. qui fil. sint legit.

b) §. 33. Inst. de act.

c) c. vn. X. de plus petit.

d) §. 33. Inst. de act.

uersario concedet *duplicatas inducias*, nec denuo illum conueniet, nisi *expensis restitutis.e)* Effugiet vero actor poenas, si antè litis contestationem a plus petitione desistit.

§. CVII.

Ex vsu vero plerorumque iudiciorum, vbi loco & tempore plus petitur, reus *ab instantia*, refusis *expensis*, absoluitur, & integrum est actori, eum in debito loco & tempore rursus conuenire. Qui causa plus petit, *expensas* erogatas refundere tenetur, nec liberatur, licet ante actionem a plus petitione desistat. f)

Vfus hodiernus.

TIT. XVI.

DE

CAVSSA POSSESSIONIS ET PROPRIETATIS.

§. CVIII.

Plures etiam obueniunt quaestiones, (§. C.) Connexio vbi causa possessionis & proprietatis, seu *possessorii & petitorii* simul mouetur, aut haec remedia cumulantur; * quo casu denuo ordo in cognitione obseruandus est. Est vero *possessorium*: Vbi de facto possessionis vel antiquiori & minus vitioso; vel de ultimo actu quiete exercito quaeritur. *Petitorium* autem est: Vbi super dominio controuersia mouetur. g)

Quid possessorium?

Quid petitorium?

* Cu-

e) c. vn. X. de plus petit.

f) conf. FABER in Cod. L.III. tit.9. CARPZOV P.I. C. 3. d. 12.

g) conf. Ill. BOEHMER diff. de rem poss. ord. & sumum. Excell. LEYSER diff. de hodiern. possess. ind. faci. B. COCCEVS diff. de his, quas facti sunt.

* Cumulatio horum remediorum incognita iure civili. Instituto petitorio recursus quidem in mundo erat ad possessorium, sed non aliter, nisi *dimisso petitorio*. L. 18. ff. *de vi & vi armat.* L. 3. C. *de interd.* In alia iuit Pontifex, cum Glossatore Martino, *cumulationem* quodammodo admittens c. 5. X. *de causis possessor.* quae sententia in praxi triumphat.

§. CIX.

Axiomata.

Ratione horum remediorum notanda axiomata: I. Cumulatio possessorii & petitorii regulariter admittitur. II. Cumulari etiam potest possessorium ordinarium cum summa-rio. III. Facta cumulatione prius in possessorio, dehinc in petitorio pronuntiatur. IV. Qui saltem possessorio egit & succubuit, potest adhuc agere petitorio.

§. CX.

Quousque
possessorium
cum petito-
rio cumulari
possit.

Quum itaque hodie regulariter possessorium cum petitorio cumulari possit, (§. CIX. I.) facile patet; 1) id saltem obtinere in possessorio *adipiscendae & recuperandae*, non vero recte in *retinendae*: b) 2) admittendam tamen esse & hic cumulationem, a) si actor *alternatiue* petitionem formet, ut vel possessor vel dominus declaretur: i) β) si *confessoria* cum *retinendae remedio* cumulata fuerit, quum confessoria etiam possessori competat: k) 3) cu-

b) CARPZOV P. II, C. 7. d. 10.

i) Illustr. BERGER *Oecon. iur.* L. IV. tit. 30. §. 5. not. 12.

k) SCHILTER *exorc.* XVII. §. 44.

3) cumulationem tunc saltem procedere, & α) possessorium & petitorium coram eodem iudice institui potest; β) si ante conclusionem in caussa, aut γ) post eam ex iusta aliqua caussa fiat. l)

§. CXI.

Quum deinde & ordinarium cum summario cumulari possit, (§.CIX.2.) sciendum est: Et summarium cum ordinario.

1) summarium dici: *vbi sine longo litis susflamine saltem inquiritur, quis, quomodo-cunque praesentem possessionem docere possit: m) 2) ordinarium vero esse: Vbi de antiquiore & qualificata possessione disputatur.* n) 3) recte proinde petere posse actorem, ut in ordinario tamdiu defendatur, donec reus in petitorio aliud euicerit; praetereaque pro praesente possessore declaretur: o) 4) inde proflixisse cumulationes aliorum remediorum. p)*

* Summarium, quatenus pro *provisionali* quodam remedio sumitur, nec a iure communi exorbitat. Formam vero suam perfectam demum ex ordinatione *cameralis iudicii* accepit.

§. CXII.

Quumque porro facta cumulatione prius in possessorio, dehinc in petitorio pronuntietur, (§.CIX.3.) sciendum est: 1) hoc etiam tunc

Effectus cumulationis possessorii & petitorii

l) CORVINVS *instit. iur. can.* L. III. tit. 19. §. 8.

m) MEVIUS P. I. *dec.* 139.

n) III. BERGER *El. Proc. Poss.* §. I.

o) III. BERGER *cit. loc.* §. 41.

p) BRVNNEMANN *de conc. & cumul. act.*

tunc fieri, vbi prius in petitorio executio decernenda est: q) quum 2) ex definitione possessorii peculiaris effectus quoad praeteritum fluere possit: 3) iudicem tamen seorsim & prius de possessorio pronuntiare, & proprietatis causam vltiori deductioni reseruare posse.

§. CXIII.

Quatenus, qui in possessorio succubuit, petitorio agere possit.

Quum denique in possessorio succumbens adhuc petitorio agere possit, (§. CIX. 4.) notari debet: 1) petitorium cum effectu institui non posse, nisi sententiae in possessorio latae plene quis satisfecerit. r) Petitorium in eodem iudicio ob causae continentiam (§. XXVIII.) instituendum esse, nisi a) iudex petitorium coram se intentatum aliis delegare congruum ducat; aut β) ipsa necessitas diuisionem continentiae causae exigat, puta, si petitorium causam ecclesiasticam concernat. s)

TIT. XVII.

DE RESTITVTIONE SPOLIATORVM.

§. CXIV.

Connexio.

Vidimus cumulationem possessorii & petitorii: verum quum interdictum unde vi, seu remedium recuperandae possessionis non solum quaedam singularia iure canonico accepit,

q) c. 6. X. de causis possess.

r) CARPZOV Lib. I. Resp. 76.

s) conf. GAILLYS Lib. I. Obs. 38.

perit, verum etiam cum proprietatis causa varie concurrat; speciatim de spolio eiusque concursu cum petitorio agi debet.

§. CXV.

Est vero spolium: *Omnis iniusta possessio-<sup>Quid spoli-
um?</sup> nis priuatio.* t) Quum vero haec priuatio fieri possit *vel cum, vel sine vi*; inde spolium di-^{Diuisio.} uidi solet in *qualificatum & simplex*; de quo hic potissimum sermo est.

§. CXVI.

Notanda de illo axiomata: I. Spolium ca-^{Axiomata,} dit in omne id, quod possidetur. II. Possumus de eo conqueri conueniendo, reconueniendo, excipiendo.

§. CXVII.

Ex priori intelligimus: 1) spolium commit-<sup>Varie spoli-
um commi-
titur.</sup> ti non solum in rebus *immobilibus & mobilibus*, quorum intuitu vera possessio datur; sed & 2) vbi quis rerum *incorporalium & iurium* vsu, quorum intuitu quasi possessio adest, priuatus fuerit: u) 3) spolium per se non imputare *infamiam*, aut *maculam*, sed *causam* eius. x) 4) Spolium etiam committere *iudicem*, vbi praetermisso iuris ordine quempiam suo iure priuat: y) nec non s) qui spolium *mandauit*, aut 6) suo nomine *factum*

f) c. 7. & 9. X. de restit. spol. c. 3. C. 3. qu. 1.

u) ZIEGLER ad c. redintegr. in 6.

x) CARPZOV L. I. R. 3. nr. 3.

y) c. 7. X. de restit. spol. STRYK diff. de falso iudice facto c. ult.

ctum ratum habuit, aut 7) rem a spoliatore accepit. 2)

§. CXVIII.

Qua ratione
de eo experi-
rietur.

Ex posteriori notari debet: 1) spolio per modum *actionis* proposito, summarie rem tractari, nec 2) *reconventionem*, nisi super alio spolio, a) nec 3) *exceptionem*, quae petitorium tangit, hic respici; b) nisi 4) actor *consentiat*, vel alia *iusta causa* suadeat, spoliatum ante omnia restituendum haud esse; c) 5) spolio per *reconventionem* proposito, utramque causam simul tractari: (§. LXXIV.) d) 6) illo per *exceptionem* proposito, hoc eo effectu fieri, ut respondere actori spoliatus non teneatur, priusquam *restitutus* sit: e) dummodo 7) exceptio haec *intra XV. dies* probata fuerit. f)

TIT. XVIII.

DE CONTVMACIA.

§. CXIX.

Connexio.

AD accidentalialia processus pertinet *contumacia*, quae quum iudicium tam in principali, quam incidente causa remorari pos-

x) c. 15. & 18. X. de restit. spol.

a) c. fin. X. de ordin. cognit.

b) c. 1. 2. 3. 5. 6. X. de restit. spol.

c) GABRIEL. de restit. spol. L. V. Concl. 1.

d) c. 2. X. de ordin. cognit.

e) c. 2. X. cod. Clementin. vn. de caus. poss.

f) c. 1. de restit. spol. in 6.

possit, proxime enucleanda venit. Est autem contumacia: *Inobedientia, ubi litigantes & citati, vel non comparent, vel illud haud agunt praestantque, quod praestare & agere debent. g)* Quid contumacia?

§. CXX.

Est contumacia *vel vera & qualificata, vel praesumpta & simplex.* Illa est: *Vbi constat de intentione & dolo inobedientis; haec veto: Vbi quis propterea quod non comparuerit, vel id, quod agere debebat, omiserit, pro contumaci tantisper habetur, donec se purgauerit.* Diuisio

§. CXXI.

Hinc fluunt axiomata: I. Contumax est, qui non in ius venit constituto die, aut ibi peragenda non agit. II. Contumacia varie coercetur. III. A poena contumaciae excusant iustae causae. Axiomata

§. CXXII.

Quum itaque contumax sit, qui non in ius venit constituto die, aut ibi peragenda non agit, (§. CXXI, I.) inde patet: 1) contumaciam committi posse vel ab *actore*, vel *reo*, vel *testibus*: 2) ut quis contumax dici possit, varietia requiri, nimirum a) eum *legitime* vocatum; b) β) vocationem *insinuatam*; γ) terminum cum dilatione *elapsum*; i) δ) contumaciam Quis & quando contumax dici possit?

(F)

maciam

g) c. 5. X. de temp. ordin. c. 1. §. fin. de appell. in 6.

h) c. 1. X. de dol. & contum.

i) c. 6. X. cod.

maciam legitime accusatam; k) & s) vocatum nullo impedimento obstrictum fuisse. l)

§. CXXIII.

Pœna con-
tumaciæ.

Quum deinde contumacia varie coerceatur, (§. CXXI. 2.) sciendum est: 1) actoris contumaciam coërceri aliter ante, aliter post litem contestatam: adeoque a) priori casu illi vltiorem audientiam denegari, nec prius admitti, nisi reo expensas refuderit, & cautionem de lite prosequenda præstiterit; m) ß) posteriori casu testes recipi, & ad sententiam definitiuam procedi posse: n) 3) Rei contumaciam varie coërceri, maxime si citatio saltem dilatoria fuerit; (§. XXXIII. 6.) o) sed 4) vbi ad peremptoriam emanerit, litem pro negatiue contestata plerumque adsumi: 5) vbi post litem contestatam contumax reus est, tunc vel iuxta probationem actoris, vel iuxta confessionem rei pronuntiari.

§. CXXIV.

Purgatio
contumaciae.

Quum denique a poena contumaciæ excusent iustae causae, (§. CXXI. 3.) per se patet: 1) id saltem obtinere in praesumpta, non autem in vera contumacia: p) 2) omnem causam videri iustam, quae excusat a dolo & con-

k) MEVIUS P. III. dec. 390.

l) c. 6. X. de dol. & contum.

m) c. 1. de dol. & contum. in 6.

n) c. 3. X. de dol. & contum.

o) CORVINUS instit. iur. can. Lib. III. tit. 21. §. 9.

p) Gloss. ad Clement. I. de dol. & contum. I. seqq. X. de dol. & contum.

contemptu iudicis, adeoque a) casum & infirmitatem; ß) vim maiorem; γ) officii rationem; δ) ferias, (§. XCVII. 3. XCVIII. 1.) e) purgationem morae confestim factam; ζ) absentiam innoxiam, aliaque. q)

TIT. XIX.

DE MISSIONE IN POSSESSIONEM.

§. CXXV.

Est etiam modus coercendi contumaciam rei, ^{Concessio} missio in bonorum possessionem, quae autem cum per Rec. Imp. & in Saxonia abrogata sit, r) licet in quibusdam adhuc locis obtineat, strictim percurrenda erit.

§. CXXVI.

Est autem missio: ^{Quid missio?} Modus coercendi contumaciam rei, vi cuius actor iussu iudicis in bona eius ire iubetur.

§. CXXVII.

Notanda de illa axiomata: I. Fit missio di- ^{Axiomata} diuersimode, prout lis vel contestata, vel non contestata est. II. Fit aliter in reali, aliter in personali actione. III. Decernitur modo ex primo, modo ex secundo decreto.

§. CXXVIII.

Quum itaque missio diuersimode fiat, prout ^{Quoties post & ante litis contestationem fiat.} vel lis contestata, vel non contestata est, (§. CXXVII. 1.) sciendum est: 1) lite contestata

(F) 2

q) STRYK diff. de legit. imped.

r) Rec. Imp. de no. 1654. §. 36. SCHULTER tit. 16.

stata contra reum ita procedi, vt actor, vbi iudici nondum de causa liquet, in rem petitam eo effectu mittatur, vt verus efficiatur possessor, sola *proprietatis* quaestione reo relicta: 2) vbi vero iudici de causa liquet, ipsa *sententia* pronuntietur: s) 3) reum, vbi postea venerit, & *absolutoriam* reportauerit, tamen actori ad refusionem *expensarum* teneri: t) 4) *lite non contestata*, semper contra contumacem missionem in possessionem decerni. u)

§. CXXIX.

In reali &
personali
actione.

Quum vero missio aliter fiat in reali, aliter in personali actione, (§. CXXVII. 2.) notari debet: 1) in *reali* actione, quia ibi semper res certa petitur, fieri missionem in rem, ita vt quidem *possessor* efficiatur actor, non tamen intra annum fructus lucretur: x) 2) reum intra annum venientem, contumaciam *sadisdati*one & *expensarum* refusione purgantem, rem recuperare: y) 3) in *personali* actione missionem fieri pro mensura debiti, 1) in *mobilia*, deinde si talia non adsint, etiam in *immobilia*, & tandem in *incorporalia*. yy)

§. CXXX.

s) c. 4. X. ibique Glossa *de dol. & contum.*

s) VMMIVS *disp. Proc. VI. §. 3. nr. II.*

u) c. 5. X. *vt lit. non contest.*

x) c. 1. X. *de eo, qui mitt. in poss.*

y) c. 5. X. *vt lit. non cont. c. 1. X. de sequ. poss.*

yy) c. 5. X. *vt lit. non cont.*

§. CXXX.

Quum denique missio, modo ex primo, modo ex secundo decreto, decernatur, (Ex primo & secundo Decreto. §. CXXVII. 3.) tenendum est: 1) primum decretum esse; *primam a iudice iussionem, ut cuius actor ob contumaciam rei in bonorum possessionem custodiae causa mittitur*: 2) hoc aboleri, si postea contumax intra tempus compareat, & praestanda praestet: (§. CXXIX. 2.) 3) si non compareat, *secundum decretum seu secundum iussum iudicis decerni, qui vero quatenus obtinere debeat, ipsi interpretes iuris determinare nesciunt*: a) 4) *secundum iussum interponi* α) modo ad *distractionem bonorum*; modo β) *ad dationem in solutum*; modo γ) *ad faciendum actorem dominum*; modo δ) *possessorem*. b)

TIT. XX.

VT LITE PENDENTE NIHIL INNOVETVR.

§. CXXXI.

Tradunt iura regulam: *lite pendente esse nihil innouandum*; fit vero innouatio, ubi missio in bona (§. CXXV.) decernitur. Sed quum haec regula, quatenus illa per *exceptiones* non est restricta, per totum processum

2) c. I. X. de eo, qui mitt. in poss.

a) VMMIVS cit. loc. §. 5. nr. 25. CORVINVS cit. loc. tit. 22. §. 12. ibique BOEHMERVS.

b) VMMIVS cit. loc. §. 6. CORVINVS cit. loc. §. 14. sequ.

sum se diffundat, usus & sensus illius antequam ad reliquas processus partes progressus fiat, docendus est.

§. CXXXII.

Quid lris
pendentia?

Lis vero pendere dicitur: *Ex quo iusta citatio reo legitime fuit insinuata, (§. XXXVIII. 6.) duratque usque ad rem iudicatam. c)*

§. CXXXIII.

Axiomata.

Inde fluunt axiomata: I. Litis pendentia oritur ex legitima citatione. II. Producit varios effectus.

§. CXXXIV.

Qualis cita-
tio illam
operetur?

Ex priori intelligimus: 1) ad *litis pendentiam* efficiendam desiderari illa omnia, quae de *legitima citatione* iam observata sunt: (§. XXXV. seq.) 2) litis pendentiam non nasci ex citatione, ubi quis ex *L. diffamari* provocatur: d) nec 3) ubi *supplicatio* porrecta, citatio autem nondum exarata fuerit: 4) de reliquo effectus, olim *litis contestationi* adscriptos, hodie recte *citationi* legitimae insinuatæ, saltem quoad hunc effectum tribui.

§. CXXXV.

Effecta lris
pendentias.

Ex posteriori discimus: 1) neminem *possessione* sua vel quasi esse *privandum*: e) nec 2) iudicem aut aduersarium, nisi causae cognitio praecesserit, aliquid *innovare* posse, quod ipsum per varios articulos se diffundit: 3) actio-

c) Clementin. 2. *Vt lit. pend. c. 28. §. praeterea X. de offic. S. pot. iudic. deleg.*

d) MEVIUS P. I. dec. 198.

e) c. 1. X. *vt lit. pend.*

3) actionem iam motam ad *aliud forum* trahi non poſſe: 4) rem ſic fieri *litigioſam*: (§. XXXVIII. 7.) f) 5) litem decidendam eſſe ſecundum *iura*, quae fuere tempore *motae litis*: g) 6) requiri tamen, vt de ſtatu *cauſſae vel rei* ſatis conſtet: 7) id, quod innouatum eſt, ſtatim *reuocandum* eſſe. h)

TIT. XXI.

DE SEQUESTRATIONE POSSESSIONIS ET FRUCTUUM.

§. CXXXVI.

QUum regula de prohibita innouatione ex-
ceptiones patiatur, (§. CXXXI.) quale
quid in *ſequeſtratione* contingit; deinde ea
loco *miſſionis*, (§. CXXV.) quandoque decer-
ni ſoleat, ad huius conſiderationem ducimur.
Eſt vero ſequeſtratio: *Cuſtodia rei litigioſae, decreto iudicis ex iuſta cauſſa alicui
demandata.* * i)

Quid ſequeſtratio?

* Plerumque doctores ſequeſtrationem in *con-
ventionalem & iudicalem* diuidunt; ſed illa
non differt a *depoſito*, nec huius loci eſt.

§. CXXXVII.

Inde ſiunt axiomata: I. Sequeſtratio re-
gulariter eſt prohibita. II. Vbi locum habet,
regulariter circa omnes res, immo perſonas,
decerni poteſt. III. Datur inde actio ſequeſtra-
ria.

Axiomata.

(F) 4

§. CXXXVIII.

f) c. 3. & 4. X. cod.

g) c. fin. X. cod.

h) L. pen. & vlt. C. vt lit. pend. null. lic.

i) L. 7. §. vlt. ff. qui ſatisd. cog. L. 110. ff. de V. S.

Quando per-
missa?

§. CXXXVIII.

Quum itaque sequestratio regulariter sit prohibita, (§. CXXXVII. 1.) sequitur: 1) ut saltem ex iustis causis decernenda sit, quorsum referunt α) metum fugae, β) dilapidationis, γ) armorum, δ) saevitiarum, aut ϵ) ubi alia iusta causa illam suadeat, k) 2) ut, utrum talis causa subsit, causae cognitione opus sit: 3) ut regulariter possessionem in sequestrem non transferat. l)

§. CXXXIX.

In quibus
rebus?

Quum deinde regulariter circa omnes res, immo & personas, decerni possit, (§. CXXXVII. 2.) consequens est: 1) ut sequestrari possint res mobiles, 2) immobiles, 3) iura, m) adeoque & 4) beneficia tam, ob communes causas, quam ob contumaciam: n) 5) ut sequestrari possint feminae, adeoque α) uxores ob maritorum saevitiam; (P. I. §. DCCLXIII. 6.) β) quandoque si sint praegnantae, γ) puellae ob vim parentum, (P. I. §. DCCXXXIV. 10.) aut si duo proci de puella contendunt. o)

§. CXL.

Quum denique inde detur actio sequestraria,

Actiones in-
de resultan-
tes.

h) c. 2. & 3. X. de sequestr. possess. c. 8. & 13. X. de restit. spol. c. 14. X. de sponsal. l. 13. §. 3. ff. de usufr.

l) CORASIUS miscell. l. III. c. 2.

m) c. 1. & 2. X. de sequestr. possess. c. 15. X. de iudic. l. 5. C. quorum appell. non.

n) Clement. vn. de sequestr. c. 2. X. de dol. & cont. c. 8. X. de rest. spol. LVCA theatr. verit. & iust. tr. de benef. disc. 98.

o) c. 4. X. de spons. duor. COCCEIUS de sequestr. femin.

ria, (§. CXXXVII. 3.) sciendum est: 1) eam de-
 mum dari *lite finita*: p) & 2) duplicem esse, *di-*
rectam & contrariam: 3) illam dari *victori*
 aduersus sequestrem, hanc *sequestri* aduersus vi-
 ctorem. q)

TIT. XXII. DE CONFESSIS.

§. CXXI.

Vidimus liti contestationem omnem esse ne- Connexio.
 gatiuam; (§. LXXIX. I.) vbi vero aliquid
 negatur, in quo aduersarius intentionem colloca-
 uit, probatione opus est. Probatio autem etiam
 fieri potest per *confessionem* aduersarii, quae *no-*
torium seu manifestum inducere dicitur. r) Est
 autem confessio: *Adfirmatio facti, ab ipso* Quid confes-
faciente, sciente & intelligente, in iure facta. sio?

§. CXXII.

Diuidunt illam I. in *veram*, quae expressis Diuisio,
 verbis fit; & *fictam*, quae iure inducitur. II.
 In *simplicem*, vbi quis aduersarii intentionem
pure & sine adiectione fatetur; & *qualifica-*
tam, vbi aduersarii intentio addita *conditione,*
modo, aut alia qualitate confitetur. s)

§. CXXIII.

Hinc axiomata: I. Is se onerat sua confessio- Axiomata:
 ne, qui sciens & intelligens factum suum adfir-
 mat in iure. II. Confessus habetur pro iudicato.

(F) 5

§. CXXIV.

p) L. I. §. 22. ff. deposit.

q) CONF. ZIEGLER *de iur. sequest.*

r) c. ult. X. de cohabit. cleric.

s) LAVTERBACH *diff. de confess.* §. 54.

§. CXLIV.

Qualis con-
fessio confi-
tentem oue-
ret.

Ex priori intelligimus: 1) nocere confessio-
nem tantum ei, qui *confessus est*, non tertio, siue
quis crimen confiteatur, siue aliud factum indif-
ferens: t) 2) fieri debere eam a *domino litis*,
maiorenni, *sanae mentis*, coram *iudice com-
petente*, praesente *aduersario*, *libere*, *sponde*,
scienter: u). 3) confessionem ab aduersario es-
se *acceptandam*; sed 4) qualificatam aut *to-
tam reuiciendam*, aut *totam acceptandam* es-
se: x) 5) eam continere debere *certum*, vel *in-
certum*; y) 6) *in continenti*, & ubi 7) per *er-
rorem* facta fuerit, reuocari posse: z) 8) nul-
lius momenti esse confessionem *repentinam* &
calore iracundiae, aut 9) *extraiudicialiter* *
factam. a)

* Sed si *deliberata* & *specifica* est extraiudicialis con-
fessio, ab aduersario *acceptata* & *probata*, cur ef-
fectu destituta esse debeat? non video, conf.
c. 10. X. de probat.

§. CXLV.

Vius effe-
ctus.

Ex posteriori colligo, 1) iudicalem confes-
sionem habere vim *sententiae*, b) ita, vt 2) sen-
tentia proprie dicta ferenda haud sit: sed 3) fal-
tem *declaratio* iudicis, super confessione facta,
accedere debeat: c) 4) dari inde *actionem con-
fessoriam*.

TIT.

t) c. 1. & fin. X. de confess.

u) CORVINVS institut. iur. can. Lib. III. tit. 25. §. 5.

x) LAUTERBACH cit. loc. §. 55.

y) c. 2. & 3. X. de confess.

z) c. 7. X. de testib. cog. c. fin. X. de confess.

a) c. 6. X. de except.

b) c. 7. D. 21.

c) CUIACIUS Observat. L. XX. c. 30.

TIT. XXIII.

DE PROBATIONIBVS ET PRAESUMPTIONIBVS.

§. CXLVI.

Qvacunque ratione reus intentioni actoris Conuenio. contradicit, (§.LXXIX.) *probatione* opus est; quae quum varia sit, de ea nuncagi debet. Est autem probatio: *Actus iudicialis, quo iudici de causa dubia in litem deducta ex idoneis argumentis fides fit.* d) Quid probatio?

§. CXLVII.

Diuiditur probatio I. in *artificialem*, ubi Diuisio. argumenta e facti visceribus ingeniose eruuntur; & *inartificialem*, argumentis extrinsecus petitis. II. In *plenam*, ubi plena fides fit iudici; & *minus plenam*, ubi aliquid dubii relinquitur. Hanc subdividunt in *semplena maiorem*, *semplena* & *semplena minorem.* e) III. In *solemnem*, in qua obseruandus a iure praescriptus modus; & *non solemnem*, quae in qualiqua- li & quomodocunque facta fide consistit, & *demonstratio* dici solet. f)

§. CXLVIII.

Inde fluunt axiomata: I. Probatione fides fit Axiomata. iudici. II. Probandum factum dubium. III. Fieri debet probatio in iudicio.

§. CXLIX.

d) conf. c. 10. X. de V. S.

e) conf. STRYK *diff. de semplena probat. exist.*f) III. BERGER *El. Proc. Exf. §. 2.*

§. CXLIX.

In omni
causa pro-
batio deside-
ratur.

Quum itaque probatione fides fiat iudici, (§. CXLVIII. 1.) consequens est: 1) ut in *omni causa*, in iudicium deducta, ea necessaria sit: ut tamen 2) in *causis maioribus & arduis* maior & clarior probatio desideretur: g) 3) ut ad fidem eiusmodi conciliandam etiam *plures semiplenae* coniungi possint. b)

§. CL.

Quid pro-
bandum?

Quum deinde probandum sit factum dubium, (§. CXLVIII. 2.) facile inde patet: 1) non probanda esse *iura communia*, quae iudici iam nota esse debent; nec 2) quae *iuris praesumptione* munita sunt; i) (§. CLIV.) nec 3) *notoria*; *k) nec 4) a parte *confessa*; (§. CXLIV. seq.) sed 5) *facta*, de quibus iudici *non constat*, dummodo si probata fuerint, probanti sint profutura: l) adeoque 6) & *consuetudines* (P. I. §. CXXXVI.) & 7) *iura partium*: m) 8) probationem debere esse *specificam & concludentem*.

* Ita vulgo. Quod si vero notorium negetur? Illud probandum esse aiunt; & quidem per plures testes. Sed *veritas* potius probanda est, cuius probatio etiam compendiosiori via expediri potest. conf. I. S. STRYK *de notor.*

§. CLI.

g) Ill. BOEHMER *diff. de caus. mai. & ard. c. 2. §. 10.*

b) MUNSINGER *Cent. II. obs. 100.*

i) c. ult. *de restit. in 6.*

k) c. 3. X. *de testib. cog. c. 9. X. de accusat.*

l) c. 32. X. *de Simonia.*

m) L. I. C. *quae sit long. consuet. L. 5. ff. de probat.*

§. CLI.

Ex eodem consequitur: 9) ut quicumque intentionem facto superstruit, *factum* illud probare teneatur: 10) ut tunc perinde sit, *adfirmatiua*, an *negatiua* sit propositio: * n) 11) ut a probatione immunis sit, qui vel *praesumptionem* pro se habet, vel *possessionem*. o)

- * Sic carere possumus distinctionibus Glossae, inter *negatiuam iuris*, *facti*, *qualitatis*, in quibus exponendis alias doctores defudant. CORVINVS *inst. iur. can. Lib. III. tit. 26. §. 10. sequ.*

§. CLII.

Quum denique probatio in iudicio fieri debeat, (§. CXLVIII. 3.) sequitur: 1) ut lite *de- Quo loco & tempore?* *contestata*; (§. LXXVII.) 2) coram iudice *controuersiae in iudicio*; 3) *intra tempus* probationi praefinitum, vel a *iudice, p)* vel 4) a *lege* peragenda sit: 5) ut, termino hoc elapso, super *desertione probationis* pronuntiari debeat: 6) ut, ubi partes determinationem iudicis anteuertunt, illis, ubi plene non probarunt, *melior probatio* iniungi possit. q)

§. CLIII.

Tandem ex fine probationis (§. CXLVI.) intelligitur: 1) Effectum probationis esse, ut actore probante reus *condemnetur*: 2) actore non probante reus *absoluatur*: 3) ut proinde iudex

Probationis effectus.

n) COCCIVS *de directa probat. negat.* ZOLLIVS *de except. non num. pec. tb. 5. §. 12.*

o) L. II. C. *de petit. hered.* L. 28. C. *de rei vind.*

p) L. I. C. *de dilat.* c. 4. C. 3. *qu. 3. Rec. Imp. de ao.* 1654. §. 50.

q) STRYK *de probationis probat. meliori.*

iudex de *viribus probationis* iudicare debeat: 4) vt hoc iudicio tunc potissimum opus sit, vbi vterque litigantium probauit, & *collisio* adest, vel a) inter *testium depositiones* inter se; vel β) inter *testium* depositionem & productionem *documentorum*; vel γ) inter *documenta* vtriusque producta: 5) vt tunc quidem respiciendum sit: quis litigantium *meliozem* & *magis sufficientem* probationem pro se habeat; r) indeterminando autem hoc ipso consideranda veniat a) *testium qualitas*; β) eorum *depositio*; s) γ) vtrum de rebus *antiquis*, aut, δ) quae *scriptura* expediuntur, lis sit, quo casu *documenta* praefenda; s) vtrum *instrumenta* sint *contradictoria*, an saltem *derogatoria*; 6) quis *principaliter* probare debuerit; η) cuius *caussa fauorabilior*. t)

§. CLIV.

Quid praesumptio?

Quum vero a probatione liberent praesumptio & possessio, (§. CLI. 1 1.) sciendum est, *praesumptionem* nihil aliud esse, quam *coniecturam ductam ab eo, quod fieri vel contingere solet vt plurimum*. u) Haec vero coniectura vel a *lege* inducitur, vel ab *homine*. Quae a lege inducitur, vel ita comparata est, vt *probationem contrarii haud admittat*; vel vt *eadem possit elidi*. Prior a doctoribus vocatur *iuris* & de

Diuisio.

1) c. 9. X. de probat.

2) c. 32. X. de testib.

3) Illustr. BOEHMER *diff. de collis. probat.*

4) CVIACIVS *parat. ff. de probat.*

de iure; posterior praesumptio *iuris*. Hominis praesumptio semper *contrarii probationem* admittit, quamvis si alicuius momenti sit, probandi onere releuet. * x)

- Sic supersedere possumus diuisionibus: *integram, temerariam, probabilem, violentam, necessariam*. CORVINVS *instit. iur. can.* L. III. t. 30. §. 4. seqq. Dummodo notes, praesumptionem habere *suos gradus*, & quandoque saepius, quandoque rarius fallere posse.

§. CLV.

Exinde struo axiomata: I. Praesumptio fundatur rationibus naturalibus generalibus, quae ut plurimum in vita communi contingere solent, Axiomata
II. Quae iuris & de iure est, pro veritate reputatur.

§. CLVI.

Ex priori intelligimus: 1) *naturalia* inesse Fundamenta
subiecto, praesumi; 2) *pro regula* praesumi, donec exceptio probata fuerit: 3) in dubio *mutationem* non praesumi: & 4) praesumptionem in *meliores partem* fieri debere: y) §) *speciales* praesumptiones, cum ex factis oriuntur, esse *infinitas*: z) 6) admittere talem probationem semper *contrarii probationem*: 7) in *collisione* praesumptionum respiciendum esse: a) quae *specialior*, aut β) *naturae rei* conuenientior,

x) Excell. HEINECCIUS *ad ff. P. IV. §. 124.*

y) Ill. BOEHMER *iur. Eccl. Prot. L. II. tit. 23.*

z) CORVINVS *instit. iur. can. L. III. t. 30. §. 12. (eq.*

tior, γ) quae humanior, δ) quae evidentioribus instructa rationibus. a)

§. CLVII.

Praesumptio
iuris & de
iure.

Ex posteriori facile intelligis: 1) omnem probationem contrarii hic excludi, quae tamen in probatione vera admittitur: b) 2) requiri ad illam verba legis dispositiva, ubi ex facto quodam, conclusio hac intentione eruitur, ut illa se sic, & non aliter habere debeat: 3) hos, qui hic probationem contrarii admittendam putant, confundere cum hac praesumptione illam, quae violenta dici solet.

TIT. XXIV.

DE

TESTIBVS ET ATTESTATIONIBVS.

§. CLVIII.

Connexio.

Quid testis?

Inter inartificiales probationes (§. CXLVII. 1.) frequentissima illa est, quae fit per testes. Est autem testis: *persona fide digna, quae ea de causa producit, ut testimonio suo de facto probando fidem faciat iudici.*

§. CLIX.

Axiomata.

Ex hac definitione fluunt axiomata: I. Testes debent esse fide digni. II. Tales coguntur dicere testimonium. III. Dicunt illud in iudicio. IV. An fidem fecerint iudici, modo ex numero eorum, modo ex conditione, attestationibus aliisque circumstantiis iudicatur.

§. CLX.

a) III. BOEHMER *diff. de collis. praesumpt.*

b) COCCIVS *diff. de direct. prob. negat. c. 3. §. 13.*

§. CLX.

Quum itaque testes debeant esse fide digni, (§. CLIX. 1.) inde inferitur: 1) ut quidam *absolute inhabiles*; quidam *secundum quid*: 2) in omnibus causis inhabiles reputari a) *haereticos*, contra orthodoxum productos; c) β) *excommunicatos*, nisi ad cautelam absoluti, aut contra haereticos producti sint; d) γ) *corruptos & periuros*; e) δ) *criminosos*, licet saltem accusatio contra illos mota fuerit; f) ε) *hos*, quos aetas aut insania arcet; g) ζ) *infames*; b) η) *Judaeos & Paganos* contra Christianum; i) (§. COLXXXVIII. 15.) θ) *viliores & pauperes*, quamdiu aliorum est copia. k)

Quidam inhabiles in omnibus causis.

§. CLXI.

Porro exinde colligitur: 3) quosdam in quibusdam causis inhabiles esse, puta, illos, quorum interest, alterutrum vincere, l) quorsum referunt; a) qui in *propria* aut *socii* causa testimonium dicere volunt; m) β) *patrem* in causa *filii*, & vice versa, nisi quaestio sit de aetate,

In quibusdam causis.

(G)

mor-

c) c. 1. X. de haeret.

d) c. 8. de sent. excomm. in 6. c. 38. X. de testib. c. 5. de haeret. in 6.

e) c. 9. X. de testib. c. 18. C. 6. qu. 1.

f) c. ult. X. de testib.

g) §. 9. Inst. de inutil. stipul. L. 40. §. 1. ff. de rei iudic. c. 1. C. 4. qu. 2. c. 14. C. 3. qu. 9.

h) c. 54. X. de testib.

i) c. 21. X. de testib. L. 21. C. de haeret.

k) L. 3. pr. ff. L. 18. C. de testib. Nou. XC. c. 1.

l) L. 10. ff. & C. de testib. c. 1. sequ. C. 4. qu. 4.

m) L. 10. ff. L. 10. & 11. C. de testib.

morte, consanguinitate, matrimonio; γ) *domesticos*; η) δ) illos, quibus *imperari* potest, ut testes fiant; ο) ε) *laicos* in caussis clericorum *criminalibus* & vice versa; ρ) ζ) *feminas* in *criminalibus*; ϑ) η) *procuratores* & *mediatores* in caussa per illos gesta; ρ) θ) *cognatos, adfines, amicos, inimicos*; σ) ι) quos in *eandem rem* testimonium dixisse constat; τ) κ) *confessionarium* circa ea, quae in confessione reuelata. (P. I. §. DCLXXXVI. 3. sequ.) υ)

§. CLXII.

Testes cogi
possunt ad
testimonium
dicendum.

Quum deinde testes idonei cogi possint, (§. CLIX. 2.) facile patet: 1) regulariter *neminem*, ac ne magistratum quidem, excusari: x) 2) nolentes aut tergiversantes *cogendos* esse, si 3) vel maxime *iurauerint*, se in caussa testimonium non dicturos: y) 4) modum cogendi esse *arbitrarium*: z) 5) hos, qui testes *impediunt*, quomi-

n) STRYK *diff. de domest.*

o) LANCELOTTVS *inst. iur. can.* L. III. t. 14. §. 10.

p) c. 14. X. *de testib.* c. 9. C. II. qu. 1.

q) c. 10. X. *de V. S.*

r) c. 6. X. *de testib.* c. 1. *cod. in 6.*

s) L. 3. pr. ff. L. 5. & 17. C. *de test.* c. 1. C. 4. qu. 2. c. 1. 10. & 12. C. 3. qu. 5.

t) GVNDLINGIAN. P. IX. *art.* 2.

u) c. 12. X. *de poenit.*

x) L. 21. §. 1. ff. *de test.*

y) c. 1. X. *de testib. cog.* c. 18. X. *de testib.*

z) conf. GONZALEZ *ad c.* II. X. *de test. cog.* PASSERINVS *in reg. tribun. qu.* 15. *art.* 9.

quominus deponant, puniri: a) 6) a coactione tamen quosdam *immunes* esse, puta, a) illum, qui antea in ea causa *iudicis*, b) aut β) *advocati* munere functus est; γ) quos *ius commune* alias a testimonio dicendo *liberat*, ob *sanguinis* nexum, aut *adfinitatis*, c) licet & hi, si *veritas* aliter haberi nequeat, cogi possint; d) δ) prorsus compelli non posse, immo nec *volentem* admitti, *confessionarium*. (§. CLXI. k) e)

§. CLXIII.

Quumque porro testes testimonium dicant in ^{Eorum testis} iudicio, (§. CLIX. 3.) consequens est: 1) ut sint a *iudice* parte petente *vocandi*: f) 2) ut se *scire* debeant *sumtibus producentis*: g) 3) ut tunc *producendi* sint in *iudicio* ab illo, qui *probationem* suscepit, nisi *domi* vel *examinari* possint, vel *debeant*: b) 4) ut *productio* fieri debeat *intra terminum probatorium*, si talis *prae-*fixus: (§. CLII. 3.) 5) ut ante omnia *factum*, quod *probandum* est, *succinctis* sit *includendum articulis*: i) 6) ut etiam *citandus* sit *adversarius*, tam ad *proponendas* suas *exceptiones*,

(G) 2

quam

a) c. 27. & 46. X. de testib.

b) c. 38. C. 2. qu. 6.

c) c. ult. C. 4. qu. 2. Excell. HENRICVS ad L. i. h. d. Pap. p. 309.

d) c. 8. X. de testib. c. 3. & 4. X. de testib. cog.

e) CARPZOV. *in* iurisp. *confess.* L. III. d. 2 §.

f) L. I. §. ult. ff. L. II. C. de testib.

g) c. II. de *refer.* in 6.

h) c. 8. X. de testib.

i) *conf.* c. 17. & 42. X. de testib.

quam ad videndum iurare, & dandum interrogatoria: k) 7) vt, vbi aduersarius in receptionem testium consentit, illi iureiurando obstringendi sint, in praesentia partium, praemis-
sa admonitione de vitando periurio: l) 8) vt ius-
iurandum testibus remitti nequeat, nisi volenti-
bus partibus: m) 9) vt postea testes examinandi sint *figillatim*, non *turmatim*, adhibita de-
bita diligentia, tam super *articulis*, quam *inter-*
rogatoriis: n) 10) vt testes *praesentes ver-*
bis, non per scripturam respondere teneantur:
o) 11) vt testes per illum *corporis sensum*,
per quem veritas concipienda est, deponere, &
scientiae suae causam reddere teneantur: p) 12)
vt iudex depositiones fideliter adnotare, adnota-
taque testibus *praelegere*: q) 13) testium di-
cta in monumentum publicum seu *rotulum* re-
digere: r) 14) ad petitionem partium rotulum
solemniter *publicare* debeat: s) 15) vt post pu-
blicationem ulterior testium productio quiescat,
etiam quoad *reprobationem directam contra-*
riam, non vero quoad probationem *perempto-*
riarum:

k) c. 2. & 41. X. de testib. GVNDLINGIAE. P. IX.
art. 4.

l) c. 1. X. de crim. fals. c. 51. X. de testib.

m) c. 39. X. de testib.

n) c. 52. X. & c. 2. de testib. in 6.

o) c. 15. C. 3. qu. 9. L. 3. §. 3. sequ. ff. de testib.

p) c. 27. 33. 37. & 47. X. de testib.

q) c. 37. X. de testib. c. 7. X. de test. cog.

r) c. 43. X. de testib. R. I. de ao. 1654. §. 52.

s) c. 30. X. de testib.

riarum: t) 16) ut denique, publicatione facta, super dictis testium possit disputari, qua disputatione peracta 17) iudex pronuntiat. u)

§. CLXIV.

Ex eodem consequitur: 18) productionem testium fieri debere post litem contestatam, (§. CLII. 1.) licet aliquando etiam antea productio permessa sit, x) puta, a) si reus praevideat, se *conuentum iri, & periculum* sit, ne testes, quibus exceptionem suam iudici probare queat, moriantur, vel alio migrent; β) si actor metuat, ne sibi *testimonium* vel propter testium morbum, vel absentiam *pereat*. Talem productionem doctores vocant *probationem ad perpetuam rei memoriam.* y)

De extraordinario testimonio examine.

§. CLXV.

Quum denique, an fidem fecerint iudici, ex eorum numero, conditione aliisque circumstantiis iudicandum sit, (§. CLIX. 4.) consequens est: 1) ut iuxta iura *testis vnus* admitti nequeat; 2) quamuis 2) in praxi ad *semiplenam probationem* illum sufficere (§. CXLVII. 2.) existiment: 3) ut tamen vnus testis plene probet, si α) de facto, quod *vi officii* peregit, testi-

Testimonii effecta.

(G) 3) mo-

1) c. 26. X. de testib. BRVNNE. Proc. ciu. c. 20.

2) v. 81.

a) c. 15. & 32. X. de testib.

x) c. 41. & 43. X. cod. tit. X. vt. lit. non cont.

y) MEYER P. VIII. dec. 261. & 471. GAH. L. L. obs. 92. sequ. WERLHOF de exam. test. extraord.

z) c. 23. 28. & 47. X. de testib.

monium dicat; β) aut *qualitas causae* saltem unius testimonium exigat: a) 4) ut de reliquo *duo testes* omni exceptione maiores, plenam probationem efficiant, nisi lex expresse plures requirat; b) 5) ut iudicis sit, examinare *testium personas*, & ad depositiones eorum *verosimiliores* respicere; c) adeoque 6) de *viribus* probationis accurate iudicare. (§. CLIII. 3. seqq.)

TIT. XXV.

DE

FIDE INSTRUMENTORVM.

§. CLXVI.

Connexio.

Inartificialis probatio (§. CXLVII. 1.) etiam instrumentis expediri solet. Est vero hic instrumentum; * *Scriptura ad rerum gestarum memoriam fidemque confecta.* d)

Quid instrumentum?

* In latiori significato instrumentum omne id, quod *causam instruit*, adeoque & testes denotat. L. 1. ff. de *fid. instrum.*, c. 4. X. de *testib. cog.*

§. CLXVII.

Divisio.

Sunt instrumenta vel *publica*, auctoritate scilicet publica a personis illa pollentibus confecta; vel *privata*, quae auctoritate privata a privatis personis conficiuntur. Sic *publica* habentur

a) HORN *diff. de prob. plen. per. un. test.* I. H. MEIER *de test. un. plen. prob.*

b) c. 5. 10. & 23. X. de *testib.*

c) Illustr. BOEHMER *inv. eccl. Proc.* L. II. tit. 19. §. 17. seqq.

d) L. 4. ff. L. 14. & 17. C. de *fid. instrum.*

bentur instrumenta 1) *libri ecclesiastici*: e) 2) confecta a *publicis* personis, & *figillo* publico munita: f) 3) *acta publica* a personis publicis conscripta: g) 4) *diplomata* & *notitiae* ex *Archivio* publico depromptae: h) 5) *scriptura testium* subscriptione firmata, modo testes adhuc viuant: i) 6) *tabellionis instrumentum* rite confectum. k)

Publica instrumenta.

§. CLXVIII.

Instrumentis vero *privatis* accensenda sunt *Privata*
1) *chirographa*, 2) *syngrapha*, 3) *apochae*,
4) *antapochae*, 5) *epistolae*, 6) *libri rationum*. l)

§. CLXIX.

Hinc intelliguntur axiomata: I. Instrumenta *Axiomata*
publica modo authentica sint, plenam fidem faciunt. m) II. Privata probant contra scribentem, si de auctore constet. n) III. Producentia sunt debito modo.

(G) 4

§. CLXX.

e) Concil. Trident. Sess. XXIV. de reform. c. I.

f) c. 5. X. de probat. c. 9. X. de fid. instrum.

g) c. II. X. de probat.

h) c. 13. X. de praeser. Auth. Ad haec C. de fid. instrum. EISENHART de iure diplom. WALDSCHMID diff. de probat. per diplom.

i) c. 2. X. de fid. instrum.

k) L. 17. C. c. 15. X. de fid. instrum.

l) conf. Illustr. De LVDEWIG de nexu script. & subscript. ZIEGLER de apoch. HORN de antapoch.

m) L. 2. ff. de fid. instrum.

n) L. 25. §. vii. ff. de probat.

§. CLXX.

Publicorum
effeta.

Quum itaque publica instrumenta, modo authentica sint, plenam fidem faciant, (§. CLXIX. 1.) consequens est: 1) vt *exempla* non probent, nisi *transsumtio* ex originali *facta*, secundum formam praescriptam: o) aut 2) ab *eadem notario*, qui originale fecit, sint *exarata*: 3) vt tamen exemplum in *caussa antiqua*, si quaedam *adminicula* accedant, vi probandi non destituatur: p) 4) vt tunc demum probent, si nullo *vicio* aut *rasura* sint suspecta: q) (P. I. §. CXLIV. 1.) 5) vt, *testium auctoritate munita*, *testes in contrarium* regulariter non admittant: r) 6) vt nulla eorum *agnitione*, a parte *aduersa* facienda, opus sit.

§. CLXXI.

Et priuato-
rum.

Quum deinde priuata probent contra scribentem, si de auctore constet, (§. CLXIX. 2.) sequitur: 1) vt *pro scribente* non probent priuata instrumenta, s) nisi a) vel ab *aduersario* producantur, vel β) aliis *adminiculis* adiuuentur: γ) 2) vt eorum *authentica* sint producenda, quo *recognitio* vel per *aduersarium*, vel per *testes*, vel per *comparisonem litterarum* fieri possit: u) 3) vt *ex moribus* sit, vt *ex libris mercato-*

o) c. fin. X. de *fid. instrum.*p) c. 13. X. de *probat.*q) c. 3. & 6. X. de *fid. instrum.*r) L. 1. C. de *testib.*s) L. 5. 6. & 7. de *probat.*t) L. 17. C. de *testib.* L. 6. C. de *probat.*u) L. 20. C. de *fid. instrum.*

catorum rite confectis, semiplena probatio pro
scribente exsurgat. x)

§. CLXXII.

Quum denique producenda sint debito modo, (§. CLXIX. 3.) facile intelligitur: 1) productionem regulariter fieri *post litem contestatam*: (§. CLII. 1.) 2) produci posse usque ad *conclusionem* in causa, si nullus probatorius terminus praefixus; (§. CLII. 3. sqq.) 3) adeoque 3) post lapsum termini aut conclusionem productionem cessare, nisi a) causa sit *ecclesiastica*, aut b) instrumenta *noviter reperta*. 2) 4) fieri productionem *iudici*, coram quo litigatur; a) ordinisque iudicarii rationem suadere, 5) ut factum, ex instrumentis probandum, certis includatur *articulis*: 6) quandoque ea non produci in totum, sed *in tantum*, quoad causae conuenit: b) 7) aliquando reum ab actore, immo & actorem a reo, *editionem* documentorum, quo producerentur, petere posse: c) 8) eandem habere vim testes ac documenta, quaedam tamen magis *per documenta* probari. (§. CLIII. 5. 7. sequ.)

Productio
instrumen-
torum.

(G) 5

§. CLXXIII.

- x) KLEIN *de probat. per libr. mercat.* BODINVS *de libr. mercat. suspect.*
y) c. 9. X. *de fid. instrum.*
z) CORVINVS *inst. iur. can.* L. III. t. 29. §. 19. c. 4. X. *de except.*
a) c. 4. X. *de fid. instrum.*
b) c. 5. X. *cod.*
c) *conf. tit. ff. de odendo.*

§. CLXXIII.

Instrumento-
rum vitia.

Ex ipsa tandem instrumentorum definitio-
ne liquet: 1) ut nihil probent instrumenta *fal-
sa: d)* 2) *cancellata aut rasa: (§. CLXX. 4.)*
e) 3) *dici causa scripta: f)* 4) *indiscreta: g)*
5) *testium idoneorum testimonio, vel aliis*
instrumentis sinceris euerfa: h) 6) *si contra-*
dictoria ab eodem producta: i) 7) *si sint non*
legibilia: k) ex eadem definitione patet, 8)
instrumentis *amissis*, ius non expirare, nec
vllam obligationem perimi, dum alia superflua
probandi ratio. l)

Horum amissio.

TIT. XXVI.

DE IVREIVRANDO.

§. CLXXIV.

Sonnexio.

A probationis onere (§. CLI. 9.) quando-
que releuat *iusiurandum*, quod pars
parti deferre solet, & reuera probatio saltem
per *indirectum* & *quoad effectus* per illud per-
ficitur, adeoque inde omnis controuersiae finis
dicitur; m) de quo proinde ex instituto agen-
dum. Est autem *iusiurandum: Religiosa*
adseueratio, per inuocationem DEI tan-
quam vindicis, si iurans sciens sefellert.

Quid iusiurandum?

§. CLXXV.

d) c. 4. & 10. X. de fid. instrum.

e) c. 3. X. eod.

f) tit. Cod. plus valere, quod agitur.

g) ENGELBRECHT diff. de instrum. indiscre.

h) c. 35. X. de testib. L. 14. C. de fid. instr.

i) c. 13. X. de fid. instr.

k) Ill. BORHMER diff. de script. non legibil.

l) STRYK diff. de amiss. instrum.

m) c. 26. X. de iurjur.

§. CLXXV.

Diuidunt illud in *adfertorium*, quod de re- Diuisio
 bus vel factis praeteritis; & *promissorium*,
 quod de futuris praestatur. * Illud praestari
 modo de facto *alieno*, quale esset v. g. iusiur-
 randum testium; modo de facto *proprio*, &
 tunc dispesci in *voluntarium*, *iudiciale*, *ne-*
cessarium.

* Si recte calculum duois, omne iusiurandum
 est *promissorium*, licet vel maxime tertiam iu-
 ramentorum speciem, puta, *confirmatoris*,
 addere velis.

§. CLXXVI.

Ex tradita itaque definitione struo axioma- Axiomata
 ta: I. Iurant illi, qui aliquid possunt adseuo- generalis
 rare. II. Iurandum libere & ex animi senten-
 tia. III. Praestandum est de rebus licitis; &
 IV. Formula solemnibusque ritibusque consuetis.

§. CLXXVII.

Ex primo itaque consequitur: 1) vt iurare Qui iurare
 nequeant, qui non intelligunt *vim iuramen-* possunt
ti, v. g. furiosi, mente capti, infantes, infantiae
 proximi, ebrii, alii: 2) vt nec cogendi sint *pu-*
bertati proximi: n) 3) vt tamen recte iu-
 rent *puberes & maiores* siue per se, siue
 per procuratorem. (§. LXXXVI. 3.)

§. CLXXVIII.

Ex secundo (§. CLXXVI. 2.) patet: 1) Quomodo
 iusiurandum *vi metuque iniuste extortum*, re- iurandum
 vera esse *nullum*; licet 2) iura canonica hic
 rela-

n) L. 34. §. 2. ff. de iurjur.

relaxationem, modo Episcopi, modo Pontificis, quod sic Deo aliquid promissum sit, desiderant; o) 3) omnem cavillationem & fraudem iurantis *periuurium* esse: p) 4) iusiurandum *attemperandum* esse *cuiusvis religioni*. q)

§. CLXXIX.

De quibus rebus?

Ex tertio (§. CLXXVI. 3.) infero: 1) iusiurandum praestari non posse *contra leges & bonos mores*: r) 2) proinde non probandum per omnia axioma: *servandum esse omne iusiurandum, quod salva salute aeterna servari possit*. s) Sic α) non valebit in illis, quae non dependent ab *arbitrio* agentium; nec β) supplebit defectum *solemnium*: nec γ) operabitur in *tertio praecudicium*; nec δ) habebit vim *certiorationis*; nec ε) trahetur ad *incogitata*, & quae sunt alia plura.

§. CLXXX.

Qua formula quibusque solemnitatibus?

Ex quarto denique, (§. CLXXVI. 4.) iuncto illo, quod iam observavimus, (§. CLXXVIII. 4.) discimus: *formulam* etiam accommodandam esse *cuiusvis religioni*: t) 2) adseverationes diversa formula, quam quae *publice recepta*, praestitas, iurisiurandi virtute, quoad *effectus civiles*, destitui: 3) observanda etiam *solemnia externa*, legibus praescripta, si esse

o) c. 1. 6. & 19. X. de iurjur.

p) L. 18. ff. de iurjur.

q) L. 5. §. 1. ff. eod.

r) L. 5. C. de leg. c. 5. & 8. C. 22. qu. 4. c. 18. lqq. C. 22. qu. 5.

s) c. 28. X. de iurjur. LUDOVICI diff. an iuram. quae salu. sal. aetern. serv. poss. sint serv.

t) Rec. Imp. de ad. 1555. §. 106.

effectum civilem producere iusiurandum debet
 (P. I. §. DCCCIV. 7. a & §. DCCCIX. 5.) dum-
 modo 4) & hic nihil, quod religioni iurantibus
 refragari possit, iniungatur: u) (§. CLXXVIII.
 4. add. P. I. §. DCCCX. 4.) denique 5) ex
 omnibus superstructis axiomatibus constabit:
 cur ad *validitatem* iuramentorum *iustitia*,
veritas, *discretio* desiderari soleat. x)

§. CLXXXI.

Quum vero adfertorium iusiurandum, quod ^{Quid iusiurandum voluntarium?}
 super proprio facto praestatur, in voluntarium,
 iudiciale & necessarium diuidatur, (§. CLXXV.)
 sciendum est, *voluntarium* dici: *Quod pars*
parti defert extra iudicium per modum
conventionis. y)

§. CLXXXII.

Exinde constat, tale iusiurandum continere ^{A quo & quomodo deferatur?}
 speciem *transactionis*, adeoque deferri posse
 se 1) ab omni, qui *transigere* potest, & libe-
 ram habet rerum *administrationem*: (§. XLI.
 2.) 2) illud deferri & praestari de rebus
 in *arbitrio paciscentium* positis: (§. XLII.
 2.) 3) in cuiusvis arbitrio positum esse, prae-
 stare illud, *velit, nec ne?* 4) a deferente itaque
 exigi non posse *iusiurandum calumniae*. (§.
 LXXXII. seq.)

§. CLXXXIII.

Porro inde colligitur: y) praestito hoc iu- ^{Eius effectus.}
 ramento

*) LVDOVICI *diff. de solemn. iuram.*x) c. 26. X. *de iurciur.*y) L. 17. 25. & 26. §. ult. ff. *de iurciur.**) L. 17. §. 1. L. 1 & ff. *cod.*

reiuirando simpliciter quaeri: *an iuratum sit? a)*
 6) iurantem *actionem* habere aduersus defe-
 sentem, si deberi sibi iurauit: adeoque 7) mul-
 to magis *exceptionem*, si se haud debere iu-
 rari: *b.) 8)* non praestandum esse sponte, sed
altero deferente: c.) 9) nihili esse, si *aliter,*
quam alter detulit, praestetur. *d)*

§. CLXXXIV.

Iudiciale (§. CLXXXV.) est: *Quod pars parti in*
iudicio loco probationis, iudice adprobante,
per sententiam interlocutoriam defert. e)*

* Alii hoc *necessarium* dicunt, & illud, quod nos ne-
 cessarium adpellamus, *iudiciale* dicere solent.
 Quaecumque adpellatione utaris parum refert.

§. CLXXXV.

Exinde videre licet: 1) etiam hoc iusiuran-
 dum; *transactionis* speciem (§. CLXXXII.)
 continere: *f)* adeoque 2) deferri saltem pos-
 se ab illis, qui liberam rerum suarum *admi-*
nistrationem habent: (§. CLXXXII. 1.) &
 3) illis deferri, qui *iurare possunt*, (§. C.
 LXXXVII.) dummodo 4) super rebus transi-
 gere possint, seu *privati arbitrii* sint. (§. C.
 LXXXII. 2.) Hinc 5) non obtinere indisci-
 mina-

Quo modo
 praestan-
 dum?

Quid iudi-
 ciale?

A quibus,
 cui, & super
 quo defera-
 tur?

a) L. 5. §. 2. L. 1. §. 1. ff. de iur. iur.

b) III. BOEHMER *iur. eccl. Prot. L. II. tit. 2. §. 89. sequ.*

c) L. 3. pr. §. 4. L. 5. ff. de iur. iur.

d) L. 5. pr. §. 1. eod.

e) C. fin. X. de iur. iur.

f) L. 2. ff. de iur. iur.

minatim ratione *sponsalium*, (§. XLIII. a) g) aut 6) in causa *beneficiorum & ecclesiasticis*: (§. XLIII. β) b) alias 7) actorem ratione *actionis*, reum ratione *exceptionis* illud deferre: i) sed 8) delationem non ratam esse, priusquam iudex super illa *interloquutus* sit: k) 9) deferentem iurare de *calumnia*. (§. LXXXIII.)

§. CLXXXVI.

Quia vero praevia sententia iudicis interlo-
quatoria praestatur, (§. CLXXXV. 7.) faci-
le patet, 10) illud aut *praestandum*, aut *re-*
ferendum esse: l) 11) *praestandum* esse in iu-
dicio, nisi quod ad personas egregias & *valetu-*
dine impeditas, domum mittatur: m) 12) re-
lationi tunc demum locum esse, si uterque rei
vel facti *notitiam* habeat: 13) Semel *relatum*
absolute praestandum, nec exigendum esse a re-
ferente *iuriurandum calumniae*: n) 14) *feren-*
dum esse *iuxta iuriurandum sententiam*: o) nec
15) eam aut *adpellationi*, aut *querelae* de
periurio locum dare. p)

§. CLXXXVII.

- g) Illustr. BOEMMER *ivr. eccl. Prot. II. tit. 24.*
§. 60. seq.
h) IDEM *ibid.* §. 68.
i) L. 39. pr. ff. L. 12. C. de *iurciur.*
k) L. 12. §. 1. C. de *reb. cred. & iurciur.*
l) L. 38. ff. de *iurciur.*
m) L. 15. ff. *cod.*
n) L. 34. §. 7. & 8. ff. de *iurciur.*
o) L. 34. §. ult. *cod.*
p) L. 12. §. 1. sequ. C. L. 31. ff. de *iurciur.*

§. CLXXXVII.

Quid neces-
sarium?

Denique necessarium iusiurandum (§. CLXXV.) est: Quod partibus etiam non petentibus a iudice defertur, super facto dubio. Vbi index illud defert parti, pro qua semiplena probatio militat, *suppletorium*; sin illi, contra quem *semiplena minor* adest, (§. CXLVII.) vel *praesumptio*, *purgatorium* dici solet. (§. CCCXC. seq.)

§. CLXXXVIII.

Natura illius.

Inde patet: 1) *suppletorium* saltem illi de-ferri, qui semiplene probavit, siue actor sit, siue reus: 2) locum illi esse in *omnibus causis* speciatim non exceptis: 3) *purgatorium* etiam in omni causa obtinere: 4) iurare *reventem*, pro confesso haberi; alias *pro iurante* semper esse pronuntiandum: 5) neutrum iusiurandum loco *transactionis* haberi: (§. CLXXXV. 1.) adeoque 6) sententiam iuxta illud latam varie *retractari* posse. r)

§. CLXXXIX.

De periurio.

Quum itaque sententia, ad iusiurandum necessarium lata, varie retractari possit, facile intelligitur: 1) tunc & *de periurio* querelam institui posse, periuriumque 2) non solum *DEVM ultorem* habere, sed & *infamia*, remotione a *testimonii dictione*, aliisque *poenis* coerceri: 3) causam periurii iuxta principia

q) CORVINVS *Instit. iur. can. L. III. tit. 31. §. 19.*

r) STRYK *diff. de prob. contr. praestit. iusiur.*

s) CORVINVS *cit. loc. §. 40. sequ.*

cipia iuris canonici *mixti fori* esse; alias causam iuramentorum ceu *spiritualem*, ad iudicia *ecclesiastica* pertinere. 1)

TIT. XXVII.

DE EXCEPTIONIBVS ET REPLICATIONIBVS.

§. CXG.

Probatione absoluta & ita peracta, ut futuri Consequo. data actoris intentio satis inde adpareat, non tamen statim condemnatur reus, sed si quas opposuit *exceptiones*, intentioni actoris contrarias, ipsamque *litem perimentes*, ad earum probationem admittitur, qui iudicialis actus nomine *reprobationis* venit. * Hinc generaliter de exceptionibus hic agendi occasio est.

* Datur tamen & reprobatio, ubi nullae peremptoriae oppositae, quae super articulis probationi *directio contrarius* suscipitur, & ante publicationem attestationum suscipienda est. Clement. 2. de testib.

§. CXCL

Est vero exceptio generali vocis significatio. Quid exee-
prio? ne sumpta: *Omnis allegatio, qua quis ad sui
defensionem utitur.* Talis obiicitur modo Quibus op-
poni possit? *testibus* ad illos repellendos; (§. CLX. seq.) modo adhibetur contra *instrumenta*; (§. CLXXIII.) modo contra *iudicem*, quod non sic
(H) com-

1) CORVINVS cit. loc. §. 43.

competens (§. XXII. seq.) aut *suspectus*, u) vsurpatur; modo tendit ad repellendum *actorem*, vel saltem ad iudicium *differendum*, de quibus hic potissimum est agendum.

§. CXCII.

Exceptionum
diuisio.

Itaque quae actori obiciuntur exceptiones, vel in *perpetuum* obstant, & actionem perimunt, vel ad *tempus* duntaxat nocent. Illae *perpetuae* vel *peremptoriae*, hae *temporales* vel *dilatoriae* vocantur. Dilatorias subdividunt in *declinatorias iudicii*, & *dilatorias solutionis*. Illae rursus concernunt vel *iudicem*, quo casu tamen simul actoris intentio differtur; vel *litigantes*, vel *modum actionis* instituendae. x)

§. CXCIII.

Dilatoriae,
quae α) ob
iudicem,

Ob iudicem resultant contra actorem I. Exceptio *fori incompetentis*, (§. XXII.) y) II. *Praeventionis*; (§. XXXVIII. 3.) III. *Suspicionis*; z) IV. *Inhabilitatis*; (§. IX.) a) V. *Primae instantiae*; (§. XIV. 5.) VI. *Loci non tuti*; b) VII. *Termini angusti*; (§. XCI.) VIII. *Ferriarum*. (§. XCVII. seq.)

§. CXCIV.

β) ob liti-
gantes,

Ratione litigantium exsurgunt I. Exceptio *causae connexae non diuidendae*; (§. XXVIII.) II. *Spo-*

u) vid. infr. tit. de recusat.

x) CORVINVS cit. loc. tit. 32. §. 5.

y) c. 3. C. 3. qu. 6. c. 48. C. II. qu. I.

z) conf. infr. tit. de recusat.

a) c. 1. C. 3. qu. 7.

b) c. 47. X. de adpell.

II. *Spoliationis*; (§. CXVIII. 6.) III. *Contumaciae*; (§. CXXII. sequ.) IV. *Iusti impedimentis*; (§. CXXIV.) V. *Cautiois*; c) VI. *Inhabilitatis*; d) VII. *Legitimationis ad causam, quae & Principali & Procuratori obiici potest.* (§. LXIII. sequ.)

§. CXCIV.

Modum actionis concernunt I. *Exceptio inepti & incerti libelli*; (§. LXXII.) II. *Plus petitionis*; (§. CXV. sequ.) III. *Ineptae cumulationis*, aliaeque: nam potiores tetigisse iuuabit. e)

y) ob modum actionis opponuntur.

§. CXCVI.

Quum vero hae exceptiones ad tempus saltem noceant, peremptoriae contra ipsam actionem perimant, (§. CXCII.) notari debet, huc potissimum referri: I. *Exceptionem transactionis*; (§. XLI. 3.) II. *Praescriptionis*; f) (§. CCL. sequ.) III. *Iurisiurandi*; (§. CLXXXIII. & CLXXXV.) IV. *Pacti*; (§. XLII.) V. *Rei iudicatae*; g) (§. CCXVI. 2.) VI. *Vis, metus, doli*; b) (P. I. §. DCCXXXIV. sequ.) VII. *Non interesse agentis agere*; aliaeque plures, quae non solum ex iure, i) sed & ex facti circumstantiis peti possunt.

De peremptoriae.

(H) 2

§. CXCVII.

c) ZANGER de except. P. II. c. 21.

d) CORVINVS cit. loc. §. 15. sequ.

e) conf. RIVINVS de except. dilatori.

f) vid. tit. sequ. XXVIII.

g) vid. tit. sequ. XXIX.

b) vid. tit. ff. C. & X. Quod met. caus. L. 6. G. de except.

i) conf. ZANGER cit. loc. P. III.

§. CXCVII.

Axiomata

De exceptionibus itaque tenenda axiomata: I. Dilatoriae exceptiones regulariter ante litem contestatam sunt opponendae. II. Peremptoriae regulariter demum post litem contestatam.

§. CXCVIII.

Quando opponendae dilatoriae?

Ex priori intelliges: 1) cur recte hodie exigatur, vt omnes *primo termino* opponantur: k) vt tamen 2) *fori declinatoriae* sint praemittendae: 3) vt nec in foris ecclesiasticis eae-reiici queant, quae *substantialia* processus concernunt: (§. CLXIII. 4. seq.) 4) vt tamen post litem contestatam locus sit dilatoris, *nouiter emergentibus*: l) & 5) illis, quae iudicium *retro nullum* reddunt, aut 6) post litem contestatam demum ad *notitiam* peruenierunt, m) aut 7) *grauamen successuum* continent. n)

§. CXCIX.

Quando peremptoriae?

Ex posteriori patet: 1) recte iniungi, vt omnes *litis contestationi* sint adnectendae: o) 2) vt tamen ante *litis contestationem* proponi queant exceptiones *litis finitae*; p) dummodo 3) *in continenti* probari possint: 4) vt de

k) Rec. Imp. de anno 1654. §. 37.

l) L. 4. ff. de except. c. 25. X. de offic. iud. del.

m) c. 4. X. de except. c. 31. X. de testib.

n) vid. c. 47. X. de appell.

o) Rec. Imp. de ao. 1654. §. 37.

p) L. B. de LYNCKER doc. 1202. c. I. de lit. cont. in 6.

de reliquo sic excipiens, non propterea *confiteatur intentionem* aduersarii: q) §) vt variae peremptoriae etiam *post sententiam* locum inueniant. r).

§. CC.

Quemadmodum vero exceptio est omnis al- De replica-
legatio, qua quis ad sui defensionem vtitur, (§. tionibus ali-
CXCI.) ita & exceptio contraria defensione isque posi-
eluditur, quae *replicatio* audit. Hanc rur- tionibus.
sus eneruare potest *duplicatio*, hanc rursus
triplicatio, hanc vterius *quadruplicatio*:
quales defensiones in quacunq; iudicii parte,
vbi exceptio opponi potest, locum inueni-
unt. s)

TIT. XXVIII.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

§. CCI.

INter peremptorias exceptiones eminet prae- Connexio.
scriptio, (§. CXCVI. 2.) cuius cum sin-
gularis sit indoles, ex iuris canonici doctri-
na, quam praxis sectatur, de illa nunc dis-
serendi occasio est. Est autem praescriptio,
quatenus cum vsucapione in vnam massam con- Praescriptio
flata: *Adiectio domini, per continuationem* quid?
possessionis temporis lege definiti. t)

§. CCII.

Fundamentum palmarium omnium prae- Fundamen-
scriptionum est *negligentia domini* ex vna, & tum illius.
bona

(H) 3

q) L. 9. ff. de except.

r) RHETIVS de except. parat. execut. imped.

s) CORVINVS cit. loc. tit. XXXII. §. 37. sequ.

t) L. 3. ff. de vsurp. & vsucap.

bona fides & iustus titulus ex altera parte; licet in longissima temporis praescriptione saepius sola negligentia domini sufficiat.

§. CCIII.

Axiomata.

Hinc notanda axiomata: I. Praescriptio est modus civilis acquirendi dominium. II. Nocet ea illis, qui in inquirenda re sua fuere negligentiores. III. Requirit possessionem bonae fidei, iustam & per tempus, lege definitam, non interruptam. IV. Quae longo tempore praescribi nequeunt, ea regulariter praescribi possunt longissimo tempore.

§. CCIV.

Qui praescribere possint, & quas res?

Quum itaque praescriptio sit modus acquirendi dominium iuris civilis, (§. CCIII. I.) facile patet: 1) praescribere omnes posse, qui possunt *dominium* adquirere: 2) possit sic adquiri res omnes, quae in *dominio* esse aut *possideri* possunt: u) non autem 3) res hominum *commercio* exemptas, aut 4) *vitio* possessas: x) nec 5) eas, quarum *alienatio* lege vel testamento *prohibita*: y) sic 6) praescriptionis expertes sunt ex vulgari doctrina *α) decimae*; (P.I. §. DCCCXLVIII. & DCCCLIV. 2.) *β) annui redditus*, circa quos vero mirifice doctores dissentiunt; z) *γ) bona ecclesiastica*,
(P.I.

x) c. 3. de R. I. in 6.

x) L. 9. ff. de usurp. & usuc. L. 3. §. 22. de adquir. vel amitt. possess.

y) tit. C. ne res domin. vel templ.

z) HERTIVS de praescr. iur. per temp. intern. renast. III. BOEHMER diss. de praescr. annuor. red. real.

(P. I. §. DCCCXXXVI.) maxime mensalia: a) d) bona domanialia; e) ea, quae curam animae concernunt, ut ius visitandi; (P. I. §. DLXXI. 7.) §) procuratio; (P. I. §. CMXV. 7.) n) iura spiritualia quoad laicos; b) §) subiectio Prae- latis debita; (P. I. §. DXL.) v) debita iurata, id quod tamen alii in dubium vocant; c) x) actus liberi & merae facultatis; d) λ) limites dioecesium & parochiarum; (P. I. §. CCCCLXII. 5.) e) μ) matrimonia illegitima; (P. I. §. DCCXXXVI. & §. DCCXLVII. * fin.) v) vata, (P. I. §. CCCCXCVIII. seq.)

§. CCV.

Quumque noceat iis, qui in re sua inquirenda fuere negligentiores, (§. CCH. 2.) sequitur: Quibus praescriptio non currat?

1) ut res merae facultatis tunc demum praescribi possint, si accesserit alterius prohibitio, & agentis patientia, f) 2) ut agere non valenti non currat praescriptio: g) 3) ut nec pupillo, nec regulariter minori noxia sit, b)

(H) 4

§. CCVI.

-
- a) L. B. d. LYNCKER resp. 2. conf. ANDR. LIPSCVS decad. quaest. publ. qu. X.
 b) SPERELLVS decis. for. eccl. 2. nr. 126.
 c) CYRIACVS controvers. forens. DCXVIII. nr. 35. sequ.
 d) conf. COCCIVS diff. de reb. merae facult.
 e) c. 4. X. de parochiis.
 f) L. 2. C. de seruitut.
 g) GRASS diff. agere non val. non currit praescript.
 h) L. 5. C. in quib. causis. in integr. restit.

§. CCVI.

Ad prae-
script. re-
quir. bona
fides.

Ex tertio axiomate (§. CCIII. 3.) discimus, requiri ad praescriptionem 1) *bonam fidem*, ut ignoret possessor, rem esse alienam, sed potius existimet, eum, a quo causam habet, tanquam dominum ius alienandi habuisse: i) 2) iure canonico, quod praxis sequitur, bonam fidem per *totum praescriptionis tempus* desiderari: k) 3) hanc tamen singularem dispositionem merito restringi ad casum, ubi *res aliena praescribenda est*. l)

§. CCVII.

Iustus titulus,

Ex eodem intelligitur, 4) requiri *iustum titulum*, seu causam ad transferendum dominium habilem: m) 5) hunc tamen in praescriptione quadragenaria tunc demum desiderari, si *ius commune* aut *praesumptio* praescribenti aduersetur: n) 6) iuncto axiomate primo (§. CCIII. 1.) sic magis perspicuum fieri, etiam id requiri, ut res sit *usucapionis capax*: (§. CCIV. 2. seq.) 7) *Tempus lege definitum*, ut ut varium sit, completum esse debere: o) denique 8) ex tertio axiomate constat, requiri *continuam, & non interruptam auctoris & successoris possessionem*: p) adeoque

Rei qualitas,

Tempus.

Continua
possessio.

i) Glossa ad c. 17. X. de praeser. L. 109. ff. de V. S.

k) c. ult. X. de praeser. c. 2. de R. I. in 6.

l) COCCEIUS de fin. bon. fid. in praeser.

m) Glossa ad c. 17. X. de praeser.

n) c. I. X. de praeser.

o) CORVINUS cit. loc. Lib. III. tit. 33. §. 5.

p) L. 25. ff. de usurp. & usuc.

que 9) interrumpi eam vel *naturaliter*, vel *civiliter*: 9) 10) tandem possessionem non sufficere, nisi *suo nomine* se rem possidere sciat, r)

§. CCVIII.

Quum denique ea, quae longo tempore praescribi nequeunt, longissimo tempore praescribantur, (§. CCIII. 4.) sciendum est: 1) in hunc finem introductam fuisse praescriptionem modo *triginta*, modo *quadraginta*, modo *centum annorum*: 2) immo iuxta plerorumque doctorum opinionem, *immemoriam praescriptionem*; s) licet, 3) si verum fateri velimus, adpellatio praescriptionis *immemorialis contraditionem* inuoluere videatur. t)

Praescriptio
longissimi
temporis.

TIT. XXIX.

DE SENTENTIA ET RE IV-
DICATA.

§. CCIX.

Perorata satis causa factaque conclusione, *sententia* ferenda est, sub qua adpellatione iuxta ius civile potissimum *definitiva* venit, quum mandata reliqua, iussus & alia ad directionem processus necessaria *interloquutionum* no-

Connexio.

(H) §

men

9) L. §. ff. *cod. L. pen. & vlt. C. de annal. except.*

r) CORVINVS c. loc. §. 23. *sequ.*

s) EXC. HEINECCIUS ff. P. VI. §. 223. *sequ.*

t) Dn. HOHEISEL *dissert. de praescr. immemor.*

Sententia
quid ?

men gerere soleant. Est autem sententia in generali sensu sumpta: *Omnis pronuntiatio iudicis de causa principali vel incidente lata,*

§. CCX.

Diuisio.

Quid definitiua ?
Quid interlocutio ?

Promiscue enim vititur ius canonicum voce sententiae, adeoque aliam dicit esse *definitiuam*, aliam *interlocutoriam*. Illa est: *Solemnis causae controuersae per iudicem secundum acta & facta decisio*. Haec vero est: *Decretum iudicis super articulo quodam incidente. u)*

§. CCXI.

Axiomata.

Ex his definitionibus fluunt axiomata: I. Sententiam concipiunt iudices & quidem II. Secundum leges & acta, ita ut III. Sic lis finiatur; IV. Concepta sententia publicatur vel pronuntiatur solemniter. V. Vbi in rem iudicatam transit, pro veritate habetur.

§. CCXII.

Quis concipiat sententiam ?

Quum itaque iudicium sit, concipere sententias, (§. CCXI. I.) consequens est: 1) ut sententiam ferre non possit, nisi iudex *competens*; x) 2) ut proinde huc proprie non pertineat sententia, quae *a iure* lata esse dicitur, maximo cum illi plerumque accedere soleat *declaratio* iudicis: y) 3) ut tamen iudex acta etiam ad *extranea collegia*

*) c. 70. C. II. qu. 3. e. ult. C. 2. qu. 6. c. 49. X. de appell. L. 39. ff. de minor.

x) tit. C. Si a non compet.

y) CORVINVS instit. iur. can. III. tit. 34. §. II. sequi.

collegia ad ferendam sententiam transmittere possit: 2) 4) vt, si plures sint iudices, *omnes* sententiam ferre debeant, a) id quod tamen hodie saltem ad *delegatos* (§. XVII. 6) & *arbitros* (§. LI. 3.) quadrat: 5) vt *plurimum suffragia* vincant pauciora. b)

§. CCXIII.

Quumque sententia secundum leges & acta ferenda sit, (§. CCXI. 2.) sequitur: 1) vt ferri debeat seruato iuris ordine, plena instructa causa: c) 2) vt eadem consentanea debeat esse legibus & consuetudinibus in republica receptis, siue *ecclesiasticae* sint, siue *ciuiles*, adeoque sententia contra leges lata *ipso iure nulla* sit: d) 3) vt tamen sententia contra *ius litigatoris* lata stricto iure valeat: e) 4) vt *conformis* esse debeat *libello*, quoad obiectum & causam petendi: f) (§. LXXII. 2.) 5) vt ratio habenda sit *actorum & probatorum*. g)

Debet sententia esse conformis libello, iuri, actis.

§. CCXIV.

Quumque sententia lis finiri debeat, (§. CCXI. 3.) per se patet: 1) eam debere esse *certainam*; Certa, pura.

2) B. GYNDLING *diff. de transmiss. act.*

a) c. 21. X. de offi. & potest. iud. del.

b) L. 36. & 39. ff. de re iudic.

c) c. 18. & 24. X. de sentent. & re iudic.

d) c. 1. & 8. X. eod. L. 13. C. de re iudic.

e) L. 2. C. quando pronoc. non nec.

f) c. 32. X. de rescript. c. 2. C. 3. qu. 9. L. 18. ff. de commun. diuid.

g) c. 13. X. de sentent. L. 6. §. 1. ff. de offic. Praesid.

Quousque
interloquu-
toria defini-
tina dici pos-
sit?

tam; b) 2) puram, non conditionatam, i) nisi forte ipsi rei naturaliter conditio insit, vel in continenti impleri possit: 3) etiam interloquutoriam peracta causae cognitione latam, quoad punctum, super quo fertur, definitivam dici posse, licet ex mente iuris canonici quoad iudicem in rem iudicatam non transeat: k) 4) sed hodie in plerisque locis talem interloquutionem, etiam quoad iudicem, in rem iudicatam transire.

§. CCXV.

Quomodo
sententia pu-
blicanda?

Quum deinde sententia etiam rite sit publicanda, (§. CCXI. 4.) notari debet, iura requirere: 1) ut citatio praemittatur ad audiendam sententiam: l) 2) ut publicatio fiat in loco iudicii, die non feriato: (§. XCVIII.) 3) ante solis occasum: m) 4) ut recitanda sit a iudice sedente ex scriptis: n) 5) ut tamen in summario processu solemnis publicatio non desideretur: o) (§. CCLXIII. 9.) 6) ut moribus plurimorum locorum inualuerit, ut sententia partibus in vim publicati transmittatur. p)

§. CCXVI.

b) L. VII. C. de sent. quae sin. tert. quant.

i) conf. L. 37. ff. de excusat. c. 29. C. 2. qu. 6.

k) c. 12. de appell. in 6.

l) L. 47. ff. de re iudic.

m) L. 59. ff. de iudic. L. 4. C. quom. & quand. iud. sent. Nov. LXXII. c. 3.

n) L. 3. C. de sent. ex peric. recit.

o) Clement. Saep. de V. S.

p) MEVIVS P. III. dec. 269. P. V. dec. 167.

§. CCXVI.

Denique quum sententia, postquam in rem iudicatum transit, pro veritate habeatur, (§. CCXI. 5.) consultum videbatur: 1) ei rei breue *decem dierum spatium* praefigi: q) quo elapso 2) *retractari* non potest, licet contra ius litigatoris lata: (§. CCXIII. 3.) sed 3) praesumptionem pro iustitia sententiae esse *iuris & de iure*: (conf. §. CLV. 2.) r) 4) non tamen transire in rem iudicatum sententias, quae *impugnari* possunt, quorsum referunt a) sententiam *interimisticam*; s) b) sententias *arbitrorum interloquutorias*; t) y) nullitate laborantes; u) d) *contra rem iudicatum* latas; x) e) ex *iuramento necessario* seu a iudice delato; (§. CLXXXIX.) y) aut z) *ex falsa causa* pronuntiatas: z) n) sententiam in *criminalibus*, accusati vel inquisiti *condemnationem* continentem; a) denique d) sententias *falsis testimoniis, falsis instrumentis, conspiratione* aduersariorum, *corruptione* extortas & emendicatas. b)

Effectus sententiae, quae in rem iudicatum transit.

Quaedam in rem iudicatum non transcunt.

§. CCXVII.

q) c. 15. X. de sentent.

r) c. 13. X. eod.

s) STRYK diff. de decret. interimist. c. I. nr. 46.

t) L. 19. ff. de rec. qui arbitr.

u) ALTIMARVS de nullit. sent.

x) L. 1. C. sentent. fin. prou. resc. c. 20. X. de sent.

y) L. 31. ff. de iureiur.

z) L. 33. ff. de re iudic.

a) conf. tit. ff. de sent. pass.

b) L. 13. ff. de re iudic. L. fin. C. de poen. iud. male iud. add. Ill. BOEHMER de sentent. in rem iudicatum non transcunt.

§. CCXVII.

Actio iudicati & exsecutio.

Ex re iudicata datur *actio iudicati*, quae, intra quale tempus institui possit, ex locorum consuetudine addisci debet. Instituitur ad id, ut sententiae satisfiat, vel illa exsecutioni mandetur; c) adeoque tenendum: 1) iudicem, qui pronuntiauit, vel *per se*, vel *per alium*, sententiam exsecutioni mandare: d) 2) in specie *confistoria* implorato *brachio seculari* exsecutionem facere: e) 3) aliter exsecutionem fieri in actionibus *in rem*; aliter in actionibus *in personam*: f) 4) condemnatum, qui bona non habet, vel *in carcere* habitare, vel ad *manus creditorum* addici. g)

TIT. XXX.

DE ADPELLATIONIBVS.

§. CCXVIII.

Connexio.

Sententia definitiua finit quidem *instantiam*, non vero *iudicium*. Potest enim *adpellari* superior, & hoc ubi factum, nec transit in rem iudicatam sententia, nec exsecutioni mandari potest.

- e) c. 3. C. 2. qy. 1. L. 4. ff. de re iudic. L. vlt. C. de exsecut. rei iud.
 d) c. 4. X. de for. comp. c. 5. X. de sent.
 e) c. 1. & 14. X. de offic. iud. ordin.
 f) CORVINVS c. l. tit. 33. §. 4. sequ. Exc. HEINECIVS ff. P. VI. §. 244.
 g) SCHILTER Ex. XLVI. §. 6. VOGT de addit. det. ad man. credit.

potest. Est vero adpellatio: *Legitima ad superiorem ab inferiore prouocatio, illati gra- uaminis caussa iusto tempore facta.* b) Quid adpellatio?

§. CCXIX.

Causa itaque & fundamentum adpellationis Quotuplex? est *grauamen*. Hoc cum vel *in iudicio* inferatur, vel *extra iudicium*, inde adpellatio quoque in *iudiciale* & *extra iudiciale* diuidi solet, quamuis haec sit mera *prouocatio ad causam*, & naturam simplicis querelae habeat; i) illa vero propria est prouocatio, ob *grauamina in iudicio* illata.*

- Admodum fauet ius canonicum adpellationibus, quod sint *fauorabiles & defensionis* species. Vera autem causa est, vt eo copiosior ad aulam Romanam esset recursus. Olim enim incognitae adpellationes a sententiis Episcoporum & synodorum. ESPEN. *iur. eccl. P. III. tit. 10. c. 1. §. 1. seqq.* DVPIN *de discipl. eccl. dissert. 2. add. Hist. eccl. Sec. III. cap. X. §. 3.* Adhibuit illa iam olim ad adpellationes tales propugnandas, canones concilii Sardicensis, vid. *Hist. eccl. Sec. IV. cap. V. §. 22.* & cum minus ex voto conatus cederet, adparuit demum spuria collectio ISIDORI, quae adeo ad sedem Romanam adpellationes promouit, vt sec. XII. cordatiores graues querelas de adpellationum abusu mouerent. ESPEN. *tit. l. tit. 1. c. 1. §. 9. sequ.* Maxime cum Pontifices causas ad se euocarent, etiam in prima instantia.

§. CCXX.

-
- b) c. 1. & 28. C. 2. qu. 6. l. 30. & 32. C. de adpell.
 - i) c. 5. X. de adpell. l. B. de LYNCKER de grauam. extra iudic.

§. CCXX.

Axiomata.

Ex adpellationis itaque indole fluunt axiomata: I. Quibus grauamen illatum, possunt adpellare. II. Adpellatur a iudice inferiori ad superiorem. III. Adpellatio rite est interponenda, apud superiorem iudicem introducenda, & ordine prosequenda. IV. Est ab inferiori regulariter recipienda, & ordinarie producit effectum suspensiuum.

§. CCXXI.

Quis adpellare possit?

Quum itaque adpellare possint, quibus grauamen illatum, (§. CCXX. 1.) consequens est: 1) vt omnes hoc possint, quibus sententia *damnum* illatum: *k*) 2) vt vnus adpellatio reliquis *litis consortibus* proficit: *l*) 3) vt & is, cuius *interest*, prouocare possit: *m*) vt tamen 4) quidam adpellare nequeant, puta, *a*) ob *veram contumaciam*, (§. CXXIV. 1.) condemnati; *n*) *β*) ille, qui se *non adpellaturum iurauit*, *o*) aut *γ*) sententiam *probauit*, *p*) aut *δ*) aduersarii *adpellationi* in eadem causa *non detulit*: *q*) 5) vt etiam ante definitiuam ab *interloquutione* vel

k) L. I. pr. C. de adpellat.

l) L. I. & 2. C. si vnus ex plur. adpell. STRYK diff. de commun. adpellat.

m) L. 4. §. 2. sequ. ff. de adpell.

n) HORN de contum. non adpell.

o) c. 21. X. de adpellat.

p) c. 20. X. de offic. & pot. iud. del.

q) c. 23. & 42. X. de adpell.

vel alio *grauamine* hoc remedio uti quis possit :
 r) 6) ut etiam *post sententiam*, si in exsequutione
modus excedatur, aut *exceptiones* paratam
 exsequutionem impediētes *reiciantur*, prouo-
 cationi locus sit. (§. CXCIX. 4.) s)

§. CCXXII.

Ex eodem axioma. (§. CCXX. 1.) liquet : 7) In quibus
causis?
 adpellari posse in quacunque causa, siue *ciuilis*,
 siue *criminalis* sit ; t) siue *maior*, siue *minor* :
 u) nisi 8) expresse *probibeatur*, quorsum refe-
 runtur a) adpellationes contra *aperturas te-
 stamentorum*; x) β) contra *edicta perpetua*;
 y) γ) *possessorium momentaneum*, puta, quoad
 effectum *suspensuum*, non vero *deuolutiuum*;
 z) Porro prohibent adpellationem, quae fit δ)
 ab *exsequutione*, (sed vid. §. CCXXI. 6.) aut ε) a
disciplinari correctione, nisi & hic *modus ex-
 cedatur*; a) ζ) a *sententia interdicti*, b) (§.
 CCCXLIX. seq.) sed rursus quoad effectum *sus-
 pensuum*; η) in causa *fisci* vel *tributariae
 functionis*; θ) a *grauamine futuro*, nisi de
 eo *comminatio facta*, aut per *indicia* adpa-
 reat ;

(I)

r) c. 34. seqq. X. de rescr. c. 4. X. ut lit. non cont.

s) L. 4. ff. de adpell. c. 15. X. de sentent.

t) c. 5. X. de adpell.

u) c. 11. X. de adpell.

x) c. fin. C. 2. qu. 6. L. 6. C. de adpell.

y) c. 27. X. de adpell. L. 7. §. pen. ff. de adpell. recip.

z) c. 15. X. de rest. spol. Clement. vn. de caus. poss.

a) c. 3. 31. & 32. X. de adpell.

b) c. 37. X. de adpell.

reat; c) 1) ab *electionis confirmatione*, (§. CCCXXIX. 1. sequ.) d) & denique x) a *rescripti* concessione, (P. I. §. CXXXII. 5.) e)

§. CCXXIII.

Ad quem adpellatio dirigatur?

Quumque adpellatur a iudice inferiori ad superiorem, (§. CXX. 2.) consequens est: 1) vt *gradatim* ab inferiore ad superiorem, non *per saltum*, praetermissio intermedio, prouocare liceat: f) 2) vt tamen per saltum facta adpellatio, non quidem deserta, interim tamen ad intermedium *remittenda* sit: g) 3) vt vix ad *parem* dirigi queat, nisi *consuetudo eum maiorem* fecerit: b) 4) vt tamen ad Papam & eius legatum in foro ecclesiastico omnes, *intermissis mediis*, prouocare possint: (P. I. §. CCLXXXV. 3. & 7. §. CCCCLV. 2.) i) 5) quod ipsum tamen a *seculari iudice* non licet, nisi is sit de temporali ecclesiae Romanae iurisdictione: k) 6) vt a *delegato iudice ad delegantem* adpellatio dirigenda sit, l) nisi 7) *uniuersitas causarum* delegato mandata sit: (P. I. §. CCCXLIII. 5.) 8) vt prouocationes tunc demum fieri possint

c) c. 2. 18. & 60. X. cod.

d) c. 47. X. cod.

e) conf. WILDVOGEL *de adpell. in caus. non adpell.*
STRYK *diff. de adpell. illicit.*

f) c. 66. *de adpell.* c. 9. X. *de offic. & pot. iud. arch.*

g) MEVIUS P. IV. *dec.* 204.

b) CORVINVS *cit. lib. tit.* 36. §. 15.

i) c. 45. C. 2. qu. 7. c. 4. *sequ.* C. 2. qu. 6.

k) c. 7. X. *de adpell.*

l) c. 27. X. *de offic. & pot. iud. de k*

possint ad superiorem, vbi eae *a*) nec *speciali rescripto*, puta, in commissionibus per clausulam *remota omni adpellatione*; *m*) nec *β*) *lege generali* aut *speciali* sublatae sunt: prius contingit, vbi *lex* omnem adpellationem interdicit; (§. CCXXII. 7. a. sq.) posterius per *privilegia* de plane non, vel certo modo non adpellando: *n*) denique *γ*) cessant adpellationes, vbi iudex superiorem non habet, vt *Papa*, (P. I. §. CCLXXXV. 8.) *Imperator*, alique *Principes*.

§. CCXXIV.

Ex tertio axioma (§. CCXX. 3.) notari debet: 1) adpellationem, quatenus non ab interloquutione fit, vel *viua voce*, vel *in scriptis* fieri posse: *o*) 2) *viua voce*, vbi interponitur, id *statim post publicationem* fieri debere; *p*) 3) in scriptis vero sufficere, si intra *decendum*, (§. CCXVI. 1.) a die *publicatae sententiae*, vel aliquando *scientiae specificae* computandum, interponatur: *q*) 4) *grauamina* saltem in *adpellationis iudicio* deducenda esse: 5) eadem ob-
Quomodo
interponenda?

(1) 2 tinere

m) c. I. X. de rescript. c. 15. & 27. X. de off. & pot. iud. del.

n) LYDOVICI de *summa adpellabili*. Priuilegia statuum de non adpellando adiecta sunt *corpori iuris cameralis*, quod anno 1724. Francofurti prodiit.

o) CARPZOV. Proc. tit. 18. art. 3. nr. 17.

p) conf. L. 14. C. & L. 25. ff. de adpell.

q) c. 15. X. de sentent. c. 8. de adpell. in 6. Dn. 10. AOD. BECKIUS de *fat. interp. adpell.*

tinere in illa interlocutoria, quae vim definitivae habet: cum 6) in *simplici* abscisse in *scriptis*, & sub *grauaminum* allegatione, interpositio fieri debeat: r) 7) aliquando locum adpellationis nudam *protestationem* intrare: s) immo 8) etiam *factis* adpellationem interponi posse. t)

§. CCXXV.

Petendi apo-
stoli.

Interposita adpellatione 9) petendi sunt *apostoli* seu *libelli dimissorii*. Sunt autem apostoli: *Litterae*, quibus iudex inferior adpellationem apud se interpositam restatur, *causamque ad superiorem iudicem dimittit*. u) De his notari debet: a) petendos eos esse *instanter* & saepius intra *triginta dies*; x) β) hac petitione ommissa adpellationi *renunciari*, eamque *desertam* fieri; y) γ) sufficere tamen, si simul & *vno contextu saepius* petiti fuerint; z) δ) vbi iudex inferior apostolos *denegavit*, denuo *adpellandum*. a)

§. CCXXVI.

-
- r) c. I. de adpell. in 6. c. 51. X. cod.
 - s) c. fin. X. cod.
 - t) c. 9. X. cod. c. vn. X. de cleric. peregrin.
 - u) L. vn. pr. §. 1. ff. de libell. dimissor.
 - x) c. 8. de adpell. in 6. Clement. 2. cod.
 - y) c. 6. de adpell. in 6. Clement. 2. cod.
 - z) Clement. 2. de adpell.
 - a) CORVINVS cit. loc. tit. 36. §. 29.

§. CCXXVI.

Ex eodem axioma porro constat: 10) adpellationem etiam debito modo *introducendam* esse apud superiorem, & hinc a) adpellantem, qui apostolos impetrauit, aut eis non impetratis denuo adpellauit, (§. CCXXV. δ) porrigere *libellum adpellationis & grauaminum*; b) β) tempus introductioni praestitutum sub poena *desertionis* obseruandum esse; c) γ) ab eo subdaci tempus *compromissi*; d) (§. XLV. sequ.) δ) adpellatione recepta, iudicem superiorem decernere processus adpellatorios, nimirum *citationem* ad partem aduersam, *litteras inhibitoriales* ad iudicem inferiorem, *compulsoriales* ad eundem.

Introduc-
nis ratio.

§. CCXXVII.

Inhibitoriales sunt: *Litterae, quibus iudex adpellationis iudici inferiori, a quo prouocatum, interdicit, ne adpellatione pendente quid in causa attentet, innouet, vel ulterius procedat.* De his notandum: a) eas saltem decerni, si prouocatum a *definitiuo*, e) β) in adpellatione ab *interloquutoria* vero tunc demum, si prius iudex de grauaminum veritate cognouerit; f) γ) plane non decerni, si non constet, vtrum ad

Quid inhibi-
tio.

(1) 3

iudi-

b) vid. Clementin. I. de adpell. c. 3. cod. in 6.

c) c. 4. X. de adpell.

d) Clementin. 4. de adpell.

e) c. 3. & 7. de adpell. in 6.

f) c. 3. §. quodsi obiicitur cod. in 6. Rec. Imp. de anno 1654: §. 93.

judicem *caussa pertineat?* g) nec d) in *extra-judiciali* adpellatione; (§. CCXIX.) nec e) ubi *tertius* pro suo interesse interuenit; (§. CCXXI. 3.) nec f) in *interdicto retinendae*; (§. CCXXII. 7.) nec h) in *caussa nullitatis*. (§. CCXVI. 7)

§. CCXXVIII.

Quid compulso-
riales?

Compulsoriales sunt: *Litterae*, quibus iudex superior adpellatione recepta inferiori mandat, ut acta prioris instantiae edat. De his notandum: a) inferiorem per mandata poenalia compelli posse, dummodo b) petens mandatum, docuerit, se in *requirendis actis* diligentiam adhibuisse. b)

§. CCXXIX.

De iustifica-
tione adpel-
lationis.

Porro ex eodem axioma (§. CCXX. 3.) intelligitur: 1) adpellationem *iustificandam* esse, tam quoad *formalia*, quam *materialia*, cui negotio modo anni, modo biennii spatium praestitutum. i) Hinc adpellans a) docere debet, *solemnia* adpellationum rite fuisse obseruata; b) *grauamina* esse *vera*; k) tunc 7) *alia* etiam *probari* & *deduci* possunt, l) nisi ab *interlocutoria* prouocatum; m) n) *iustificatione* per-
acta.

g) c. 3. de adpellat. in 6.

b) conf. GAIL. Obs. L. I. Obs. 13. & 134.

i) Clem. 3. de adpell. L. ult. §. 4. C. de temp. adpell.

k) c. 70. X. de adpell.

l) c. 2. X. de adpell. Dn. GASSER diff. nond. deduct. deduc. nond. probat. probab.

m) c. 62. X. de adpell. Clemens. 5. cod.

acta, priorem sententiam vel *confirmari*, vel *reformari*, priorique casu *remitti* acta ad iudicem primae instantiae, *condemnato* adpellante in *expensas*; n) posteriori vero *expensas compensari*, & iudicem *ad quem*, sententiam executioni mandare; s) ubi ab interlocutoria prouocatum, priori casu rursus acta *remitti*, posteriori vero iudicem adpellationis in causa principali *definienda pergere*.

§. CCXXX.

Quum denique adpellatio regulariter ab inferiori recipienda fit, & effectum suspensiuum producat, (§. CCXX. 4.) sciendum est: 1) inferiori iudici manus adpellatione interposita ita ligatas esse, vt quidquid contra eam faciat, pro *attentato & spolio* reputandum, & per mandata poenalia reuocandum fit: o) 2) statim *deuolutam* esse causam ad superiorem, super illo articulo, a quo adpellatio interposita: p) 3) posse tamen inferiorem, non obstante adpellatione, vterius procedere, a) si ab interlocutoria prouocatum, nec *inhibitio* decreta; q) β) si causa notorie est *inadpellabilis*; (§. CCXXII. α. seq.) & (§. CCXXIII. 2.) γ) si a quodam puncto *non adpellatum*, r) nisi causa, a qua adpellatum, ita huic cohaereat, vt *separatim tractari* nequeat;

Inferior regulariter adpellationem reuocare nequit.

Quatenus non obstante adpellatione inferior proced. possit.

(1) 4

queat;

n) c. 59. & 61. X. cod.

o) c. 56. X. cod. c. 7. cod. in 6.

p) c. 1. & 7. de adpell. in 6.

q) c. 2. de dol. & contum in 6.

r) c. 17. & 22. X. de adpell.

queat; s) δ) si *periculum* in mora sit; (§. CC XXXVIII.) s) si plures condemnati, & *quidam saltem* adpellarunt; ζ) si adpellationi vel *expresse* vel *tacite* renuntiatum; t) η) si adpellatio *saltem deuolutiuum* effectum producit. (§. CC XXII. γ)

TIT. XXXI.

DE SUPPLICATIONE ET REVISIONE.

§. CCXXXI.

Connexio.

Sicuti adpellatio ob grauamen interponitur, & ab inferiori ad superiorem prouocatur; (§. CCXVIII.) ita *supplicationes* & *reuisiones* tunc potissimum adhibentur, vbi a iudice *adpellari nequit*, (§. CCXXXIII. β. seq.) aequum tamen sit, vt sententiae rigor corrigatur.

§. CCXXXII.

Quid supplicatio.

Est autem supplicatio: *Extraordinaria iudicis imploratio, vt causa denuo cognoscatur & sententia reformetur.* u)

§. CCXXXIII.

Axiomata.

Hinc fluunt axiomata: I. Est regulariter remedium extraordinarium. II. Fit ad normam adpellationis vel in continenti, vel ex interuallo, adeoque participat quandoque de natura remedium suspensiuorum.

§. CCXXXIV.

s) c. 16. X. cod.

t) c. 45. X. cod. c. 4. & 6. cod. in 6.

u) conf. L. vn. C. de sentent. praes. praetor.

§. CCXXXIV.

Ex priori discimus: 1) regulariter saltem ^{Quando competat?} competere hoc remedium, vbi *ordinarium* adpellationis *cessat*: 2) supplicari ad *eundem* iudicem, a quo adpellare non licet: (§. CC XXIII. 7.) x) 3) tantum adhiberi a sententiis *definitiuis*, aut definitiuæ vim habentibus: y) 4) extra ordinem supplicationem constituere *ordinarium remedium suspensiuum*, illis potissimum locis, vbi leuteratio Saxonica incognita est. z)

§. CCXXXV.

Ex posteriori intelligitur: 1) hoc remedium vel adhiberi *in continenti* audita sententia viua voce, vel 2) *ex interuallo* in scriptis: (§. CCXXIV. 1. seq.) a) 3) interponendam tunc esse intra *decendum*, (§. CCXXIV. 3.) & 4) ita interpositam gaudere effectu *suspensiuo*: (§. CCXXX. 1. sequ.) licet 5) quidam hoc ita interpretari soleant, vt tunc demum obtineat, si victor non *idonee caueat*, de restituendis omnibus, in casum retractatæ sententiæ: b) 6) decendio præterlapso, adhuc quidem huic remedio intra *biennium* locum dari, sed ita, vt tunc sine vlla satisfactione

(1) 5

ex-

x) Authent. *Quæ supplic. C. de prec. Imp. off.*y) BERLICH P. I. *concl. 60. nr. 21.*z) LVDOVICI *Ciuiil. Process. c. 29. §. 12. sequ.*a) LVDOVICI *cit. loc. §. 3.*b) TEXTOR *ad Rec. Imp. de anno 1654. diff. XIII.*

exsequutio decerni possit: c) 7) *cessare* hoc remedium illis casibus, vbi adpellationi locus non datur; (§. CCXXII. 8.) d) 8) supplicationem quidem *iustificandam* esse, (§. CCXXIX.) sed 9) ibi regulariter non permitti, *vt nouis probationibus* vti quis possit, e) quod tamen in adpellatione permittitur: (§. CCXXIX. 7) 10) iustificationem & hic excipere *sententiam*, eamque vel confirmatoriam, vel reformatoriam. (§. CCXXIX. 8)

§. CCXXXVI.

Quid reuiso.

Reuiso proxime accedit ad naturam supplicationis, & tam in camera imperii, quam in quibusdam iudiciis Statuum recepta est. f) Illa est: *Remedium extraordinarium*, quo a singularibus ad hoc deputatis sententia, sortem MM. Imperialium deternens, prioribus actis perspectis denuo expenditur, & si aequa est, confirmatur; si iniqua, corrigitur. g) Haec vero est: *Remedium ordinariam*, quo sententia, contra quam interponitur, a viribus rei iudicatae suspenditur.

§. CCXXXVII.

Generalis de hoc remedio observatio.

Quae in camera adhibetur, sua quidem singularia solemnia habet, quae vero huc non pertinent,

c) LVDOVICI cit. loc. §. 2.

d) LVDOVICI cit. loc. §. 3. BRVNNEMANN *Proc. cin. c. 28. nr. 115.*e) MENCKE *Proc. iur. comm. & Saxon. tit. 37. §. 8.*f) COCCIVS *diss. de iudic. reuis. Stat. Imp.*

g) Ordin. Camer. P. III. tit. 53.

inent, vbi de processu communi agimus. *b)* Quae in territoriis Statuum adhibetur, variat rursus, pro diuersitate ordinationum. Obtinet in Palatinatu, Ducatu Wirtembergico, ciuitate Hamburgensi, districtu Břemensi, tribunali Wis-mariensi, Ducatu Cliuensi, variisque Gueſtphaliae aliorumque locorum iudiciis.

TIT. XXXII.

DE

IN INTEGRVM RESTITVTIONE.

§. CCXXXVIII.

Restitutione in integrum illis quidem potissimum succurritur, qui metu, dolo, aliaue iusta causa excusationem merente, in captationem inciderunt; verum etiam contra *sententiam* ad rigorem illius corrigendum, eamque impugnantiam, instar aliorum remediorum ob illatum grauenen, (§. CCXIX. & CCXXXI.) quod hic in laesione ponitur, adhiberi solet.

§. CCXXXIX.

Restitutio in integrum, quatenus illa a iudice petitur, est: *Redintegrandae rei vel causae actio*; quatenus vero illa datur, est: *causae iure stricto amissae ob laesionem redintegratio.* Quid restitutio in integrum?

§. CCXL.

Inde notanda axiomata. I. Postulatur restitutio ob actus summo iure validos, propter interuenientem laesionem. II. Conceditur ob iustam causam. III. Omnia sic reducuntur ad pristinam causam.

§. CCXLI.

b) cf. de illa IO. LVD. BENDER *de reuis. actor. & sentent.*
 d) Excell. HEINECCIUS ff. P. I. §. 458.

§. CCXLI.

Quando
competat ?

Ex primo intelligis : 1) eam non dari, vbi actus *ipso iure* non subsistit, aut 2) laesis *remedium ordinarium* in mundo est: k) adeoque 3) illud *cumulari* non posse cum querela nullitatis, nisi *subordinate* aut *alternatiue*, l) multoque minus cum adpellatione, nisi *incidentaliter* & *eventualiter*: m) posse tamen 4) illam postulari, vbi ad *falsa documenta*, aut *falsa testimonia* sententia lata fuit: n) (§. CCXVI. θ) 5) eam praeterea contra sententiam ex aliis caussis tanquam *remedium extraordinarium* & adpellationi *ad fine* adhiberi posse: o) 6) fundamentum & causam petendi esse *laesionem* alicuius momenti, p) siue ea ex sententia, siue alio iudiciali actu, siue contractu proueniat. q)

§. CCXLII.

Ob quas
causas ?

Ex secundo (§. CCXXXIX. 2.) notari debet: 1) sufficere causas, quibus *aequitas* suffragatur, quamuis nullum laedentis delictum concurrat, quales sunt: *metus, dolus, aetas, absentia*, aliaeque, quae *iustae* videntur Praetori: r) 2) vtrum talis causa subsit, *causae cognitione* opus

k) L. 16. ff. de minor.

l) MENCKE cit. loc. tit. 38. §. 29.

m) IDEM *ibid.* §. 24.

n) STRYK *Vf. modern. ff. tit. de restit. in integr. §. 3.*

o) L. 42. ff. de minor. L. vn. C. in integr. restit. postul. ne quid nou. fiat.

p) CARPZOV L. II. resp. 94. nr. 14.

q) CORVINVS c. I. tit. 40. §. 3. & 4.

r) L. I. §. I. ff. quib. ex caus. maior.

opus esse: s) 3) eam concedendam esse a iudice, *ordinariam administrationem* habente: t) (§. L. γ) 4) iudicem eam quandoque & praeueniendo partem, *ex officio* decernere posse: u) 5) non sufficere solam iustam causam, nisi intra *determinatum tempus* petatur, puta, intra *quadriennium*: x) 6) eam vero, quae ob *falsa instrumenta & falsa testimonia* (§. CC XLI. 4.) postulatur, *perpetuam* esse: y) 7) non dari restitutionis restitutionem, sed si semel denegata, aut *adpellandum*, aut contra *adpellationem omissam* restitutionem in integrum postulandam esse. z)

§. CCXLIII.

Ex tertio denique (§. CCXXXIX. 3.) discimus: i) quod ea petita, *nihil innouandum* sit, (§. CXXXI. seq.) omniaque manere debere in statu pristino, a) 2) proinde eam *adpellationem* imitari, nisi constet, eam per malitiam peti: b) 3) ea impetrata, omnia in *priori* rem

s) L. 3. ff. de in integr. restit.

t) c. 9. X. cod.

u) L. fin. C. Ex quib. causis. in integr. restit.

x) L. ult. C. de temp. in integr. restit.

y) STRYK cit. loc. BRUNNEMANN ad L. 2. C. Ex fals. instrum.

z) c. fin. X. de in integr. restit. L. I. C. si saep. in integr. restit.

a) L. 42. ff. de minor. L. vn. C. in integr. rest. post. ne quid nou.

b) GONZALEZ ad c. 6. de in integr. restit.

rem statum redire: c) 4) perinde esse, utrum per modum actionis, an exceptionis proponatur. d) 5) Corollarii loco notari debet, alicubi restitutionem in integrum esse remedium suspensuum ordinarium.

TIT. XXXIII.

DE RECUSATIONIBVS.

§. CCXLIV.

Connexio.

IN iudice non solum competentia desideratur, (§. X. 2.) sed & sinceritas & integritas, ut non sit *suspectus*, quum talis *recusari* queat. (§. XIX. d) Deinde sicuti appellatio inferiori iudici manus ligat; (§. CCXXX. i.) ita & *recusatione* ab audientia illius receditur. e)

§. CCXLV.

Quid recusatio?

Est vero recusatio: *Declinatio iurisdictionis vel audientiae, causa suspicionis proposita.*

§. CCXLVI.

Axiomata.

Inde axiomata: I. Recusatione receditur ab audientia iudicis. II. Causa recusationis debet esse iusta. III. Ea est legitime probanda.

§. CCXLVII.

Omnis iudex recusari potest.

Ex primo sequitur: 1) ut *recusari* possit & *ordinarius* & *delegatus*: (§. XII.) f) 2) ut etiam is *delegatus*, qui ad petitionem partis datus fuit *ex causa superueniente*, aut *post delegatio-*

c) L. 24. §. 4. ff. de minor.

d) Exc. HEINECCIUS ff. P. I. §. 466.

e) c. 5. X. de except.

f) c. 10. X. de for. comp. c. 41. & 61. X. de appell.

legationem orta, a parte impetrante recusari queat: g) 3) vt integro collegio suspicionis exceptio obici possit: b) 4) vt ante litem contestatam opponenda sit, nisi postea de- mum oriatur. i)

§. CCXLVIII.

Ex secundo (§. CCXLVI. 2.) intelligis: I) ^{Ex iube causa} non omnes causas admitti, sed saltem *fonticas* & *graves*, puta, a) si litigatori sit inimicus; aut β) *amicus, cognatus, ad finis aduersarii*: γ) aut in eodem negotio ante fuerit *aduocatus* aut *procurator*; aut δ) ipse cum alio habeat *litem similem*: h) 2) proponendam esse in *scriptis*, cum causa recusationis specificè exprimenda sit.

§. CCXLIX.

Ex tertio denique (§. CCXLVI. 3.) notandum: I) *causae cognitione* hic opus esse, ^{Quae pro- banda.} & sic a) si plures delegati a Papa sub clausula: vt vnus sine altero procedere possit, (§. XVII. 6.) dati fuerint, illos cognoscere, qui *recusati* non sunt; β) tali clausula non adiecta, *arbitros eligendos esse*, idemque obtinere, γ) si *ordinarius* recusatus fuerit; si δ) delegatus ordinarii, ipsum *ordinarium* cogno-

g) c. 25. X. de offic. & pot. iud. deleg.

b) c. 10. X. de for. compet.

i) c. 25. X. de offic. & pot. iud. deleg.

h) c. 61. X. de appell. c. 18. X. de iudic.

gnoscere: l) 2) *caussa intra annum non probata iudicem procedere, ac si recusatus non fuisset: m) 3) ea probata, iudicem ab ulteriori cognitione abstinere debere. n)*

De iuramento perhorrescentiae.

§. CCL.

Quum vero hoc modo *caussa suspicionis allegari & probari debeat, nouum excogitauit ius canonicum remedium, quod promptius & facilius est, puta iusiurandum perhorrescentiae. Hoc, qui praestat, iurat: Se timere, ne ab inferiori iudice aequam & incorruptam impetret iustitiae administrationem. o)*

§. CCLI.

Variae de illo observationes.

De hoc iureiurando notandum: i) illud proficuum esse & *actori & reo*, ad recusandum sic iudicem: p) 2) hic *causam suspicionis* non probandam, immo ne quidem allegandam esse: q) 3) praestari illud posse contra integrum *collegium*. (§. CCXLVII. 3.)

TIT. XXXIV.

DE RELATIONIBVS.

§. CCLII.

Connexio.

Quid relatio?

Sicuti adpellatione pendente nihil est innovandum; (§. CCXXX. I.) ita & facta *relatione*. Est autem relatio: *Iudicis inferioris*

l) c. 10. X. de for. comp. c. 39. X. de offic. & pot. iud. deleg. c. 4. eod. in 6.

m) c. 41. X. de adpell.

n) c. 61. X. eod.

o) LAVTERBACH de iuram. perhorr. §. 6.

p) III. BERGER oecon. iur. L. IV. tit. 25. §. 4. not. 7.

q) FELTMANN de iuram. perhorresc. L. I. c. 4.

*ris super difficultate aut ambiguitate ad
superiorem exarata consultatio. r)*

§. CCLIII.

Inde axiomata: I. Relatio fit in casu dubio. *Axiomata.*
II. Facta relatione officium iudicis quiescit.

§. CCLIV.

Ex priori intelligis: 1) locum esse relationi, *Quando fieri*
si in casu controverso vel nullum *ius expres.* *solcat.*
sum, vel dubium sit: s) 2) fieri illam *ante sen-*
tentiam: 3) partibus esse *communicandam,*
quo admonitiones suas addere possunt: *t)* 4) fie-
ri etiam relationes in *causis gratiae,* & saepius
illas a superiore exigi. *u)*

§. CCLV.

Ex posteriori patet: 1) ea, quae relatione *Effectus.*
pendente fiunt, innouantur, vel de causae me-
ritis inquiruntur, *irrita* haberi, uti in adpella-
tione: (§. CCXXX. i.) *x)* 2) posse tamen iu-
dicem referentem procedere, si *periculum in*
mora sit. (§. CCXXX. d)

TIT. XXXV.

DE CONFIRMATIONE UTILI VEL
INUTILI.

§. CCLVI.

IN adpellationis instantia sententia vel refor- *Conuatio.*
matur, vel confirmatur; (§. CCXXIX. d) adeo-
(K) que

r) c. 68. X. de adpell.

s) c. 8. X. de fid. instrum. c. 13. X. de restit. spol.

t) c. 21. X. de elect. L. I. C. de relat. Dn. 10: GVIL.

WALDSCHMID de rel. iud. part. commun. vel non.

u) conf. FRID. MEYER de relation. seu litteris inform.

x) CORVINVS inst. iur. can. L. III. t. 38. §. 6.

Quid confir-
matio?

que de *confirmatione* in genere pauca adiicien-
da sunt. Est vero confirmatio: *Actus gesti*
vel iuris corroboratio.

§. CCLVII.

Diuisio.

Est vel *necessitatis*, vel *voluntatis*. Illa est:
Quando sine ea actus non valet, aut effectum
plenum non habet; haec vero est: *Vbi actus*
sine confirmatione quidem subsistit, ea vero
utilitatis & consilii gratia adhibetur, ut eo
maiolem auctoritatem habeat.

§. CCLVIII.

Axiomata.

Hinc axiomata: I. Fit confirmatio ab eo,
qui iure confirmandi pollet. II. Modo cum,
modo sine causae cognitione exaratur. III. Et
sic varios producit effectus.

§. CCLIX.

Quis confir-
mare actum
possit.

Quum itaque fiat ab eo, qui iure confirmandi
gaudet, (§. CCLVIII. 1.) sciendum est: fieri con-
firmationem 1) a *principe*, puta, *a*) vel in
causis sibi reservatis, si per viam *dispensatio-*
num & gratiae petitur; vel *β*) vbi ille *lege* ali-
quid firmat: 2) a *iudice subalterno* aut infe-
riore, in illis negotiis, quae ad suam iurisdictio-
nem spectant, & curae illius mandatae sunt, siue
a) *extraiudiciales* sint actus, siue *β*) *iudi-*
ciales.

§. CCLX.

Quomodo.

Quumque fiat modo cum, modo sine causae
cognitione, (§. CCLVIII. 2.) notari debet: 1)
plenam causae cognitionem desiderare *citatio-*
nem eorum, quorum interest: 2) cognitionem
intercessisse, demonstrari *ex Protocollo*: 3) sine
plena

plena causae cognitione exarata in *forma communi* factam dici.

§. CCLXI.

Quum denique varios producat effectus; (§. *Effectus* CCLVIII. 3.) facile est intellectu: 1) confirmationem cum plena causae cognitione factam tribuere *ius plenum, & conualidare actum*, per se non subsistentem: y) 2) in forma communi concessam, *nouum ius* non tribuere, sed *pristinum* saltem *declarare & conseruare*: z) 3) posse etiam contra confirmationem exceptionem *sub & obreptionis* adhiberi, a) uti in rescriptis. (P. I. §. CXLII.)

TIT. XXXVI.

DE IUDICIIS EXTRAORDI-
NARIIS.

§. CCLXII.

Pertractata tritura forensi; quatenus illa in solemni & ordinario processu obtinet, pauca adhuc de iudiciis *extraordinariis*, seu *processu summario* adspargenda erunt. Est vero iudicium extraordinarium: *Vbi non in figura iudicii solemnis, sed ex officio iudicis vel per modum inquisitionis, vel denuntiationis, b) vel alias de plano ex aequitate proceditur. c)*

§. CCLXIII.

Quia itaque in his iudiciis de plano proceditur, (K) 2 tur, *Forma illius.*

y) CORVINVS *cl. tit. 41. §. 6.*z) conf. c. I. 4. & 7. X. *de confirm. vtil.*a) CORVINVS *cit. loc. §. 9.*b) vid. *infr. tit. quomodo de crimin. agatur.*c) CORVINVS *instit. iur. can. I. III. tit. 42. §. I.*

tur, observatis vero illis, sine quibus processus subsistere nequit, facile intelligis: 1) cur hic non desideretur *libellus solemnis*, (§.LXIX. 2.) nec 2) *litis contestatio*, scilicet specifica & ordinata: (§.LXXIX.) 3) cur tempore *feriarum* hominum causa introductarum procedi possit: (§.XCVIII.) 4) *dilationum* materia amputanda, & 5) *lis*, quantum fieri potest, *abbrevianda* sit: 6) cur *exceptiones altioris indaginis* repellendae: 7) *testium* multitudo refrenanda: 8) iudici integrum sit, *interrogare* partes, siue ad *instantiam*, siue *ex officio*: 9) in *publicanda sententia* nulla solemnitas desideretur; (§.CCXV. 5.) & quae sunt alia. d)

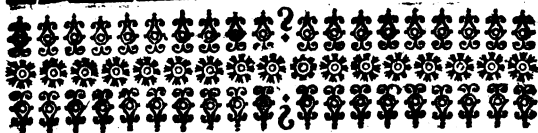
§. CCLXIV.

Causae huc pertinentes.

Causae, quae ita tractantur, sunt vel *per se summariae*, vel fiunt tales *per accidens*. Per se sunt tales, 1) quae *iure civili*, 2) *canonico*, 3) *moribus* huc referuntur. Ex accidente fiunt summariae, a) vel per *rescriptum Principis*, vel β) per *compromissum partium*. e)

d) vid. Dnus GODOFR. LVD. MENCKE *diff. de proc. summ.*

e) Ill. BOEHMER *iur. eccl. Prot. Lib. II. tit. I. §. 12. & 13.*

ELEMENTORVM IVRIS CANONICI ET PROTESTANTIVM EC- CLESIASTICI LIBER IV.

DE
DELICTIS, PROCESSV CRIMINALI
ET POENIS.

TIT. I.
DE DELICTIS IN GENERE.

§. CCLXV.

VNiuerſa tritura forenſi, quatenus illa in Conuento
cauſſa ciuili peragitur, tanquam in
nuce exhibitā, nunc *iudicia crimi-*
nalia, quae de publica diſciplina
agunt, cum *ipſa criminum materia* enucle-
anda veniunt. Nam iura canonica omnia de-
licta plectenda eſſe dicunt; ſed quum a ſangui-
nis vindicta abhorreant, *ſingulares plane poe-*
nas inuenerunt.

(K) 3

§. CCLXVI.

§. CCLXVI.

Quid deli-
ctum?

Est vero hoc iure delictum: *Factum illicitum, sponte admissum, quo quis ad poenam obligatur, siue dolo, siue culpa aliqua id commiserit. a)*

§. CCLXVII.

Generalis de
delictis ob-
servatio.

Olim enim 1) Episcopi ex conceptu de satisfactione & poenitentia ecclesiastica, (P. I. §. DCLXXII. seqq.) delicta sub suam censuram revocabant, b) censuris tamen suis 2) nullos effectus civiles adscribebant: cum vero 3) sec. XII. tribunalia ecclesiastica ad normam fori civilis composita fuerint, (P. I. §. CCCCXXXIX. seqq.) abhinc 4) Presbyteris in foro poenitentiali *leviora* delicta reliquerunt, *maiora* vero 5) iudicio ecclesiastico reseruarunt; inde 6) distinctio inter forum *internum* & *externum* inualuit: inde demum, 7) cum laicis permolestum esset, quod ob idem crimen ad duplex forum raperentur, divisio inter *crimina secularia* & *ecclesiastica* inualuit, hac tamen ratione, ut 8) quaedam in *biuio*, seu quasi in *communione*, vtriusque fori relinquerentur. c)

§. CCLXVIII.

Vterior de-
claratio.

Deinde 9) interpretes observant, quod iuxta
ius

a) c. fin. X. de iurjur. conf. GROTIUS de I. B. & P. Lib. II. c. 17. §. 22.

b) MORINUS de adm. sac. poen. L. I. c. 10. §. 1. conf. Hist. eccl. Sec. III. cap. VIII. §. 8. seq. Sec. IV. cap. X. §. 11. seq.

c) conf. ANT. MATTHAEI de crimin. proleg. c. 4. §. 6.

ius canonicum omnia delicta sint *publica*, d) & quod omnia ad *cenfuram Episcopi* pertineant: porro 10) quod vel *omnes personae* delinquere possint, vel *quaedam* peculiari plane ratione: illarum delicta 11) iuxta *decalogum* distribuunt; harum vero *singularem esse rationem* tradunt: e) cuncta vero 12) *poena* quadam, & potissimum *ecclesiastica*, digna iudicant.

§. CCLXIX.

Delicta quidem magistratui politico coercenda relinquunt Protestantes; alii 1) non solum non reprobant plene distinctionem inter *secularia & ecclesiastica* delicta; verumetiam 2) in *mere secularibus* quandoque *cenfuram ecclesiasticam* praeter poenam, quam in criminali iudicio quis sustinuit, irrogandam putant, ceu ex sequentibus titulis vberius constabit: sed quum 3) *forum Episcopale poenitentiale* non agnoscamus, rursus videre licet, quam misere nostra iurisprudencia cohaereat.

Vfus inter
Protestantes.

TIT. II.

DE SIMONIA IVRIS CANONICI.

§. CCLXX.

Quum itaque delicta iuxta decalogum inter-
pretes distribuunt, (§. CCLXVIII. 11.) no-
tandum est, illos utramque tabulam respicere &
contra primam perpetrari: 1) *Simoniam*, 2) *in-*
fide-

(K) 4

d) CORVINVS c. l. L. IV. t. I. §. 3. FERMOVINVS
ad tit. X. de accusat. qu. I. nr. 23.

e) CORVINVS c. l. §. 7. seqq.

fidelitatem quamcunque, 3) haeresin cum adnexis, 4) apostasian, de quibus nunc agendum.

§. CCLXXI.

Quid Simonia?

Est vero Simonia, si varias canonistarum definitiones considero: *Crimen atrox, ubi determinata voluntate rei spiritualis, vel spirituali adnexae, cum aliquo temporali sit commutatio. * f)*

- * Nomen descendit a SIMONE, cuius mentio fit *Aët. VIII. 9. sequ. 13. 18. sequ.* Hic *dona* Apostolorum *miraculosa*, ubi mediante manuum impositione *dona gratiosa Spiritus Sancti* conferebant, *magias artes* esse, & pretio mediante communicari posse turpiter credidit. vid. *Hist. eccl. Sec. I. cap. XVIII. §. 8. seq.* Idem facinus in collatione *munerum factorum pro pecunia* facta committi, patres penitus censuerunt, maxime cum doctrina, quod Episcopi in *locum Apostolorum* & in omnem eorum *potestatem* successerint, omnium mentes occupauerat. Inde non poterant non statuere, Episcopalem manuum impositionem eadem *diuina virtute* instructam esse, ac Apostolicam, adeoque in redemptione munerum ecclesiasticorum idem *specie* occurrere *crimen*, quod SIMON olim commiserat. (P. I. §. DXLIII. *) conf. *Hist. eccl. Sec. I. cit. l. §. 13. Sec. II. cap. V. §. 32. Sec. III. cap. III. §. 38. Sec. IV. cap. III. §. 66.* Sed quam congrue rationes subdlexerint, mox constabit. conf. *cit. meus tract. de crim. Simon. Sect. II. c. 2. §. 25. seq.*

§. CCLXXII.

Diuisio.

Diuidunt Simoniam in *conuentionalem*, quam aliquid datum vel promissum pro spiritualis

- f) vid. *tract. meus de Simonias crimine, Sect. I. c. 6. §. 5. Sect. II. c. I. §. 2. & 3. IO. CHRIST. WAECHTLER de crim. Simon.*

lis collatione; & *mentalem*, vbi sola praua mens aut intentio adest. *g*) Addunt alii Simoniam *confidentiae*, quae fit, vbi in resignatione commodum ad resignantem resultat. *b*)

§. CCLXXIII.

Hinc fluunt axiomata: I. Simonia est, vbi Axiomata.
temporale pro spirituali traditur aut promittitur.
II. Est atrocissimum crimen, adeoque III. Variaratione coercendum. IV. Sponte oblatum citra labem accipi potest.

§. CCLXXIV.

Quum itaque Simonia sit, vbi temporale pro spirituali traditur, aut promittitur, Quando committatur. (§. CCLXXIII. I.) intelligitur: cur 1) pretium non solum in *pecunia*, sed & 2) in *lingua* seu precibus immodicis adulationeue, & 3) in *obsequio* quaesierint: i) 4) cur ad Simoniam retulerint, si quid datum pro *officiis ecclesiasticis*, cuiuscunque demum sortis sint, aut 5) pro *actibus ministerialibus*, ad cultum diuinum spectantibus; aut 6) pro *bonis ecclesiasticis*; aut 7) pro iuribus *circa ecclesiam* alicui competentibus.

§. CCLXXV.

Ex eodem discimus: 8) Simoniam committi, si quid datur *pro ordinatione*: *k*) (P. I. §. DLVI. 3.) 9) *pro baptismo*: 10) *pro pallio*: (P. I. §. CCCXLIX. 9.) 11) *pro sepulturis*: (P. I. §. DCCGXXIII. *) 12) *pro poenitentia*: 13) *pro*
(K) 5 sa.

g) CORVINVS *inst. iur. can.* L. IV. tit. 2. §. 6.

b) cit. tract. meus, *Sett.* I. c. 6. §. 6.

i) cit. tract. meus, *Sett.* I. c. 6. §. 1. *sequ.*

k) *ibid.* *Sett.* I. c. 3.

*sacramentis in genere: 14) pro praebendis aut beneficiis. Porro perpetrari hoc crimen, 15) si res ecclesiasticae venales habentur: (P. I. §. DCCCXXXVII.) aut 16) annatae exiguntur: (P. I. §. CMXVIII.) 17) Simoniacas etiam fuisse inuestituras Imperatorum per annulum & baculum: 18) idem crimen occurrere in alienatione decimarum: (P. I. §. DCCCXLVI.) 19) si pro Abbatum, aut 20) nubentium benedictione aut dispensatione in causis matrimonialibus (P. I. §. DCCXLVII. ***) aliquid exigitur: si 21) transactio de rebus sacris & causis ecclesiasticis celebratur; (§. XLIII. β) aut 22) pro ingressu religionis & monasterii; kk) (P. I. §. CCCCXCVII. γ.) aut 23) pro docendi licentia aliquid soluitur; l) aut 24) Praelatus, vel alius clericus vices suas aliis sub annuo censu concedit; m) aut 25) iuri patronatus pretium statuitur; (P. I. §. DCCCLXXX. 10. sequ.) & quae sunt aliae eiusdem furfuris species.*

§. CCLXXVI.

Quumque Simonia sit atrocissimum crimen, (§. CCLXXIII. 2.) facile est intellectu: 1) cur iudicio patrum multa in ea concurrant crimina, ita, ut *thesaurus criminum* adpellari queat: n) 2) cur in specie in ea occurrat *haeresis*; o) nec non

Varia in ea
concurrunt
crimina.

kk) conf. CHRIST. LUPVS de *Simonia Monaster. Oper. Tom. XI. pag. 42. seq.*

l) tract. meus, *Sett. I. c. 7.*

m) tit. X. *ne Praelati vices suas.*

n) c. 16. C. I. *qu. 1.*

o) cit. tract. meus, *Sett. I. c. 5. §. 4.*

non 3) *infidelitas*; p) 4) *crimen laesae maiestatis*, & 5) *sacrilegium*. q)

§. CCLXXVII.

Quum deinde varia ratione coerceatur, (§. Processus contra Simoniam. CCLXXIII. 3.) praetereaque instar criminis laesae maiestatis sit, (§. CCLXXVI. 4.) sequitur: 1) ut non solum *quilibet* accusare possit, sed & 2) ut testes omnes, etiam *inhabiles*, admittantur: r) 3) ut *poenas* durissimas quidem, sed quod ecclesiasticum sit crimen, potissimum *ecclesiasticas* post se trahat, puta α) *excommunicationem*, β) *depositionem*, γ) *suspensionem*; his accedere δ) *ciuilem infamiam*, ε) *dupli-dati & redituum restitutionem*: s) 4) ut quaeuis *Simoniae* species praeterea *peculiari poenae* subiaceant: t) sed 5) *mentalis* (§. CCLXXII.) *prina-ta* saltem poenitentia expietur: u) 6) ut tamen & hic *dispensatio* obtinere possit. uu)

§. CCLXXVIII.

Quum denique sponte oblatum citra labem Quatenus ci- accipi possit, (§. CCLXXIII. 4.) consequens est: tra Simoniam aliquid dari possit. 1) ut omne peccatum residueat in *conuentione praecedente*: x) 2) ut proinde considerari de-

p) Ill. BOEHMER *iur. eccl. Prot.* L. V. tit. 3. §. 19.

q) cit. tract. meus, *Secd.* II. c. 2. §. 6. sequ.

r) CORVINVS *cit. loc. tit.* 2. §. 10. tract. meus, *Secd.* I. c. 8. §. 9.

s) cit. tract. meus, *cit. loc.* §. 2. seqq.

t) vid. tr. meus, *cit. loc.* §. 7. add. in vniuersum PONTAS *diction. cas. confc.* voce *Simoniam*.

u) CORVINVS *cit. loc.* §. 4.

uu) tr. meus, c. l. §. 10.

x) CORVINVS c. l. §. 8.

debeat: *quid, quale, a quo, pro quo, quantum, qua intentione*, temporale aliquid oblatum sit? y) 3) vt tamen his aliisue *inuolucris* palliari sic dicta Simonia soleat: ita vt 4) nec per *iusiurandum*, quod hic pro coercitione adhiberi solet, obex poni possit: 2) propterea quod 5) ipsa *curia Romana* nihil sine argenti profusione expedire soleat. a)

VSVS INTER PROTESTANTES.

§. CCLXXIX.

Generalis
obseruatio
de Simoniae
crimine.

Munerum ecclesiasticorum nundinationem a crimine, quod Simon magus commisit, plane alienum esse, iam obseruavi, (§. CCLXXI. *) & alibi etiam cum iureconsultis limatioris eruditionis adstruxi, b) & vix Protestantes, si coherentem iurisprudentiam tradere volunt, ab hoc principio recedere possunt: quin quod eo ipso, quod hic Simoniam adesse doceant, ipsi *Simoniaci* euadant. c)

§. CCLXXX.

Vulgaris Pro-
testantium
doctrina.

Sed nec hic Protestantes a canonici iuris dogmatibus abstinere, nec saltem *Simoniae* ter-

y) CORVINVS c. l. §. 9.

2) tract. meus, *Secl. I. c. 6.* Ill. BOEHMER *iur. eccl. Prot. L. V. tit. 3. §. 30.* sequ.

a) tract. meus, *Secl. I. c. 2. §. 18.* sequ. conf. de DOMINIS *de rep. eccl. L. IX. c. 9. §. 34.* sequ.

b) tr. meus *de Sim. crim. conf. B. THOMASIVS ad Lancel. L. IV. tit. 3. p. 1817.* sequ. AMTHOR *de crim. Sim. §. 6.* sequ. add. *Hist. eccl. Sec. I. cap. XVIII. §. 13.*

c) cit. tr. meus, *Secl. II. c. 2. §. 30.*

termino videntur, quod ex receptione tolerari posset; verum etiam ad argumenta iuris canonici prouocant. Dicunt vero Simoniam: *Crimen publicum, quo quis sacerdotia, beneficia, Praebendas resque ecclesiasticas, temporali aliquo pretio ex quocunque contractu comparat.* d) Alii cum Pontificiis tunc adesse hoc crimen censent: *Vbi spirituale, aut spirituali adnexum emitur & venditur.* e)

§. CCLXXXI.

Inde non possunt non inferre: 1) Simoniam committi in *nundinatione* munerum ecclesiasticorum: nec non 2) vbi illa cum *deminutione* conferuntur: f) 3) si *Praebendae* pecunia adquirentur: g) 4) iuri *Patronatus* pretium statuitur: 5) *iurisdictio* ecclesiastica ob pretium confertur; & quae sunt alia absurda dogmata, a me iam alibi plenius profligata.

§. CCLXXXII.

Crimen esse nundinationem munerum ecclesiasticorum, lubens concedo; sed aliud, quam ambitus crimen, in illa non adgnosco, quorum etiam leges collineant. * b)

* Simoniam hic adesse ex vulgari doctrina de manuum impositione Episcopali doctores credunt, & in ordinatione conferri efficaciam peragendi sacra contendunt. Sed quam

gra-

d) LAVTERBACH *ad tit. L. iul. ambitus* §. 4.

e) BRUNNEMANN *iur. eccl. L. II. c. 18. §. 5.*

f) HORN *diff. ut benef. eccl. sine demin.*

g) COTHMANN Vol. II. *Resp. 95. nr. 10. CARPZOV. Iurispr. eccl. L. II. de 312. nr. 8. sequ.*

b) L. 31. C. de Episc. & clor. c. 4. C. 8. qu. 1.

grauiter hic impingant, alibi docui. vid. tract. meus Sect. II. c. 2. §. 25. seqq. (P. I. §. DL. seq.)

§. CCLXXXIII.

Confestaria
inde deduc.
Ga.]

Inde recte infero: 1) pro *ordinatione* pretium dari & accipi posse: 2) vbi a *Principe* munera sacra dato pretio conferuntur, nec *Simoniam*, nec *ambitum* adesse: i) pariterque 3) hoc crimen exulare, vbi cum *deminutione* ab illo munera sacra conferuntur: nec 4) *ambitus* teneri, qui *ministro Principis* quid promiserunt, vt suffragio suo se adiuuet apud Principem: k) 5) rectius tamen facere Principem, si plane non ad *munera*, sed ad *merita* candidatorum respiciat: 6) *ambitus* vero crimine teneri *Patronos*, illisque aliquid *dantes* aut *promittentes*: l) 7) recte exigi a candidatis *iusiurandum*, se ab omni ambitu alienos esse.

§. CCLXXXIV.

Vltior de-
claratio.

Porro exinde elicio, nullum vitium *Simoniacum* adfuisse 1) in *inuestituris* Principum, nec 2) in *annatis*, nec 3) in pretio pro *Pallio* soluto: 4) extra omne vitium esse, vbi pro *actibus ministerialibus* honorarium soluitur; (P. I. §. CCCCLXVI. seq.) aut 5) pro *bonis & rebus ecclesiasticis* pretium statuitur; aut 6) res, quae *spiritualibus adnexae* dicuntur, pretio mediante conceduntur: m) de

i) L. vn. pr. §. I. ff. de L. iul. ambitus.

k) L. vn. C. de suffrag.

l) tract. meus, Sect. II. c. 2. §. 31. 32. 22. 34. & 33.

m) tract. meus, Sect. II. c. 2. §. 35. seqq. c. 34. & 3.

de reliquo 7) nundinatores munerum *poenis* quidem adficiendos, nec tamen *testes omnes* (§. CCLXXVII.) admittendos esse. n)

TIT. III.

DE INFIDELITATE.

§. CCLXXXV.

Dixi, inter delicta contra primam decalogi Connexio. tabulam referri infidelitatem: (§. CCLXX. 2.) veri enim ecclesiae subditi & ciues dicuntur *fideles*, & his opponuntur *infideles*, qui mancipiorum loco habentur, (P. I. §. CLI. *) infideles vero sunt: *Qui prorsus a fide christiana alieni sunt, vel quod nunquam fidem christianam amplexi fuerint, vel ab ea descuerint.* Ad priores referuntur *Iudaei, Saraceni, Gentiles*; ad posteriores *Apostatae & suo modo Athei.* Hic de prioribus sermo est.

§. CCLXXXVI.

Tenenda de illis axiomata: I. Infidelitas, Axiomata. ubi *infideles* non tolerantur, constituit crimen ecclesiasticum. II. Vbi tolerantur, constituti sunt in statu seruili. III. Tolerantia pertinet ad regalia.

§. CCLXXXVII.

Quum itaque infidelitas, ubi non tolerantur *infideles*, crimen ecclesiasticum constituat, Quare & quousque in fidelitas pro crimine reputetur? (§. CCLXXXVI. I.) sciendum est: I) *calamitates*, quas perpessi fuerant *Christiani* ab

n) Ibid. Sect. II, c. 6.

ab infidelibus, huic odio causam dedisse, & ipsos Imperatores ad legum lationem contra infideles excitasse: o) 2) hoc modo Christianos *iniuriam* per priora secula perpeffam ultos esse: p) abhinc 3) Pontificem sibi *dominium in terras infidelium* arrogasse, & 4) doctrinam inualuisse, quod *arma* contra quoscunque infideles sumi possent: 5) omnia itaque, quae olim ab infidelibus contra Christianos statuta fuerunt, nunc *contra infideles* licita esse: q) & hinc 6) omnes, qui *occulte infidelitatem* profitentur, paria cum haereticis r) fata sustinere: saltem 7) *infamia* eos laborare: s) adeoque 8) nec *recipiendos*, nec *tolerandos* esse. t)

§. CCLXXXVIII.

Scarus 'eos'
rum, vbi to-
lerantur.

Quumque, vbi tolerantur, in statu seruili sint, (§. CCLXXXVI. 2.) sequitur: 1) vt infideles *statum diuersum* in republica induant, quum tamen *religio per se* statum civilem alterare non soleat: 2) vt Christianis *subiaceant* infideles, & ab eis pro sola *humanitate* foueantur: u) 3) vt proinde nullo *famulatio*

o) GOTHOFREDVS *Paratitl. ad tit. C. Theod. de Iudaeis. add. Hist. eccl. Sec. I. cap. XX. Sec. II. cap. XIV. Sec. III. cap. XII. Sec. IV. cap. XIV.*

p) CLERC *biibl. cboisf. T. VIII. p. 276. add. Hist. eccl. Sec. IV. cap. XVII. §. 4. seq.*

q) conf. III. BOEHMER. *iur. eccl. Prot. L. V. t. 6. §. 2. sequ.*

r) vid. tit. *sequ.*

s) FERMOVINVS ad tit. X. *de Iud. qu. I. ad rubr. nr. I. seqq.*

t) VOETIVS *disp. P. II. p. 118. seqq.*

u) c. 21. X. *de Iudaeis.*

tio christiano uti possint, x) 4) ut si vel maxime
 a *privata servitute* liberi forent, *publicam* ta-
 men effugere nequeant: y) 5) ut *immobilia*
 regulariter possidere nequeant: z.) 6) ut ta-
 men, ubi talia possident, ad onera *realia*, licet
 sint *parochialia*, teneantur: a) 7) ut nec
 pro lubitu *synagogas* aut *Meschitas* exstrue-
 re possint: b) 8) ut de reliquo in *caussis civi-*
libus eodem iure utantur cum Christianis, nisi
ratio diuersitatis ostendi possit: c) (P. I.
 §. XLIII. 13.) adeoque 9) matrimonia cum *fi-*
deli non contrahant: d) 10) nec *medicinam*
 Christianis praebere; e) aut 11) *tutores* eo-
 rum esse; f) aut 12) *cessiones nominum* acci-
 pere queant: g) 13) ut, quae *ad bellum in-*
struendum pertinent, nec illis vendi, b) nec 4)
foedera cum eis pangi possint: i) 15) ut nec
testimonium contra Christianum perhibere;
 (L) (9.CLX.7)

x) c. 13. X. eod.

y) LATHERVS *de censu* L. III. c. 23. nr. 47 *seqq.*

z) vid. STAMM *de servit. pers.* L. I. c. I. §. 22.

a) Ill. BOEHMER *iur. paroch. Sect.* III. c. 2. §. 16.
 add. deductio a me elaborata, vom Ursprung
 und Eigenschaft der Iurium stolae.

b) c. 3. & 7. X. *de iud.* Clement. vn. eod.

c) Ill. BOEHMER *iur. eccl. Prot.* L. V. tit. 6. §. 57. *seq.*

d) L. 6. C. *de iud. conf. Hist. eccl. Sec.* IV. cap. XVII.
 §. 12. *seq.*

e) c. 13. C. 28. qu. I.

f) SCHILTER *Exc.* XXXVII. §. 19. *seqq.*

g) Rec. Imp. de anno 1551. §. 89.

h) c. 6. II. & 12. X. *de iud.*

i) IO. HEINR. POTT *de foeder. fidel. cum infidel.*

(§. CLX. 7) nec i 6) ad dignitates adspirare possunt; k) & quae sunt alia.

§. CCLXXXIX.

Penes quem sit ius, tolerantiam concedendi.

Quum denique tolerantia infidelium ad regalia pertineat, (§. CCLXXXVI. 3.) sciendum est: 1) hoc ideo factum esse, quod olim crederent, Iudaeos plane *non tolerari posse*, & si tolerarentur, hoc ipsum ex mera *gratia & dispensatione* provenire: l) 2) inde etiam olim *Caesares* sibi ius peculiare in iudaeos vindicasse, eosque sibi *immediate* subiici constituisse: m) 3) inde inualuisse doctrinam, Status Imperii sibi iurisdictionem in Iudaeos non aliter vindicare posse, quam *privilegio caesareo*: n) 4) demum vero *superioritati territoriali* immo *observantiae* ius hoc adscriptum fuisse: * 5) *ecclesiam* proinde nullum ius exercere in infideles, nisi per *indirectum*: sed 6) Papam etiam *directo* potestatem in omnes infideles exercere: o) de reliquo 7) infideles haud ligari constitutionibus ecclesiasticis, nisi illae simul *causas seculares* determinant. p)

* De hoc observantiae titulo, etiam gloriatur Respublica Hildesimensis, quae illo iam Sec. XIV. gaudita est.

§. CCXC.

Iuxta Protestantium dogmata 1) infidelitas pro-

Vfus doctrinae inter Protestantes.

k) c. 16. x. 18. X. de Ind.

l) c. 21. X. de testib.

m) Ill. LVDEWIG de aur. bull. tit. 9. §. 2. & 3.

n) conf. HERTIVS de super. territ. §. 8.

o) Ill. BOEHMER cit. loc. §. 39.

p) vid. c. 8. X. de divor. c. 6. X. de consangu. & adfin. c. 15. X. qui fil. sint legit.

pro crimine reputari vix potest, adeoque 2) *tolerantia*, adhibitis tamen quibusdam cautionibus, illis denegari non solet: q) 3) illos tunc iure reliquorum *liberorum* hominum frui, *de populo* censeri, & *iuris communis* participes esse: r) deinde 4) non iusta censemus *arma*, contra infideles vt infideles suscepta: (P. I. §. LXXXV. 5.) s) quousque vero *diuerso iure* vti debeant, id omne ab arbitrio Principis dependere: t) 6) illos iudicii ecclesiasticis haud subesse: u) 7) Principi tamen *qua tali*, etiam ius circa sacra infidelium competere. (P. I. §. LXXXVI. 4. seq.)

TIT. IV.

DE HAERETICIS.

§. CCXCI.

Vidimus, ad delicta contra primam tabulam Comencia. etiam *haeresin* referri: (§. CCLXX. 3.) haeretici enim non sunt ciues in republica ecclesiastica, sed *peregrini, exsules*, (P. I. §. CLI. *) & quod maius est, omni *poena digni*, adeoque horum status curatiorem considerationem desiderat.

§. CCXCII.

Haereseos vox & in *bonam* & in *malam* Quid haereseos partem natua sua significatione accipitur, a) sis?

(L) 2

ple-

q) III. BOEHMER *diff. de caut. iud. toler.*r) STRYK *vf. modern. tit. de stat. hominum* §. 10.s) III. BOEHMER *intr. eccl. Prot. c. l. §. 63. seq.*t) L. 8. C. *de iudaeis.*u) Act. XXIV. 14. XXVI. 5. 1. Cor. XI. 19. *conf.**Hist. eccl. Sec. I. cap. XVIII. §. 1.*

plerumque tamen in *malam* partem accipi solet. *uu*) De haeresi in sensu theologico sumta hic non sollicitus sum; sed in sensu *ciuili* & quoad *effectus ciuiles* haeresi superadditos, illa est: *Constans dissensus a religione publice adprobata.* (P. I. §. XLIII. *) Haereticus vero dicitur: *Qui vel leui argumento a iudicio catholicae religionis & tramite pertinaciter deuiat.* x)

Quis haereticus?

§. CCXCIII.

Qualitates in haereticis requisitae.

Conueniunt omnes doctores, quod haeresis in se includat *errorem*; sed catholici scriptores varias adhuc in errore qualitates desiderant, vt haeresis dici queat, puta: 1) vt error sit *intellectus*, 2) *voluntarius*, 3) contra *fidem* definitam, 4) cum *pertinacia* coniunctus; 5) ab eo, qui *baptismum* suscepit, professus. y)

§. CCXCIV.

Diuisio.

Haeretici vel adhuc in ciuitate Romana, hoc est, *ecclesia degunt*, vt putrida membra censcantur; vel simul ab ea deficiunt. Illi *haeretici*, hi *schismatici* dicuntur. Deinde haeresis vel *vera* est, vel *praesumta*. Illa est: *Vbi error contra fidem receptam scienter volenter pertinaciter defenditur*; haec consistit: *In graui*
 &

uu) conf. *Hist. eccl. Sec. I. cap. XVIII. §. 2.*

x) L. 2. §. 3. C. de haeret. CORVINVS *instit. iur. can. Lib. IV. tit. 7. §. 1. & 2. add. Hist. eccl. Sec. I. cap. XVIII. §. 3. seq. Sec. II. cap. XIII. §. 1. seq. Sec. III. cap. XI. §. 1. seq. Sec. IV. cap. XIII. §. 1. seq.*

y) conf. IO. a ROYAS *de haeret. P. I. nr. 40. CORVINVS cit. loc. §. 3.*

& violenta suspitione de errore intellectus pertinaci contra fidem. 2)

§. CCXCV.

Schisma in genere *scissuram* denotat, adeoque hic sumitur pro *scissione ab unitate ecclesiastica facta.* * a)

Quid schisma?

* *Vnio* inter diuerfas ecclesias primis temporibus admodum erat commendata. Qui hanc scindebat, *schismaticus* dicebatur, & *communione sacrorum* excludebatur. In hac vero vnione respiciebant ad maiorem ecclesiarum, maxime *apostolicarum*, partem, non ad *Romanam*. conf. *Hist. eccl. Sec. I. cap. IX. §. 12. Sec. II. cap. I. §. 6. cap. V. §. 35. Sec. III. cap. I. §. 11. cap. III. §. 1. seq. Sec. IV. cap. I. §. 5. cap. III. §. 1. seq.* Ex quo vero Pontifex caput extulit, & primatum vniuersalem adeptus est, (P. I. §. CC LXXXII. *) schisma in eo quaesitum fuit, vbi *communioni cum Papa* quis renuntiauit. (P. I. §. IV. 8.) conf. III. BOEHMER ad Petr. de Marca L. I. c. I. §. 4.

§. CCXCVI.

Inde fluunt axiomata: I. Haeresis est crimen ecclesiasticum. II. Schisma proxime ad haeresin accedit. III. Varia remedia ad extirpationem horum criminum sunt permessa. IV. Variis coërceri possunt poenis.

Axiomata

§. CCXCVII.

Quum itaque haeresis sit crimen ecclesiasticum, (§. CCXCVI. 1.) facile intelligis, cur de haereticis dici queat: 1) quod principaliter in *ecclesiam* & in *DEVM* ipsius fundatorem delinquant; & 2) peiores sint *Paganis & Iudaeis*.

Qua ratione crimen in haeresi occurrat?

(L) 3

Quum

2) MENOCHIVS *de Praesumpt. L. V. Praesumpt. VI. n. 15.*
 a) conf. c. 34. C. 24. qu. 1.

Quum deinde haeresis supponat errorem intellectus, (§. CCXCIII. 1.) vides: 3) cur sola *cogitatione* hoc crimen perfici, & 4) etiam *suspectus* de haeresi criminosis accenseri possit: b) 5) cur ille *scienter errare* dicatur, qui a decretis ecclesiae in rebus fidei recedit, adeoque *voluntas*, quae in omni delicto desideratur, & hic concurrat: c) quum 6) mens scripturae per *leges* determinari possit, & ex *repudiatione* huius dogmatis haeresis aestimetur: d) nisi 7) ad nutum ecclesiae *max defistat*, & se iudicio illius deuotamente submittat: e) requiri tamen, 8) vt talis per *baptismum* in ecclesiam semel receptus fuerit. f) (§. CCXCIII. 5.)

§. CCXCVIII.

Vltior
declaratio.

Eiusdem criminis reos pronuntiant 1) *fautores* haereticorum, 2) eorum *receptores*, 3) concedentes illis *saluum conductum*, 4) *tolerantiam* indulgentes, 5) eos ad *honores* promouentes, 6) *defensionem* eorum suscipientes, 7) sub Principe haeretico *militantes*; 8) *impedientes*, ne contra haereticos inquiratur; siue directo, siue per indirectum id fiat; 9) post erroris ab iurationem in haeresin recedentes, qui *relapsorum* nomine veniunt. h) §. CC

b) IO. a ROYAS cit. loc. nr. 133. c. 13. X. de haeret. DANDINVS de suspect. de haeres.

c) conf. CORVINVS c. l. tit. 7. §. 3.

d) III. BOEHMER iur. eccl. Prot. Lib. V. tit. 7. §. 28. sq.

e) c. 29. C. 24. qt. 3.

f) c. 13. de haeret. in 6.

g) III. BOEHMER cit. loc. §. 38.

h) CORVINVS c. l. §. 20.

§. CCXCIX.

Quum deinde schisma proxime ad haeresin ^{Schismatis} accedat, (§. CCXCVI. 2.) schismatici vero ^{ratio.} sint, qui scissionem ab unitate ecclesiastica, seu communione cum Papa faciunt, (§. CCXCV.) consequens est: 1) ut sint sine *gratia* Spiritus Sancti, omnique *potestate* ecclesiastica destituti: i) 2) ut *ordinationes* (P. I. §. DXLIX. 3.) & *collationes beneficiorum* ab illis factae, sint irritae, k) nisi 3) is, qui dispensandi facultate gaudet, cum iis *dispensaue- rit.* l)

§. CCC.

Quumque porro varia remedia ad extir- ^{Media contra} pandam haeresin sint concessa, (§. CCXCVI. ^{haereticos.} 3.) facile intelligitur: 1) cur laicis omnis *disputatio de fide* sit interdicta: m) 2) cur etiam *iureiurando* ad fidem determinatam custodiendam adstringi possint, (P. I. §. CXC. **) & 3) illis omnis *scripturae lectio* interdicta, n) & 4) lectio & commercium aliorum *librorum*, qui *noxii* reputantur, prohibita sit: o) 5) cur Pontifex se supremum *censo- rem librorum* omnium constituat; p) id quod tamen 6) nec Veneti, nec Galli, nec Germani illi in-
(L) 4 dul-

i) c. 31. C. 24. qu. 1. c. X. de schismat.

k) c. 1. X. de schismat.

l) c. 2. X. eod.

m) c. 2. de haeret. in 6.

n) DVPIN *biblioth. in proleg. c. 9. §. 4.*o) CONF. DANIEL FRANCUS in *disquis. academ. de Papist. ind. libr. prohib.*p) GRETSER *de iur. & mor. prohib. lib. mal. L. II. c. 9.*

dulgent: q) 7) cur quilibet ad *denunciandum* in causa haereseos obligatus sit: r) 8) cur *Episcopis* per suas dioeceses inquisitio peculiari ratione incumbat: s) 9) cur extra ordinem etiam peculiare *inquisitores* constitui possint: t) 10) quilibet *magistratus* ad eiciendos, expellendos & extirpandos haereticos obligatus sit: denique 11) cur singularis *criminalis processus* contra haereticos obtineat. u)

§. CCCI.

Poenae eorum.

Quum denique haeretici variis coërceri possint poenis, (§. CCXCVI. 4.) intelligitur: 1) cur etiam ea, quae alias sunt prohibita & legibus aduersa, immo scelus spirant, in *favorem fidei* permessa sint, adeoque 2) *raptare*, bonis *spoliare*, *insidias* struere, *occidere* haereticos licere: x) 3) etiam *caedes Principum* haereticorum permissas esse: y) nec non 4) *percussiones* clericorum haereticorum: z) 5) *diuortia* etiam priuata auctoritate suscepta:

q) LIMBORCH *Histor. inquisit.* L. II. c. 16. PAPQ-
NIVS *corp. iur. Franc.* L. I. tit. 2. art. 7. FRAN-
CVS c. l. c. 13. §. 87.

r) LIMBORCH *cit. loc.* L. IV. c. 3.

s) c. 13. X. *de haeret.*

t) c. 1. *de haeret. in 6.* LIMBORCH c. l. L. I. c. 11.

u) c. 31. C. 24. qu. I. c. 2. 8. 11. & 20. *de haeret. in 6.*
conf. B. THOMASIVS *ad Lancel.* L. IV. c. 4. p. 191. sq.

x) a ROYAS *de sing. fav. fid. Sing. 3. sequ. 35. & 73.*

y) vid. *Parallele de la doct. des Payens avec celle des*
Jesuites c. II. STEPH. IAVORSKIVS *de Poen. haeret.*

z) c. 3. X. *de sent. excomm.*

scepta: a) 6) cur, quae alias voluntaria sunt, hic *necessaria* fiant, adeoque a) *gratis* quilibet adfistere debeat inquisitori; β) quilibet ad *testimonium* contra consanguineos cogi possit; γ) contra se *edere* teneatur *instrumenta* haereticus; δ) mater haeretica, filias *dotare*; ε) iudex secularis *sententiam* contra haereticum abscisse *exsequi*: b) 7) cur, quae alias legibus *praecepta & imperata*, intuitu haereticorum *remissa* sint, & hinc α) illis *fides servuari* non debeat; c) β) Principem non ligari *pace religiosa* haereticis promissa; d) γ) haereticum nullum *contrafactum* valide celebrare. e)

§. CCCII.

Porro exinde inferunt: 8) ea, quae iure communi *singulis* indulta, haereticis prohibita esse, adeoque α) illos non posse condere *testamenta*; β) excludi ab omni *successione*; f) γ) vxores haereticas non gaudere *privilegio dotis*; g) δ) repelli ab *honoribus*, & ε) a *testimoniis*; b) ζ) ab *accusationibus*; i) η) condemnatos non posse *adpellare*; k) θ) interdictum esse *aduocatis*,

Ulterior declaratio.

(L) 5

a) c. 6. X. de *divort.*

b) a ROYAS c. l. *Sing.* 15. & 42. L. 14. C. de *iur. dot.* c. 18. de *haeret. in 6.*

c) a ROYAS c. l. *Sing.* 3.

d) DANDINVS de *suspect. de haeres.* c. 4. *Secf. Subfid.* 2. §. 2.

e) a ROYAS c. l. *Sing.* 43.

f) c. 13. X. de *haeret.*

g) Nou. CIX. c. I.

h) cit. c. 13. X.

i) c. I. C. 4. qu. I.

k) c. 18. de *haeret. in 6.*

catis, eis *consilium & auxilium* praebere: l) 9) ea, quae alias *praecepta*, intuitu haereticorum *prohibita* censi, adeoque a) illos non solum *tolerandos* haud esse, sed & β) ne quidem *communicationem* cum illis permitti: m) 10) illa, quae alias *valida* esse possent, hic *nulla*; & quae *nulla*, in odium haereticorum *valida* fieri, adeoque α) *instrumentum* notarii haeretici destitui omni robore; n) β) *sententiam* a iudice haeretico pronunciatam esse nullam; γ) valide *laicos* testimonium *contra clericos* dicere; o) δ) admitti testimonium *periuri*; p) & quae sunt alia portenta dogmata.

§. CCCIII.

Specialior
enarratio
poenarum.

Poenas autem speciales quod concernit, notari debet: 1) haereticorum *persequutionem* quidem iam olim obtinuisse; sed 2) *haeretici-
dia* incognita fuisse; nihilominus 3) iam sec. IV. ob *sanguinarias suggestiones clericorum* inu-
ualuisse; q) & 4) per constitutionem Friderici II. Imperatoris haeresin inter *crimina publica, ro-
go* coercenda, relatam fuisse: r) s) Poenae ignis ac-
cedere *confiscationem* bonorum s) aliasque,
quibus & viui & mortui in propria & libero-

PUM

l) c. II. X. de haeret.

m) c. 13. eod. c. 10. X. de purgat. can.

n) c. 13. X. de haeret.

o) ROYAS cit. loc. Singul. 178. c. 13. C. 2. qu. 7.

p) c. 8. de haeret. in 6.

q) vid. tit. C. Theod. de haeret. conf. Hist. eccl. Sec. IV. cap. XIII. §. 5. seq.

r) PETR. de VINEIS in Frider. II. epist. p. 173. seq.

s) c. 10. & 13. X. de haeret. c. 8. 14. & 19. eod. in 6.

rum persona subiiciuntur: t) 6) iisdem poenis etiam subiacere *suspectos de haeresi*, (§. CC XCVIII.) nisi quod quandoque *arbitrariis* saltem subiiciantur: u) 7) capitis supplicium etiam *anabaptistis* quandoque imminere; x) licet 8) ius canonicum intuitu clericorum saltem *depositionem*, & quoad laicos, *excommunicationem* duntaxat admittat: y) 9) Schismaticorum intuitu easdem poenas, *depositionis & excommunicationis* admitti, quibus tamen etiam *corporales* aequae, ut in haeresi, accedere possint. z)

VSVS DOCTRINAE INTER PROTESTANTES.

§. CCCIV.

Quaelibet ecclesia *veritatem* penes se esse constituit; altera alteri imputat errores, & quae potentior est, *monopolium* veritatis sibi attribuit, & se orthodoxiam possidere censet: a) unde statim videre licet: haeresin inter *crimina* referri non posse. (P. I. §. XII.) Admitto, errantem respectu DEI non excusari a *culpa*; sed sic

Haeresis non est crimen.

(L) §. cri-

1) CORVINVS *cit. loc. Lib. IV. tit. 7. §. 12. sequ.*

2) c. 13. X. *de haeret.* ibique FERMO SINVS. CORVINVS c. l. §. 19. sequ.

3) tit. C. *no sacr. bapt. iter.* Rec. Imp. an. 1529. §. 6.

4) CORVINVS *cit. loc. tit. 10. §. 2.*

5) IDEM *ibid. tit. 8. §. 7. & 8.*

6) conf. egregius locus SALVIANI *Lib. V. de gubernat. DEI pag. 86. edit. RITTERSHVSH.*

crimen committi, constanter nego. *b)* Hinc *secessio* ab aliqua ecclesia externa, quam *schisma* dicunt, etiam a crimine vacua erit.

§. CCCV.

Ultior de-
claratio.

Quum enim in sensu civili haeresis sit constans dissensus a religione publice adprobata, (§. CC XCII.) constat: 1) adprobata religionem sic fieri *orthodoxam & dominantem*: hinc 2) facile contingere potest, ut in *sensu civili* religio *haeretica* dicatur, quae talis non est in *sensu scripturae*; & 3) vice versa religio in sensu scripturae *haeretica*, ob adprobationem in sensu civili, esse potest *orthodoxa*: sic 4) satis se prodit iniquitas, ubi id pro crimine reputari cupit, quod quis *fidei formulariae* receptae ad sensum praebere nolit.

§. CCCVI.

Communis
doctrina de
poenis haereticorum.

His praestructis iudicium ferri poterit de vulgari Protestantium doctrina, quousque haeretici poenis sint adficiendi. Illa eo potissimum redit: I. *Poenam capitalem* ipse quidem LUTHERVS impugnavit; c) sed II. Quidam inter Reformatos *haereticidia* propugnarunt. d) III. Auctoritate iureconsultorum, quorum praecidiciis hodiernum nonnulli adhaerent, haeresis in classem *criminum publicorum* reiecta fuit, *poenis* quidem, non vero ultimo supplicio luenda,

b) B. THOMASIUS *diff. an haeresis sit crimen?*

c) vid. tract. *de haeret. an sint persecu.* p. 40. sequ.

d) vid. MICH. de la ROCHE *memoir. litter. de la gran- de Bretagne* T. II. p. 190. sequ. T. IX. p. 11.

da, e) nisi a) *seditiose* agerent haeretici; f) aut
 β) *blasphemia* haeresi sit coniuncta; g) immo
 & tunc *duriores poenas* admitti, si γ) haereti-
 ca doctrina *publice disseminata* fuit, aut δ) hae-
 retici ex *contumacia* sacris orthodoxorum in-
 teresse nolint. h)

§. CCCVII.

Verum mihi mens ita sedet: I. Plures in vita
 civili mores, vitia, naeuos, imbecillitates tole-
 rari debere. i) II. Hanc tolerantiam potissimum
 requiri, si intellectus hominum in diuersas sen-
 tentias abeunt, licet vel maxime erroneae illae
 sint, quum intellectus plane cogi nequeat. III.
 Vi erga dissentientes adhibita, aequae veritatem
 ac errorem impugnari possit. k) IV. Dissentien-
 tes *patienter esse tolerandos*, ne vis conscien-
 tiis inferatur. l) (P. I. § XLIII.***)

Nostra Sen-
 tentia.

§. CCCVIII.

Est autem tolerantia, in genere considerata: *Adfectio & declaratio animi, ubi illa, quae*
nobis aduersa videntur, quod vel non possint,
vel

Quid tole-
 rantia?

a) CARPZOV *Pract. crimin.* P. I. qu. 44.

f) III. WERNHER *obseru.* T. IV. obs. 4.

g) conf. THOMASII *annales iunct.* *Dissens Testament,* p. 141.

h) III. WERNHER *cit. loc.*

i) III. BOEHMER *de toler. relig. effect. civil.* c. I.

k) IDEM *diff. praelim. ad Tom. II. iur. eccl.*

l) WERENFELS *de iur. magistr. in conscient.* add.
 GEORG. BERN. BULFINGER *in Not. ad STEPH.*
 IAVORSKII *Disc. de poen. haeret. conf. Hist. eccl.*
Sec. I. cap. XVIII. §. 29. Sec. III. cap. XI. §. 5. Sec.
IV. cap. 13. §. 9. seq.

vel non debeant prohiberi, patienter ferimus, vel pro bono publico admittere cogimur.

§. CCCIX.

Diuisio.

Quum vero haec indulgentia vel introitu *rei publicae*, vel respectu *singulorum* necessaria sit, inde recte dispescitur I. in *publicam & priuatam*. Quum vero publica vel ex *legibus* fundamentalibus aut pacto publico profluat, (P. I. §. XLIII. **) aut ex *arbitrio superioris* potissimum descendat, (P. I. §. XLIII. 10. seq.) inde II. vel *necessaria* vel *gratiosa* dici potest. Porro quum vel *omnes effectus* ciuiles producat, vel coniuncta sit cum *detrimto* quodam *iurium*, inde III. in *simplicem & qualificatam* diuidenda veniet.

§. CCCX.

Axiomata.

Inde notanda axiomata: I. Tolerantia simplex in statu ciuili absolute necessaria est. II. Prout illa varia est, ita & varios producit effectus ciuiles. III. Haeretificium est crimen.

§. CCCXI.

Ex iure diuino debita est tolerantia,

Ex primo intelligitur: 1) illam deberi *iure diuino*, quum 2) vera religio omnem respuat *coactionem*: (P. I. §. XV. seq.) 3) *Christum & doctrina & exemplo* hoc ipsum comprobasse: *m)* 4) *Apostolos* pariter idem inculcasse: *n)* 5) *dissentientes* vix turbare *pacem publicam*, sed ab illis turbas prouenire, qui hos ferre nolunt:

m) Luc. IX. 55. sequ.

n) Rom. XV. 1. 1. Cor. IX. 22. 1. Thess. V. 14. Tit. III. 2. add. *Hist. eccl. Sec. I. cap. XVIII. §. 29.*

lunt: o) 6) aliter, quam mutua tolerantia, *pacem seruari* vix posse.*

* Pro tolerantia eruditissima ingenia pugnasse, iam monui. (P. I. §. XLIII. ***) Nominari praeterea merentur aliorum conatus. Sic, quum Reformati in Gallia oppressioni expositi essent, prodiit libellus, sub Tit: *Tolerance des religions*. Pro tolerantia etiam Illustris Anglus Dux BVCKINGHAM scripsit: *A short discourse upon the reasonableness of mens having a religion*. Huic addi meretur ANONYMVS in *Dial. entre Phozin & Irenée, sur le dessein, de la reunion des relig.* Ex instituto docet: concilia esse media inconcinna, ad pacem ecclesiasticam conseruandam; praeterea neque poenas, neque praemia ad conuertendos haereticos adhiberi posse. Laudem eruditi libri meretur, H. V. P. *epist. ad B. de nup. Angl. mot. in qua de diuers. a publ. relig. circa diuin. sentientium, differit. tolerantia*. Denique commendandus labor ANONEMI, sub Tit. *Abrogé de la tolerance civile*, in quo libello auctor ostendit: Magistratum nec posse, nec debere quempiam cruciatibus aut poenis adficere, propter religionem. Vnicam viam ad conuersionem haereticorum esse exemplum morum, combinatum cum doctrina pia: coactiua remedia in opprobrium euangelii vertere.

§. CCCXII.

Ex secundo (§. CCCX. 2.) notari debet: 1) *Effectus illius* tolerantiae necessariae effectum palmarium esse quidem *monopolium* religionis; (P. I. §. XLIV. 7. ibique **) sed 2) hoc ipsum non excludere *sole-*

o) conf. B. BVDDVS *de conc. relig. Christ. & Stat. sin. c. I. sequ.*

tolerantiam dissentientium; p) (P. I. §. XLIII. 10. seq.) dummodo 3) religioni dominantis inde nulla turbatio in suis sacris contingat: (P. I. §. XLV. 3. & 5.) 4) religioni adprobatae, nullam notam *haereseos* imputari posse; sed 5) additos illi, *aequali* cum reliquis gaudere *iure*: q) 6) Frui *pace publica*; r) nec non 7) *exercitio religionis & bonis* possessis: s) hinc 8) exfulare omnem *coactionem conscientiae*: t) potius 9) eam exigere *aequalem protectionem*: u) 10) tolerantiam *gratiosam* tantum iuris tribuere, quantum superior indulgere voluit & potuit; de reliquo vero 11) illos, qui tolerantur, regulariter *iure communi* per omnia frui.

§. CCCXIII.

Uterior de-
claratio.

Ad tolerantiam etiam referendum putarem, 12) ne ob indiscretum zelum, aut metum panicum, *librorum*, quae dogmata pro eruenda veritate exhibent, impressio & lectio impediatur: x) 13) ne *iusiurandum religionis* a quocumque exigatur: (P. I. §. CXC. **) y) ne 14) quos

p) conf. B. THOMASIVS *ad Monzamb. de Stat. Imp. Germ.* c. v. §. 12. litt. r.

q) INSTR. PAC. art. V. §. 35.

r) IDEM *ibid.* §. 1. & 14.

s) IDEM *ibid.* §. 14. 25. & 32.

t) INSTR. PAC. art. V. §. 16.

u) conf. IO. CHRIST. MVLDERER *de protel. Imper. eccles. utriusque relig. debita.*

x) conf. CLERC *biblioth. chois. Tom. XV. P. I. art. 1.*

y) H. BOEHMER *iur. paroch. Sect. III. c. 1. §. 47. seq.*

quos de haeresi *suspectos* faciamus, aut iura communia denegemus; sed potius 1) omnibus traditis iuris canonici nuntium mittamus.

§. CCCXIV.

Ex tertio denique (§. CCCX. 3). noto: 1) esse De haeresificio. quidem *crimen non agnitum*, sed tamen 2) reuera hic, ubi quis *privato ausu* haereticus declaratur, occurrere *iniuriam*, & 3) *falso causam fidei & religionis* hic allegari: 4) turbati sic *pacem publicam*, adeoque 5) tale facinus *seueram poenam mereri.* 2)

TIT. V.

DE APOSTASIA.

§. CCCXV.

Ad delicta contra primam decalogi tabulam Connectio. etiam apostasia refertur; (§. CCLXX. 4.) in peculiari vero prorsus sensu * ius canonicum hac voce utitur, & apostasian dicit: *Vbi quis a statu fidei, obedientiae vel religionis professae recedit.* a) Quid apostasia?

* Apostata proprie est *desertor*. In speciali sensu apostata primis Christianis erat: *Desertor fidei christianae semel agnitae*. Horum quidam *sacrosancti*, quidam *turificati*, quidam *libellatici*, omnes vero *lapsi* dicti fuerunt. vid. *Hist. eccl. Sec. III. cap. II. §. 33. seq. cap. VIII. §. 9. seq. cap. XII. §. 7. seq. Sec. IV. cap. X. §. 6. seq. cap. XIV. §. 4.*

(M)

§. CCXXVI.

2) conf. B. RECHENBERG *de crim. haeresificii*. Rev. Dnus PFAFF *orig. iur. eccl.* p. 219. lit. f.

*) CORVINS *institut. iur. can.* L. IV. tit. 9. §. I.

§. CCCXVI.

Diaifio.

Ex ipsa hac descriptione patet, apostasiam trifariam esse: *perfidiae, inobedientiae, irregularitatis*. Illam consistere in *desertione religionis Christianae*; istam, in *transgressione praeceptorum superioris*; hanc, in *defectione ab ordine adsumtae religionis*.

§. CCCXVII.

Axioma.

De omnibus notandum axioma: *Apostasia est crimen, qualiscunque illa sit.*

§. CCCXVIII.

Poena apostatarum.

Exinde intelligitur: 1) cur variis poenis eisque & secularibus & ecclesiasticis subiaceat: b) 2) cur in specie apostasia *perfidiae*, seu transitio ad sacra iudaica, aut aliorum infidelium, iisdem poenis, ac haeresis, subiecta sit: c) 3) cur idem de *magis*, qui cum diabolo pacta iniisse dicuntur; d) & 4) de *atheis*, qui ipsi Numini nuntium mittunt, & religionem omnem pro nihilo reputant, obtineat: 5) cur apostasia *inobedientiae* arbitrarias quidem, pro diuersa illius qualitate, sed seueriores tamen post se trahat: e) 6) cur apostasia *religionis regularis*, quam alii *irregularitatis* dicunt, & ad illam etiam *desertionem ordinis* referunt, (P. I. §. CCC LXXXVIII. seq.) non solum iisdem poenis subiaceat; sed & 7) in defectione a *statu religionis regularis*

b) vid. tit. C. Theod. & Iustin. *de apostat.*

c) c. I. X. *de apost.* c. 17. C. 6. qu. I.

d) ANT. VAN DALE *de orig. & progress. idolol.*

e) CORVINVS *Inst. iur. cat.* L. IV. tit. 9. §. 6.

regularis, perpetua carceris mancipatio; f) & 8) in *ordinis desertione* eadem fere poenae, quae haereticis imminet, obtinere queant: sed 9) corollarii loco notandum, haec tunc demum obtinere, si nulla *dispensatio* Pontificis accesserit, qua accedente posteriores hae apostasiae extra crimen esse solent.

§. CCCXIX.

Apostasian, quam perfidiae dicunt, *peccatum* quidem, non vero *crimen* esse, cum antiquitate credi debet. g) Hoc posito, recte inferitur: 1) illum, qui ad *sacra infidelium* transit, pro criminoso reputandum haud esse: (§. CCXC. i. §. CCCVII. 2.) nec 2) in *magia*, dummodo vere existat, crimen ultimo supplicio luendum occurrere: h) nec 3) *atheos* mortis poena esse adficiendos, i) licet illis, ut *e republica exeant*, iungi possit: k) 4) *inobedientiae apostasian*, quidem peccatum, non vero semper crimen inuoluere: l) desertionem ordinis seu *ministerii ecclesiastici*, esse actionem licitam, i. e. *impunem*: l) (P. I. §. CCCLXXXII. *) proindeque 6) *apostasian studiorum* pertinere inter anilia figmenta. (P. I. §. CXCIX.)

Vetus inter
Protestantes.

(M) 2

TIT.

f) CORVINVS *cit. loc. §. 8.*g) conf. TITIVS *iur. priu. L. IX. c. 15. §. 30. sequ.*h) THOMASIVS *de crim. magiae.*i) vid. *Entretiens des diversés Sujets pag. 247. sequ.*k) conf. FABRICIVS *de verit. relig. Christ. pag. 376. sequ.*l) THOMASIVS *de desert. ordin. eccl. §. 19. sequ.*

TIT. VI.

DE VARIIS DELICTIS, POENIS ECCLESIASTICIS LVENDIS.

§. CCCXX.

Connectio.

Quum delicta iuxta decalogum hoc iure distribuantur, (§. CCLXVIII. 11.) omnia vero ad censuram Episcopi pertineant, (§. CCLXVII. 1. seq.) huc vsque autem de delictis, contra primam decalogi tabulam commissis, actum sit; nunc de illis, quae contra secundam committuntur, strictim agendum erit.

§. CCCXXI.

De parricidio.

Expositione infantum. Homicidio.

Sic I. *Parricidium* seu internecionem proximorum consanguineorum varia poenitentia mulctati sunt, prout vel liberi *parentes*, vel *parentes liberos*, vel consanguinei *consanguineos* occiderunt. *m)* II. *Expositionem infantum* pro homicidio reputatam fuisse. *n)* III. *Homicidium* vero, seu violentam vitae hominis ademptionem, contra ius factam, prout homicidium *a)* vel *voluntarium*, seu ex proposito & dolo commissum; vel *β)* *non voluntarium*, seu culpa, aut casu, aut a doli non capaci perpetratum fuerit, varie quidem punitum; sed & *γ)* rationem personarum tam *occidentium*, quam *occisarum* habi-

m) conf. c. 15. C. 33. qu. 2. X. tit. de his, qui fil. occid. conf. Hist. eccl. Sec. II. cap. X. §. 5. Sec. III. cap. VIII. §. 9. Sec. IV. cap. X. §. 7. 16. & 18.

n) c. vn. X. de infant. & langu. add. Hist. eccl. Sec. III. cap. XIII. §. 12. Sec. IV. cap. X. §. 7. cap. XV. §. 14.

habitam; ast *d*) *necessarium* seu ad necessariam torporis defensionem susceptum extra omnem poenam fuisse. *o*) IV. Delictis etiam adnumerata fuisse *torneamenta*, seu congregationes, quae ad ostentationem virium factae, quum per illa ad homicidia perueniri soleat. Sic, vbi quis in tali ludo occisus esset, pro *homicidio voluntario* eatenus reputabatur, vt occidens aequae ac occisus poenam sustineret ecclesiasticam. (P. I. §. DCCCXXV. *e*) *p*) V. Eadem obtinuisse in *duellis*, seu pugnis, ad eruendam veritatem adhibitis, quae in clericis potissimum punita fuerunt, quod ex duellis succedant homicidia. *q*) Quum caedes quouis modo impedire voluerint canones, etiam VI. Arma *sagittarum & balistarum* in bello contra Christianos, si bellum iniustum foret, prohibuerunt. *r*)

Torneamentis.

Duellis.

Sagittariis.

§. CCCXXII.

Porro VII. *Adulteria* seu commixtiones cum coniugato, vel coniugata, dolo factas, poena ecclesiastica luenda reputarunt, maxime si clerici huius criminis rei fierent. *s*) VIII. Quum de-

De adulterio.

stupro.

(M) 3

inde

o) tit. X. de homicid. CORVINUS cit. loc. tit. 13. sed conf. Hist. eccl. Sec. IV. cap. III. §. 59. & 85. cap. X. §. 7. 16. 17. & 18.

p) tit. X. de torneam.

q) tit. X. de cler. pugnant. in duell.

r) tit. X. de sagittar.

s) tit. X. de adulter. c. 10. D. 81. add. Hist. eccl. Sec. II. cap. X. §. 5. Sec. III. cap. VIII. §. 9. cap. XIII. §. 12. Sec. IV. cap. X. §. 4. seq. & §. 18. cap. XV. §. 26.

Incestu.

Raptu.

Fornicatio.
ne

Sodomia.

inde omnem concubitus extra iustas nuptias illicitum reputarent, maiori poena in *stuprum* seu coitum, cum virgine aut vidua honeste vivente factum, animadvertendum esse constituerunt; t) severiorem vero adhuc decreverunt in stupro, cum *sacra virgine* (P. I. §. DXVI. 6.) aut *filia spirituali* (P. I. §. DCCXXXIX. 6) commisso. u) Non lenior erat disciplina IX. in *incestu* seu commixtione corporum cum consanguineis aut adfinibus, quibuscum nuptiae interdictae; (P. I. §. DCCXXVI. seq.) nec delicto coitum caruisse, si nuptias celebratas sequutus fuerit: (P. I. §. DCCXXXIII. a) x) X. *Raptum* seu abductionem violentam puellarum, potissimum vero virginum sacratarum DEO: y) XI. *Fornicationem*, seu commixtionem corporis cum femina meretrice, quaestum corporis faciente; immo *suspicionem in clerico*, si admonitus a conuersatione non abstinuerit; z) & XII. *Luxuriam contra naturam*, cuius indolem ignorare quam scire praestat, modo determinatis, modo arbitrariis poenitentiis subiacuisset. a)

§. CCCXXIII.

- t) c. 1. & 2. X. *de adulter.* add. *Hist. eccl. loc. cit.*
 u) CORVINVS *cit. loc. tit. 18. §. 4. & 5. conf. Hist. eccl. Sec. IV. cap. III. §. 112.*
 x) IDEM *ibid. tit. 19. Hist. eccl. Sec. III. cap. XIII. §. 4. Sec. IV. cap. X. §. 4. & 16.*
 y) CORVINVS *ibid. tit. 20. Hist. eccl. Sec. IV. cap. X. §. 5. & 13.*
 z) CORVINVS *ibid. tit. 21. add. Hist. eccl. Sec. III. cap. VIII. §. 5. Sec. IV. cap. X. §. 4. seq. & §. 18.*
 a) CORVINVS *ibid. tit. 22. Hist. eccl. Sec. IV. cap. X. §. 5. & 18.*

§. CCCXXIII.

Censuram porro extendebant XIII. ad *furta* De furto. seu contrectationes rerum alienarum, inuito domino lucrificandi causa factarum; sed huc varia retulerunt, quantum ad poenitentiam iniungendam, quae ius civile ignoravit. *b)* Seueriores adhuc fuerunt in furto improbiore, puta XIV. *Rapina.* *Rapina*, seu fraudulosa rei alienae ablatione, quam rursus in *simplicem & qualificatam* distribuerunt, *c)* atque XV. ad posteriorem *rap- Maxime ex incend. & naufrag. sacrilegio.* *ptum ex incendio aut naufragio factum, & XVI. violationem sacri, seu sacrilegium* retulerunt. Hoc crimen committi non solum putant, ubi res sacra de loco sacro; vel non sacra de loco sacro; vel sacra de non sacro auferitur; sed & alia ratione tam in rebus, quam personis, illud perpetrari posse censent, adeo, vt nullum crimen tantum ambitum habeat, quam sacrilegium. *d)* XVII. Quum adfinitatem cum furto & rapina *Usuris.* habere *vsuras*, seu fructus sortis ciuiles, siue incrementa, quae sorti pro eius usu accedunt, sibi persuaderent; non poterant non grauioribus poenis vsurarum exactores submittere; immo haereticis illos addere, qui docerent, non esse peccatum, vsuras accipere. *e)*

(M) 4 §.CCCXXIV.

b) tit. X. de furt. Hist. eccl. Sec. IV. cap. X. §. 8. & 14.

c) CORVINVS cit. loc. tit. 25. Hist. eccl. Sec. IV. cap. X. §. 8.

d) CORVINVS cit. loc. tit. 26. Dn. I. S. F. BOEHMER de var. sacril. spec. ex ment. iur. can.

e) tit. X. de usur. CORVINVS. c. l. tit. 27. Hist. eccl. Sec. III. cap. XIII. §. 5. Sec. IV. cap. X. §. 8. cap. XV. §. 6.

§. CCCXXIV.

De falsis.

Sortilegiis.

De calumniatoribus.

Collusione.

Generalis
Observatio
de aliis cri-
minibus.

Nec defuere sanctionibus poenalibus XVIII. ratione *criminis falsi*, seu dolosae veritatis immutationis, siue illa committatur circa *res*, siue circa *personas*. *f*) Dehinc quum XIX. *Sortilegiis* seu diuinationibus per sortes, aut alias res factis, *falsitatis* speciem attribuerint, immo, quod magis est, ad *magiam* quandoque accedere putarint; inde modo ad haeresin sortilegia accedere, & iisdem poenis subiacere: (§. CCCIII.) modo, utpote aliena ab haeresi, mitiori coercenda esse, docuerunt. *g*). Denique cum XX. etiam illos ad classem falsariorum reiciant, qui falsa crimina scienter alicui obiciunt, & calumniatores agunt: *h*) & XXI. qui occulta quadam conventionione simulant, ac si inter se iudicio contenderent, quale quid *collusionis* nomine venit; facile est coniectu, etiam haec delicta poenis ecclesiasticis digna reputata fuisse. *i*)

§. CCCXXV.

Sed hic non subsistunt hierarchiae promotores, verum etiam infinita alia crimina fingunt, & non solum propterea foro ecclesiastico ius cognoscendi circa ea tribuunt, quod poenitentia delinquentibus imponi possit; sed vs alias insuper poenas

f) tit. X. de falsis. CORVINVS cit. loc. tit. 28. Hist. eccl. Sec. IV. cap. X. §. 8.

g) CORVINVS cit. loc. tit. 29. CIRONIVS Paratit. X. p. 423. add. Hist. eccl. Sec. IV. cap. X. §. 7. & 19.

h) CORVINVS cit. loc. tit. 30. add. Hist. eccl. cit. h. §. 19.

i) tit. X. de collus. deleg. ibique CIRON. in paratit.

poenas sustinere debeant. Non vacat dare catalogum horum criminum, quod etiam iam alii praestiterunt. *k*) Saltem vt aliquali ratione de ambitu horum delictorum constet, exempli gratia quaedam in antecedentibus iam memorata adferam. Sic inter delicta refertur XXII. Denegatio annatarum: (P. I. §. CMXVIII.) XXIII. Venditio armorum infidelibus facta, aut foederum pactio cum iis celebrata; (§. CCLXXXVIII. 13. & 14.) XXIV. Lectio librorum prohibitorum: (§. CCC. 4.) XXV. Violatio priuilegiorum clericalium: (P. I. §. DLXXXVII. seq.) XXVI. Violatio immunitatis ecclesiarum; (P. I. §. DCCXCII.) & XXVII. in specie iuris asyli: (P. I. §. DCCXCIII. 6.) XXVIII. Violationem ieiuniorum: (P. I. §. DCCVII. seq.) XXIX. Appellationem a Pontifice ad concilium: (§. CC XXIII. 8. γ) XXX. Translationem resignationemue illicitam; (P. I. §. CCCLXV. seq. & CCCLXXX. seq.) vt alia taceam, quae modo ecclesiastici, modo mixti fori reputantur.

§. CCCXXVI.

Sed ita crude non philosophantur Protestantes, licet non vndiquaque hic a faecibus purgata sit iurisprudencia. Nam licet crimina seu delicta suas habeant poenas, a competente iudice infligendas; tamen quaedam delicta praeterea poenis ecclesiasticis seu censuris subiicienda esse, communis schola putat. Quae hinc monenda sint,

Vfus inter
Protestantes.

(M) § iam

k) III. BOEHMER *lur. eccl. Prot.* L. V. tit. I. §. 66.

iam quadantenus occupavi, (P. I. §. DLXXXIX.)
& quaedam infra monenda erunt. l)

TIT. VII.

DE QVIBVSDAM DELICTIS CLERICIS PROPRIIS.

§. CCCXXVII.

Connexio.

QVum canones adeo rigorosi sint delictorum censes, non potuere non intuitu clericorum multa delictis adnumerare, quae in reliquis personis vel *extra omnem reatum* sunt, vel *non in aequali*, propterea quod clerici etiam ad *bonestatem externam* seruandam obstricti sint; (P. I. §. DLIX. seq.) sic ad ea ducimur, quae in clericis potissimum *delictum* constituunt.

§. CCCXXVIII.

Clericis interdicitur venatio.

Sic in clericis atrox delictum singulari poena luendum est: I. *Venatio*, puta, *saltuosa*, si non debito tempore, aut non a persona, cui illa est

Percussio.

permissa, exerceatur: m) II. *Percussio*, scilicet *corporalis*, cum vel non subditum flagris caedit, vel in subditum crudeliter animaduertit: n)

Maledictio.

III. *Maledictum*, vbi vel alteri quid mali inesse ait, quod non est; vel negat, inesse bonum, quod tamen inest: o) *)

Administratio, vbi prohibiti sint.

IV. Si clericus, vbi vel *excommunicatus*, vel *interdictus* est, p) administrat: q)

l) vid. *infra tit. de poenitent.*

m) tit. X. *de cler. venat.* ZIEGLER *de Episc.* L. IV. c. 19.

n) tit. X. *de cler. percuss.* conf. 10. FECHT *diff. de clerico percussore.*

o) tit. X. *de maledic.*

p) vid. *infra tit. de excomm. interd. & depof.*

nistrat: q) V. Si clericis *ministerium ordinis*, quem non consequutus est, exsequitur: (P. I. §. CLXV. seq. §. CC. seq. §. CCX. seq. §. CC XVII. sequ. §. CCXXX. sequ. §. CCCXXXVII. sequ. & §. DXLII. r) VI. Si clericus non gradatim, sed per *saltum* est promotus: (P. I. §. CLXXIV.) VII. Si ordinem *furtive* suscepit: (P. I. §. DL. II.) s) VIII. Si clericus *excedat*. t)

* Huc etiam referri potest abusus in elencho. vid. IO. IOACH. SCHOEFFER, *de usu & abusu elenchi ecclesiast.* Dn. AVGVSTIN. LEYSER *de conuit. concionat.*

§. CCCXXIX.

Sed omifere canonica iura alia delicta, clericis admodum familiaria, quorsum referri posset: Additamentum criminum clericaliū.

I. Ipse *Papatus*, non solum quatenus in imperio exorbitanti Pontificis consistit, sed & quatenus *clerus imperium contra Christi Praeceptum exercet*. II. *Imperium in conscientias*, quippe quod ad reseruata diuinae maiestatis spectat. u) III. *Praedicatio crucis sanguinaria*, contra omnes, quos sibi inimicos pronuntiant. x) IV. *Haeretificium*; (§. CCCXIV.) quibus multa alia

q) tit. X. *de cler. excomm.* conf. *Hist. eccl. Sec. III. cap. III. §. 53. Sec. IV. cap. X. §. 9.*

r) tit. X. *de cler. non ordinat.*

s) tit. X. *de cler. per salt. promot.* & tit. X. *de eo, qui furtive ordines.*

t) tit. X. *de excess. Praelat.* add. Dn. BOEHMER *diff. de excess. poenis.*

u) BODINVS *dissert. de reseruatis. diuin. maiest.*

x) BVDDEVS *de expedit. cruciat.* FLEURY *histoire de l'eglise Tom. XVIII. disc. prelim.*

alia non agnita a Pontificiis, nec a nostratibus vndiquaque aliena addi possent.

§. CCCXXX.

Vfus inter
Protestantes.

Si Protestantium doctrinam respiciam, *venatio* (§. CCCXXVIII. 1.) non quidem delictum in clerico constituit, interim tamen cum officii ratione & morum gravitate admodum pugnat: (P. I. §. DLXIII. 7.) *percussio* & *maledictio*, (§. CCCXXVIII. 2. & 3.) sicuti a nemine impune fiunt, ita multo magis in clerico severe animadvertenda erunt: arbitraria etiam poena coerceri posse clericum administrare *prohibitum* aut *remotum*, (§. CCCXXVIII. 4.) nemo in dubium vocabit: y) quid de *non ordinati ministerio* (§. CCCXXVIII. 5.) sentiendum sit, alibi iam adnotavi: (P. I. §. CLXXXIV. seq. & §. DLII. sq.) doctrinam de promotione *per saltum* (§. CCCXXVIII. 6.) iam supra exhibui: (P. I. §. CXCI.) *furtivae ordinationis* (§. CCCXXVIII. 7.) in nostris ecclesiis casus dari vix potest. Denique etiam in nostris ecclesiis obtinet, ut, quae committendo aut omit- tendo in officio aut vita civili clerici peccata committunt, vel contra honestatem & decorum impingunt, *excessuum* nomine (§. CCCXXVIII. 8.) veniant. Sed optandum, ut seuerior hic disciplina obtineret.

TIT.

*) vid. infr. titi de suspens. & remot.

TIT. VIII.

QVIBVS MODIS DE CRIMINE
AGATVR.

§. CCCXXXI.

Quum Episcopi olim quacuis delicta ad su- Connexio,
am censuram vocauerint, * vt poeniten-
tiam imponerent, (§. CCLXVII. 1.) nulla ve-
ro poena, ipsa recta ratione iubente, infligi que-
at, nisi probatum fuerit delictum, ad modos, de
criminibus agendi, ordo nos ducit.

* Nulla contentio inter fora secularia & Episco-
palia cognita fuit, quousque Episcopi solis
poenitentiis delicta expiarent, nec censuris
ecclesiasticis, censuras ciuiles superadderent.
Sed quum sec. XII. tribunalia sua ad formam
ciuilem componerent, (P. I. §. CCCCXL. *)
duplexque forum, *internum* & *externum*, (§.
CCLXVII. 6.) efformarent; inde ortae con-
tentiones inter fora secularia & ecclesiastica:
& inde tandem *diuisiones criminum* inualue-
runt, & tot crimina noua ecclesiastica fabrica-
ta fuerunt. (§. CCCXXV.)

§. CCCXXXII.

Varii iuxta canonica iura modi adsunt, in Modi agendi
de crimine
iudicium deducendi crimina, puta, I. *Accusa-*
tio: II. *Inquisitio*: III. *Denuntiatio*. 2) Ita
directe de delicto agitur. His modis accedit
alius, vbi per *indirectum* caussa in accusationis
speciem degenerat, vbi scilicet IV. per *exceptio-*
nes crimen obiicitur. a)

§. CCCXXXIII.

2) c. 24. X. de accus. c. 31. X. de Simon.

a) c. 16. X. de accus.

§. CCCXXXIII.

Quid accusatio.

Est vero accusatio: *Delatio delicti & personae delinquentis apud iudicem, publicae vindictae & poenae causa facta.**

* Olim sicuti in ciuilibus iudiciis, ita & in *ecclesiasticis foris* accusatorius saltem vsitatus fuit processus, nec sine accusatore contra quempiam procedebant, nisi delicta essent *notoria, publica, manifesta*. c.9. C. 3. q. 3. c. 5. seq. C. 3. q. 9. *Formam* etiam desiderabant in accusatione; c. 7. seq. C. 2. q. 1. *probationem* iustam criminis c. 13. & 25. C. 2. q. 1. conf. *Hist. eccl. Sec. II. cap. XII. §. 7. Sec. III. cap. X. §. 1. seq. Sec. IV. cap. V. §. 12. seq.* & sic alienum erat a praxi, vt iudex *accusatoris munere* fungeretur.

Axiomata.

§. CCCXXXIV.

Inde fluunt axiomata: I. Accusatio desiderat iudicem competentem: II. Idoneum accusatorem: III. Personas delicti capaces, & quae accusari non prohibentur. IV. Requirit illa formam debitam: V. Legitimam probationem: VI. Producit varios effectus.

Quis iudex accusationis?

§. CCCXXXV.

Quum itaque accusatio desideret iudicem competentem, (§. CCCXXXIV. 1.) consequens est: 1) vt alius sit, vbi *clericus*, alius, vbi *laicus* accusatur: * 2) vt clerico accusato, iudex competens sit *ecclesiasticus*, siue *ordinarius*, siue alius, cui vel *privilegio*, vel *consuetudine*, data iurisdictio & cognoscendi potestas: b) 3) vt clericus tunc demum seculari iudicio subfit, si *degradatus* & curiae seculari traditus fuerit: c)

b) c. 1. sequ. C. II. q. 1. c. 13. X. *de for. comp.*

rit: c) (§. CCCLXXXVI. 4. §.) 4) vt in delictis laicorum cognoscat iudex laicus, nisi a) delictum sit *mere ecclesiasticum*, (§. CCLXXI. CC LXXXV. CCXCI. & CCCXV. aut β) simul *poena ecclesiastica* expiandum. (§. CCCXX. sq.)

* Olim etiam *laici* coram Episcopo accusari poterant, ceu iam aliquoties obseruauit. Sed introductis tribunalibus, (§. CCCXXXI. *) tandem transegerunt cum secularibus iudiciis, & quaedam crimina *secularia*, quaedam *ecclesiastica*, quaedam *mixta* dixerunt. Quoad Episcopos, iudices erant *synodi* prouinciales, quorum tamen causas Pontifex sub praetextu, quod *maiores* essent, ad se reuocauit, pro cuius iure calamum strinxit CHRIST. LV. PVS *de appell. oper. Tom. VIII. pag. 8. seq.* Synodorum vero causam egerunt PET. DE MARCA *de C. 5. & I. Lib. VII. c. I. seq.* BOILEAV *de antiqu. & maior. Episc. caus. add. Hist. eccl. Sec. II. cap. V. §. 16. Sec. III. cap. X. §. 2. seq. & §. 13. Sec. IV. cap. V. §. 19.* DVPIN *de discipl. eccl. diff. II.*

§. CCCXXXVI.

Quum deinde accusatio idoneum desideret ^{Qualitates} accusatorem, (§. CCCXXXIV. 2.) consequens ^{accusatoris} est: 1) vt ante omnia inquirendum sit, cuius *conditionis*, *fidei*, *integritatis* esset? d) 2) hac discussione *existimationis* tunc imprimis opus esse, si *maiores*, si *Episcopi*, si *clerici* in ius vocandi: e) 3) vt in specie *laici clericos*

c) vid. infra *tit. de remot.*

d) c. 17. C. 2. qu. 7. c. 6. C. 3. qu. 5.

e) c. 49. & 52. C. 2. qu. 7.

ricos accusare prohibiti fuerint: *f*) 4) ut nec *clerici laicos* in criminali causa accusare poterint: *g*) 5) ut porro ab accusatione *inimici*, *b*) 6) *criminibus* inquinati, quorum vita accusabilis est, *i*) 7) *infames*, *k*) removendi sint: denique 8) ut & illi, quos *ius civile* arceat, admitti nequeant. *l*)

§. CCCXXXVII.

Qui accusari possint?

Quumque accusari possint personae delicti capaces, & quae accusari non prohibentur, (§. CCCXXXIV. 3.) facile intelligitur: *1*) ut dies dici nequeat *furiosis*, *mente captis*, *infantibus*, *infantiae propioribus*, *mortuis*, quas personas iam iura civilia exemerunt: *m*) 2) ut illi quidem tantum accusari possint, qui sunt *subditorum* numero, adeoque 3) *principes* a subditis in seculari iudicio accusari nequeant: 4) ut tamen, quum omnes ecclesiasticae potestati subiecti sint, (P. I. §. VII. 2.) etiam *principes* qualescunque, iuxta iuris canonici & Doctorum tradita, in foro ecclesiastico accusari possint: *n*) 5) ut, quum concilia uniuersalia, seu *oecumenica*, (§. III. 16. add. P. I. §. LXXIV. 2.) re-
prae-

f) c. 14. X. de testib.

g) c. 6. C. 2. qu. 7. C. 2. de homic. in 6.

b) c. 3. X. de accus.

i) c. 22. C. 2. qu. 7. add. c. 18. eod.

k) c. 1. seq. C. 3. qu. 4.

l) c. 6. seq. C. 3. qu. 5.

m) Excell. HEINECCIUS ff. P. VII. §. 162.

n) c. 13. X. de iud. ibique PANORMITANUS & FELINUS.

praesentent totam ecclesiam, ipse *Pontifex* in illis ex multorum sententia, quam etiam experientia probat, accusari queat: o) 6) ut itaque, dummodo aetas sit doli capax, omnibus cuiuscunque sint sexus & conditionis, modo a) ipsi crimen commiserint; aut β) fieri mandauerint; aut γ) ad illud quem coegerint; aut δ) consenserint; aut ε) non impediuerint, dies, quo se sistant iudicio, praestitui possit. p)

§. CCCXXXVIII.

Quumque porro accusatio requirat debitam formam, (§. CCCXXXIV. 4.) facile intelligitur: 1) cur *praesens* esse debeat accusator, & 2) *vinculo talionis*, si crimen haud probauerit, se obstringere in scriptis debeat: q) 3) cur propterea nullus admissus fuerit *procurator*, (§. LXVI. 4. 5.) nec ex parte rei, nisi a) caussa ita comparata, ut *pecuniaria* poena delictum lui possit; aut β) tantum *absentia rei* defendatur; r) aut γ) per modum *exceptionis* crimen obiciatur: s) 4) cur etiam iure Germanico antiquo *praesentia partium* in criminalibus desiderata fuerit, adhibitis tantum aduocatis: t) cur tamen, 5) ubi in scriptis

Indoles processus accusatorii.

(N) pro-

- o) Ill. BOEHMER *iur. eccl. Prot. L. V. tit. I. §. 61.*
- p) CORVINVS *instit. iur. can. L. IV. tit. 40. §. 13. & 14.*
- q) CORVINVS *cit. loc. §. 17. seq.*
- r) conf. FARINACIUS *quaest. 99.*
- s) C. 16. X. *de accusat.*
- t) *Ius Sax. prou. L. artic. 60. seq.*

processum peragere inceperunt, etiam *procuratores* admiserint: u) 6) cur accusatio regulariter in *loco delicti* commissi instituenda, nisi 7) reus alibi *deprehendatur*. x) Quum autem hodie inscriptio cesset, & per scripturam in accusatorio processu procedatur, vides: 8) cur per *procuratorem* accusari possit; & cur 9) nihil absurdi contineat assertio, *reum* per procuratorem causam deducere posse. Denique facile intelligitur: 10) & hic desiderari *libellum* litisque contestationem. y) (§.LXVIII. seq. & § LXXVII. seq.)

§. CCCXXXIX.

Ratio probationis.

Quum autem ulterius accusatio exigat legitimam probationem, (§. CCCXXXIV. 5.) consequitur: 1) ut *clara & perspicua* adesse debeat probatio: (§.CXLIX. 2.) 2) ut probatio fieri debeat per *testes fide dignos*, ad minimum per *duos* aut *tres*: (conf. §. CLX. & CLXV.) 2) 3) ut etiam *instrumentis* (§. CLXVI.) criminis probatio quandoque fieri possit: a) 4) ut etiam *indubitata indicia* seu *praesumptiones* (§.CLIV. sq.) sibi quodammodo hic locum vindicent: b) licet 5) hanc adsertionem aegre praxis admittat. c)

§. CCCXL.

u) THOMASIVS *de orig. nat. progr. & inter. Ind. Westphal.* §. 43.

x) c. I. X. *de rapt.* c. I. X. *de for. comp.* ZIEGLER *dissert. de for. comp. delinq.*

y) c. pen. X. *de purg. Can.*

z) c. I. C. 2. qu. 4.

a) ANT. MATTHAEI *de crim. ad Lib. 48. tit. 15. c. 5.*

b) IDEM *ibid.* c. 6.

c) *constit. crim. Art. 22. 67. & 69.*

§. CCCXL.

Quum denique accusatio varios producat effectus, (§.CCCXXXIV.6.) notari debet, huc referri: 1) vt accusatis *recriminandi* potestas sit adempta, nisi de *graviore* fiat crimine: (conf. §. CIII.) d) 2) vt interim promoueri nequeat ad *dignitates*, maxime ecclesiasticas: e) 3) vt pendente accusatione ab officio *suspendendus* sit: f) (§.CCCLXXVII.) 4) vt legitime conuicto reo *sententia* ferenda, & *exsequutioni* mandanda sit. g) (sed conf. §. CCXVI. n)

Effecta accusationis.

§. CCCXLI.

Quum vero de criminibus etiam agatur per modum inquisitionis, denunciationis & exceptionis, (§.CCCXXXII. 2. seq.) *inquisitio* vero hodie admodum ex *denunciationibus* & *exceptionibus* capiat, de his coniunctiue agam. Est autem inquisitio: *Modus, contra criminosos earatione procedendi, vt iudex ex officio disquirat, an aliquis deliquerit, & quis delictum commiserit.* * b)

Quid inquisitio?

* Abhorret hic procedendi modus a rationibus iuris Romani. THOMASIVS de orig. process. inquis. §. 38. seq. Sic nec olim in foro ecclesiastico *in occulta* inquirebatur, multo minus plebebantur homines, nisi delicta fuerint per *accusationem* probata, aut *confessione* manifestata, aut *notoria*. conf. *Hist. eccl. Sec. II. cap. X. §. 4. Sec. III. cap. VIII. §. 4. cap. X. §. 4. seq. Sec. IV. cap. V. §. 12. seq.* Innocentius III. vero, iure-

(N) 2

con-

d) c. 1. 2. & 4. C. 3. qu. II.

e) c. 4. X. de accus.

f) c. 2. X. de purg. can.

g) l. 18. C. de poen.

b) conf. c. 24. X. de accus.

consultus audax, hunc nouum procedendi modum introduxit. Voluit quidem, eum esse *subsidiarium*, sed mox ad delicta *occulta*, postquam illa *denunciata* fuerint, trahebatur. Vid. c. I. de *consib. in 6.* Inde hic modus adeo se iudiciis infinuauit, vt etiam neglecta Innocentii regula, *si de corpore delicti* constet, sine *infamiatione & denunciatione* in auctorem criminis inquiratur. Immo vix *alium processum ordinarium* iudicia agnoscunt, quam raro aut nunquam accusatorius appareat.

§. CCCXLII.

Diuisio.

Diuiditur illa in *generalem*, vbi in *corpus delicti*, & *an reuera* illud *admissum* sit, immo quandoque *quis* probabiliter illud *perpetrarit*; & in *specialem*, vbi in eum, qui in priori ista ac generali inquisitione *iudiciis oneratus* videtur, inquiritur.

§. CCCXLIII.

Axiomata.

Tenenda axiomata: I. Inquisitio peragitur a personis qualificatis. II. Adesse debent fundamenta legitima. III. Obseruanda forma praescripta. IV. Producit varios effectus.

§. CCCXLIV.

Quis inquirere possit?

Quum itaque inquisitio peragatur a personis qualificatis, (§. CCCXLIII. 1.) notari debet, tales esse: 1) *Praelatos* omnes, in sua dioecesi aut prouincia: 2) *Principes*, merum imperium habentes: 3) omnes, quibus *cognitio* caussarum *criminalium* est commissa. i)

§. CCCXLV. —

Requisita ad instituendam inquisitionem.

Quumque adesse debeant fundamenta legitima, (§. CCCXLIII. 2.) sequitur: 1) vt crimen *atrox*

i) conf. c. II. X. de offic. iud. ord.

atrox & graue desideretur: k) 2) vt quidem generale fundamentum hodie constituatur in *suspicione* de crimine commisso; l) sed vt, 3) quia *suspicio* fundata ex variis caussis nasci potest, huc referri debeat: a) *clamor publicus & fama* probata atque orta a viris probatis; m) dummodo β) constet de *corpore delicti*, prout *crimini* *qualitas* hoc permittit: n) γ) *denuntiatio*, quae consistit in *simplici criminis delatione ad iudicem, sine intentione accusandi*; * o) modo δ) denuntiatio facta a persona *haud suspecta*, de ipso *delicto & circumstantiis*; nec non s) a persona, quae nullo *vinculo de non reuelando* ligata est: p) (§. CLXI. x) ζ) si testi *crimen per exceptionem* obiectum, & ciuiler probatum; q) η) *nominatio vel inculpatio* socii criminis, dummodo sit *qualificata*, seu debitis requisitis instructa; r) θ) *Notorietas* criminis, propterea quod crimine posito in auctorem inquirendum sit; s) ι) si *occasionaliter* quis de crimine *suspectus* sit.

* Olim denuntiatio *separatum plane modum* procedendi constituit, nec eo porrecta fuit, vt in-

(N) 3

quire.

k) c. 22. X. de *sentent.* & *re iud.* c. 21. X. de *accus.*

l) *const. crim. Art. 7.*

m) c. 24. X. de *accus.*

n) *const. crim. Art. 6.*

o) *vid. cit. Art. 6.*

p) *vid. c. 19. C. 2. qu. I.*

q) CARPZOV *pract. crim. qu. 108. n. 54.*

r) *Constit. crim. Art. 31. add. HENR. COCCIVS*
diff. de Socio criminis.

s) CARPZOV *cit. loc. qu. 172. n. 59.*

quireretur; sed ut sic quis sponte ad *confessionem* adstringeretur. Quae postea inualuit sub Innocentio III. denunciandi ratio, *publica* erat, actoremque & reum supponebat. Erat tamen etiam *secrēta*, ad praxin antiquam composita. Olim saltem cognita *euangelica* & *canonica* denunciatio: postea & *iudicalem* efformabant.

§. CCCXLVI.

Indoles in-
quisitionis.

Quum deinde obseruanda sit forma praescripta, (§. CCCXLIII. 3.) sciendum est: 1) eam in eo consistere, ut iudex de quolibet delicto *generaliter* inquirere possit, ut hac ratione ad *specialem*, contra certam personam, veniat: (§. CCCXLV. §) 2) ubi sic persona iudicis onerata deprehenditur, (§. CCCXLII.) eam, a) si ratio criminis id exposcit, *custodiae* & *carceri* mancipari; inde β) ad *responsionem* ad articulos cogi; quandoque γ) audiri eam *defensione* pro auertenda inquisitione; δ) porro *testes* audiri; ε) reum negantem eum iisdem *committi*, quod *confrontationem* dicunt; ζ) aliquando sub metu *tormentorū* ad confessionem adigi; η) quandoque *divis quaestionibus* subiici; quandoque θ) ad *canonicam purgationem* (§. CCCLXXXIX seq.) admitti; denique, i) ubi *defensio* accesserit, vel *condemnavi*, vel *absolui*: t) tandem notari debet, 3) & hic quodammodo *procuratorem* admitti.

§. CCCXLVII.

Effecta.

Quum tandem inquisitio varios effectus producat, (§. CCCXLIII. 4.) paucis notari debet, hos

1) conf. BRUNNEMANNI *process. inquis. LVDOVICI peinlicher Process. TABOR de confrontat.*

hos plane coincidere cum illis, quos *accusatio* producere solet. (§. CCCXL.)

TIT. IX.

DE POENIS.

§. CCCXLVIII.

Dixi, legitime conuicto reo, sententiam esse Connexio.
ferendam & exsequutioni mandandam;
(§. CCCXL. 4.) immo propterea de crimine
agi, vt poena infligi possit: (§. CCCXXXI.)
adeoque de *poenis* nunc differendum est.

§. CCCXLIX.

Poenis opus est, vt homines *externe* reddantur Quid poena?
meliores, & alii eorum *exemplo* in officio
contineantur, & sic poena est: *Malum passio-*
nis, ob malum actionis inflictum a superio-
re. * u)

* Aliter patres ecclesiae poenam definiunt, vt
poenitentiam ecclesiasticam & *satisfactionem* sub
ea complecti possent, a qua tamen ambigua
definitione abstinendum esse duxi.

§. CCCL.

Diuidunt poenam I. in *spiritualem* & *cor-* Diuisio.
poralem. Ad illam referunt *poenitentiam*,
excommunicationem, *interdictum*, *suspensionem*,
remotionem. II. Corporales rursus di-
uidunt in *capitales* & *non capitales*. Prout
vero poenae III. vel definitae sunt, vel iudicis ar-
bitrio relinquuntur; inde vel *ordinariae* sunt,
vel *extraordinariae* seu *arbitrariae*.

(N) 4. §. CCCLI.

*) PUFFENDORF *de iur. nat. & gent.* L. VIII. c. 3. §. 4.

§. CCCLI.

Axiomata.

Hinc axiomata : I. Poenam infligit iudex competens. (§. XIV. 2.) II. Iuxta determinationem a legibus factam, aut pro ratione delicti commissi. III. Infligit illam delinquentibus.

§. CCCLII.

Quis poenam dicat?

Quum itaque poenam infligat iudex competens, (§. CCCLI. 1.) consequens est: 1) ut in clericos saltem *ecclesiasticus* animadver-
tat: * (§. CCCXXXV.) x) 2) dummodo illa non tendat ad *sanguinis vindictam*: y) 3) ut tamen, si ex *Principis delegatione* vel *alio iure* illi cognitio criminum competat, ad *Principem*, si sanguinis poena immineat, referre, vel *laico* eam demandare possit: z) 4) ut decreta quantocytus sint *exsequutioni* mandanda: (§. CCCXL. 4.) 5) ut ferenda non sit *vindicta priuata*, nisi in casibus a lege speciatim concessis. a)

* Inter protestantes consistorium tunc saltem de clericorum delictis cognoscit, si illa nulla *corporis afflictiva* luenda sunt. (conf. §. XXX. 6)

§. CCCLIII.

x) c. 4. X. de indic.

y) c. pen. X. ne cler. l. mon.

z) c. 4. X. de rapt. c. 1. X. ne cler. vel mon.

a) STRVV de vindict. priu.

§. CCCLIII.

Quumque poena infligenda sit iuxta determinationem a legibus factam, aut pro ratione delicti, (§. CCCLI. 2.) sequitur: 1) vt ordinaria neque *intendi*, neque *mitigari* a iudice possit, nisi concedentibus legibus: *b*) 2) vt tamen poenae *canonicae*, vt vocantur, seu quibus canones modum posuerunt, vt plurimum sint *arbitrariae*: *c*) 3) vt in statuenda poena *arbitraria* circumstantiae omnes, cum cura sint expendendae: *d*) 4) vt poena nunquam *maior* esse debeat delicto: *e*) 5) vt etiam ecclesiasticus iudex *corporalem* infligere possit, modo non tendat ad sanguinis profusionem. (§. CCCLII. 2.) *f*)

§. CCCLIV.

Quum denique poena infligatur delinquentibus, (§. CCCLI. 3.) sequitur: 1) vt *cogitationis* poenam nemo patiat: 2) vt omnis poena suum teneat *auctorem*, non regulariter alium: (§. CCCXXXVII. a. seq.) *g*) 3) vt infligenda sit delinquentibus *confessis* vel *conuictis*: (§. CXLI. sq. CCCXXXIX. 1. & CCCXLVI. 2.) 4) vt toties *poena repetenda* sit, quoties crimen renascitur:

(N) 5

scitur:

b) c. 4. X. de offic. iud. deleg. c. 3. X. de poen. conf. CIRON. paratitl. X. de poen. add. COCCEIUS de poen. ordin. excessu.

c) CIRON. cit. l.

d) conf. CORVINUS cit. l. tit. XLI. §. II. ERN. TENZEL. de arbitr. circ. poen.

e) c. 2. X. de his quae fiunt a Mai. part. Cap.

f) conf. IOS. GIBALINUS de sacr. iurisd. infer. poen. & cens. disquis. 1. qu. 1.

g) c. 6. C. 1. qu. 4. c. 3. D. 3.

scitur: b) 5) vt sine *iusta causa* remitti non debeat: i) 6) vt infligatur in loco, vbi *peccatum*.

TIT. X.

DE POENITENTIA.

§. CCCLV.

Connexio.

Vidimus, ad poenas spirituales referri poenitentiam; (§. CCCL. 1.) quid autem & quod duplex sit *poenitentia*, quatenus illa inter *sacramenta* referatur? iam occupauimus. (P. I. §. DCLXXII. seq.) Superest, vt saltem de vulgari distinctione, inter *cenfuras* & *poenas* ecclesiasticas, ad meliorem vulgari doctrinae intelligentiam nonnulla adiiciantur.

§. CCCLVI.

Obferuatio
de cōmuni
doctrina ra-
tione poenae
& cenfurae.

In poenitentia *poenam* occurrere, ipsi Pontificii ad ductum iuris canonici fateri coguntur. k) Putant tamen, eam esse *spiritualem*. De reliquo ita *cenfuram* definiunt, vt illa quidem *vfu bonorum spiritualium priuet, sed ad propriam rei correctionem*; *poenam* vero *ecclesiasticam* in priuatione quidem boni spiritualis consistere; *sed in criminis alicuius punitionem infligi*; l) *sed sic* 1) ad neutram speciem referri posset poenitentia, quum minime in *nuda priuatione boni* cuiusdam, *sed etiam in pofitione mali* consistat: 2) porro diuerso respectu, sic ad *cenfuram* modo quid referunt, modo rursus ad *poenam*: 3) denique
nec

b) c. I. X. de poen.

c) c. 3. X. de offic. ordin.

k) conf. c. 4. de poenit. D. 30.

l) GIBALINVS cit. l. n. 2. sequ.

nec in enarrandis poenis, nec censuris sibi constant, sicuti in doctrina, fundamento destituta, fieri solet. m)

§. CCCLVII.

Noua omnis haec est doctrina, tunc demum orta, vbi in Rempublicam peculiarem ecclesia coniecta fuit. Tunc enim ex re erat, tale *fulcrum spirituale* erigere, quo grauius pondus auctoritas ecclesiae in imperando puniendoque haberet. Inde inter censuras & poenas sensim distinguabant, vtrisque vero effectus spirituales affingebant, vt sic rudes ac credulos captiuarent. Epietis.

VSVS DOCTRINAE INTER PROTESTANTES.

§. CCCLVIII.

Non hic regustabo vulgaria dogmata a multis Protestantibus defensa, quum illa parum discrepent a pontificia doctrina; sed saltem meam mentem iam supra (P.I. §. DCLXXXIX.) declaratam, vltius declarabo. Sic l. puto, distinctionem inter *censuras* & *poenas* esse foetum seculi XII. in cerebro Scholasticorum natam, & antiquae ecclesiae incognitam. n) II. Et censuras & poenas ecclesiasticas esse *poenas proprie sic dictas*, quum definitio poenarum (§. CCCXLIX.) ad amissam ad eas quadret: proindeque III. & *poeni-*

Observatio de poenitentia ecclesiastica inter Protestantes.

m) Vid. GIBALINVS *cit. l.* WIESTNER *ad Tit. X. de poen.* ENGEL *ad Tit. X. de poen. & Tit. X. de sent. Excom. de DOMINIS de Rep. eccl. L. V. c. 9. §. 6. seq. IO. de DICASTILLO de cens. & poen. eccl. add. PONTAS dictam cas. conscient. voc. censura.*

n) MORINVS *de administ. sac. poenitent. L. IV. c. 25. §. 12.*

poenitentiam externam instar poenae civilis exerceri. IV. Antiquam ecclesiam omnem poenam in *privatione communionis*, varia ratione quaesivisse. V. Poenas, ecclesiam primitivam, neutiquam quodam *iure imperii* exercuisse, o) sed potius VI. ex ratione *status peculiaris* ecclesiarum illius temporis, & ex natura *collegiorum*. p) VII. Poenitentiam tunc nequidem proprie dictam *poenam*, sed potius *medium reconciliandi* cum ecclesia constituisse. VIII. Haec omnia mutato ecclesiarum statu mutanda fuisse, quod tunc a *Republica* auxilium petere potuisset ecclesia. (P. I. §. XXXVI. 3. seq.) Sed. IX. cuncta ita potius in peius ruisse, ut ecclesia schema separatae Reipublicae induerit. X. Inde demum portenta de *poenis ecclesiasticis & spiritualibus* produsse. Quum autem XI. haec cum *secularibus* poenis seu civilibus *plane coincidunt*, & *eosdem plane effectus* producant: Respublica vero civilis hodie in delicta animadverstat; XII. poenitentiam ecclesiasticam *prorsus exulare* debere, cum contra rationem sit, ut quis ob idem delictum, duplici poena adficiatur.

TIT. XI.

DE EXCOMMUNICATIONE.

§. CCCLIX.

Connexio.

Spiritualibus poenis seu censuris etiam *excommuni-*

o) Dn. PFAFF *orig. iur. eccles.* p. 38. seq.

p) DVPIN *de discip. eccles. diss. 3. in praefat. add. Hist. eccl. Sec. I. cap. XVI. §. I. seq. Sec. II. cap. X. §. I. seq. Sec. III. cap. VIII. §. I. seq.*

municationem adnumerari, vidimus. (§. CCCL. 1.) Est vero excommunicatio iuxta iuris canonici dogmata: *Censura ecclesiastica, qua christianus a corpore ecclesiae, vel saltem sacramentorum perceptione excluditur.* q) Si ab effectu illam considero, consistit illa: *In denegatione iurium, quae alias membro societatis denegari non solent.* * r)

Quid excommunicatio.

* Talis exclusio & denegatio iam Iudaeis usitata erat, & nata videtur sub captivitate Babylonica. Vid. tract. meus vom Recht des Kirchenbannes C. I. §. 4. seq. Quum vero christiani primaevi morum Iudaicorum strenui sectatores essent, etiam in excommunicatione pristinam consuetudinem retinuerunt. Certe in sacris litteris nullum pro illa praesidium exstat, ut exinde praeceptum ostendi posset, vid. cit. tract. C. II. §. 3. seq. add. *Hist. eccl. Sec. I. cap. XVI.* Iudaicam excommunicationem pro statu illius ecclesiae usitatam quandoque fuisse, non abnuo; vid. *Hist. eccl. cit. l. §. 5. seq.* inde vero pro necessitate illius nullum resultat argumentum. Postea vero per *confoederatam disciplinam* frequentior usus exclusionis esse coepit. Vid. cit. tract. meus C. III. add. *Hist. eccl. Sec. II. cap. X. Sec. III. cap. VIII.* Ex quo autem Principes Christo nomen dederunt, plane cessare debuisset, mutato scil. in totum statu ecclesiae; ast tantum abest, ut hoc factum fuerit, quum potius maiora incrementa acceperit. cit. meus tract. C. IV. conf. *Hist. eccl. Sec. IV. cap. X.*

§. CCCLX.

q) CORVINVS *instit. iur. can. L. IV. tit. 43. §. 1.*

r) vid. tract. meus vom Recht des Kirchenbannes C. I. §. 1. sequ. conf. ABRAH. VON ECKEN *diff. de bannit. & excommun.*

§. CCCLX.

Diuisio.

Diuidunt illam I. in *maiolem*, quando quis *ab ecclesia & omni fidelium congregatione excluditur & eiicitur*; s) & *minorem*, vbi quis *a sacramentorum participatione remouetur*. * t) II. *Maiorem* subdiuidunt in *solemnem*, quae fit adhibitis quibusdam ceremoniis; & *non solemnem*, quae fit vnico etiam verbo: *excommunico*. u) III. Vtramque rursus diuidunt in illam, quae ab *iure*, & eam, quae ab *homine* infertur. x)

* Ante Sec. XIII. cognita non fuit haec excommunicationis diuisio, sed demum cum auriculari confessione, ab Innocentio III. fabricata (P. I. §. DGLXXVII. 5.) inualuit. *Tract. meus cit. C. IV. §. 17. seq.* & in edit. noua §. 45. *seq. add. Hist. eccl. Sec. IV. cap. X. §. I.*

§. CCCLXI.

Axiomata.

Inde notanda axiomata: I. Pronunciatur *excommunicatio* vi iurisdictionis. II. Hinc illa, quae ab homine fertur, desiderat personam qualificatam. III. Quae a iure dictatur, nullam hominis pronuntiationem desiderat. IV. Omnis *excommunicatio* producit varios effectus. V. Potest omnis, ad exemplum sententiae, varie retractari.

§. CCCLXII.

s) c. *pen. & vlt. C. 3. qu. 4.* III. BOEHMER *inr. eccl. antiq. diff. 3.*

t) c. *pen. X. de sent. excom.*

u) c. *IO. X. de iudic. c. I. X. de eo, qui fact. ord. sust.*

x) *cit. tract. meus cap. IV. §. 23. & §. 53. edit. no-*

uac.

§. CCCLXII.

Quum itaque excommunicatio vi iurisdictionis pronuncietur, (§. CCCLXI. 1.) consequens est: 1) vt saltem *subditi* hoc vinculo innodari possint: y) 2) vt tamen huc etiam *Reges & Principes* referendi sint: (§. CCCXXXVII. 4.) 2) 3) vt saltem *Christiani*, non vero infideles; (P. I. §. CLI. *) 4) *viui*, non *mortui*, nisi in tali reatu decesserint, propter quem etiam post obitum excommunicatio irrogari possit, (P. I. §. DCCCXXV. β. seq.) illi subiaceant: 5) vt extra *dioecesim* nullius sit valoris: a) 6) vt & hic *forum delicti* (§. XXVI.) attendi debeat: b) 7) vt saltem illi, qui *deliquerunt*, non alii, nisi in casibus exceptis, (§. CCCXXXVII. β. seq.) ita coerceantur: c) 8) vt, quum poena seu censura sit, saltem pro *delictis perpetratis*, non vero perpetrandis imponi a iudice possit: nec 9) locum habeat in *leuioribus*: d) 10) vt & hic *forma & ordo iudiciarius* obseruari debeat. e)

Quis excommunicacione notari possit?

§. CCCLXIII.

Quumque excommunicatio ab homine lata desideret personam qualificatam, (§. CCCLXI. 2.) consequens est: 1) vt illa, quum poena spiritualis

Quis excommunicacione possit?

y) c. *fin. de constit.* in 6. c. 1. seq. C. 6. qu. 3.

z) *Tract.* meus C. IV. §. 8. seq. & C. VII.

u) *ibid.* C. VIII. §. 1. & in edit. noua §. 2.

b) c. 2. X. de sent. excomm.

e) CORVINVS *cit.* l. Tit. XLIII. §. 15.

d) IDEM *ibid.* §. 18. *Tract.* meus *cit.* cap. 6. §. 7. seq. & in edit. noua cap. V. §. II. seq.

e) CORVINVS *ibid.* §. 19. seq. *Tract.* meus *cit.* l. §. 2. seq. & in edit. noua cap. V. §. 4. seq.

ritualis sit, debeat esse *ecclesiastica*: f) & 2) regulariter *presbyteriali* dignitate ornata: g) 3) ut ille, qui *maio-rem* pronunciat, *iurisdictione* spiritali debeat esse munitus: h) quum 4) *minorem* omnis inferior clericus ferre possit: i) 5) ut *inferior* excommunicare nequeat *superiorem*: k) 6) ut *laicus* nequidem ex episcopi, sed solius *Papae* *delegatione* hoc ius exercere possit: & 7) ut regulariter *extra ecclesiam* constitutus, aut *excommunicatus*, neminem excommunicationi subiicere possit. l)

§. CCCLXIV.

Excommuni-
catio cano-
nis.

Quum deinde illa, quae a iure infertur, nul-
lam hominis pronunciationem requirat, (§. CCC
LXI.3) intelligis: 1) cur haec excommunica-
tio dicatur *latae sententiae*: m) 2) cur hanc in-
currant omnes illi, qui aliquid perpetrant, ob
quod *canon* censurae & poenae loco, *excom-
municationem* posuit: n) 3) cur, ubi postea sen-
tentia iudicis accedat, illa saltem *declaratoria*
dici queat.

§. CCCLXV.

Excommuni-
cationis effe-
ctu.

Quumque porro omnis excommunicatio va-
rios effectus producat, (§. CCCLXI.4.) sequitur:
I) ut

f) c. 5. de sent. excomm. in 6.

g) c. 50. X. de sent. excomm.

h) DICASTILLO de cens. & poen. eccl. disp. I. dub. 6.

i) IDEM *ibid.* n. 118.

k) *Tract. meus cit. l. §. I. seq.*

l) CORVINUS *cit. l. §. 14.*

m) IDEM *ibid. cit. l. §. 7.*

n) *vid. cit. tract. meus cap. V. & in noua edit. cap.
VI.*

1) vt tales potissimum in *maiori* occurrant; quum 2) omnis *communio* cum innodatis hoc vinculo, sub excommunicationis poena sit interdicta: o) 3) vt propterea *nomina* excommunicatorum sint *publicanda*: p) 4) vt tamen ob *utilitatem, legis dispositionem, subiectionem, necessitatem, & ubi ignoratur* excommunicatio, *communio innoxia* sit: q) 5) vt praeterea alios *effectus*, quos *humanos* dicunt; r) alios, 6) quos *spirituales* adpellant, producere debeat. s)

§. CCCLXVI

Quum denique excommunicatio, vti alia sententia, possit retractari, (§. CCCLXI. s.) sciendum est: 1) hoc fieri *retractatione* excommunicantis: t) aut 2) *superioris*, vbi vel ab excommunicationis sententia adpellatum: vel si-

Abolutio ab
excommuni-
catione.

(O)

ne

o) CORVINVS *cit. l. §. 24. Tract. meus cap. V. §. 8. seq. & in edit. noua cap. VI. §. 8. seq.* Conf. Auctor qui sub litteris: P. H. B. T. C. latere voluit in libello, cui titulus: *Traité des excommunications*, vbi iustitiam huius poenae quidem propugnat, sed id negat, quod *vinculum societatis* ciuilis dirimere, aut subditos ab *absequio* absolueri queat.

p) *cit. tract. meus cap. VIII. §. 2. seq. & in edit. noua cap. V. §. 15. seq.*

q) CORVINVS *cit. l. §. 11. tract. meus C. 5. §. 12. seq. & in edit. noua cap. VI. §. 12. seq.*

r) *cit. tract. meus cap. VIII. §. 5. seq. & in noua edit. cap. VIII. §. 7. seq.*

s) *ibid. §. 12. seq. & in noua edit. §. 4. seq. §. 17. seq. §. 19. seq.*

t) *c. I. X. de accusata*

ne adpellationis interpositione ille *iniquitatem* excommunicationis animaduertit: u) 3) *absolutione* ab eo, qui *absoluendi ius* habet, quum etiam hic *casus reservati* occurrant; x) in quibus tamen, si *mortis periculum* excommunicatione immineat, *quilibet sacerdos* absolueret potest: y) 4) *absolutionem* etiam fieri posse *ad cautelam*, puta, ubi quis ipsam excommunicationem impugnare vult, ut sic *exceptionem* obiectam in iudicio deducere possit: z) 5) *absolutionem* etiam inferre, ubi excommunicatus ab illo, cui *ius absoluendi* est, *ad osculum* fuerit admissus. a)

VSVS INTER PROTESTANTES.

§. CCCLXVII.

Communis
protestanti-
um doctrina.

Plerique Protestantium in ea versantur sententia: I. Excommunicationem remotis ab illa abusibus pontificiis, non solum *utile laudandumque* esse *institutum*, sed etiam, II. quod magis est, in *scriptura* expresse *mandatum*. b) III. Potissimum pro *minori* excommunicatione (§. CCCLX. 1.) eatenus pugnant, ut facultatem exclu-

u) c. 40. X. de sentent. Excomm. c. 54. X. de adpell.

x) CORVINVS cit. l. Tit. XLIV. §. 9. 10.

y) c. 5. X. de sent. excomm. c. vn. Extrau. de crim. fals.

z) c. 2. de sent. excomm. in G. TOURNET. de abs. ad cautelam.

a) conf. cit. Tract. meus cap. IX.

b) vid. tract. meus cap. XI. §. 1. seq. add. Reu. Dn. PFAFF. in orig. iur. eccl. ubi iuris diuini esse excommunicationem adstruit, & usum illius, passim commendat.

excludendi a sacramentis, *omnibus ecclesiae ministris* vindicent; c) & IV. sic etiam *Principes* huic exclusioni subiacere contendant; d) & quae sunt alia.

§. CCCLXVIII.

Quae mea sit sententia, iam ex superioribus Nostra sententia. constabit, (§. CCCLVIII.) scilicet: 1) excommunicationem olim constituisse in *exclusionem* a coetu fidelium, adeoque 2) pro ratione status illarum ecclesiarum tanquam *pœnam conuentionalem* obtinuisse: quae 3) *ex confoederata disciplina* profluxerit: 4) quae in apostolica ecclesia obtinuit excommunicatio, ex *iudaica disciplina*, pro ratione eorum temporum, retentam fuisse: 5) *minorem excommunicationem* esse inuentum nouiorum temporum, in statu corruptissimo ecclesiae natum: 6) totam excommunicationis rationem ad nostra tempora non quadrare: saltem, 7) ubi obtinet, *arbitrio magistratus* ad normam reliquarum poenarum subiacere. e)

(O) 2

TIT.

- e) conf. Dn. PFAFF *cit. l. p. 223. seq. add. cit. tract. meus cit. l. §. 8.*
 d) conf. *cit. tract. meus C. VII. §. 12. seq. & in noua edit. §. 15. seq.*
 c) *Tract. meus C. XII. XIII. de S. GERMANIS, de abus. Brach. sec. Tb. 7. conf. Fra PAOLO SARPI, consolazione della mente, nella tranquillità di coscienza causata dal bon modo di vivere nella città di Venetia, nel preteso interdetto di Paulo quinto, qui saniora multo, quam plerique Protestantium, de excommunicationis dogmata proponit.*

TIT. XII.

DE

INTERDICTIS.

§. CCCLXIX.

Connexio.

Quid interd-
dictum?

Spiritualibus poenis etiam adnumeratur *interdictum*, (§. CCCL. 1.) cuius indoles strictim enucleanda venit. Dicitur interdicitum: *Censura ecclesiastica, vi cuius vel certis, personis, vel loco, diuinis officiis, sepultura, sacramentorumque administratione & perceptione interdicitur. * f)*

- * Origine quaerenda in sec. XI. ubi in concilio Lemouicensi Ao. 1034. congregato, OLDERI, CVS Abbas hoc remedium, ad quod iam antea via parata erat, inuenit, quod postea, quum hierarchiae conduceret, magis magisque ex cultum fuit. vid. *Tract. meus, c. X. Promulgauit quidem occasione turbarum, hoc seculo in Sicilia ortarum praesul Liparensis TEDESCHIVS, tractatum & Romae foetum exolusit, sub Tit; De ecclesiastici interd. sent. nec ullum ob metum violanda nec subiector. iudicio expendenda, in quo originem interdicatorum antiquissimam facit; sed nil mutuo. Veri natales hodierni interditi Sec. XI. demum sunt quaerendi. conf. cit. Tract. meus cit. l. §. 1. seq. edit. nouae. Excommunicationes enim integrarum familiarum, Seculo quarto a nonnullis adhibitae, vid. *Hist. eccl. Sec. IV. cap. X. §. 2. & 3.* huc non pertinent.*

§. CCCLXX.

Diuisio.

Diuidunt illud ad normam excommunicationis, cuius etiam species est, I. in interdicitum *iuris* seu

f) c. 16. seq. de sent. excomm. in 6.

seu *canonis, & iudicis*. (§. CCCLX. 3.) II. iudicis interdictum subdividunt in *generale*, vbi integra prouincia aut locus interdicitur; & *speciale*, vbi vna aut altera ecclesia, aut collegium, vel indiuiduum interdicitur.

§. CCCLXXI.

Eadem vere hic, quae modo de excommunicatione obseruauimus, (§. CCCLXI.) occurrunt. Sic paucis reliqua dabo. Canonis itaque interdictum incurrunt: 1) vbi ciuitas ea non studiose obseruat, quae in *electione Pontificis* iniuncta sunt: 2) vbi magistratus *insultus Cardinali* factos non punit: 3) si *vsuras*, 4) & *represalias* contra personas ecclesiasticas permittit: aut 5) *portoria* a clericis exigit, & quae sunt alia: 6) Deinde 6) interdicti rationem nunc in eo consistere, vt a) *poenitentia* aut *eucharistia* saltem morientibus, non vero b) *extrema vnctio*, nisi clerici sint, administretur; c) *missa* clausis ianuis, omisso campanarum sonitu, submissa voce cantetur, sed d) in *solemnioribus* quibusdam *festis*, quantum *liturgiam* concernit, interdictum suspensum sit; e) vt aliter sacra facientes, *puniantur*, & denique f) vt interdictum varia ratione *tolli* possit. i)

Generalis de
interdictis
obseruatio.

§. CCCLXXII.

Rarior inter Pontificios hodie est interdictorum
(O) 3

Vsus inter
Protestantes.

g) vid. cit. *Tract. meus*, C. X. CORVINVS Lib. IV. Tit. 45. §. 5.

b) IDEM cit. loc. §. 18.

i) IDEM cit. loc. §. 19. seq.

rum vsus, *nullus inter Protestantes*. Nam licet illi excommunicationem propugnent, iniquissimum tamen modum puniendi in interdicto agnoscunt.

TIT. XIII.

DE

S V S P E N S I O N E.

§. CCCLXXIII.

Connexio.

Censuris & poenis spiritualibus etiam *suspensionem* accenseri, vidimus, (§. CCCL. 1.) cuius ratio breuiter tradenda. Est vero *suspensio* generaliter voce sumpta: *Interdictio iuris cuiusdam, ad tempus ex iusta causa alicui dictata*. Hic vero denotat: *Censuram ecclesiasticam, vi cuius personae ecclesiasticae exercitium officii aut beneficii, vel utriusque simul, modo definite, modo indefinite interdicitur.* *k)*

Quid suspensio?

§. CCCLXXIV.

Diuisio.

Ad normam excommunicationis & interdicti, (§. CCCLXX. 1.) in suspensionem *iuris* seu *canonis* & *iudicis* diuiditur; *l)* & notanda de his

k) c. 20. X. de verb. sign. c. 11. X. de priv. Gloss. ad Clem. 3. de poen.

l) conf. HEN. CANISEVS in *Summo. iur. can. L. III Tit. 23. §. 6.*

his axiomata. I. Decernenda suspensio a perso- ^{Axiomata}
na qualificata; II. Contra personam ecclesiasti-
cam: III. Ob iustam causam & sub debita for-
ma. IV. Producit ita decreta singulares effe-
ctus.

§. CCCLXXV.

Quum itaque suspensio decernenda sit a perso- ^{Qui eam de-}
na qualificata, (§. CCCLXXIV. 1.) sequitur: 1) ^{cernat?}
vt talis sit *iudex competens ecclesiasticus, m)* &
quidem 2) *ordinaria potestate praeditus: n)*
3) vt huius decretum etiam in *canonis suspen-*
sione necessarium sit, quo sic *declaretur*, tale
quid factum esse, quod poenam iure latam mere-
tur. o)

§. CCCLXXVI.

Quumque decernenda sit contra personam ec- ^{Quibus irro-}
clesiasticam, (§. CCCLXXIV. 2.) sciendum est: ^{getur?}
1) hic intelligi personas ecclesiasticas *proprie*
sic dictas, (P. I. §. CL.) adeoque 2) saltem su-
spendi ab officio aut beneficio posse *clericos*, cu-
iuscunque sint gradus & dignitatis; p) & qui-
dem 3) non solum vt *singuli*, sed & quatenus
collegium constituunt: q) 4) *Episcopum* vero
neutram suspensionem incurrere, nisi de eodem
nominatim mentio facta fuerit. r)

(O) 4 §. CCCLXXVII.

m) c. 8. & 10. X. de indic.

n) c. 11. X. de priv.

o) conf. BARBOSA in diction. usu frequ. dict. 178.

p) conf. ZIEGLER ad Lancel. L. IV. tit. 15. §. 6.

q) c. 4. de elect. in 6.

r) c. 4. de sent. excomm. in 6.

§. CCCLXXVII.

Ob quas causas ?

Quum deinde ferenda sit ob iustam causam & sub debita forma, (§. CCCLXXIV. 3.) notari debet: 1) requiri hic *delictum*, quod *depositionem* non meretur: s) 2) in causis a iure non determinatis rem redire ad discretum iudicis *arbitrium*: t) sed 3) tot iam causas in iure occurrere, ut fere omni *ἀταξίας* vitio, suspensionis poena imminet: u) 4) potissimum in irroganda suspensione iudicem respicere debere α) ad *scandalum*; β) *rebelementem suspicionem*; γ) *vulgatam infamiam*: (§. CCCXLV. α) x) adeoque 5) locum saepius dari suspensioni in sic dictis *excessibus* clericorum: (§. CCCXXVIII. 8.) 6) ubi ob *contumaciam* decernenda est, praecedere debere monitionem: y) non vero, ubi 7) in *vindictam delicti* dicitur: 8) fieri illam debere *in scripto*; & 9) *caussa* expressa: z) 10) posse tamen suspensum quandoque eo effectu *adpellare*, ut interim *reditus* percipiat, licet *officio fungi* nequeat. a)

§. CCCLXXVIII.

s) FARINACIUS *fragm. crim. P. I. lit. G. n. 74.*t) MENOCHIVS *de arb. iud. quaest. L. II. cent. 4. cas. 332.*u) conf. GISB. VOETIVS *polit. eccl. P. III. L. 4. tr. 4. c. 4. §. 2.*α) c. 10. X. *de purg. can.*β) c. 6. D. 32. c. 14. X. *de vit. & bon. cler.*γ) c. 1. *de sent. excomm. in 6.* c. 26. X. *de adpell.*a) MEVIVS P. 1. *dec. 193.*

§. CCCLXXVIII.

Quum tandem singulares producat effectus, *Effecta.*
 (§. CCCLXXIV. 4.) intelligitur: cur 1) huc
abstinentia ab officio, nisi saltem intuitu be-
neficii expressè decreta fuerit, referenda sit: 2)
 cur secum etiã *priuationem emolumentorum*
 & *redituum* ducat, vbi propter *delictum* iam
probatum decreta; alias tunc demum, si ipsa
sententia ad fructuum priuationem directa
 fuerit: 3) cur, quae ob delictum probatum de-
 cernitur, *infamiam* inurat: b) 4) cur, qui su-
 spensione durante officia diuina peragit, *irregu-*
laritatem (P. I. §. CLXXV. sequ.) incurrat,
 a qua saltem *Pontifex* absoluit: c) 5) cur, vbi
 ad tempus facta, *lapso tempore* reuocata repu-
 tetur: d) denique 6) cur, si indefinite facta,
restitutione opus sit.

VSVS INTER PROTESTANTES.

§. CCCLXXIX.

Suspensio est *poenae* genus, adeoque pars iu-
 risdictionis criminalis ecclesiasticae. Quum ve-
 ro *Principi*, non solum suprema inspectio in
 ecclesiam, (P. I. §. LXXXIV. seq.) sed etiã in
 doctores & ministros ecclesiae competat, (P. I.
 §. LXXXIV. seq.) sequitur: 1) vt penes *illum*,
 aut cui alias *iurisdictio ecclesiastica* compe-
 tit, sit ius, suspensionem dictandi: e) 2) vt pro-
 inde *Patroni*, licet domini directi sint, (P. I.

Penes quem
 inter Prote-
 stantes facul-
 tas, suspen-
 sionem decer-
 nendi.

(O) §

§. DCCC

b) conf. STRYK *diff. de susp. ab offic. C. IV.*c) c. 1. & 18. *de sens. excomm. in 6.*d) c. 4. X. *de offic. iud. deleg.*e) conf. CARPZOV *iurispr. consist. L. III. def. 110.*

§. DCCCLXXXIII. 1. seq.) sibi hoc ius vindicare nequeant, nisi 3) illis simul *iurisdictio ecclesiastica* cesserit, aut *consuetudine* id ipsum obtinuerint. f)

Quibus irrogari possit?

§. CCCLXXX.

Exinde facile est intellectu: 4) quod non solum clerici *proprie sic dicti*, seu qui sacris operantur, sed & qui *vulgaria* saltem *ministra* praestant, de reliquo vero *iure clericorum* gaudent, (P. I. §. CLXXXVI. & §. CCIX.) ab illis suspendi possint, qui ecclesiastica iurisdictione pollent: g) quod vero 5) *causas* attinet, (§. CCCLXXVII.) illae quidem exfulant, quae ex peculiari ratione *bierarchie* pontificiae profluunt; de reliquo vero Praxis a iure canonico non recedit: h) idem 6) dicendum quoad effectus, (§. CCCLXXVIII.) dummodo notes, ministrum, *qui duabus ecclesiis* in diuersis territoriis sitis praest, propterea, quod in vna suspensus sit, in altera suspensioni obnoxius reputari nequeat, nisi a domino alterius parochiae suspensio approbata fuerit: (P. I. §. CMXLII. c.) denique 7) eadem circa suspensionis *annullationem* (§. CCCLXXVIII. 5. seq.) obtinent, quandoque tamen, priusquam restitutio plene fiat, *publica deprecatio* ministro iniungi solet. i)

TIT.

f) STRYK *cit. loc. C. II. n. 35. seq.*

g) conf. CARPZOV *cit. loc. L. I. def. 75.*

b) conf. STRYK *cit. loc. c. III. n. 15. seq. n. 43. sequ. n. 50. sequ.*

i) CARPZOV *cit. loc. L. III. def. 107.*

TIT. XIV.

DE REMOTIONE.

§. CCCLXXXI.

AD spirituales poenas tandem *remotio* refer- Connexio.
tur, (§. CCCL. i.) quae reliquis coroni-
dem quasi imponit. Est autem remotio: *Detur-* Quid remo-
batio de dignitate, ordine, gradu, vel eo- tio?
rum priuatio, ex causa a iudice facta.

§. CCCLXXXII.

Diuidunt illam in *verbalem*, quam *deposi-* Diuisio.
tionem dicunt, vbi *dignitatem* amittit; & in
realem, quam *degradationem* adpellant, vbi
ordine, & gradu excidit. * (P. I. §. CCC
LXXXVII.) k)

* Antiquitas ignorauit hanc diuisionem, sicuti
nec adparatus tonsurae, ceremoniarum in or-
dinatione, & vestium clericalium cognitus
fuit. conf. ZIEGLER *de Episc.* L. III. c. 32. §. 5.
add. *Hist. eccl. Sec. I. cap. X. sect. 1.* §. 21. & 22.
sect. 4. §. 42. *Sec. II. cap. V. §. 33. Sec. III. cap. III.*
§. 40. & 51. *seq. Sec. IV. cap. III. §. 81. seq. &*
§. 89. *seq.*

§. CCCLXXXIII.

Notanda hinc axiomata: I. Remotio Axiomata.
omnis fit a iudice competente, obseruata de-
bita forma. II. Decernitur ex iusta causa.
III. Producit, vbi est decreta, pro sua diuersi-
tate varios effectus.

§. CCC

k) LANCELOTTVS *instit. iur. can.* L. I. Tit. 20.
§. 2.

§. CCCLXXXIV.

Quis remotionem decernat, & quomodo?

Quum autem remotio fiat a iudice competente, adhibita debita forma, (§. CCCLXXXIII. 1.) sciendum est: 1) fieri depositionem ab *Episcopo*, & quidem 2) per *sententiam*: l) 3) *Episcoporum* depositionem pertinere ad *sedem Romanam*: * m) 4) *nudam depositionem* nullas peculiare requirere solemnitates; sed 5) *degradationem*, pro diuersitate ordinum, etiam intuitu *solemnium*, sicuti ordinationem, varia requirere. n)

* Olim *Episcoporum* depositio pertinuit ad *Synodum prouincialem*, immo ad *Imperatorem*. MARCA *de conc. sacerdot. & imp.* L. VII. per tot. conf. *Hist. eccl. Sec. III. cap. III. §. 53. & 56. cap. X. §. 2. seq. Sec. IV. cap. V. §. 2. seq. §. 14. seq.*

§. CCCLXXXV.

Quibus ex causis?

Quumque remotio decernatur ex iusta causa, (§. CCCLXXXIII. 2.) notari debet: 1) *depositioni* locum esse in causis a *iure expressis*; o) aut 2) in *delictis* grauioribus: p) 3) *degradationem* iuxta ius nostrum saltem tribus in casibus obtinere; puta, a) in *haeresi*, β) *falso*, ratione *litterarum Pontificis* commisso, γ) *calumnia graui & contumelia*

l) c. I. D. 35.

m) c. 2. X. de transl. Episc.

n) LIMBORCH *hist. inquis.* L. IV. c. 34.

o) c. I. D. 35.

p) ZIEGLER *ad Lancel. cit. loc.* L. I. Tit. 20. §. 2.

tumelia, proprio Episcopo illata: q) licet ex modernis sanctionibus *alia* etiam *crimina* accesserint.

§. CCCLXXXVI.

Quum tandem remotio pro sua diversitate varios producat effectus, (§. CCCLXXXIII. 3.) intelligitur: 1) cur *administratio officii* deposito sit interdicta: 2) cur depositus clericus *missam celebrans*, perpetua excommunicatione plecti soleat: r) 3) cur non adimat *depositio priuilegia fori*: s) 4) cur contra *degradatio omnia priuilegia clericalia* auferat, & 5) *curiae seculari* puniendum degradatum relinquat. t)

§. CCCLXXXVII.

Remotio etiam inter Protestantes, si *delicta* grauitas illam exposcit, praecua accurata causae cognitione, a Consistorio contra clericos, & qui horum iuribus vtuntur, decernitur. u) Diuisio vero inter degradationem & depositionem simplicem, si CARPZOVIO fides habenda, ignoratur. x) Nihilominus tamen *bisfrionici* eiusmodi *ritus*, tunc vbi *supplicium* sustinere debet clericus, alicubi adhibentur. y) Prudentiores hac in re sunt Galli, qui, licet pontificiae religioni ad-

Effecta.
Vnus inter
Protestantes.

q) c. 9. X. de haeret. c. 7. X. de crim. fals. c. 18. CIR. qu. 1.

r) c. 10. D. 50.

s) MENOCHIVS de arb. iud. qu. L. II. cas. 415. n. 3.

t) c. 2. de poen. in 6.

u) CARPZOV cit. loc. L. III. def. 109. seqq.

x) IDEM ibid. def. 117.

y). vid. STRYK ad Brunnen. ius eccl. L. II. c. 19. §. 4.

addicti, degradationem ignorant. 2) Ipsam vero depositionem, auferre *privilegia clericalia*, repudiata doctrina de *charactere indelebili*, per se euidens est.

TIT. XV.

DE

PVRGATIONE CANONICA ET
VVLGARI.

§. CCCLXXXVIII.

Connexio.

Quandoque reus de crimine quidem suspectus est, sed conuinci de illo nequit. Tunc vero absolucndus haud est, sed *canonica purgatione* innocentiam suam probare debet. Est vero purgatio: *Innocentiae, super obiecto crimine, legitime facta ostensio.*

Quid purgatio?

§. CCCLXXXIX.

Diuisio.

Diuidunt illam in *canonicam*, quae a canonicis inuenta & probata est, & *iurisiurandi praestatione* absoluitur; & in *vulgarem*, cuius origines vulgo attribuunt, licet ipse clerus tali purgatione vsus quandoque fuerit, quae variis modis, v. g. *Duello, Eucharistiae sumtione*, aliisque expedita fuit. *

* Hi purgandi modi, iure quodam ecclesiastico inuenti fuerunt, & abhinc se etiam iudiciis ciuilibus insinuarunt. conf. Illustr. BOEHMER *diff. de usu iur. purg. in crim. §. 7. seqq.* FRID. GEISLER *diff. de purgat. vulgar. IO. SCHOTTELIUS de singul. & antiqu. in German. iurib. cap. III. & GERICKE in addit. ad Schottel. cap. V. VI. & VII.*

§. CCCXC.

*) RENAT. CHOPPINVS de sac. polit. Lib. II. tit. 21

§. CCCXC.

Putabant quippe, I. in occultis *iudicium Dei* ^{Generalis de purgationibus observatio.} adhibendum esse, quod in omnibus modis vulgaris purgationis, potissimum vero in illa, quae per *iuramentum fit*, occurrere credebant. Hinc II. haec per excellentiam *canonica* dicta fuit; & III. reiectis etiam purgationibus vulgaribus, peractis a) per *aquam frigidam & calidam*, β) *ferrum candens*, γ) *eucharistiam*, δ) *Duellum*, ε) *crucem*, aliisque modis pluribus, a) retenta fuit. IV. Potissimum canonica purgatio adhibita fuit, ubi *clericus se suspectum* reddiderat. b) V. Addiderunt postea *compurgatores*. c) VI. Denique legibus imperii usus huius purgationis propugnatus fuit. d)

§. CCCXCI.

Observari itaque hodiernum solet, etiam ^{Praxis huius purgationis.} inter Protestantes, adeoque paucis tenendum: I. Iniungit talem *purgationem* per iuramentum

a) conf. MATTHAEI *manud. ad ius can. tit. de purgat. vulgar.* BECMANN & ROTH *diff. de mod. prob. innocent.* SCHMID *de mod. prob. innoc. per euchar.* MADER *de Duello.*

b) vid. GRATIANVS in *Causf. 2. qu. 5. add.* GERICKE *cit. loc. cap. IX.*

c) DV FRESNE *gloss. voc. iuram.*

d) *Rec. Imper. de Ao. 1512. tit. von Gottes läster.*

mentum *iudex*, qui de crimine cognoscit, etiam ex *officio*. II. Iniungitur *suspensione* grauato, & quidem III. tali, de quo praesumi potest, quod *periuurium* non sit commissurus. IV. Adhibentur saepius plura *solemnia*, vt sic metus iuramento incutiatur. e)

e) Illustr. BOEHMER *cit. diss. de usu iuram. purgat. in crim.*

IN-

INDEX I.

OMNIVM TITVLORVM.

LIB. I.

DE CONCEPTV ECCLESIAE, STATV IL- LIVS, IVRISPRVDENTIA ECCLESIASTICA ET PERSONIS ECCLESIASTICIS.

Tit. I. de conceptu ecclesiae vario	Part. I. p. 1.	
Membr. I. de notione ecclesiae iuxta dogmata Pontificiorum		2
II. de vario significato ecclesiae ex traditis Script. S.		8
III. de conceptu ecclesiae iuxta principia Protestantium		14
IV. de conceptu ecclesiae se- cundum pacta conuenta & LL. Imp. German.		21
Tit. II. de necessitate LL. Ecclesiasticarum, siue pro republica venditetur ecclesia, siue collegium quoddam constituat		44
III. de fine LL. Ecclesiasticarum		49
IV. de iure & potestate ferendi LL. eccle- siasticas		56
Membr. I. iuxta dogmata Pontificio- rum		56
II. -- principia Protestan- tium		60
III. -- statum Germaniae		74
V. de legibus ecclesiasticis		82
(P)	Tit. V.	

INDEX I.

Tit. V. Membr. I. de legibus, quae in vniuersa ecclesia catholica obtinent.	Part. I. p. 83.
II. de legibus ecclesiasticis inter Romano-Catholicos in Germania	95
III. de legibus Protestantium ecclesiis propriis	98
IV. de legibus ecclesiasticis in Germania inter adprobatas religiones communibus	104
VI. de Iure personarum	118
VII. - Clericis in vniuersum	125
VIII. - Tonsura Clericorum	140
IX. - Clericis minorum ordinum	144
X. - Ordinibus sacris	148
XI. - Subdiaconis & Diaconis	152
XII. - Presbyteris	159
XIII. - Episcopis	166
XIV. - Metropolitibus, Archi-Episcopis, Primatibus, Patriarchis	181
XV. - Romano Pontifice	192
XVI. - Cardinalibus	197
XVII. - Episcoporum & Praelatorum promotione per electionem	200
XVIII. - Episcoporum promotione per postulationem	210
XIX. - Confirmatione	215
XX. - Consecratione	221
XXI. - Pallio	225
XXII. - Ereptione Episcopatum	228
	Tit.

INDEX I.

Tit.	XXIII.	de Translatione	Part. I. p. 234
	XXIV.	- Renunciacione	239
	XXV.	- Depositione & Degradatione	245
	XXVI.	- Sede vacante & impedita	246
	XXVII.	- Episcopis nomine talibus	253
	XXVIII.	- Coadiutoribus	256
	XXIX.	- Archidiaconis	260
	XXX.	- Archipresbytero	265
	XXXI.	- Chor-Episcopis	269
	XXXII.	- Vicarius generalibus Episcoporum	272
	XXXIII.	- Legatis	277
	XXXIV.	- Curatis seu Parochis	282
	XXXV.	- Canonicis	289
	XXXVI.	- Monachis	303
	XXXVII.	- Eremitis	318
	XXXVIII.	- Religiosis Virginibus seu Monialibus	319
	XXXIX.	- Sacris ordinibus equestribus	324
	XL.	- Maioritate & Obedientia	330
	XLI.	- Ordinatione	335
	XLII.	- Vita & Honestate Clericorum	344
	XLIII.	- Visitationibus	349
	XLIV.	- Vniuersitatibus	357
	XLV.	- Priuilegiis Clericorum	362
	XLVI.	- Iuribus Parochianorum	367

LIB. II.

DE REBUS ECCLESIASTICIS, SPIRITUALIBUS, TEMPORALIBUS, CORPORALIBUS ET INCORPORALIBUS.

Tit.	I.	de Rerum diuisione	373
	II.	de Liturgia & officio sacro	377
		(P) 2	Tit.

INDEX I.

Tit.	III. de Sacramentis	Part. I. p. 389
	IV. - Baptismo	394
	V. - Confirmatione	404
	VI. - Eucharistia	408
	VII. - Missa	420
	VIII. - Poenitentia & Remissione	426
	IX. - Indulgentiis	440
	X. - Extrema Vnctione	444
	XI. - Ordine	446
	XII. - Matrimonio	448
	XIII. - Sponsalibus	449
	XIV. - Nuptiis	461
	XV. - Diuortiiis	495
	XVI. - Secundis Nuptiis	506
	XVII. - Rebus sacris, sanctis & religiosis	508
	XVIII. - Ecclesiis aedificandis & consecrandis	510
	XIX. - Vasis sacris, reliquiis, altaribus, affisque ad sacra pertinentibus	522
	XX. - Religiosis domibus	530
	XXI. - Sepulturis	535
	XXII. - Bonis ecclesiasticis in vniuersum	543
	XXIII. - Decimis, Primitiis & Oblationibus	549
	XXIV. - Beneficiis in vniuersum	558
	XXV. - Collatione beneficiorum	563
	XXVI. - Iure Patronatus	566
	XXVII. - Institutionibus	576
	XXVIII. - Qualitatibus ad beneficia necessariis	580
	XXIX. - Resignationibus & Deuolutionibus	582
		Tit.

INDEX I.

Tit.	XXX. de Prouisionibus	Part.I.p.583
	XXXI. - Oneribus beneficiorum	589
	XXXII. - Pensionibus	595
	XXXIII. - Beneficiorum pluralitate	597
	XXXIV. - Commendis	599
	XXXV. - Ecclesiarum & Beneficiorum unione	601
	XXXVI. - Contractibus Ecclesiarum	607
	XXXVII. - Precariis	617
	XXXVIII. - Feudis Ecclesiasticis	619
	XXXIX. - Peculia Clericorum & Succes- sione in relictā ab aliis	633
	XL. - Testamentis	638

LIB. III.

DE VNIVERSA TRITVRA FORENSI,

Tit.	I. de Origine iurisdictionis ecclesiasticae & Conciliis	Part.II.p.I.
	II. - Iudiciis	7
	III. - Citationē	17
	IV. - Pactis & Transactionibus	21
	V. - Arbitris	25
	VI. - Postulando	29
	VII. - Procuratoribus	32
	VIII. - Oblatione libelli	36
	IX. - Mutuis petitionibus	39
	X. - Litis contestatione	40
	XI. - Iuramento Calumniae	43
	XII. - Dilationibus	45
	XIII. - Feriis	47
	XIV. - Ordine cognitionum	50
	XV. - Plus petitionibus	52
	XVI. - Causa possessionis & proprietatis	53

(P) 3

Tit.

INDEX I.

Tit.	XVII. de Restitutione spoliatorum	Part. II. p.	56
	XVIII. - Contumacia		58
	XIX. - Missione in possessionem		61
	XX. Vt lite pendente nihil innouetur		63
	XXI. de Sequestratione possessionis & fructuum		65
	XXII. - Confessis		67
	XXIII. - Probationibus & praesumptionibus		69
	XXIV. - Testibus & Attestationibus		74
	XXV. - Fide instrumentorum		80
	XXVI. - Iureiurando		84
	XXVII. - Exceptionibus & Replicationibus		91
	XXVIII. - Praescriptionibus		95
	XXIX. - Sententia & Re iudicata		99
	XXX. - Appellationibus		104
	XXXI. - Supplicatione & Reuisione		114
	XXXII. - Restitutione in integrum		117
	XXXIII. - Recusationibus		120
	XXXIV. - Relationibus		122
	XXXV. - Confirmatione utili vel inutili		125
	XXXVI. - Iudiciis extraordinariis		125

LIB. IV.

DE DELICTIS, PROCESSU CRIMINALI ET POENIS.

Tit.	I. de Delictis in genere		127
	II. - Simonia		129
	III. - Infidelitate		137
	IV. - Haereticis		141
	V. - Apostasia		155
	VI. - Delictis variis, poenis ecclesiasticis luendis		158
	VII. - Delictis quibusdam clericis propriis		164
	VIII. - Quibus modis de crimine agatur		167
	IX. - Poenis		177
	X. - Poenitentia		180
	XI. - Excommunicatione		182
	XII. - Interdictis		190
	XIII. - Suspensione		192
	XIV. - Remotione		197
	XV. - Purgatione canonica & vulgari.		200

INDEX II.

INDEX II.

RERVM ET VERBORVM.

Numerus Romanus denotat Partem, Barbarus Paragraphum, Praef. Dissertationem Prooemialem.

A.

Abbates

sunt varii generis I, 505. 5. plura eum capitulo agere debent 505. 4. infulati primam conferre possunt tonsuram 194. * aliaque peragere 505. *** 790. * sunt vel mediati vel immediati 505. ** laici 504. ** euangelici 507. catholici in terris protestantium 507.*

Abbatissae

sunt vel mediatae vel immediatae I, 519. 521. possunt inter Protestantes nubere 521.

Abbreviatoris

officium in quo consistat I, 109. ***

Absolutio

ab excommunicatione II, 366. ad cautelam 366.4.

Abstinentia

a certis cibis I, 807. * a coitu 210 *

Academiarum

nomen I, 578. * descriptio 579. regiminis forma 581. seq.

Academicarum dignitatum.

collatio I, 583.

Accusationis

natura II, 333. index competens 335. an laicus? 335. * subiectum actiuum 336. passiuum 337. processus in dolens 338. probatio 339. effectus 340.

Accusatoris

qualitates II, 336.

Acoluthorum

munus & constitutio I, 206.

(P) 4

Actio

INDEX II.

Actio

indicati II, 217. de perjurio 189. de spolio I, 774.

Actor

quis? II, 11. quomodo intentionem suam proponat 71.

Adfinitatis

circumscriptio I, 740. causa 745. graduum computatio 745. 31. diuisio 744 **genera, quorum secundi & tertii prohibitionem sustulit Innocentius III. 745. ***

Adiuncti

v. Substituti.

Admissionis

postulatorum ratio I, 317.

Adoptio.

quatenus nuptiis impedimento sit I, 746.

Adpellatio

Illius definitio II, 218. diuisio 219. fauor 219. * effectus 230. renunciatio 230. ζ
a quo 221. ad quem 223. & in quibus causis fiat 222
quomodo interponat 224. introducatur 226. iustificetur 229

Adulterium

an poenā ecclesiastica expiandum sit II, 322. quatenus nuptiis sit impedimento? I, 736. 7.

Aduocatorum

admissio in quibusdam causis reprobatur II, 57. munus est honorificum 58

Agapetarum

consortium I, 562. *

Agenda

quid denotet? I, 620. *

Altarium

descriptio I, 801. origo 801. * consecratio 799

Altaristae

qui sint? I, 235. *

Anna-

INDEX II.

Annatae

cui competant, quando ortae & quotuplices sint? I, 918.
an earum denegatio crimen sit? II, 325.

Annus claustralis

cur introductus? I, 473 *

Annus decretorius

quis dicatur? I, 99. quis sit ex capite amnestiae 99 * ex
capite grauaminum 99 ** quo modo vnus ab altero diffe-
rat? 100

in causis Germanorum religiosis probe attendendus est I,
44. potest tamen negligi, vbi status haud mutatur 45 *

Annus deseruitus

I, 370. 5. 587. 4. 590. 14

Annus gratiae

I, 370. 5. 587. 4. 590. 14

Annus iustus

seruandus est I, 780. 781. 5

Annus nouitiatus

cur introductus? I, 479 *

Annus probationis

I, 501.

Anselmi

Collectio canonum, Praef. §. XV.

Antonius

primus ~~anonymus~~ inter deserta excoluit I, 488

Apoerisarios

in aula Imp. iam olim aluit Episcopus Ro. I, 282 *

Apostasiae

descriptio II, 315. diuisio 316. poenae 318. Vfus inter
Protestantes 319

Apostasia studiorum

inter anilia figmenta pertinet II, 319. 6.

Apostata

quis & quotuplex II, 315 * dicitur etiam veterum viola-
tor I, 506. 4

(P) §

Apostoli

INDEX II.

Apostoli

non tulerunt leges Praef. §. V. aut canones, §. VI. * quid circa ordinem determinauerint? VII. seq. an fuerint episcopi nomine tales, I, 403 *

Apostoli siue libelli dimissorii

quid sint & quo petantur modo II, 225

Apostolicae constitutiones

sunt supposititiae. Praef. §. VI. *

Apostolicae traditiones

constituunt legem ecclesiasticam vniuersalem I, 103

Aqua

cum vino miscetur in sacra coena I, 657. 3. & **

Arbitri

qui sint? II, 45. & quotuplices? 46

qui II, 48. a quibus 49. quomodo 49. 2. & in quibus causis eligantur? 50.

In quo consistat II, 51. & quomodo finiatur eorum officium? 53.

An standum sit eorum sententiae? 52

Archidiaconalia iudicia

cesserunt plerumque canonicis I, 424. II

Archidiaconorum

iurium praetextus & fata I, 420 * 423 * 424 * descriptio 421. officium consistit in inspectione I, 423. & directione 424. num hodie in dignitate? ib. **

Differentia a Diaconis inter Protestantes in solo nomine consistit I, 425

Archiepiscopus

quis diuerso tempore dictus fuerit? I, 268. 271 * status Archiepiscoporum Germaniae, I, 280. *

Archipresbyter

quis fit? I, 427. & quotuplex? 428. quatenus sit Vicarius Episcopi 430. officium vrbani, 431. ruralis 432. an cum pastoribus nostris primariis sit comparandus 433

Archipresbyteri ruralis

officium & potestas in quo consistat I, 432

Ar

INDEX II.

Archipresbyteri urbani
officium & potestas in quo consistat I, 431

Armorum venditio
infidelibus facta delictum est II, 325

Articulis
includendum est thema probandum II, 163. 5

Articuli Smalcaldici
sunt Liber symbolicus inter Evangelicos I, 116. 4. & 5

Ασκησις
in quo constiterit I, 488

Attemptatum
quando committat iudex inferior II, 230

Audientia Episcopalis
Præf. §. XII.

Auditores Rotæ Ro.
qui & quot sint? I, 109 * quomodo introducantur? eod.

Augustana Confessio
& illius Apologia sunt libri symbolici Evangelicorum
I, 116. 2. 3. ** ***

Augustinus
peculiarem regulam clero an præscripserit? I, 476 *

Azymorum
in sacra coena usus necessitatem I, 657. impugnavit Dal-
laeus 657 *

B.

Balistarum
usus prohibitus II, 321. 6

Banna nuptialia
v. Proclamatio.

Baptismi
descriptio I, 636. forma & solemnitas 640. minister 641.
effectus 642

reiteratio delictum est 635. 7. 642. 3. & *

Baptisteria
quando fiat extracta I, 640 *****

Bapti-

INDEX II.

Baptizandi

quinam sint? I, 638

Beatificatio

quid? & a quibus pronuncietur? I, 805. 6. quid operetur? ib. *

Bedstob

vid. Krumstob.

Belgica Confessio

est liber Reformatorem symbolicus I, 117. 4. 118. I

Benedictionis sacerdotalis

natales & necessitas I, 738. * apud Protestantes 752. 9

Benedictus

an 3. votorum auctor sit? I, 491

Beneficiorum

natura I, 857. diuisiones 858. origo 857 * Synonyma 858 * indoles 860. maioritas 861

Beneficiorum collatio

v. Collat. benef.

Beneficiorum collator

ordinarius quis sit? I, 869

Beneficiorum erectio

variis fit modis I, 862. semper tamen auctoritate superioris 863. & apud Protestantes principis 864

Beneficiorum maiorum

criteria I, 861. 4

Beneficiorum onera

inter Pontificios I, 913. seqq. inter Protestantes 921

Beneficiorum permutatio

requirit auctoritatem collatoris I, 375

Beneficiorum pluralitas

prohibita I, 860. nisi apud Pontificios accedat dispensatio 929. quae tamen nobis incognita 930

Beneficiorum vacantium

descriptio I, 870. 2. quae in Curia Ro. vacantia dicantur? 609

Biblia

quare & quatenus faciant legem ecclesiasticam I, 102. communem in Germania 123

Biga-

INDEX II.

Bigamus

irregularis est I, 179. 8.

Bonorum ecclesiasticorum

natura I, 832. origo * dominium 834

administratio apud Pontificios 835. Protestantes 841

immunitates apud Pontificios 838. Protestantes 841

Bonorum ecclesiasticorum alienatio.

quando prohibita ? I, 836. quando permessa 837

quid circa eam iuris in terris Protestantium 840. occurrit

in infeudatione. 969. sed solemnia sunt remissa ib. *** in-

feudatio de illis quandoque libera & necessaria. ib. † & ††

Brandenburgicae Confessiones

ad particularia Reformatorem symbola pertinent I, 117

Brevia

quomodo differant a Bullis I, 105 **

Bulla

quid & quomodo differat a Breuibus ? I, 105 **

Bullarii

editio nouissima quae ? I, 105 **

Burchardi

collectio canonum. Praef. §. XV.

Bush, Edge.

I, 807.

C.

Caelibatus

clericorum origo I, 210 * lex 213. quam euangelici sta-

tim a reformationis tempore non obseruarunt 216 *

poenae natales I, 736 * Vfus inter Protestantes 752. 6

Caelibes

regulariter ad ordines sacros sunt admouendi I, 213. 1

Calendarii

curam gerant principes nostri I, 621. 11

Calicis eucharistici

fata I, 639 **

Calumniatores

falsariis annumerandi sunt II, 324.

Cam.

INDEX II.

Campanarum

baptismus I, 611 ** consecratio 799
pulsus ad ecclesiam vocat populum 611 **

Cancellaria Pontificis

quas causas tractet, quasque obseruet regulas I, 109 ***

Canon.

Canonum nomen I, 470. apostolicorum suppositio. Praef.
§. VI. * conciliorum collectiones §. XIII.

Canoniae

dicuntur beneficia I, 858 *

Canonicatus

dicuntur beneficia I, 858 *

Canonicorum

nominis fata I, 470. seqq.

viuendi ratio, ex formula Chrodogangi I, 471. deserta
disciplina veteri 475. & vbi abierint in monasteria 473
classes I, 871. §. collegium 485. dignitas 483. officia
tam communia quam propria 481. stipendia 482. su-
periores 484

status & iura inter Protestantes 486

Canonicorum regularium

natales I, 475. descriptio 476. status perfectior 480

Canonicorum secularium

natales I, 475. descriptio 477. status clericalis 479

Canonissarum

status & iura I, 520.

Canonizatio

quid sit? I, 804. quibusque fiat ritibus? 805

Cantus latinus

vbi introductus est, laici horas precatorias, solennes de-
seruerant I, 481

Capellarum

iura ex oratoriis fluunt I, 787 ***

Capitulares

a Canonicis differunt hodie I, 480 * 481. 7

Capi-

INDEX II.

Capitulationum

descriptio I, 331. contenta 332. vsus inter Protestantes 336

Capituli

descriptio I, 389. varii significatus 485 *

ecclesiae cathedralis potestas; Episcopo viuo I, 331. 485.

** sede vacante 391. seq. sede in totum impedita 395. seqq.

quod ad iura ordinis 398. iurisdictionis 399. L. Dioecē-

fanae 399. 4. dignitatis 399 5. quae aliter se habent sede

secundum quid impedita 400

ecclesiae collegiatae potestas Decano sublato I, 401

ecclesiarum in Episcopatibus secularisatis iura 402

Cardinalium

descriptio I, 288. dignitas 290. 5. electio 290. 1. 2. 291. 2.

nominis ratio & natales 288. * numerus 291. 1. potestas

290. 3. 291. 5.

Carthaginensis ecclesia.

perpetuum in Africa gessit Primatum. I, 269. *

Carthusiani

propriis vtuntur constitutionibus I, 502. 3

Castitatis votum

quatenus nuptiis impedimento sit I, 736. 5

Catechetarum

constitutio laudanda est I, 187. *

Catechismus

Lutheri est liber symbolicus inter Euangelicos I, 116. & *

Palatinus siue Heidelbergensis inter Reformatos I, 118

Romanus inter Pontificios I, 113. & ***

Catechumeni

qui dicantur? I, 638. 5

Cathedraticum

debetur episcopo I, 914

Causae

quo ordine sint tractandae praecudiciales & incidentes

principalem contingentes II, 101 non contingentes ci-

uiles 102. criminales 103

Causae summariae

quae dicantur II, 264

Cen-

INDEX II.

Censura ecclesiastica
quid & quomodo a poena differat II, 356

Censura librorum
ad quem spectet II, 313

Census
est annua pensio in varium finem praestita I, 914. debetur & ordinarius 914. & extraordinarius episcopo 919. alius patrono 920

Charitativum
debetur episcopo I, 916

Chor - Episcopi
veri ab initio fuerunt Episcopi I, 434. sed varia perpeffi fata * facti sunt Episcoporum ciuitatensium Vicarii 435. & denique plane desierunt 436

Christus
non tulit leges. Praef. §. IV. obseruauit ritus iudaicos. *ib.* nullam instituit hierarchiam *ib.*

Christianismi
finis, licet spiritualis sit I, 59 * tamen non excludit paedagogiam 60

Christianorum
distinctio in clericos & laicos monstrosa est I, 25. 4

Chrodogangus
monasticam disciplinam inter canonicos introduxit 471. * fauente Carolo M. **

Circuitores
qui I, 437

Citatio
quomodo describatur? II, 32. diuidatur? 33. a quo 35 & quomodo decernatur? 36. ad quos dirigatur? 37. quid efficiat? 38. quae litis pendentiam inducat? 134

Citatis
deliberatoria dilatio indulgenda est II, 91

Clauium
potestas diuersimode accipitur I, 398 *

Clau.

INDEX II.

Clausa tempora

quae sint ex dispositione I. Can. I, 737. 8. Conc. Trid. 737. *
Quid circa ea iustum sit in terris Protestantium I, 752. 7

Clementinae

Praef. §. XVIII.

Clericatus

differt ab ordine I, 201
ad eum alii plane non, alii non nisi dispensatione impe-
trata admittuntur I, 179. 180.
Qua ratione adoptio fiat apud Pontificios 173. apud Eu-
angelicos 190

Clerici

definiuntur I, 153. dicuntur fors domini 156. constitu-
ti sunt in dignitate 157. constituunt ecclesiam 158. sunt
vel in sacerdotio vel in ministerio 166. ascendunt per in-
terstitia 174. adsumuntur cum scrutinio 178
Officium priuatum recitare 612. 3. sancte & honeste vi-
uere 562. adeoque habitu decoro 564. speciatim nigro
vpi * & a cohabitatione cum mulieribus 562 * atque
negotiatione personali 563. licet non reali abstinere
debent 563. *
Gaudent singularibus iuribus quod ad personam 587
quod ad res. 588. etiam inter Protestantes 590
An & quatenus testamentum condant 958
An & quatenus iis olim successum fuerit 954. * & succe-
datur hodie in peculio 956. in patrimonialibus 957

Clericorum graduum

differentia apud Pontif. I, 172. apud Euangelicos 189

Clericorum subordinatio

inter Pontificios I, 171. inter Protestantes 188

Clericus non canonicus

quis fuerit I, 470. *

Closter Jahr

I, 479. *

Coadiutoriae

natales & fata I, 409 *

(Q)

Coad-

INDEX II

Coadiutoris

antiqui I, 410. & hodierni descriptio 411

Coadiutoris irregularis

constitutio fit ad successionem I, 413. ab illis, ad quos electio vel postulatio iure pertinet 414

An hoc etiam in Protestantium beneficiis immediatis 416. mediatisque obtineat 417

Coadiutoris regularis

constitutio an adhuc apud Pontificios I, 418. & Protestantes in usu sit 219

Codex canonum

ecclesiae vniuersae. Praef. §. XII. Orientalis §. XIV.

Coemeterium

quid sit? ex principiis pontificiorum I, 821. genuinis 829. quomodo erigatur? 823. quid circa illud iustum sit? 830

Cognatio carnalis

quae? I, 740. an & quatenus ratione consanguinitatis 753 & adfinitatis attendatur 754

Cognatio legalis

quae? I, 740. quousque nuptiis impedimento fit apud Pontificios 746. Protestantes 755

Cognatio spiritualis

quae? I, 739. an sola ecclesiae auctoritate introducta sit? 739 * an dirimat matrimonium contractum 739 §

Cognitionum ordo

describitur II, 99

Cohabitatio

clericorum & mulierum I, 562 *

Coitionum

christianarum origo I, 354

Collatio beneficiorum

quae fit? I, 866. & quadruplex? 867

quando 870. & quomodo fieri debeat ordinaria 871. extraordinaria 908

quando fieri possit a curia Romana 906

Col

INDEX II.

- Collator beneficiorum**
ordinarius est Episcopus, I, 869
- Collegium**
quid? I, 50. & quibus gaudeat iuribus 51
- Collegium publicum & priuatum**
vnde dicantur I, 581. ***
- Collusio**
poena ecclesiastica digna censetur II, 324
- ad Comitia**
recurritur in causis religionem concernentibus I, 28 *
- Commenda**
quid fuerit olim? I, 932. quid sit hodie? 933
quoruplex? 934. seq.
- Quis vsus commendarum inter Protestantes 936**
- Commendaturae**
quaedam observationes de illis I, 863 *
- Commodati**
singularia intuitu rerum ecclesiasticarum I, 954
- Communio ecclesiasticae**
denegatio I, 825. ** pristinum signum 825 *
- Communio sub vna**
quando inualuerit I, 653 **
- Compromissum**
quid sit? I, 301. qua ratione iniri debeat 309
- Compulsoriales**
litterae quae sint? II, 228
- Compurgatores**
in purgatione adhiberi soliti II, 390. 5
- Computationis**
graduum regulae I, 743. earumque origo 743 *
- Conciliorum**
collectiones Praef. §. XXVI, I, 104 *
- Epitomatores. Praef. §. XXVII.**
- sanctiones quando vniuersalem, quando particularem faciunt legem I, 104. III**

INDEX II.

studium prodest legum ecclesiasticarum studioso I, 104 *

Concilium Oecumenicum

facit legem in Germania communem I, 125

Conclusa

Corporis Catholici I, 114. Evangelici 121

Concordata nationis Germanicae

an & quatenus legem communem faciant in Germania I, 129

Conductio

v. Locatio.

Confessio

Augustana, Belgica, Brandenburgica, Gallicana, Helvetica, Tetrapolitana v. A. B. B. G. H. T.

Confessio extrajudicialis

cur effectu destituatur, causa deest II, 144 *

Confessio iudicialis

quid sit? II, 141. & quomodo diuidatur? 142

quatenus auctorem suum oneret? 144. quosque producat effectus? 145

Confessio paschalis

coram proprio sacerdote fieri debet I, 656 **

Confessionis priuatae

inter Protestantes ratio I, 681. descriptio 682. necessitas 684. minister 685. sigillum 686. huiusque gentina ratio 686 *

Confirmatio actuum quorundam

quid sit? II, 256. & quotuplex? 257

Fit vel a principe vel a iudice 259. vel cum vel sine causae cognitione 260. & sic non eisdem semper producit effectus 261

Confirmatio baptizatorum

olim fuit accessorium baptismi I, 643. * hodie est sacramentum 644. necessarium 646. solemniter administrandum 647. quod tamen Protestantes negant 648. sq.

Confirmatio Praelatorum

hodie spectat ad Pontificem I, 325. * potissimum Praelatorum Germaniae. 328. * sed ab illius legatis a latere in Germania peragi potest 456 *

quid

INDEX II.

quid sit? 326. qualem cognitionem causae requirat? 329.
intra quod tempus petenda sit? 328. quid efficiat? 330.
episcopis Germaniae denegari nequit. ib. *

Apud Evangelicos cessat, ubi Praelati sunt immediati 333.
non vero, ubi sunt mediati 334

Coniugale debitum

quandoque exigi nequit I, 748

Coniugium

quando dissolui possit? I, 765

Consanguinitas

quid? I, 740. quousque se extendat? 744. 21

Conscientia

omne respuit imperium II, 329

Consecratio ecclesiarum

quid? I, 789. cur, quando, a quo 790. & quem in finem
suscipiatur 791

Consecratio Episcoporum

quid sit? I, 338. an possit negligi? 341. quid operetur?
340. 344. 5. a quo facta sit olim? 342. cuius auctori-
tate 342. * & quibus solemnibus fiat hodie? 343. seq.
Cessat inter Protestantes 345

Consistoriorum

origo & potestas II, 5. quae Evangelici in terris catholico-
rum habent, immutabilitas I, 97. 4. & iura 97 ***

Constitutiones apostolicae

sunt supposititiae. Praef. §. VI. *

Constitutiones Pontificum

faciunt suo modo legem vniuersalem I, 105. & * conti-
nentur in Bullario M. 105 **

Consuetudo

describitur I, 134. est facti 136

quatenus inoleseat? I, 137. quae rationi sit aduersa? 137. 2.
quid efficiat? 138

Contumaciæ

descriptio II, 119. diuisio 120. poena 123. purgatio 124

Contumax

quis? II, 122

(Q) 3

Con-

INDEX II.

Conuentuales

apud Euangelicos nullis adstringuntur votis I, 507

Conuentus

monasteriorum, quorum Praelati immediate imperio sub-
sunt, iisdem iuribus gaudent ac capitula ecclesiarum ca-
thedralium. I, 401. * 505 *

Conuersatio clericorum

eum mulieribus suspecta est I, 562 *

Conuerti

quis dicatur? I, 480. 488 *

Corporale

quid? I, 643. 5

Cresconii

breuiarium canonum. Praef. §. XIII.

Crimina

clericorum II, 328. seq. ecclesiastica II, 267. 7

quomodo de iis agatur 332

Criminosus

testis esse nequit II, 160. 2

Cultus diuini

externi ratio I, 619

Cumulatio

possessorii & petitorii quousque fieri possit? II, 210.

Curatus

quis? I, 459. quibus olim vocatus sit nominibus 459 *

in Curia Ro.

quae vacant beneficia? I, 906

D.

Dataria

quid? I, 109. **

Decanissa

praest. Canonissis I, 520. 5

Decanus

idem est ac Archipresbyter I, 432 *

inter Protestantes vices Superintendentis peragit 433

De-

INDEX II.

Decanus canonicorum

in hos inspicit I, 484. ** & ex gremio capituli eligitur 484. 3

Decimarum

quae rebus mixtis annumerantur I, 842. definitio 843.

fata 843. * variae diuisiones 844

possessio 846. & praescriptio negatur laicis 848

solutio est onus beneficii 914

exemptionis priuilegia sunt strictissimae interpretationis 847. 6

Vfus inter Protestantes & in Germania 854

Decimarum personalium

solutio ubi & quomodo fiat I, 847. I. & II. incognitae tales decimae in Germania I, 854. *

Decimarum secularium

possessio laicis non denegatur I, 849

Decreta eligibilitatis

indulget Pontifex I, 317. 3

Decretalium

libri V. quando compilati. Praef. §. XVII. liber VI. compilatus est a Bonifacio VIII. §. XVIII. liber VII. priuata auctoritate §. XIX.

auctoritas in Germania. Praef. §. XXI.

Decreti

auctoritas in Germania. Praef. §. XX.

Degradatio

quid? I, 387.

Delatio iurisiurandi

v. iusiurandum.

Delegati

iudicis ordinarii, an subdelegandi facultate gaudeant II, 15. pontificis, quando inualuerint II, 16. * in dignitate debent esse constituti 16

quinam 19. & quomodo delegentur 17. quatenus cogi possint 18. in quo eorum consistat potestas 20. & quando cesset officium 21

Delictum

quid? II, 266. quod duplex 267 (Q) 4 quod-

INDEX II.

quoduis olim Episcopi sub suam vocarunt censuram 267.1.
Diuisionem delictorum in secularia & ecclesiastica Prote-
stantes quoque probant 269

Denuntiatio

II, 345*

Deportus

ius cui competat I, 917

Depositio Episcoporum

v. Episc.

Depositum

in iure canonico singularia desuper occurrunt. I, 955.

Deuolutio

quid? I, 307. quando obtineat 309. quid alias significet? 901

Deus

qua ratione colendus sit? I, 617

Diaconorum

origo I, 217. * descriptio 223. ordinatio 226. status &
officium 225. 226 *

officium inter Protestantes alicubi in cura pauperum 227.
plerumque in ministerio verbi consistit 228

Dignitas

quid? I, 861. 2. num hodie Archidiaconi in dignitate?
424. ** num Archipresbyteri? 431 *

Dignitatum Academ.

collatio I, 583

Dilatio

quae? II, 88. quotuplex? 89

deliberatoria cuiuslibet citato indulgenda 91. sed vt plu-
rimum arbitraria est 92

Dilatoria Exceptio.

v. Exceptio.

Dimissoriales literas

accipit transferendus I, 370. I

Dioecetano

ius circa sacra apud Pontificios competit I, 96

Dioecesium

natales I, 359. descriptio 360

Diony-

INDEX II.

Dionysii

collectio canonum. Praef. §. XIII.

Dismembratio

ecclesiarum quid? I, 947. differt a diuisione ib. *

circa Disparagia

quid iustum sit apud Pontificios I, 748. 6. apud Protestantes 757.

Dispensatio

circa gradus prohibitos quid? I, 747. 39. quando 747. β)
& quomodo fieri soleat 747 γ) quos producat effectus 747 δ)

Distributiones quotidianae

quibus obuenerint I, 482. 2

Diuortii

definitio I, 760. diuisio 761. huiusque Auctor * iudex 763
quoad thorum 764. quoad vinculum causae 765.
ex mente protestantium definitio 768. causae 766. * 771.
seq. iudex 774. effectus 775.

Doctorum in Academiis

priuilegia I, 582. denominationes. ib. *

Doctorum in Ecclesia

descriptio I, 162. necessitas 163.

Doctrina publica

a principe petest determinari I, 85. 7. non vero ad determinatam dirigere conceptus ciuium 23. 3.

Doctrina purior

gladio & armis haud est propaganda I, 23.

Dom. Herrn

qui sint? I, 480. *

Dom. Herrn-Höfe

quando extractae sint I, 482. 7.

Dominii litis

effecta II, 67.

Domus religiosae

describuntur I, 811. varii sunt generis 812. subsunt Episcopo

INDEX II.

scopo 814. nisi sint laicales 815. aut speciali priuilegio exemptae 816.

apud Protestantes principis auctoritate exstruuntur 817. qui quoque earum conseruationem curat 819.

Dordracenae synodi

canones & decreta ad symbola Reformatorum generalia pertinent I, 118. 3.

Dotales

I, 590. 5.

Duella

cur delictis annumerentur II, 321.

Duplicatio

quid? II, 200.

E

Ecclesia

varia in sacris significat litteris I, 8.

Ecclesia

ex mente Romanensium

est respublica I, 2. sub Episcopo Oecumenico ita viuens 4.

ut respublica non dependeat 5. a qua sententia quidam

Protestantium omnino non recedunt 7. *

non sinit sanguinem I, 179. * libera est, sed diuersimode.

5. *

Ecclesia

ex mente Euangelicorum

est societas aequalis I, 18. 19. * & imperii experta 21. sicuti

fuit Apostolorum tempore 17. constans ex doctoribus & auditoribus 25.

respuit coactionem I, 16. supremum scripturae interpretem atque iudicem Oecumenicum 17.

est collegium in republica I, 22. quod indiget legibus 49.

sua gaudet libertate 22. 8. & suo modo subest principi 22. 11

Ecclesia cathedralis

quando sit distincta a parochiali I, 357. 785. *

~~quae sit?~~ Ecclesia catholica & vera

quae sit? I, 9. an vlla societas externa vocari possit I 2. 3.

Ecclesiarum collegiatarum

origo I, 472. 785. *

Eccle-

INDEX II.

Ecclesiarum conuentualium

origo I, 787. **

Ecclesia filia

quae dicatur? I, 943.

Ecclesia mater

quae fit? I, 943.

Ecclesiae monasteriorum

I, 787. **

Ecclesiae parochiales

quando distinctae sint a cathedralibus I, 357. 785. *

Ecclesia priuata

quae fit? I, 31. quoruplex? 39.

quae toleratur, gaudet quibusdam effectibus ciuilibus 41.

Ecclesia publica

quae fit? I, 31. 34. an sit necessaria? 38. qua dirigatur auctoritate? 36. quibus gaudeat iuribus? 37

Ecclesiae Romanae

obseruantia constituit legem I, 107. ordo 107. *

v. Rom. Eccl.

Ecclesia visibilis

habet admixtos impuros I, 24.

Ecclesiarum consecrationis

definitio I, 789. natales 789. * causae, modus & tempus 790. effectus 791.

Ecclesiarum dismembratio & diuisio

v. Dismembr.

Ecclesiarum constructionis

causae I, 787. lex 787. *** auctor & solemnitates 788.

Ecclesiarum immunitas

quid fit? I, 792. vnde fluat & quomodo violetur §. cod.

Ecclesiarum resectio

olim ex quarta fabricae facta est I, 913. * hodie quodammodo est onus beneficii 913. quandoque incumbit patronis & parochianis 788. 4 795. **

Eccle.

INDEX II.

Ecclesiarum sanctitas
quotuplex I, 792. * quae sit ex principiis protestantium
794. seq.

Ecclesiarum secularisatio
I, 788.*

Ecclesiarum unio

v. Unio.

de Ecclesiastici regiminis
forma quaerere insipidum est. Praef. §. IX.

Electio.

quid sit? I, 293. a quibus 296. qua ratione 298. vbi 305.
& quando fiat? 306.

Electio pastorum

in ecclesiis Protestantium I, 311. & * confirmanda est a
principe 335.

Elemosynis

redimuntur vota I, 500.

Elenchus

illius abusus est crimen. II, 328.*

Eligendorum

qualitates I, 295. in Germania 310.

Eligentium

fata I, 293.**

Emigratio

nullam includere debet poenam I, 44. 12. aut iniungi, vbi
pacta tolerandi imponunt necessitatem 85. 9.

Emphyteusis

singularia illius intuitu rerum ecclesiasticarum I, 958.

Emtio venditio

singularia, vbi cum ecclesia contrahitur I, 952.

Encaeniae

quid? I, 792. a cui competat ius protegendae encaenias?
ib.**

Episcopatus

fontis omnium ordinum I, 168.

Epi-

INDEX II.

Episcopatum

dismembratio, translatio, unio fieri debet pontificis auctoritate, & eorum, quorum interest, consensu I, 363.

immediatorum mutatio apud Protestantes fieri nequit, nisi ex imperii sententia 364.

erectio unde fluxerit I, 361. qua ratione & quo tempore ad pontificis arbitrium delata fuerit 362.

Episcopi

quando orti I, 242. quibus vocentur nominibus 243. * ferunt leges particulares 112.

Episcopi adstantes

qui? I, 342. +

Episcopus consecrator

I, 342. 4.

Episcopus Hostiensis

consecrat Pontificem I, 342. 5.

Episcoporum

descriptio I, 243. potestas 244. iura ordinis 246. iurisdictionis 247. legis dioecesanæ 248. status & dignitates 249.

Quot ordines episcoporum? I, 271. *

potestas circa liturgiam I, 615. ferendi leges. Praef. XII. depositio ad quem olim pertinuerit I, 384. *

subordinationis origo I, 264. progressus 265. Episcopi quidam exempti I, 268. **

Episcoporum nomine talium

origo I, 403. descriptio 404. spirituale matrimonium 405. seq. cura in supplendo aliorum Episcoporum munere 408. varia nomina 408. *

Episcoporum Protestantium

potestas non consistit in exercendis ordinis I, 251. sed iurisdictionis 252. legis dioecesanæ 253. status & dignitatis iuribus 254.

Eremitarum

descriptio I, 309. status. 510.

Error

imputatur erranti I, 735. **

Eucha-

INDEX II.

Eucharistiae

descriptio I, 650. symbola 652. I. synonyma 650. *
symbolorum consecrationem, cui non Christus 651. * sed
patrum imprudentia fraudisque Urbani II. dederunt causam
651. ** peragunt sacerdotes 654.

fruitio quibus denegetur 655.

Eucharistia semel tantum in die sumi potest 656. 7.

& a laicis paschatos tempore, a monachis vero singulis
mensibus sumi debet 656. 4.

Evangelici varia pontificiorum principia reiciunt I, 658.
sed principjata non pauca retinent 659. 660.

Evangelici

v. Protestantes.

Eunuchorum

nuptias admittunt Protestantes I, 751.

Exarchi

qui? I, 270.

Exceptio

quid? II, 191. quotuplex 192.

Exceptiones dilatoriae

quae opponi possint *) ob iudicem II, 193. *) litigantes
194. *) modum actionis 195.

quando opponi debeant 198.

Exceptiones peremptoriae

quae fiat? II, 196. & quando opponantur? 199

Excessus

clericorum sunt delicta II, 328.

Excommunicatio

quid sit? II, 359. & quotuplex 360. vnde nata 359. *

quis eam pronuntiet 363. quis ea notari possit 362. quid
pronuntiata efficiat 365. ex mente Protest. 367. seq.

Excommunicatio canonis

sive latae sententiae quae? II, 364.

Excommunicationis minoris

antiquitas I, 655. *

Excom.

INDEX II.

Excommunicatus

patrinus I, 639. d & **** testis esse nequit 160. p

Excommunicatus clericus

saera administrans delinquit II, 328. 4.

Exorcismi

bini requiruntur in baptismo I, 640. *

Exorcistae

munus & constitutio I, 205.

Expositio infantum

habetur homicidium II, 321.

Exsequutio

sententiae II, 217.

Expectatiua

quid? I, 907. quotuplex? 907. ordinarii collatoris 909.
quid expectatiua feudalis? 970. quotuplex? 971. effe-
ctus 972.

Extrauagantes

Praef. §. XVIII.

F

Facultates

Vniuersitatum I, 581. **

Falsum

est crimen II, 324.

Felonia

in feudis ecclesiasticis facile remittitur I, 974.

Femina

an baptizare possit I, 641. ** feminae succedunt in feuda
963.

Feriae

quomodo describendae II, 93. diuidendae 94. a quo indi-
cantur 96. quid agere permittant diuinæ 97 humanae 98.

Ferrandi

breuiatio canonum. Praef. §. XIII.

Festus dies

non instituerunt apostoli I, 614. *

Pro

INDEX II.

Pro eorum varietate variat officium 600.

Feudum

ecclesiasticum, quid? I, 963. origo ib. * divisio 966. feuda sceptri dicta ib. * clerici hodie feudorum capaces ib. ** solo obiecto a secularibus distinguuntur. 967. iudex circa illa est episcopus 968. quaedam perperam ad feuda ecclesiastica referuntur ib. dicuntur *Krumstäbische Lehen* ib. ** a quibus & quomodo concedantur 969. num praelati expectativas feudales concedere possint? 970. seq. differentia feudorum ecclesiasticorum ab aliis feudis 973. seq.

Fidei res

nec visibile caput nec visibilem indicem habere possunt I, 12. 6.

Omnis disputatio de fide negatur laicis II, 300. 1.

Fidelium

divisio quae fuerit in primitiva ecclesia, I, 161. quae sit in I. Pont. 161.*

Flumina

olim locum baptismi, constituiebant I, 640. ***

Formula Concordiae

est liber Evangelicorum symbolicus I, 116. & 117

Fornicationem

poena ecclesiastica manet II, 322.

Forum

competens II, 23. continentiae caussarum 28. contractus 25. delicti 26. domicilii 24. internum & externum 267-331. privilegium intuitu caussae 29. intuitu personarum 30. prorogatae iurisdictionis 28. rei sitae 27.

ius Fraternitatis

fidelium I, 655. Monachorum 503.

Fratres

olim se invicem nominabant omnes Christiani I, 293.*
hodie papa vocat consecratos episcopos 344. 5.

Furtum

quid II, 323.

G. Gal.

INDEX II.

G.

Gallicana Confessio.

est liber Reformatorem symbolicus particularis I, 117

Generalis

monachorum potestas I, 504 * 507 *

Gradus

quid sint? I, 741 quomodo computentur 743

Gradus prohibiti

quinam sint, & quando admittant dispensationem apud Pontificios I, 747. apud Protestantos 756

Gratiani

• Concordantia discordantium Canonum. Praef. §. XVI.

H.

Habiles

ad beneficium qui sint? I, 897. seq.

Haeresis

quid? II, 292. quomodo dividatur? 294

crimen dicitur Iure Canonico II, 297. non vero iure ecclesiastico Protestantium 304. praxi tamen dissentiente 306

Haereticus

quis sit II, 292. & quae illius qualitates 293

media contra haereticos adhiberi solita 300

quibus poenis adficiantur haeretici 301. seqq.

haereticus neque beneficium acquirere I, 898. neque patrius I, 639. *** aut testis esse potest II, 160. *

Haeretificii

crimen II, 329. 314

Heluetica Confessio

est liber Reformatorem symbolicus particularis I, 117

Heterodoxia

Protestantibus in Capitulis mixtis obici nequit I, 297 **

Heterodoxus

in Germania est, qui nullam ex formulis adprobatis accipit I, 43. 9

tolerari potest saluo Instrumento Pacis I, 43 ***

Hierarchiae

prima fundamenta Praef. §. X.

(R)

Hie-

INDEX II.

- Hierologia
v. Bened. sacerd.
- Homicidium
quotuplex II. 321.
- Honestatis vitae
descriptio I, 559. diuisio 560
- Horarum canonicarum
origo & restrictio ad clericos monachosque I, 481 *
- Hospitaliariorum Equitum
origo I, 523 fata 524. distributio in VIII. nationes 529.5.
senatus 529.8
- Hostiae consecratae
adoratio, eleuatio &c. quando inualuerint I, 653 *
- I.
a Ieiunis
quid peragi debeat I, 809
- Ieiunium
definitio I, 806. diuisio 807. iura 808
- Ignobiles
in Germania inhabiles sunt ad capitula I, 898
- Imperium in conscientias
est delictum clericale II, 329
inter Imperium
& sacerdotium contentiones I, 5 **
- Incantationes
non referendae inter causas diuortiorum. I, 773 *
- Incestus
poena ecclesiastica luendus est II, 322
- Indulgentiae
qua occasione natae sint I, 690
quid sint hodie 691. quidque olim fuerint 691 *
a quo, I, 693. qua ratione 694. & quibus ex causis con-
cedantur 695.
quid significant inter Protestantes 696
- Infideles
qui dicantur II, 285. a quo tolerantiam impetrare debeant
289. quo in statu sint, ubi tolerantur 288. matrimonia cum
illis I, 750 **

INDEX-II.

Infideltas

crimen constituit ex Pontificiorum II, 287. non vero a Protestantium sententia 290

Inhibitio

in adpellatione quid? II, 227

Iniuria

clericis illatam grauis poena manet I, 590. 16

Inquisitionis

descriptio II, 341. origo & fata 341. * diuisio 342. index competens 344. instituendae requisita 345. forma 346. effectus 347

Inspectores

qui I, 438

Inspirationis

descriptio I, 303. praetextus 303. * requisita 304

Institutio

generalis I, 886. * realis 893. specialis 886. verbalis 898
quis eam peragat I, 888. 894. ad cuius instantiam 889
peracta quid efficiat 890
Praxis Protestantium 895

Instrumentorum

descriptio II, 166. diuisio 167. productio 172. amissio 173. vitia 173

Instrumentorum priuatorum

natura II, 168. effectus 171

Instrumentorum publicorum

natura II, 167. effectus 170

Instrumentum Pacis Guesphalicae

est lex Protestantium generalis I, 120

Intentio

quatenus in baptizante requiratur I, 641 ***

Interdicta Ecclesiae

quae dicantur I, 737. 9. an contra ea contracta matrimonia apud Protestantes sint nulla 752. 8

Interdicti

natura II, 269. origo 369. * diuisio 370. iura apud Pontificios 371. apud Protestantes 372

(R) 2

In-

INDEX II.

- Interdictus clericus**
acta administrans delinquit II, 328
- Interloquutio**
quid II, 210
- Interpretatio**
quid I, 68. quoruplex 69
- Interstitia**
quid significant I, 174. quis eorum int. Protestantes vsus 191
- Inuestitura**
abusiva I, 893 *
- Ioannis Antiocheni**
Concordantia canonum Praef. §. XIII.
- Irregularitatis**
origo I, 175. descriptio 176. vsus inter Protestantes 192
- Isidori**
Collectio canonum Praef. §. XIV.
- Iudaei**
sunt criminis ecclesiastici rei II, 285. tolerandi 287. sed
caute 290. a quo 289
- Iudex**
quis II, 11. quoruplex 12
accusationis 335. competens 22. delegatus iudicis ordi-
narii 15. pontificis 16. iudex inquisitionis 334. ordi-
narius 12. illiusque potestas 14
omnis potest recusari 247
qualis sententiam dicat 212
- Iudicati**
actio & exsequutio II, 217
- Iudicii**
definitio II, 7. diuisiones 8. 9
Iudicii extraordinarii
natura II, 9. forma 263. obiectum 264
- Iuonis**
collectio canonum Praef. §. XV.
- Jurisdictionis eccl.**
natura II, 2. nomen * origo II, 3. indoles inter Prote-
stantes 4
an & quatenus statibus catholicis ea competat in ciues eu-
angelicos I, 97

INDEX II.

Iurisprudentia ecclesiastica

quid I, 67

Ius

Iuris Canonici historiae scriptores Praef. §. III. complexus I, 110. fata in Germania Praef. §. XXII. Subsidia XXV.

Vetus inter Protestantes XXIII. seq.

Ius Romanum I, 110.

Ius deuolutionis, liturgicum, patronatus, reformandi, v. deu. liturg. patron. reform.

Ius circa sacra

Iuris circa sacra maiestatici fons naturalis I, 81. iuxta leges publicas Germaniae 95. vindices 81. * descriptio 82.

Iurium circa sacra collegialium definitio I, 88. species 89

translatio in principes 90. exercitium 92. finis 93

Iusiurandum

quid sit? II, 174. quomodo diuidi soleat 175

a quibus 177. quomodo 178. de quibus rebus 179. & qua formula, quibusque solemnitatibus praestetur 180

Iusiurandum calumniae

quid sit II, 82. & quotuplex 83

quando 85. a quibus & in quibus causis sit praestandum 86

quinam ab huius praestatione sint immunes 87

Iusiurandum iudiciale

quid sit II, 184. a quibus & super quo deferatur 185

delatum aut praestandum aut referendum est 186

Iusiurandum necessarium

quid sit II, 187. quando purgatorium, quando suppletorium deferatur 188

Iusiurandum obedientiae

vnde natales sumserit I, 344 *

Iusiurandum perhorrescentiae

praestans quid iuret II, 250

Iusiurandum religionis

exigendum non est I, 190. ** II, 313. 13

Iusiurandum Simoniae

II, 283. 7

Iusiurandum voluntarium

quid sit II, 181. a quo & quomodo deferatur 182. quid praestitum efficiat 183

CR. 3

Stump

INDEX II.

K.

Krumstab & Krumstabisch Leben
quid? I, 968. **

L.

Laici

qui dicantur I, 154. olim administrarunt sacram coenam
159 * hodie vero sunt inhabiles ad beneficia I, 898. & ad
omne regimen ecclesiae 159

Lancellotti

Institutiones Juris Canonici. Praef. §. XIX.

Lapsi

n. 315 *

Lectoris

munus & constitutio I, 204

Legatorum

natales I, 448. * descriptio 449. divisio 450. potestas
maior ea, quam confert pallium 451. * insignia 455

a latere qui dicantur I, 453. quae eorum sit potestas 456

Legati missi qui sint 452

Legati nati qui sint 451. an praesentibus missis officio suo
fungi possint 455 **

Legatorum ad pias causas

privilegia I, 987

in Lehr, Wehr, und Mehr, Stand

ex errore dividitur ecclesia I, 25. I

Lex

quid I, 47. quomodo differat a praecipis, dogmate &c. 47 *

Lex divina

in eo differt ab humana, ut mutationis experta sit. I, 75. 4

Lex divina Leu. XIX. XX.

est nova I, 747. * prohibens personas non gradus 747. **

Lex ecclesiastica

Legum ecclesiasticarum definitio ex mente pontificiorum
I, 72. differentia a civilibus 77. finis apud Catholicos I,
56. est dominatus sacer & bonorum adstantia 57. apud
Protestantes salus ecclesiae 55. seq. Directio ex mente Pon-
tificiorum se ad actiones conceptusque extendit 76. con-
tra ex mente Protestantium ad coetum externum tantum
52. non credenda 54

Le

INDEX II.

Legum eccl. *initia* & progressus. Praef. §. IV. seqq. *larum*
apud Pontificios 74. apud Protestantas 84. seqq. *necessi-*
tas 49. executio 77
quatenus leges ecclesiasticae sint communia praecepta 75

Legitimatō liberorum

quid efficiat I, 757

Libelli

definitio II, 68. diuisio 69. materia & virtutes 72

Liberi

qui sint legitimi I, 748. qui per subsequens matrimoni-
um legitimari queant 748 *

Libri symbolici

Euaᅡgelicorum I, 116. Pontificiorum 113. Reformatorum 117

Librorum

ensor supremus pontifex est II, 300. 5

Librorum prohibitorum

lectio interdicta est II, 300. 4. sed sine ratione. 313. 12

Lineae

definitio I, 741. diuisio 742

Lingua

cuiusque gentis sua in Liturgia adhiberi deberet; & olim
est adhibita I, 611 ***

Lis

quando pendere dicatur II, 232

Litanias

indicunt principes I, 621. 8

Litterae dimissoriae

v. dimiss

Litis contestationis

natura II, 77. diuisio 79

in quibus & quomodo 80. ubi & quando fiat L. C. 81

Litis dominii

effecta II, 67

Litis pendentia

qua citatione producat II, 134. quid efficiat 135

Liturgiae

significatus iuridicus I, 608. proprius 608. * diuisio 609

Liturgia priuata

quodammodo arbitraria I, 612

(R) 4

Lr

INDEX II.

Liturgia publica

dependet potissimum a consuetudine I, 611. variat quoad dies pro diuersitate decursus annorum 613. administratur lingua latina 611. *** suisque vestimentis 611 **** quando obtineat, & quid ab ea alienum esse debeat 614

Liturgici iuris

origo I, 615. determinatio facta reformationis tempore 620. arbiter 621. fontes 620. 3.

Locationis & Conductionis

singularia intuitu rerum ecclesiasticarum I, 956

Loiolitae

propriis vtuntur constitutionibus I, 502. 3

M.

Maioritas

oritur vel ex subordinatione iurisdictionis I, 535. vel ex ratione diuersorum ordinum eccl. 536. vel ex priuilegio 537. vel ex praestantia ordinatoris 537. vel ex tempore, potestate delegata, consuetudine 538

Maledictum

delictum clericorum II, 328

Mandati procuratorii

ratio II, 65.

Mandatum de prouidendo

I, 907

Mansionarii

interiecti sunt inter Diaconos ceterosque clericos inferiores I, 170

Martini Bracarenfis

Collectio canonum. Praef. §. XIII.

Martyres

in magna veneratione apud Christianos fuerunt I, 802 *

Matrimonii

definitio I, 709. 727. diuisiones 728. 729. commoda 710
Matrimonium cur dicatur sacramentum 708. & quid inde sequatur 731

Matrimonium contrahi nequit intra tempora clausa I, 737. 8. aut durante interdicto ecclesiae 737. 9

Ma-

INDEX II

Matrim. inire qui cupiunt a) in eo sint statu, vt coire possint, I, 732. b) consensum declarent solemniter in ecclesia.

733.

quatenus impediatur ob cognationem I, 739. seq. nullum sit ob vim 734. dolum 735. errorem 735. ** furorem 735.

22.

Matrimonium sacramentum esse negant quidem Euangelici 711. sed multa, quae ex hoc fluunt principio, retinent

749.* 750.

indissolubile esse vnde probare velint 750. **

v. Nuptiae.

Matrimonium clandestinum

quid I, 738. 14.

Matrimonium conscientiae

I, 738. 17.

Matrimonium infantum

I, 732.**

Matrimonium instauratum

I, 775.*

Matrimonium liberorum

sine consensu parentum initum annullatur minime I, 733. 3

Matrimonium ad Morganaticam

ratum est coniugium I, 738. 18.

Matrimonium putatum

I, 748. a)

Matrimonium virgineum

I, 732. **

Metropolitanorum

descriptio I, 267. subordinatio 266. iura, ratione Conciliorum 273. electionum episcopaliū 274. episcoporum sibi subiectorum 276.

Metropolitanorum secundorum

descriptio I, 349. 8.

Minister ecclesiae

quomodo constituatur I, 190. confirmetur 335.

exigere potest obsequium internum non externum 186.

Ministerii ecclesiastici

descriptio I, 183. diuisio 200. necessitas 184. * differentia

a ministerio verbi 184.

(R) 5

quo-

INDEX II.

quousque ministerium eccl. accedat ad antiqua 239. hodierna presbyteria 240.
ad illud qua ratione adoptentur pontificii 173. euangelici 190.

Missae

nomen I, 663. * descriptio 664. varietas 666. partes essentielles 667.

quis 668. quo tempore & modo eam administret 669.

Missae apud Protestantes 670. seq.

Missio

quid II, 126. quatenus fiat ante & post L. C. 128. in reali & personali actione 129. ex primo & secundo decreto 130

Monachorum

nominis ratio I, 488. * origo 488. progressus 489. descriptio 492. status antiquus 490. & viuendi ratio a Benedicto introducta 491. status nouus 503. & singulorum priuatus 506. superiores 504. tria vota 506. 3.

Monachi praestationi decimarum subsunt 847. 5.

Inter Protestantes ignorantur 507.

Monasteriorum

descriptio I, 814. * exemptio 816. Catholicorum status in terris Protestantium 818. eorum, quae ad Euangelicos spectant, iura 507.

Monialium

origo I, 511. progressus 512. descriptio 513. diuisio 517. 6. professio 515. custodia 516. sacra 517. subiectio 518.

Mortuuariorum

quarta debetur Episcopo I, 916.

Mutuum

singularia de eo, si cum ecclesia contrahitur I, 950. 951.

N.

Negotia ecclesiastica

quae dicantur I, 605.

Nominatio

quid denotat I, 877. *

Notarii

interiecti sunt inter Decanos ceterosque clericos inferiores I, 170.

Num.

INDEX II.

Nummi confessionalis
origo I, 687. * ius 687.
Nuptiarum
definitio I, 727. diuisio 728. impedimenta 736. 737. 739.
739. solemnitates 738. effectus 748.
ex mente Protestantium definitio 749. iura 751. seq.
v. Matrimonium.
Nuptiarum secundarum
natura I, 777. odium 778. * ratio apud Pontificios 779. seq.
Protestantes 781.

O.

Obedientia

quid I, 539.

Oblationes

omnes olim fuerunt voluntariae I, 852. per indirectum
autem factae sunt necessariae 853.
apud Protestantes sunt vel necessariae vel voluntariae 855
liberorum quomodo fiant monasteriis 494.

Oblatorum scholae

cum constitutae fuerint I, 494. 4.

Obligatio

quid I, 48.

Obmann

quis sit II, 51. 5.

Observantia ecclesiastica
definitur I, 130. est ad instar legis I 12.

Oeconomi

constitutio I, 393.

Officialis

descriptio I, 440. diuisio 441.

Officiorum ecclesiasticorum

origo I, 170.

Officium

quid I, 861. 2. quomodo differat ab ordine 187.

Officium sacrum

quid I, 608. dioeceseos 611. Romanum 611. 3. 615. 4.

Ordens. Selber

soluunt Protestantes Canonici I, 486. **

Ordi-

INDEX II.

Ordinandorum

qualitates apud Pontificios I, 547. Protestantes 555.

Ordinarium

cum summario quousque cumulari possit II, 111.

Ordinationis

descriptio ex mente Pontificiorum I, 543. Protestantium 551. necessitas 543. * diuisio 544. minister apud Pontificios 546. apud Protestantes 554. forma 548. effectus 549. reiteratio an admittenda 544. * quatenus pretium. quoddam admittat? 548. * quinam actus instar ordinationis sint? 549. *

ordinatio Episcopi & Presbyteri. an sit vna 246. ***

Ordinatio est Protestantibus ceremonia indifferens 557.

non Ordinatus

ad certum ministerium delinquit, vbi illud exsequitur II, 328.

Ordines

omnes vnum constituunt sacerdotium I, 706.

diuerforum ordinum origo I, 169. distinctio inter Protestantes 186.

Ordines maiores

quifint I, 186.

Ordines militares

Eorum origo I, 523. fata 524. descriptio 525. equites sunt clerici 527. qui armis militant carnalibus 528. subsunt superiori 529. tenent Praebendas 530.

Communia omnium ordinum militarium iura 531.

Ordines minores

qui sint? I, 186.

Inter Pontificios hodie sunt rari 207. & eorum officiis funguntur laici 208.

Inter Protestantes vix occurrunt 209.

Ordines sacri

In his constituti in caelibatu viuere I, 213. titulum habere 214. & precibus litare debent 215.

Ordo

quid? I, 703. quomodo differat ab ordinatione 703. * quam tribuat potestatem 705. an dissoluat nuptias iam contractas I, 736. 6.

Ordo

INDEX II.

Ordo ecclesiasticus

qualis fuerit apostolorum tempore. Praef. §. VI. quid sit I, 62. & quare necessarius in ecclesia 61.
an 64. quomodo 65. & quem in finem sit determinandus 66.

Ordo personarum

Ordinis & officii 187. ordinis & clericatus distinctio 201.

Ordo Romanus

§. 107.*

Orthodoxia

I, 43.*

Offiariorum

manus & constitutio I, 203.

P.

Pachomius

auctor vitae caenobiticae I, 489.

Pactum

quid II, 40. nudum etiam producit obligationem 40.*
quae pacta sint valida 42.

de Paedobaptismo

variae semper fuerunt contentiones I, 638.*

Palca

quid significet. Praef. §. XVI.*

Pallium

quid fuerit olim I, 346.* quid sit hodie 347.

quid conferat 349. I. seq. cur de corpore Petri sumtum dicatur 349. 4. quomodo peti debeat 349. 5. quinam 350.
ubi & quando utantur eo 351.

Panis-Briefe

§. 963.*

Papatus

est delictum clericale II, 329.

Parentes

an patrum esse possint? I, 639.**

Parochia

quid olim denotauerit I, 360.

Qua occasione I, 458.* & quando parochiae ortae sint 355
in vicibus 357. ruri 358.

Paro-

INDEX II.

Parochus

quis I, 459. quibus olim vocatus sit nominibus *
quatenus sit ad instar Episcopi 461. quid illi intra parochiam competat 462. quid illi praestandum 463. qualis inter illum & parochianos sit relatio 595.

Parochi Protestantium qui sint I, 464. & quae eorum iura 465.

Parochianus

describitur I, 592. aestimatur ex domicilio 594. sc. ad Parochum refert 595. & quia variis gaudet iuribus 596. onera quaedam sustinere debet 597.

Paroeci

quinam dicti fuerint I, 458. *

Paroecia

quid I, 458. *

Parricidium

varie punitur II, 321.

Paschalis dies

I, 613.

Passauiensis transactio

statum mutavit ecclesiasticum in Germania I, 26.

Patriarchae

descriptio I, 271. iura, ratione ordinationis metropolitanorum 278. inspectiones per dioecesim 279. per pontificem sunt imminuta 280.

Patrinorum

origo I, 639. * numerus & officium 639.

Patronatus iuris

descriptio I, 874. divisio 875. origo & fata 874. *

quatenus id in bonis sit 880. cur pretium non recipiat 880. 10. quibus amittatur modis 881. **

quid sit 882. & quatenus valeat inter Protestantes 883. seq.

Patroni

descriptio I, 874. * iura honorifica 881. 1. seq. onerosa 881. 3. vtilia 881. 2.

Pax

ecclesiastica quo servetur & ordinaria & extraordinaria dantur media I, 28. ** religiosa 26. Westphalica §. cod.

huius

INDEX II.

huius auctoritas 128. capita statum ecclesiasticum concernentia 28. intentio 27.

Peculium clericorum

I, 978.

Pensionum

indoles 922 924 assignatio 925 Vfus inter Protestantes 926

Percussio

est delictum clericorum II, 328.

Peregrini

in Germania inhabiles sunt ad capitula I, 898.

Peremptoriae exceptiones

quae sint II, 196. & quando opponi debeant 199.

Periodenta

quis I, 437.

Periurium

mixti fori est II, 189. an dici possit omnis cauillatio 178. 3

Periurus

testis esse nequit II, 160. 7

Permutationis

rerum ecclesiasticarum singularia I, 953.

Personarum

descriptio I, 151. ecclesiasticarum diuisio 152.

Personatus

quid I, 861. 2.

Petitorii

natura II, 108. cum possessorio lio. illiusque effectus 112.

quatenus post possessorium institui possit II, 113.

de Petri

dominatu quid sentiendum. Praef. §. IX.

Pfarr-Amtes-Gebrühen

quae sint I, 466.

Photii

Nomocanon. Praef. §. XIV.

Pietas

in monopolium transit I, 58.

Pignus

singularia intuitu rerum ecclesiasticarum I, 959.

Pleba-

INDEX II.

Plebani

olim dicti sunt parochi I, 459. *

Plus petitio

quot modis fiat II, 105. quomodo coerceatur I. Can. 106. hodie 107.

Pœna

quid II, 349. quotuplex 350. qualis 353. a quo 352. & quibus dicatur 354.

Pœnitentiæ

descriptio I, 672. diuisio 673. fata 672. * gradus 678. requisita 679. Vtius inter Præstantes 689.

In poenitentia occurrit poena II, 356. an recte 357. & quomodo inter Protestantes 358.

Pœnitentiæ priuatae

ratio I, 677.

Pœnitentiæ publicæ

descriptio I, 674. diuisio 675. eod. modus & effectus 676.

Pœnitentiarius presbyter

I, 416. *

Polygamiam

& catholici I, 731. 7. & euangelici reprobant 750. 6. licet cum iustitia non pugnet 750. *

Ponens

quis dicatur in Rota Romana I, 109. *

Pontifex

variis artibus sibi subiecit Episcopos I, 282. * artogit sibi primatum per vniuersum orbem 285. & dominium in terras infidelium II, 287. 3. vindicat sibi ius reliquerum episcoporum potestatem modificandi I, 6. supremam censuram librorum omnium II, 300. 5. cordatioribus tamen pontificiis 300. 6. & euangelicis omnibus contradicentibus I, 287.

communibus & propriis titulis insigniis I, 285. *

eligitur a Cardinalibus præsentibus I, 286. in Germanis intuitu bonorum ecclesiasticorum eius potestas est restricta 969. * nec desideratur ad eorum infeudationem ib. **

quid I, 770. *

Por.

INDEX II.

Portionis Canonicae

descriptio, divisio I, 827. origo 827. *

Possessorium

quid II, 108. an. 108. * & quousque cum petitorio cumulari possit 110.

possessorium ordinarium, summarium II. III.

Postulare

quid sit II, 54. qui postulare nequeant 56.

Postulatio praelatorum

an olim cum electione conuenerit? I, 312. quid sit hodie?

313. quo fiat modo? 315. ad quem dirigatur? 316. quando admittatur? 317. quid admissa operetur? 318.

An & in quantum inter Protestantes obseruetur in immediatis I, 319. & mediatis Praelaturis 320.

Postulatio simplex quid sit? I, 321. quando obtineat? 323. ad quem dirigi debeat 324.

Praebendae

vnde dicantur I, 858. *

Praedicatio

olim Episcopis fuit propria I, 246. * sed postea varia subiit fata 236. **

crucis sanguinaria est delictum clericale II, 329.

Praelatorum Confirmatio

v. Confirm.

Praelati immediati

in Germania duplicem gerunt personam I, 968. *

Praeposita

praest Canonissis I, 520. 5.

Praepositorum

descriptio I, 162. origo & manus 163.

v. Superint.

Praepositus

Canonicorum caput I, 484. * eligitur ex gremio capituli 484. 3. praepositi in monasteriis Virginum 518. *

Praescriptio

quid? II, 201. quo nitatur fundamento? 202. quibus non currat? 205. qui praescribere possint & quas res 204. quid ad praescriptionem requiratur 206.

(S)

Prae-

INDEX II.

Praesentatio

quid sit I, 877. quando & quomodo fieri debeat 879. ubi plures iure praesentandi gaudent, quid obtineat 878.

Praesentien-Gelder

cur ita dicantur I, 486. **

Praestariae

quid? I, 963. *

Praesumptionis

natura II, 154. diuisio 154. fundamenta 156. praesumptio iuris & de iure quae dicatur 157.

Precaria

quae sit propria I, 961. quae ex L. Leonis 962. non ubique recepta 963.

Preces primarias

exarant Imperator & Principes I, 910. praesertim evangelici 911.

Preces publicas

ordinant principes nostri I, 621. 7.

Presbyteri

qui olim dicti fuerint I, 231. quod subierint officium 232. quando, qua ratione & a quibus in apostolica ecclesia fuerint constituti 232. *

Eorum status imminutus est, simulac doctrina de sacrificio inualuit 231. *

quinam sint hodie 233. in quonam constituti sacerdotio 235. quasnam subeant functiones 236. 793. *

quibus ordinentur ritibus 237.

qui inter Protestantes dicantur 238.

Presbyter poenitentarius

quas audiat confessiones I, 430. *

Presbyteriorum hodiernorum

ratio I, 240.

Primatum

nomen I, 269.

Primicerius

I, 423.

Primitiae

quid sint I, 850. quid circa eas obseruandum 851. an cognitae Protestantibus 855.

Prin-

INDEX H.

Princeps

qua Princeps I, 86, non qua Episcopus aut Papa 86. ** inspicit in ecclesiam 84. non maiori tamen auctoritate atque in reliqua collegia 84. **

curam religionis gerere debet mediis aptis 85. & provide 86. 7.

ad plebem pertinet in Rep. Eccles. 7.

Principes Germaniae

iam ante Reformationem ius circa sacra exercuerunt I, 86. * nouiter religionis exercitium dare possunt, in quantum annus decretorius & pacta non infringuntur 45. Hinc plenum catholicae religionis exercitium concedere nequeunt 45. **

Priores

religionum I, 504.

Priuelegiorum

definitio I, 140. diuisio 146. concessio & indoles 147. auctoritas & differentia a singulari iure 149.

Priuelegiorum clericalium

descriptio I, 585. species 587. seq.

Priuelegiorum pontificis

valor I, 111.

Probatio

quid II, 146. quotuplex 147. in quibus causis desideretur 149. qualis 150. a quo 151. quo loco & tempore peragenda requiratur 152. quid peracta efficiat 153.

Probatio in perpetuam rei memoriam

II, 164.

Processus accusatorius

v. Accusat.

Processus summarius

v. Summar.

Proclamatio nubentium

est citatio edictalis I, 738. ** omissa non irritat matrimonium s. cod.

Procuratoris

definitio I, 914. praestatio quae fit episcopis 915. visitatoribus 573. 6. legatis 455.

(S) 2

Pro

INDEX II.

Procurator

quis II, 59. quotuplex 60. a quibus 62. & quomodo constituitur 63. quibusque in causis admittatur 66. qui procuratores esse nequeant 64.

Procuratorii mandata

ratio II, 65.

Prodominus

feudi est praelatus I, 963. 4.

Professio

quid & quotuplex I, 455. an & quando faciat monachum 496. seq. facta quid operetur 497. 6.

Protestantes

in Germania habentur orthodoxi & iisdem cum pontificiis gaudent iuribus I, 43. inter se faciunt duas partes 98.

Prouincialium

monachorum potestas I, 504. * 507. *

Prouinciarum ecclesiasticarum

origo I, 359. descriptio 360.

Prouasallus

feudi, est praelatus I, 976.

Prouisio

quid significet in sensu generali I, 903. speciali 904. qua occasione sit excogitata 904. *

ad Pubertatem

explorandam an inspectione corporum opus sit I, 732. *

Pueri

inhabiles sunt ad beneficia I, 898.

Purgationis

descriptio II, 388. diuisio 389. iura 390. praxis 391.

Q.

Quadruplicatio

II, 200.

Qualitates

ad beneficia necessariae I, 898.

Quarta

fabricae I, 857. * 913. * mortuariae 916.

R.

Rapina

II, 323.

Raptus

INDEX II

Raptus

poena ecclesiastica luendus est II, 322.

Recessus Imperii

sunt leges religionibus in Germania adprobatis communes I, 127.

Reconuentionis

descriptio II, 73. diuisio 74. iura 76.

Rectoris

Vniuersitatum potestas I, 581. *

Recusatio

quid sit II, 245. in scriptis proponenda 248. 2.

Omnis iudex recusari potest 247. dummodo iustam suspicionis causam adesse 248. intra annum probetur 249. 2. aut iuramentum praestetur perhorrescentiae 250.

Ius Reformandi

ad annum decretorium & pacta restrictum est I, 45.

Regulae

Monachorum adprobatae I, 502.

Regularium

successio I, 959.

Relatio

quid sit II, 252. quando & quomodo fieri solet 254.

Pendente ea nihil innouandum est, nisi in mora sit periculum 255.

Religio

vera quae I, 11. per se statum civilem non alterat II, 288. 1. 2. armis quidem defendenda, non autem propaganda est I, 85. 5. seq. an illius sit, cuius est regio 44. *

Religio adprobata

legibus imperii habetur orthodoxa I, 43. exercenda tamen est ad statum anni decretorii 44.

rata est ab omni iniuria 29. 30. iudicatur ex sua formula 29. **

Religio dominans

a religione domini distinguenda est I, 44. **

Religio haeretica

In sensu scripturae, saepe est orthodoxa in sensu civili II, 305.

INDEX II.

Religionis exercitium
est vel publicum vel priuatum vel domesticum I, 32.
competit, quatenus in anno decretorio exercitium I, 44. 3

Religionis iuramenta
quando orta I, 190 **

Religionis paritas
in iudicio aulico ficta est I, 30. *

Religiosi
qui dicantur I, 488. *

Religiosae domus
v. Domus rel.

Reliquiarum
descriptio I, 802. consecratio 799.

Remotio
quid II, 381. quotuplex 382. quis 384. quomodo 384. qui-
bus ex causis eam decernat 385. decreta quid efficiat 386.
in quantum valeat inter Protestantes 387

Renuntiatio adpellationis
II, 230.

Renuntiatio muneris
quid I, 377. quotuplex 378. cur regulariter prohibita 380
cur libere 383. & pure fieri debeat 384. facta quid efficiat
385. quando permessa ex mente pontificiorum 381. prote-
stantium 381. *
cuius consensu fieri debeat apud pontificios 382 apud pro-
testantes 384. 5.

Renuntiatio ordinis
siue qualificata habetur apostasia I, 380. 4.

Reparatio
necessarum quatenus onus sit beneficii I, 913.

Replicatio
quid II, 200.

Reprobatio
quid II, 190. quando detur 190. *

Repudiorum
caussa I, 719.

Rerum ecclesiasticarum
descriptio vulgaris I, 600. genuina 605. diuisio 601.

Res

INDEX II.

Res

proprie quae sint I, 604.

Res corporales

& incorporales I, 602.

Res iudicata.

In rem iudicatam quando & quae sententiae transeant II, 216.

Res mixtae

I, 601.

Res religiosae

I, 784.

Res sacrae, sanctae

I, 783.

Res spirituales

quae 601. quaeque earum species 602.

Res temporales

I, 601.

Rescripta

quid sint I, 140. quomodo impugnentur 142. quo metu exarentur 141. * quatenus faciant ius commune 143. quatenus sint suspecta de falsitate 144. Eorum valor diuersus 145.

Rescripta Pontificis

faciunt legem I, 111.

Residentia

quando incipiat I, 479. 2. cur remissa 479. *

Resignatio

in fauorem tertii I, 900.

Responsales

in aula Imper. iam olim aluit Romanus Episcopus I, 282 *

Restitutiones ex capite amnestiae

terminus I, 99. * differentia a restitutione ex capite grauaminum 100.

Restitutionis ex capite grauaminum

terminus I, 99. * differentia a restitutione ex capite amnestiae 100.

Restitutio in integrum

quid sit II, 239. non datur nisi iusto tempore fuerit petita

(S) 4

242.

INDEX II.

242. 5. adfintque cauffae, quibus fuffragatur aequitas 242. 1. & ordinarium deficiat remedium 241.

quando cumulari poffit cum querela nullitatis vel adpellatione II, 241. 3.

Petita innouationem impedit II, 243. 1. impetrata omnia in priorem statum reducit 243. 3.

Reuifio

quid II, 236. & vbi recepta fit 237.

Reus

quis II, 11

Rhegino

de difciplina ecclefiaftica. Praef. §. XV.

Ritus

nullos per modum legis iniunxerunt apoftoli 614. *

oecumenicos etiam mutare potest princeps 621. 6.

Romana ecclefia

quibus artibus principatum obtinuerit II, 282. * viduas quibus regatur 291. **

Rota Romana

quas expediat cauffas, cur ita dicatur, cur facra dicatur &c. I, 109. *

S.

circa Sabbatum

difponere potest princeps euangelicus I, 621. ***

Sacellani

interiecti funt inter Diaconos ceterosque clericos inferiores I, 170.

Sacerdotium N. T.

quam habuerit originem, I, 166. * quasque cum imperio contentiones I, 5. **

Sacramentorum

ex mente pontificiorum, descriptio I, 624. numerus 625. diuifio 626. ministri 629. criteria 628. fruitio neceffaria 631. vis ab administrante non dependens 630. quid olim sacramentum? 625. *

ex mente protestantium, descriptio 634. numerus 633. criteria 632. fruitio haud coacta 635. *

Sacrilegium

quid II, 323.

in

INDEX II.

in Sacris

quinam sint constituti I, 211.

Sagittarum

arma in bello contra Christianos sunt prohibita II, 321.

Saltus

adpellatio per saltum II, 223. promotio per saltum I, 174.

Salus aeterna

per coactiva media obtineri nequit I, 15:

Salutem ecclesiae

pontificii in dominatu sacro & bonorum affluentia I, 57.

seq. euangelici vero in animarum salute quaerunt 59.

Sancti

qui I, 803. eorum dicta quatenus leges vniuersales constituunt I, 106.

Schisma

quid II, 295. an & qua ratione accedat ad haeresin 299.

Sceptri

feuda, quid & quando orta I, 966.*

Scholae

oblatorum I, 494. 4.

Scholasticus

olim gessit curam scholae I, 484.***

Scrutinium

quid I, 299. quae vota 299. * & quem ordinem obseruare debeant scrutatores 300.

Secularisatio

ecclesiarum permessa est I, 788.**

Sedes impedita

quid I, 395. quotuplex 396. quae iura espitulo competant sede in totum 398. seq. secundum quid impedita 400.

Sedes vacans

quid 389.

Sententiae

descriptio II, 209. diuisio 210. lator 212. requisiti 213. seq. publicatio 215. effectus 216. exsequutio 217.

Sententia interlocutoria

quid II, 210. quousque definitiua dici possit 214.

Sententia definitiua

quid II, 210.

(S) 5

Sepa-

INDEX II

Separationis coniugalis

caussa I, 764. quoad thorum. & mensam 775

Sepulturae

definitio I, 821. libertas restricta 821. * locus 823. 7
ecclesiastici ritus 824. incapaces 825. electionis libertas 826

Sequestratio

quid sit II, 136. quando 138. & in quibus causis permis-
sa 139. quas producat actiones 140

Sigillum confessionis

I, 686. illiusque ratio 686.*

Simoniae

definitio II, 271. /divisio 272. Synonyma 276. poenae
277. Simonia nomen habet a Simone cuius facinus in col-
latione munerum sacrorum pro pecunia facta committi
putarunt patres 271. * sed falso 279

quando committatur 274. seq.

quatenus citra Simoniam pro spiritualibus quid dari &
accipi possit 278

Vulgo Protestantes eandem cum pontificiis agnoscunt
Simoniam 280. quum tamen nundinatione munerum ec-
clesiasticorum ambitus tantum crimen committatur 282

Simoniacum vitium quibus rebus inesse fingatur 284

Simultaneum

exultare debet I, 44. 4

Sodomia

modo determinati modo arbitrariis subiacet poeni-
tentiis II, 322

de Sortilegiis

quid iudicent canones II, 324

Spolii ius

cui competat I, 917

Spolium

quid II, 115. quomodo diuidatur 115. quibus modis
committatur 117. quando committat illud iudex infe-
rior 117. 4. qua ratione super eo quis experiri possit 118

Sponsalia

quae sint I, 712. quomodo diuidantur 713. subdividan-
tur 714

de

INDEX II.

de praesenti quae sint ex mente interpretum Iuris Canonici I, 713. ex mente Protestantium 721. qui Lutherum Chemnitiumque sequuntur 721. * & peruersè adplicant ius pontificium 722. seq.

requirunt consensum legitime declaratum I, 715. 1. 716 nec admittunt coactionem nisi per indirectum 716 *

contrahuntur vel pure I, 717. vel adiecta die 717. 3. vel sub conditione 717. 5

operantur spem nuptiarum I, 718. & impedimentum matrimonii cum consanguineis desponsati 720

dissoluuntur varie 719.

Sponsalia impuberum sunt claudicantia I, 716. 11

Sponsalia liberorum sine consensu parentum inita haud sunt nulla I, 716. 12

Sponsalia priora praeferuntur posterioribus I, 718. 15

Status quid I, 151. ab eo dependet fruitio iurium 151. *

Statuta ecclesiastica I, 149

Stilus curiae Romanae lex est I, 109

Stipes quid I, 741

Stola quid I, 465 *

Stolae iura quae dicantur I, 466. eorum iustitia & abusus 467 quo iure & quibus ex causis exigi possint 468. 594 *

Studioforum status in vniuersitatibus I, 581 **** priuilegia I, 582

Stuprum poena ecclesiastica luendum est II, 322

Subdiaconi qui I, 218. qua occasione orti 218. * ordinandi sunt cum scrutinio 220. adhibitis solemnitatibus 221. ad ministerium in sacris 222 apud Protestantes omnia peragunt sacra 229

Sub-

INDEX II.

Subsellia

parochiani prae aliis praetendere possunt I, 596, 5. diuiso
subselliorum ibid.

Substitutorum

status & iura I, 419

Successio

clericorum in feuda I, 966 ** in bona clericorum I, 980 sqq.
regularium 983

Summarium

cumulari potest cum ordinario II, 111

Superintendentium

nomen I, 256. * origo 257. descriptio 258. constitutio
260. inspectionis ratio 261. iurisdictio nulla 262.

Supplicatio

quid II, 232. quando competat 234. quomodo interpo-
nenda 235. interposita quid efficiat 235

Suspenſio

quid II, 373. quotuplex 374. a quo 375. quibus 376
ob quas causas irrogetur 377. irrogata quid efficiat 378.
Inter Protestantes a quo 379. & quibus irrogetur 380

Symbola

ad instar legum sunt I, 108. in sacris literis non occur-
runt 108 *

oecumenica faciunt legem in Germania communem 124
quae attendant Lutherani 116. Pontificii 113. Refor-
mati 117. seq. & qua ratione 119

Synodaticum

debetur episcopo I, 914

T.

Templariorum Equitum

origo I, 523. fata 524

Tempus

quale in praescriptione necessarium II, 207. seq.

Testamenta

quatenus clerici condant I, 978 * 982. & quae singularia
circa ea disposuerit ius pontificium 985

Testimonii

effecta II, 165

Testes

INDEX II.

Testes

qui sint II, 158. qui inhabiles habeantur vel in omnibus 160. vel in quibusdam causis 161. an, qui & quomodo cogi possint ad testimonium dicendum 162
quid in eorum examine 163. praesertim extraordinario obseruandum sit 164

Tetrapolitana Confessio

est liber Reformatorum symbolicus particularis , 117

Teutonicorum Equitum

origo I, 523. fata 524. baliuiae 529. 7. diuisio 529. 12

Titulus

quid I, 932. * qua ratione desideretur in praescriptione II, 207. in iis, qui in sacris sunt constituti I, 214.

Tolerantiae

descriptio II, 308. diuisio 309. fundamentum 311. praedicatum tam catholicae quam protestantium religioni tribuitur I, 43 **

Tolerantiam custodire potest & debet princeps I, 85. 8
religioni etiam, quae in imperio non est adprobata, dare potest 43 ***

Tolerantia gratiosa

quid efficiat I, 43. 12. & † II, 312. 10. seq. tolerantia contra annum decretorium data regulariter gratiosa est, I, 45. 8.

Tolerantia necessaria

quid efficiat II, 312. seq. quibus in Germania debeatur religionibus I, 43. 1. & **

Tonsurae

origo I, 193. * descriptio 194. candidatorum qualitates 196. ritus 197. effectus 198. vsus inter Protestantes nullus 199

Torneamenta

delictis sunt annumerata II, 321

Traditiones

apostolicae constituunt legem ecclesiasticam vniuersalem I, 103

Transactionis

descriptio II, 40. valor 43. effectus 44

Trans

INDEX II.

Translatio clericorum
inferiorum frequens est I, 372. legitima esse debet 373

Translatio Episcoporum
quid sit I, 366. cur rara in Germania 369 * an cum reordi-
natione comparanda 366 * quando sit permessa 368. cu-
ius fiat auctoritate 369. quid efficiat 370

Translatio per permutationem
qua sub lege fieri possit I, 375

Translocatio
quando & cur I, 374. quibus sub incommodis decernatur
374 *
aliam fuit incognita 371 *

Transsubstantiatio
symbolorum in eucharistia I, 653

Tridentinae
fidei professio I, 113

Tridentinum
Concilium, I, 113

Triplicatio
II, 200

Turbatio
sacrorum I, 793

V.
Vacantia
qualis in curia Romana fieri dicatur I, 906

Vasa
consecrantur I, 799

Vasalla
ecclesia quid & qua ratione facta? I, 975

Venatio
interdicta clericis II, 328. 330

Venditio.
v. Emptio

Vestis
ad cultum sacrum pertinentes consecrantur I, 799

Vicariae
annumerantur beneficiis I, 487 **

Vicarii canonicorum
vnde orti I, 479. *

INDEX II.

Vicarii clericorum

qua occasione nati I, 439 *

Vicarii generales

qui sint I, 440. qua occasione nati 440 * quousque principales ordinariam 443. spirituales & temporalem iurisdictionem exercent 444. quae sibi vindicare nequeant 445 foranei qui dicantur 441. & quae eorum potestas 446

Vice - Cancellarius

in Cancellaria Ro. maxima est dignitas I, 109 ***

Vigiliarum

descriptio I, 806

Villicatio

quae circa hunc contractum intuitu bonorum, ecclesiae obtinent? I. 907

Vinum

admissionis clericorum I, 548 * in eucharistia an adhiberit Christus I, 652 *

Virgines velatae

a quo tempore diuisae in monachas & canonicas I, 474

Visitatio

quae fata sit perpeffa I, 565 * quid olim fuerit 567. quid sit hodie 568.

Quae personae I, 572. quae res 573. a quibus visitentur 570

Visitatio imperio coniuncta apud nos pertinet ad ius circa sacra 574. 576. imperio destituta cohaeret curae pastorali 577. ius visitandi Archidiaconorum. 423 **

Vita

canonica differt a regulari I, 473. clericorum 559. coenobitica & monastica promiscue dicitur 489

Vnctio

varia est I, 701 *

Vnctionis extremae

descriptio I, 697. diuisio 698. minister 700. modus administrandae 701

Vnio

quid sit I, 937. quot fiat modis 938. cuius auctoritate fiat 941. qua ratione suscipiatur 940

Vnio per aequalitatem I, 945. per subiectionem 942. per suppressionem 944. irregularis 946

Vnio-

INDEX II.

Vnionis praxis apud Protestantos 948

Vniuersitates

v. Academiae.

Vocatio diuina

dubia in hypothesis I, 373. 4

Vota maiora

quomodo computentur in electionibus Praelatorum I,
299. in summis imperii tribunalibus 30 *

Votorum

descriptio I, 498. diuisio 498. executio 499. 2. mutatio,
redemptio, dispensatio 500. religio ex ritu sacrificiorum
orta 498 *

doctrina apud Protestantos 508

Votum castitatis

v. Castit.

Vsurae

quid II, 323

Wandel. Glöcklein

quid I, 659. 2

Wester. Hembd

vnde dicatur I, 640 ****

Zosimi

Collectio canonum. Praef. §. XIII.

††† (0) †††